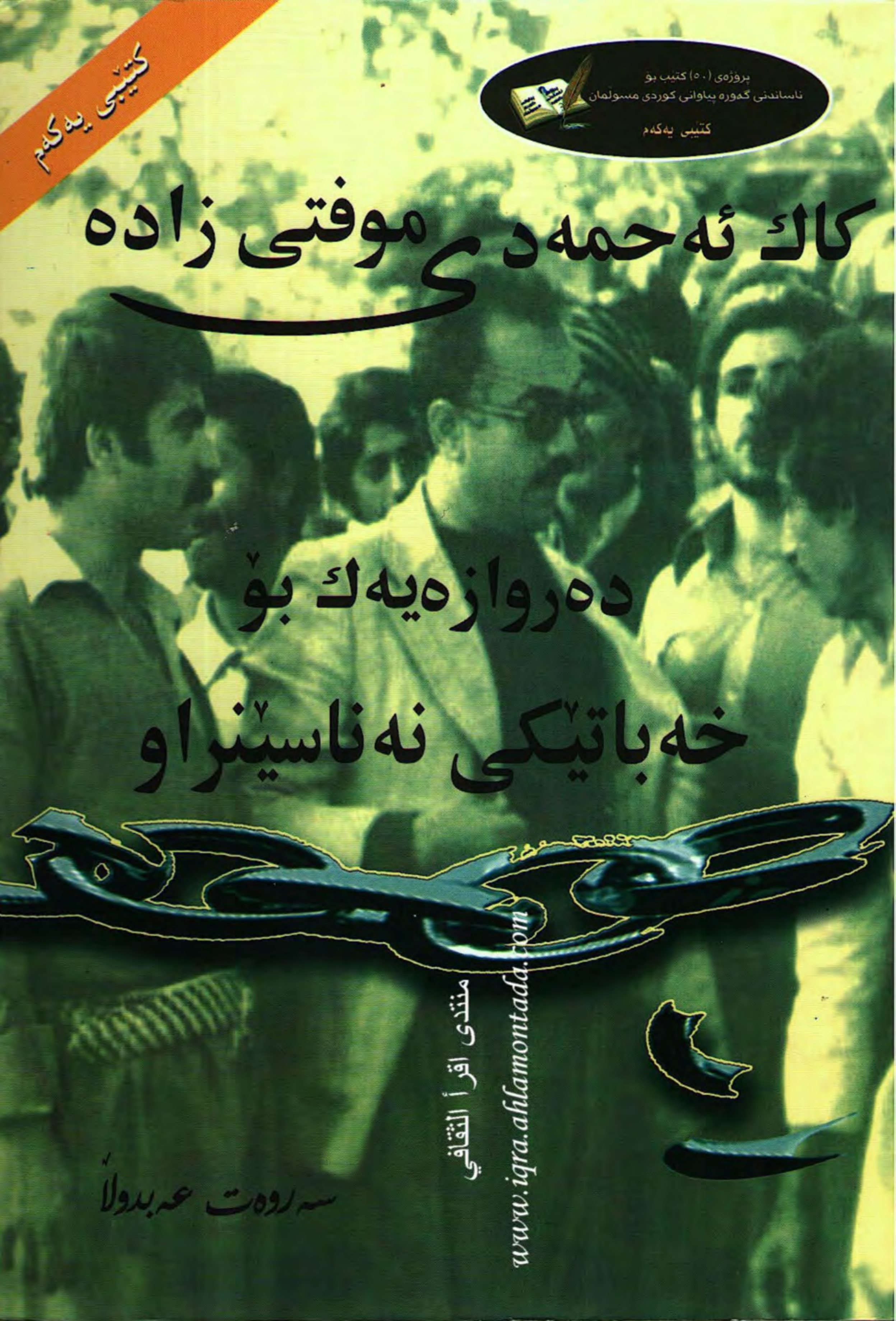

كتێبی یەکەم

پرۆژەی (٥٠) کتێب بۆ
ناساندنی گەورە پیاوانی کوردی مسوڵمان

کتێبی یەکەم

کاک ئەحمەدی موفتی زادە

دەروازەیەک بۆ خەباتێکی نەناسێنراو

سەروەت عەبدولاّ

کاك ئەحمەدی موفتی زادە

دەروازەیەك بۆ ناساندنی کەسایەتی و خەباتێکی نەناسێنراو

پێشکەشە بە:

* ڕۆحی هەمیشە زیندووی﴿مامۆستا سەعید نوورسی، کاك ئەحمەدی موفتی زادە، مامۆستا ناصری سوبحانی و مامۆستا ئەحمەد زەهاوی﴾.

* هاوسەر و هاوسەفەر و هاوڕێم ﴿بەهرە گوڵئەسەر و کاکە نقار﴾.

* هەموو خەمخۆرانی ڕێگەی حەقیقەت.

كاك ئەحمەدی موفتی زادە

دەروازەیەك بۆ ناساندنی كەسایەتی و خەباتێكی نەناسێنراو

چاپی سێیەم

٢٠١٤

کاك ئەحمەدی موفتی زادە
خەباتگێڕێکی نەناسێنراو

ناسنامە

ناوی کتێب: کاك ئەحمەدی موفتی زادە،
دەروازەیەك بۆ ناساندنی کەسایەتی و خەباتێکی نەناسێنراو.
بابەت: مێژوویی.
نووسینی: سەروەت عەبدولاّ.
پێداچونەوە و پێشەکی: مودریك علی عارف.
پیتچن: محمد فاروق.
هەڵەچنی: ئارام محەمەد.
دیزاینی بەرگ: سەروەت گوڵئەسەر.
ساڵ و نۆرەی چاپ: چاپی سێیەم (٢٠١٤).
چاپخانە: سیما - سلیمانی
تیراژ: (١٠٠٠) دانە.
نرخ: (.....) دینار.

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردنی(١١٢٥)ی ساڵی (٢٠١٠) پێ دراوە.

*****

بسم الله الرحمن الرحيم

تەنها بە ناوی خوای گەورە و کاربەجێ

بۆ برەودان و خزمەتکردنی زیاتر بە ڕەوتی ڕۆشنبیری و هەستکردن بەو بۆشاییەی کە لە کتێبخانەی کوردیدا لە بواری ناساندنی گەورە پیاوان و بیریارانی موسڵمانی کوردەوە هەیە، بیرمان لە پرۆژەیەکی لەو جۆرە کردەوە و بڕیارماندا ئەگەرچی تەنها هەوڵێکیش بوو لەو بوارەدا پرۆژەی (٥٠) کتێب لەسەر گەورە پیاوانی کورد و ئیسلام و خاوەن مەزهەب و هزر و بیریار و سیاسەتمەدار و خاوەن قوربانی و هەڵوێستی بەرز و ناوازە کارێک بکەین، هەر بۆیە پرۆژەکەشمان ناونا «پرۆژەی ناساندنی گەورە پیاوانی کوردی موسڵمان»، لێرەشەوە ڕایدەگەیەنین هەر بەڕێزێک دەتوانێ نووسینەکەی (بەرهەم)ەکەی بنێرێتە بۆمان، ئەوا بەپێی ڕێکەوتنێک لە نووسەرانی وەردەگرین و پاشی پەسەندکردنی دەخرێتە پرۆژەکەوە.

ئەو گەورە پیاوانەش کە لەبەرچاومان گرتوون لە دەستپێکی کارماندا «کاک ئەحمەدی موفتیزادە - کاک ناصری سوبحانی - مامۆستا سەعیدی نورسی - مەلای گەورە - مامۆستا شێخ محمدی خاڵ - ئەحمەد زەهاوی - مامۆستا محمدی شارەزووری ..... هتد» وە هەروەها ئەوانی دیکە کە لە بوارانەدا بەڕێزیان دیارە و خزمەتیان کردووە .. خوای گەورە گشت لایەک موەفەق بکات ...

پرۆژەی (ناساندنی گەورە پیاوانی کوردی موسڵمان)

خاوەنی پرۆژە

٢٠١٤/٣/٨

٢٠١٤/ ٣/٨

پێڕست

چی لەبارەی موفتی زادەوە دەڵێن:

هەژار موكریانی"موفتی زادە، بەدڵ ویستی ئازادی بۆ كوردستان بستێنێ. زۆریش ماندوو بووە، كە قەولی ئازادی كوردستانی پێدەدەن. خۆی كەبێ درۆ و دڵ پاكبووە، لای وابوو قەوڵ دەرەكانیش دڵ پاكن..... لام وایە بەمردویش هەزاران كۆمۆنیستی نەزانی دەبێ بەقوربانی بكرێ".

ناصری سوبحانی" ئەگەر شورایەك دروستبكرێت بۆ هەموو ئومەی ئیسلامی دەبێت(كاك ئەحمەد)ببێتە سەرۆكی ئەو شورایە، ئەگەر نەشكرێتە سەرۆكی دەبێت ئەندامێكی گەورەی ناو ئەو شورایەبێت".

راشید ئەلغنوشی"لە ساڵی ١٩٩١ شەرەفمەندبووم بە لەنزیكەوە بینینی مەزنە رێبەری كورد شۆڕشگێڕو زاناو شاعیری خوابەخشیو مەلا ئەحمەدی موفتی زادە، بەوپێیەیی لەلایەن دەستەلاتەوە ستەم و زۆرێكی گەورەی دەرهەقكرابوو.... بە ناحەق تۆمەتبار كرابوو بە پیلانگێڕی دژ بەو شۆڕشەو هەوڵی سەرنخونكردنەوەی، چەندین ساڵ لە تەمەنی لەم پێناوەدا لە زینداندا بە سەر بردبوو.چەند بڕگەیەكی لە شیعرە كاریگەرەكانی بۆ خوێندمەوە، هێندە كاریگەربووم پێی جلەوی خۆم لەدەستداو بە جۆش و گۆشەوە كەوتمە گریان، ئەمما گریا!...".

یوسف نداء"ئەحمەدی موفتی زادە،داواکارییەکانی تێکەڵ بوون، ئێمە وەك (ئیخوان موسلمین)، هەردەم داواکاری ئیسلامان لەپێش داواکاری نەتەوەییەوە بووە، بەڵام ئەو داواکاری (نەتەوەی و ئیسلامی)شی، هەبوو".

عیسا پژمان" کاتێك ئەحمەدی موفتی زادە زانی(ڕۆژنامەی کوردستان) لەلایەن ساواکەوە بەڕێوە دەچێت ئیتر هیچی بۆ ڕۆژنامەکە نەنووسی".

پێشەکی

قسەکردن لە سەر کتێبێك کە باسی کەسایەتییەکی دەگمەنو دانسقەو ڕەمزێکی ئایینیو نەتەوەیی گەلی کورد بکات، کەسایەتییەك کە دەتوانرێت بووترێت بەشێکی زۆر ـ یاخود هەموو ژیانی خۆی ـ تەرخان کردبوو بۆ خەبات لە پێناو ڕزگاریو سەربەرزی گەلو نەتەوەو مەزهەبی سوننیو خەمخۆری بۆ هەژارانو نەدارانو نەهێشتنی ستەمی "مەزهەبیو میللیو چینایەتی"و بەرەنگاربوونەوەی هەر سێ ملۆزمو ئافەتەکەی "مفسدینو مترفینو مستکبرین" هەروا شتێکی سادەو ئاسان نییە، پیاوێك کە بڕوام وایە دەتوانرێت بە یەکێك لە باشترین "مُنَظِّر" تیۆریستەکانی تیۆریای "عەدالەت" ناوزەد بکرێت، چونکە هەم لە ڕووی تیۆریو هەم لە ڕووی پراکتیکییەوە هەوڵێکی زۆری لە بواری جێبەجێکردنی عەدالەتتدا داوە، عەدالەتی کۆمەڵایەتیو ئابووریو سیاسیو فەرهەنگیو ئایینیو مەزهەبیو لە هەمووان گەورەترو گرنگتر عەدالەتی ئینسانی.

بەوپەڕی قەناعەتو بە دڵنیاییەوە دەڵێم کە ئەگەر لەبەر حورمەتو خۆشەویستیو خۆبەشاگردزانینی ئەو زاتە مەزنە "کاك ئەحمەد"و خۆشەویستیو ڕێزو مەحەببەتم بۆ نووسەری ئەم کتێبە "کاك سەروەت عبداللە" نەبایە، ئەوا هەرگیز جورئەتم بەخۆم نە ئەدا ئەم چەند دێڕە خاکیو لاوازە بنووسمو لە حزووری کەسایەتیو زاتێکی مەزنو مەحبوبی وەك "کاك ئەحمەدی موفتی زادە"دا ئەم پێنووسە کلۆڵەم بخەمە سەر کاغەز.

ئەو زاتە ڕاستە ساڵەهایەك لە زیندانی ئینفیرادیو لە ژێر قامچی پشت شکێنی "مستكبرين"و بە نییەتی چەپەڵو ناساغی "مفسدين"و بە مشەخۆریو چاپلوسیو خیانەتی "مترفين" بە چەندین شێوەی دڕندانەو نا ئینسانیو نا ئەخلاقیانە جەستەی ئەشکەنجەو ئازار دراو نزیکەی دەساڵ لە ژێر چەپۆكو چنگی ئەشکەنجەی ئینفیرادیدا تووشی چەندین نەخۆشی هاتو دواجاریش هەر بەهۆی ئەو دەردو ئازارو نەخۆشیانەوە گیانی پاکی سپاردو گەڕایەوە بۆ لای خۆشەویسترین کەسو دۆستی کە خوای میهرەبانەو هەروەها هەر بەو شەوقو حەزەشەوە گەڕایەوە بۆ لای "بەنی دڵی گیانی"کە سەروەری ئازیزو خۆشەویستە ـ درودی خوای لێبێت.

بەڵام ئەو ئازیزە ـ لەو حاڵەشدا ـ هێشتا هەر چەند شتێکی دیکە ئازاری دەداو کسپەو قرچەی لە دڵەی زیندووی تاوسەندووی هەڵدەساندو هەمیشە بە نووسینو نامەو یاداشتو قسە گرنگو شیرینو بەهێزو شیعرو هۆنراوە بەچێژو پڕ ماناکانی باسی دەردی دڵو تاوسەندنی ڕۆحی دەکردو "خەمی دووری لە ئاویەرو یارانو ئازیزان"و "حەسرەتی قوڵی بۆ هەتیوانو هەژاران"و "بێ خاوەنی گەلی بەش مەینەت"و "مەزهەبی کەنارخراوو حساب بۆ نەکراو"و "نیشتیمانی پارچە پارچەکراو"و "زێڕی ڕەشو سەروەتی داگیرکراو"ی نیشتیمانەکەی ئاگری بەر دەدایە "دڵە پڕ لە کوڵەکەی"و خەوو خۆراکی لێ بڕیبوو.

هەموو ئەم دەردانەو چەندین دەردی دیکە، ئەم مەردە نەبەردە دلێرە مەزنەیان شەوو ڕۆژ ئازار دەداو چێژو خۆشی ژیانیان لە بیر بردبوویەوە، بەڵام ئەوەی کە سوکنایيو ئارامی دەبەخشییە ئەم ڕۆحە مەزنو باڵایەو دڵە گەورەکەی ئاسودە دەکردو هەموو خۆشییەکانی دونیای بۆ جەمو کۆ دەکردەوە، خۆشەویستیو زیکرو یادی خوای میهرەبان بوو: ﴿**الا بذكر الله تطمئن القلوب**﴾.

ئەو زاتە "خوادۆست"ە، بە زیکرو یادی خوای میهرەبان تۆمەتە ناڕەواکانی دوژمنانو هەڵسەنگاندنو وەصفی هەڵەی جاهیلو نەزانانو ئازارەکانی بەندی ئینفیرادی لەبیر دەچوویەوەو یەك پارچە ژیانی دەبوویە خۆشیو شادیو خۆی لە "سارای بەهەشت"و میوانی لە "خزمەتی پێغەمبەراندا" دەبینییەوە، خۆشیو شادییەك کە مەگەر هەر خۆی بتوانێ وەصفو وێنای ئەو چێژو خۆشییە بکاتو مەگەر هەر خواش بزانێ چەند جار ئەو خۆشیو لەزەتەی چەشتووە، وەك دەڵێ:

لە جەرگەی جەمی یارانی گیانی
تۆم نەبێ هێشتا خۆم پێ تەنیایە
تۆم هەبێ تەنیا لە ئینفیرادی
لێم جەمە هەرچی خۆشی دونیایە.

لەوەش زیاتر خەون بینینی کاك ئەحمەد بە "بەنی دڵی گیان"یەوە، کە پێغەمبەری خۆشەویستە - د.خ - جارێکی دیکە ئارامیو ئاسودەیی پێ دەبەخشیو خۆشەویستی ئەو سەروەرە نازدارەی هێندە لە ناخی دڵی بێ قەراریدا دەچەسپاند، دڵی ئەو "موحەممەد دۆستە"ی لە پەڕی گوڵ زیاتر ناسك دەکردەوەو هەر هێندەی کە ناوی ئەو پێغەمبەرە خۆشەویستە دەبرا "چاوی هەمیشە تەڕی" پڕ دەبوو لە فرمێسكو هەنسکی بە کوڵی - وەك قازانو مەنجەڵ - دڵی ئامادەبوانی مەجلیسەکەی "صۆفی عەبدوڵلا"ی دەهێنایە کوڵ، خۆ کاتێك کە کاك ئەحمەد بۆخۆی ناوی پێغەمبەر بهاتبایاتە سەر زمانی پڕ لە خۆشەویستیو مەحەببەتی، ئەوا تەزووی بە هەموو گیاندا دەهێناو وەك بوومە لەرزەیەك گیانی دەهێنایە شۆكو لەرزە.

خوێنەری بەڕێز! ئەم هەوڵەی گەنجو لاوێکی چالاكو ڕۆشنبیرو بەسەلیقەی وەك "كاك سەروەت عبدالله"بۆ خستنەڕووی ژیانو خەباتو دڵسۆزی زاناو سەركردەو كەسایەتییەكی وەك "كاك ئەحمەدی موفتی زادە" كە لەم كتێبەدا خستوویەتییەڕوو ـ وەك لە ناونیشانی كتێبەكەدا دیارە ـ باسكردنە لە كەسایەتیو خەباتێكی نەناسراوو نەناسێنراو، بەڕاستی مایەی تەقدیرو نرخاندنو ڕێز لێنانەو شایستەیە كە سوپاس بكرێتو دوعاو نزای خێری بۆ بكرێت، لە كاتێكدا كە بەداخەوە بەشێكی زۆر لە لاوانی ئەمڕۆ سەرقاڵن بە كاری هیچو پوچو بێهودەوە، هەروەها بە قەناعەتەوە دەتوانین بڵێین كە بەڕاستی هەوڵو ماندووبوونو سەفەرو گەڕانو شەونخونی زۆر بە ئامادەكردنی ئەم كتێبەوە دیارەو دەستی بۆ كارو كەلێنێكی مەزن بردووە، كە هیچ نەبێت بۆ گەلێكی ستەمدیدەی مێژوو فەرامۆشكراوی وەك گەلی كورد جێی بایەخەو لەوەش زیاتر ئەم كتێبە باسكردنە لە ژیانو خەباتی مەردێكی خەباتگێری دڵسۆزو بانگخوازێكی كەم وێنەو ئیسلامخوازێكی شارەزاو شاعیرو ئەدیبێكی هەست ناسكی گەلەكەمان.

هەموو ئەم قسانەش ناكاتە ئەوەی كە هیچ كەمو كورتییەك لەم كتێبەدا نەبێت، بەڵام دەتوانین بڵێین تا ئێستا هەوڵێكی لەم شێوەیە ـ لە بارەی كاك ئەحمەدی موفتی زادەوە ـ نەبینراوە.

ئومێدەوارم كە خوای گەورە جوهدو ماندووبوونی "كاك سەروەت" پاداشتەكەی لای خوا سەنگینی ترازوی چاكەكانو بەرزبوونەوەی مەقامی بەهەشتی بێتو، خوێنەرانیش ـ بە سەرجەم ئاستو توێژەكانەوە ـ سود لە ئەزموونو زانیارییەكانی ئەو مەردە خواناسە بانگخوازو خەباتگێڕەی كورد ببەنو چیدی مێژووی ئەم مەردە خەباتگێڕە فەرامۆش نەكرێت.

هەروەها لە خوای مەزن داواکارم کە تەوفیقو یارمەتی برای نووسەر بدات بۆ تەواوکردنو بەچاپگەیاندنی کتێبی دووم لەسەر ژیانی ئەم کەسایەتییە گەورە خەباتگێڕەو چاوی ڕۆشنبیرانو ڕۆڵەکانی ئەم گەلە ستەمدیدەی پێ شاد بکاتو لەوە زیاتر هەوڵو خەباتو دڵسۆزییەکانی ئەم خەباتگێڕە شاراوە نەبن لەو گەلەی کە ساڵانێکی زۆر بۆیان سوتاو گیانی لە پێناو خۆشیو ئاواتو خەمو مافەکانی ئەواندا کردە قوربانی.

*****

مودریك عەلی عارف

هەڵەبجەی شەهید

هەینی (٢٠١٠/١/١٥)ی زاینی

مەبەستو پێزانین

سەرەتا پێش ئەوەی دەستخۆشیو پێزانینی خۆم بۆ ژمارەیەك لە ئەزیزانم دەربڕم، بە باشی دەزانم چەند دێڕێك لەسەر ئەم بەرهەمەی بەردەستت بنووسم، نووسین لەسەر ئەو پاڵنەرانەی بوونە هۆكارێك بۆ موتەوەلید بوونی ئەم پەرتوكە.

ئەو ناحەقی و ناشایستانەی بە میللەتی كورد كراوە بە درێژایی مێژوو، تا ئەندازەیەك ڕۆشتووە هەندێك جار خودی دوژمنانی ناحەق ڕێگە بەزەییان بە زەلیلی كوردا هاتۆتەوە! جا ئەم نارەوایی پێكردنە بەشێكی دوژمنانی دەرەكی كورد بوون، بەشێكی دوژمنانو خۆفرۆشانی ناوخۆی كورد بوون، كە دواجار ریشەكەیان هەر دەرەكی بووە. ئەمانە هاتوون بەدەر لە بوارە كۆمەلاّیەتیو سیاسییەكە، بواری فەرهەنگی و مەعریفی ئەم نەتەوە زەمین فراوانەیان بە دوو ڕێگا شێواندووە، لەلایەكەوە هاتوون لەسەر كوردیان نوسیوەو هەموو حەقیقەتەكانیان ئاوەژوو كردۆتەوەو لەشێوەی پەرتوكدا بە خوێنەرانی كوردیان فرۆشتۆتەوە، لەلایەكی دیكەوە هاتوون خاوەن قەڵەمەكانیان بەچە ترسێن كردووەو بەجۆرێكیان پێكردوون نەوێرن حەقیقەتی مێژووی پڕ سەروەری ئەم نەتەوە نفوس وەسیعە بلاّوبكەنەوەو ئازایەتیو چاونەترسی ئەو ڕۆڵە نەبەردانەیان بگێڕنەوە، كە **"چاومرێیان نەكردووە قەدەر گۆڕان دروست بكات"** و بونەتە بزوێنەری ڕەوڕەوەی قەدەرو ئاراستەیانكردووەو گۆڕیویانە، جا بۆئەوەی ئێمەش بەدەردی ئەو پەتا دروستكراوە نەڕۆین، بەپێویستمان زانی خەباتو كەسایەتی ڕۆڵەیەكی ئەم میللەتە مەعروفە بە كتێبخانەی مەعریفەی نەتەوەكەمان شاد بكەین.

نەزانین و نەناسین، دوو دەلیلن تا زەمەن و سنورێکی دیاریکراو قابیلی قبولن، کاتێك دەڕۆیت کتێبێکی وەرگێڕاوی، وەك(ئیتنۆ نەتەوایەتی کوردی)ی (نادر ئینتیسار)، دەخوێنییەتەوە، کە وەرگێڕو نووسەری کورد(عەتا قەرەداخی) وەریگێڕاوە. دەگەیتە ئەوەی دەڵێت: "ئەحمەدی موفتی زادە کە پیاوێکی خۆپارێزی کوردی شیعەی کرماشان بووە"[1]. شۆك لێت دەداتو خەفەت بۆ وەرگێڕێك دەخۆیت، کە لەبارەی یەکێك لە کەسایەتییە دیارەکانی ئەو سەردەمەوە زانیاری نییە، ئەم مێژووی سەردەمەکەی وەردەگێڕێت، هەڵەی نووسەر دووبارە دەکاتەوە، بەبێ ئەوەی بە پەراوێزێك ڕاستی شوناسی ئەو پیاوە باس بکات. ئەم ڕوداوانە وات لێدەکات، ئەگەر لەسەر(قوری سورەکراوە)، یان هەڵکۆڵین لەسەر(بەرد)یش بووە چەند دێڕێك لەسەر کەسایەتییە ونکراوەکانی نەتەوەکەت بنووسیت.

زەمانێك ڕێت کەوتە شارێکی دابەشکراوی نیشتمانەکەتو لە یەکێك لە زاناکانی ئەو شارە زانستت کۆکردەوە و بۆت دەرکەوت ئەو دەرمانەی لای ئەو هەیە چارەسەری زامە قوڵەکانی جەستەی کۆمەڵگەکەت دەکات، بەڵام لەبەر نەناسراوی، یان بە ئەنقەست بێزراو کراوی، هەوڵی خۆت بدە ئەو بێزراوییانە لابەریت، تەپۆتۆزی غروری لە خشتە براوان بە(با) بەریت، ئەگەر داری باخەکانو گەڵای سەوزی درەختی شارەکەت کردۆتە خامەو مرەکەب، ئەو زانایە بناسێنە و بە خەڵکی بڵێ: (**ژاوەژاوی دوژمنان نەتانخەڵەتێنێ، دەرمانی بەسەرچووی دەرەوە نەتان فەوتێنێ، ئەم پزیشکە ڕۆڵەیەکی خۆتانە، لە پێناو ئێوە زەمەنێکە لە زیندانە**).

---

[1]) نادر ئینتسار: ئیتنۆ نەتەوایەتی کوردی، و. عەتا قەرەداخی، ٢٠٠٤، سلێمانی، ل٧٧.

وا دەزانم كە ئێستا زۆر ئاسان دیارە، هۆكارەكانی لە دایكبوونی ئەم پەرتووكە چی بوون؟

ئەم چەند دێڕە پێزانینە لێرە دەنووسم، وەك وەفایەكە بۆ ئازیزانم. دەستخۆشییەكە بۆ ماندوبوونیان، نوقلانەی دەستێكی ماندووە بۆ ئەو چەند ساتەی بەمنیان بەخشی لە تەمەنیان.

بەدڵ دەستخۆشی لە كاك (محەمەد فاروق و كارزان محەمەد نەجم) دەكەم، زۆر ماندوو بوون، كاتێك پیتچنینی ئەم پەرتووكەیان لە ئەستۆ گرت، سوپاسی بێ پایانی ئەزیزانم، خاوەن كۆڵی قورس‌و دڵ پڕ ئومێدانم (جەهانگیر جەلال و سەرهەنگ عەبدولڕەحمان) دەكەم، لەگەڵ كۆڵی خۆیاندا، كۆڵی بەشێك لە وەرگێڕانی بابەتەكانیان لەگەڵ هەڵگرتم. بەدڵ پێزانینم هەیە بۆ (كاك ئارام محەمەد)ی ئەمینم، ئەو بوو بە هیممەتی بەرزی خۆی هەڵەچنی ئەم دەروازەیەی بۆ كردم.

جگە لە سوپاسی بێ قابیل‌و نزای سەرچاوە دڵی، شتێك شك نابەم پێشكەشی مامۆستاو هاوڕێی ئەزیزم (مودریك علی عارف)ی بكەم، عەجیب زەحمەتێكی كێشاوە، بۆ پێشەكی نوسین‌و پێداچوونەوەی ئەم پەرتوكەم.

لە تۆی خوێنەریش، ئەگەر بووینە مایەی زیادكردنی مەعریفەكەت، هیچمان ناوێت، تەنها ئەو كاتانەی دڵت بە ئومێدی خوا ڕۆشنە نزایەكی خێرمان بۆ بكە.

خوێنەری ئەزیز! لە دوا وێستگەدا بە مەبەستەوە دەڵێم بە تۆی بەڕێزو تەواوی لایەنگرانی فیكری (كاك ئەحمەدی موفتی زادە)، لەئێستا و لە ئایندەشدا، ئەم پەرتوكە هەرچی لە ناویدا هەیە، زادەی هەست بە بەرپرسیارییەتی خۆمە بۆ هەموو سەركردەكانی ئەم نیشتمانە پارچە پارچەكراوە، بڕواشم وایە لەسەر هەمووومان پێویستە بە بێ گوێدانە فیكرە و ئایدۆلۆژیا دەست بكەین بە

نووسینەوەی خەباتی هەموو خەباتگێڕە ونەكانی ئەم میللەتە، بۆیە دەڵێم ئەم پەرتووكە پەیوەندی بە هیچ حیزبو دەستەو گروپێكەوە نییەو هەڵگری هیچ ئیعازێكی پێشینەی لایەنێكی مەبەستدار نییە.

دەستخۆشی دەكەین لە هەر خوێنەرێك كە بتوانێت لە ڕێگەی ئیمەیلی یاداشتكراوەوە، ڕەخنەو تێبینیو زانیاری نوێمان بۆ بنێرێت، چونكە بە پشتیوانی خوای گەورە لە زەمەنێكی نزیكدا كتێبی دووەمی (كاك ئەحمەدی موفتی زادە) بە ئێوەی خوێنەر دەناسێنین، كە دەروازەیەكە بۆ ناساندنی دونیای فەلسەفی و سیاسی و كۆمەلآیەتی و مەعریفی كاك ئەحمەد.

❊❊❊❊❊❊❊

سەروەت عبدولاّ

هەڵەبجەی شەهید

٢٠١٠/١/٢٤

بۆ چاپی دووەم...

زۆرجار مرۆڤ دەیەوێت کارێك بکات بۆئەوەی خزمەتێك بە مرۆڤەکان بکات، بەڵام بەبێئەوەی ئاگایی لە خۆی بێت ئەو کارەی کردویەتییە هۆکار بۆ خزمەتکردن سەیردەکەیت کارەکەی خزمەتێکی زۆرتری بەئەم کردووە! ئەمەش کاتێك دەردەکەوێت ئەگەر کارکەران بیانەوێت دەرکی پێبکەن، بەندەش لەم کتێبەدا ویستم خزمەت بە زاتێك بکەمکە کە زۆر لەوەی ئێمە پەیانپێبردووە خزمەتی کردووە، کەچی ئەوەندەم نەزانی خۆم لەبەردەم دونیایەك لە گۆڕانکاریدا بینییەوە، گۆڕانکاری مەعریفی و عەمەلی، بۆیە لەم چەند دێڕەدا دەمەوێت بە هەموو ئەوانەی توانای خزمەتکردنیان هەیە ڕابگەیەنم (**خامەکانتان وەدەستەوە بگرن و هەموو ئەو سەربازە نادیارانەی دونیایی کوردی بناسێننو تا ئەو ئەندازەی بۆتان دەکرێت تەپوتۆزی مێژوو لە ڕوخساری کار و تێکۆشانەکانیان لابەرن و دەستبکەنە خزمەتکردنیان، چونکە دواجار ئەو خزمەتەی بەوانی دەکەن دەبێتە خزمەتکردن بەخۆتان**)...

کاتێك بڕیارمدا کارێکی بەم جۆرە لەسەر (کاك ئەحمەد) ئەنجام بدەم، پێشبینی ئەوەم دەکرد کارێکی سەرکەوتووبێت و جێگەی دەستخۆشیو نرخاندنی خوێنەران و خۆشەویستانی (کاك ئەحمەد) بێت، بەڵام بەم جۆرەنا کە دوای بڵاو بوونەوەی بینیمو پێمگەشتەوە! وەك دیارە هەمیشە لەم جۆرە سەرکەوتنانەدا دوو هۆکار کاریگەر بە بەردەوام ئامادەگیان هەیە، یەکیان تەوفیق و هاوکاری لەبن نەهاتووی خوای گەورە، دووەمیان گەورەی و بلیمەتی و خۆشەویستی ئەو کەسەی دەبێتە ئامانجی کارەکەت، واتە ئەوە گەورەی (کاك ئەحمەد) و پەیامەکەیەتی کەبەو جۆرە پێشوازی لەم بەرهەمەی بەندە کراو لەچەندین ناوچەی دوورونزیك و لەلایەن چەندین کەسایەتی دیارو ناسراوەوە دەستخۆشیان بۆ ناردمەوە، کە هەموو وتەو نامەکانیان مایەی ڕێز لێگرتنە... لەڕاستیدا هەر ئەم هۆکارەیە وایکرد هەوڵی لە چاپدانەوەی (کتێبی یەکەم) بدەینەوە، چونکە لەلایەن زۆرێك لە دۆستان و خۆشەویستانەوە پێشنیارکرا کە ڕەزامەندی لەسەر

لەچاپدانەوەی دەربڕین، ئەویش لەبەرئەوەی داواکرییەکی زۆری لەسەرە، کە دەتوانم بڵێم تەنها لە (دوو مانگ)ی دوای بڵاوبوونەوەی (چاپی یەکەم)دا داواکرا (چاپی دەووەم) بکرێتەوە، بەڵام لەبەرئەوەی خۆم سەرقاڵی نووسینی (**کتێبی دووەم**) بووم، لە هەمان کاتدا دەبوایە کتێبێکی (شەهید ناصری سوبحانی)م بەناونیشانی(**لادانەکانی بەشەرییەت و ژیانی مونمینانە**)وە ئامادەبکردایە، لەلایەکی تریشەوە چاودێری ئەوکتێبەمم بکردایە کە ئێستا بە ناونیشانی (**تاوانە ئینتەرنێتییەکان لە نێوان ئەخلاق و یاسادا**)لە بازاڕدایە، ئەمە جگە لە سەرقاڵیم بە زانکۆو کاری ڕۆژنامەنووسییەوە نەدەکرا ئەو ڕەزامەندییە دەربڕم، بەدەر لە هەموو ئەمانەش، وەك لە (چاپی یەکەم)دا دەردەکەوێت هەندێك هەڵەی چاپ و دیزاین هەیە، کە زۆر گرنگ بوو پێداچوونەویان بۆ بکرێت، هەروەها لە ئەنجامی خوێندنەوە و گەڕانی بەردەوامم دەربارەی (کاك ئەحمەد) و دەورانی کاری ئەو، دەستم بەچەند زانیارییەکی گرنگ کەوت کە دەبووایە بە ئەمانەتەوە ئەو زانیارییانەشم زیادبکردایەتە سەر ئەم چاپە تازەیە، بۆیە سوپاس بۆخوا لەم چاپە تازەیەدا هەندێك زانیاری گرنگم بڵاوکردۆتەوە کە شایستەی ئەوەی هەیە بە گرنگەوە لێیان بڕوانرێت، وەك دڵخۆشکەرییەك بۆ خوێنەران و ئەوانەی چاوەڕوانی (**کتێبی دووەم**)ن، سوپاس بۆ خوا کارێکی باش و جدیشم لەودا ئەنجام داوەو انشاالله لەکاتێکی زۆر نزیکدا بە چاپی دەگەیەنین، کە لەوێدا هەوڵدراوە بە پشتبەستن بە فیکرو پەیامەکانی خودی (کاك ئەحمەد) کار لەسەر ئەوەبکرێت، کە مشتێك لە خەرمانی پڕ بەرەکەت و فراوانی کێڵگەی مەعریفەی ئەم زانایە وەربگیرێت و بەشێوەیەکی شایستە بگوازرێتەوە بۆ تاکەکانی کۆمەڵگە، بۆنمونە یەکێك لەو باسانەی کە لە (**کتێبی دووەم**)دا کاری لەسەر کراوە بریتییەلە (**بوونیادنانی خێزانێکی ئیسلامی لە کۆمەڵگەدا**)، کە تێیدا هەموو قۆناغەکانی دروست بوونی ئەو خێزانەی باسکراوە، هەر لەوکاتەی خوازبێنی کچێك دەکرێت بۆ کوڕێك تا دەگاتە منداڵبوون و پەروەردەکردن و چۆنییەتی مامەڵە کردن لەگەڵمنداڵدا، بۆئەوەی تووشی نەخۆشی دوو

كەسایەتی (ئیزدواجیەتی شەخصییەت) نەبێت، جگەلەوەش لە بەشێكی تری كتێبەكەدا چوینەتە خزمەت دونیای فكری و فەلسەفی (كاك ئەحمەد)، تێیدا چەند دەروازەیەكمان كردۆتەوەو لێیەوە (كاك ئەحمەد)مان ناساندووە بە خوێنەران و بڕیارانی كورد، كە گومانمان نییە لەوەی دەبێتە كلیلێك بۆ چارەسەركردنی چەندین كێشەی فیكری ڕیشەدار....!

بەشی یەكەم

سەربوردێك لە ژیان و خەباتی كاك ئەحمەدی موفتی زادە

ڕەچەڵەكو لەدایكبوونی كاك ئەحمەدی موفتی زادە

مامۆستا ئەحمەدی موفتی زادە، یاخود بەناوە مەشهورەكەی خۆی كاك ئەحمەدی موفتی زادە لەمانگی(بەهمەن)ی ساڵی(١٣١١)[١]ی كۆچی هەتاوی، بەرامبەر(١٩٣٤)ی زاینی، لەشاری(سنە)ی پایتەختی كوردستانی ڕۆژهەڵاتو ناوەندی ڕۆشنبیری و زانست، لە بنەماڵەیەكی ئایینی و خاوەن زانستی ناودار، بە ناوی بنەماڵەی(مفتی)لە دایك بووە[٢].

باوكی ناوی(مەلا محمودی موفتی كوڕی عەلامە مەلا عەبدوڵای كوڕی مەلا محمودی دشە)یە. باوكی كاك ئەحمەد(مەلا محمود) -خوای گەورە لە هەردووكیان خۆش بێت- یەكێك لە كەسایەتیە ناودار و ناسراوەكانی(سنە)و ماوەیەكی زۆر حاكم شەرعیو موفتی ئەوێ بووە، مەلا محمود لە پاڵ ئیمانداری و ئازایەتییەكەیدا كەسێكی خاوەن بڕیار و قانع بووە، دەگێڕنەوە كاتێك لە لوتكەی نەداریو هەژاریدا ژیاوە، (والی سنە)دیاری تایبەتی بۆ دەنێرێت، بەڵام لەبەرئەوەی گومانی كردووە، پێدەچێت والی لە بەرامبەر ئەم دیارییەوە چاوەڕێی ئەوە بكات كە باوكی كاك ئەحمەد بڕیارێكی نا مەشروع لە بەرژەوەندی ئەو دەربكات دیارییەكە وەرناگرێت و دەیگەڕێنێتەوە[٣].

مامۆستا مەلا عەبدوڵا، واتە باپیرەی كاك ئەحمەد خەڵكی گوندی(دشە)یە كە دەكەوێتە نزیكی(پاوە) لەوێوە كۆچیكردووەو هاتۆتە شاری سنەو نیشتەجێ بووە،

---

[١]) كاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێكەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.١، بەخشی یەك، ل ١٩

[٢]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦، ا-زز-.

[٣]) كاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێكەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.١، بەخشی یەك، ل١٩

ئەم پیاوە بەڕێزە ساڵەكانی فەقێیەتی لەناوچەكانی كوردستانی ئێران و عێراقدا بەسەربردووە، پاشان دەبێتە یەكێك لە زانا ناودارو گەورەكانی سەردەمی خۆی، هێندە زانایەكی شیاو دەبێت بەناوی(عەلامەی دشەیی)[*] ناوبانگ پەیدادەكات‌و-دیارە دواتریش كاك ئەحمەدیش هەمان ناوبانگی دەبێت لە ڕووی عەلامەییەوە-دەبێتە وانەبێژ لەمزگەوتی(جامعەی دارالاحسانی سنە)و موفتی كوردستان.[١]

باپیرەی(كاك ئەحمەد) شەش كوڕی هەبووە، هەموویان زانا و كەسایەتی دیارو بەناوبانگی سەردەم‌و وڵاتی خۆیان بوون. مەلا محمودی باوكی كاك ئەحمەد كوڕە گەورەی بووە، كە لە هەموو زانیارییە ئایینییەكاندا دەستێكی باڵاو شارەزاییەكی زۆری هەبووە بەتایبەتی لە(فقە و ئوصل فقە و فلسفە)دا، هێشتا عەلامە عەبدوڵای باوكی لە ژیاندا بووە بووەتە موفتی و حاكم شەرعی كوردستان، و هەروەها یەكێك بووە لە مامۆستاكانی(فقهی شافیعی)لە زانكۆی(تاران).[٢]

پێنج كوڕەكەی دیكەی(عەلامەی دشە)ی و مامەكانی(كاك ئەحمەد) بریتی بوون لەم كەسایەتییانە:

یەكەم: مامۆستا مەلا محەمەد ڕەشید، كە زانایەكی گەورەبووەو لە شاری (بەیروت)ی پایتەختی(لوبنان)، چەند ساڵێك لەمەوبەر كۆچی دوایی كردوە.[٣]

---

[*]) عەلامە: زانایۆخ، فریەزان، زۆرزان، ئەوەی زانیاری زۆر و زەبەندی لەهەموو بوارێكداهەیە. دانشگای كردستان: فرهنگ فارسی-كردی، ج٣(ع-ی)،چاپ اول،١٣٨٧،ل١٦٧٩.

[١]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦، ل- ح ح -

[٢]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦، ل- ح ح -

[٣]) چاوپێكەوتنێكی بڵاونەكراود نوسەر لەگەڵ (كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان – سنە -٢٠٠٨.

دووەم: مامۆستا مەلا خالیدی موفتی، تا ساڵی(١٣٥٥ك-هـ) موفتی و حاکم شەرعی ڕەسمی کوردستان بووە.

سێیەم: مامۆستا مەلا محەمەدی موهری. ناوبانگە بە(بورهان ئیسلام)کە مامۆستاو وانەبێژی(حقوق و ئەدەبیات)ی عەرەبی بووە لە زانکۆی(ئەستەمبوڵ)ی تورکیا.

چوارەم: دکتۆر محەمەد سدیقی موفتی زادە. دکتۆرای هەیە لە(ئیلاهییاتا)و مامۆستای زمانی کوردییە لە زانکۆی(تاران)، ماوەیەکیش لە بەشی کوردی ڕادیۆی تاراندا دەرس دەڵێتەوە.

پێنجەم: دکتۆر عەبدەلڕەحمانی موفتی زادەیە، کە مرۆڤێکی لێهاتوو دڵ پاك و پیاو چاکە.

کاك ئەحمەدی موفتی زادە، دوو براو خوشکێکی هەبوو، براکانی هەرچەندە چالاکی دینییان نەبوو، بەڵام مرۆڤێکی تێگەیشوو بەئیمان بوون، خوا لێخۆش بوو(کاك عەبدولا و کاك هادی)، هەردووکیان دوای(کاك ئەحمەد) وەفاتیان کرد. خوشکەکەشیان خوا لێخۆش بوو(سعیدە خانی موفتی زادە)یە، و هاوسەری خوالێخۆش بوو(بابا مردوخ ڕوحان)ی بوو، (بابا مەردوخ) یەکێکە لەکەسە لێهاتووەکانی بواری شیعرو ئەدەب و بەهەرسێ زمانی(کوردی-فارسی-عەرەبی) نوسیوویەتی.[1]

پیاوە گەورە و ناودارو بلیمەتەکانی مێژوو ئەوانەی بۆ ساتێکیش مێژوو و نەوەکانی مرۆڤایەتی ناتوانن غافڵبن لێیان و لە ڕوداوەکانی ژیاندا دەگەڕێنەوە لایان و گوێ بۆ پەندو ئامۆژگارییەکانیان دەگرن، هەر لەسەرەتای منداڵیانەوە نیشانەگەلو

[1]) کاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێکەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.١، بەخشی یەك، ل١٩

هەڵسوكەوتێكیان لێدەر دەكەوێت، كە دەبێتە مایەی سەرەنج ڕاكێشانی كەسانی دەوروبەریان، بەجۆرێك لەناو هاوتەمەن و هاوپۆلەكانیاندا زیاتر جێی گرنگی پێدانن.

كاك ئەحمەدیش، بێگومان لەو پۆلە لەپیاوانی خاوەن كەسایەتی تایبەت و شەهامەت بووە، ئەم تایبەتییەش هەر لە سەرەتای منداڵیدا لە لایەن خۆی و كەسانی دوور و نزیك لە خێزانەكەیەوە دەركی پێ كراوە، خۆی دەڵێت"لەبیرم دێ نزیكەی(٤-٥) ساڵان بووم، زۆر منداڵ بووم، كەسانی گەورە دەیانگرتمە باوەش و شۆخیان لەگەڵ دەكردم، ئەوشۆخیانەی لەگەڵ منداڵ دەكرێت، جۆرە جنێوێكی دەدرێتێ بە عیبارەتی گاڵتە پێ كردنی كە لەئامێزی خۆشەویستییەوە دێتەدەرەوە، پورێكم بوو خوشكی دایكم بوو، زۆر پیرو قەدیمی بوو لەو سەردەما مرۆڤێكی زۆر موسوڵمان و بەئیمان بوو، جارێكیان لەبیرمە، لەبەرئەوەی زۆر گرنگ بوو لە بیرم ناچێتەوە، چونكە ئەو شتانەی زۆر گرنگ نەبن لە زهنی مرۆڤدا نامێنێتەوە، ئەو پورەم بە توزێك جدی و شۆخییەوە ئاگاداری ئەو كەسانەی كرد كە گاڵتەیان لەگەڵ دەكردم، كەوا لەگەڵ(ئەحمەد) شۆخی مەكەن، من لە خەودا دیوومە(ئەحمەد) جۆرێكی تر دەبێت، نابێت وا لەگەڵی گاڵتە بكەن"[1].

هەر لەتەمەنی منداڵیدا دەبێت، ڕۆژێك ماڵەوەیان داوای لێدەكەن بڕوات لە بازاڕ پێداویستیان بۆ بكڕێت، كاتێك دەچێتە دەرەوە دەبینێت(سەگ)ێك لە برساندا كەوتووە، لەو كاتەدا دەگەڕێتەوە ماڵەوەو نانی بۆدەبات و تێری دەكات، پاشان دەڕوات بۆ كڕینی شتەكان، لەو ساڵانەی سەرەتای تەمەنیدایە كە ڕۆژانە دەچێت بۆ

---

[1]) شریتی (ئەمانەت).

یارمەتی ئەو ژن و پیاوە پیرەی لە خانوویەكی بەرامبەر ماڵی خۆیاندا دەبن لە(سنە)و یارمەتی و ئیش و كاریان بۆ دەكات بێئەوەی كەس پێی بزانێت.

یەكێك لە تایبەتمەندییەكانی سەردەمی منداڵی(كاك ئەحمەد) ئەوەیە، كە جگە لەوەی خۆی خەوی تایبەتی بینیووە، كەسە دور و نزیكەكانیشی بەهەمان جۆر خەویان پێوە بینیوەو هەمیشە لە خەوەكانیاندا(كاك ئەحمەد) مەقام و پلەی تایبەتی هەبووە، خۆی لە شریتی(ئەمانەت)*دا دەگێڕێتەوە، كە خۆی بەڕووداوێكی سەرسوڕهێنەرو داچڵەكێن باسی دەكات،"جارێكیان ڕووداوێكی سەیر ڕوویدا! تەقریبەن تەمەنم لە نێوان(٨-٩) ساڵیدا بوو، وا تەصەوردەكەم زستان بوو لە ژێر كورسیدا ڕاكشابووم، ژنێك هەبوو دۆستایەتی لەگەڵ دایكمدا زۆر بوو، بەیانی زوو بوو هات بۆلای دایكم لەو كاتەدا منیش خەبەرم بوو بوویەوە، بەلاّم لەناوجێگاكەدا هەڵنەسابووم، ڕوویكردە دایكم و پێی ووت"خەوێكی سەیرم دیووە بۆت دەگێڕمەوە"-بەخوا ڕەنگە(٩)ساڵیش نەبووبم، كە سەیری حاڵ و وەزعی ئەو كاتەم دەكەم دەبێت كەمتر بووبێت لە نۆ ساڵ، باش ساڵی تەمەنم لە بیر نییە-، ووتی "ئەمشەو لە خەوما لەشكرێكی زۆر لە سوچی مزگەوتی(هەژار)ەوە -مزگەوتی هەژار مزگەوتێك بوو لە(سنە) پێموایە ئێستاش هەرماوە بەو ناوەوە، كە تەقریبەن دەكەوێتە باكوری(سنە)وە، لەو شەقامەی كە پێیاندەوت شەقامی(فەراح)و ئێستا بەشەقامی(شهداء) بەناویانگە، دەكەوێتە كۆتایی ئەو شەقامە لە لای ڕۆژئاوایەوە-وتی"وامزانی لەشكرێكی زۆر گەورە لە وێوە بەرەوخوار دەهات، پرسیارم كرد ئەمە چییە؟ ووتیان ئەمە سوپای(ئەحمەد)ە،

---

*) شریتی ئەمانەت :- بریتیە لە كۆمەڵێك سەرگوزشتەی كاك ئەحمەد، كە خودی خۆی لە كاتێكی تایبەتیدا بۆ چەند برادەرێكی نزیكی خۆی باس دەكات. كە كۆمەڵێك شتی باسكردووە لەوەو پێش بۆ هیچ كەسی نەدركاندووە، دوای تەواو بوونی گفتوگۆكەش فەرموویەتی" ئەم شریتە بلاّونەكەنەوە تا دوای مردنی خۆم، لەدوای ئەوەی كە مردم ئینجا با خەڵكی گوێی لێبگرن".

ووتی"منیش لەخەوەكا پێم سەیر بوو، سوپایەكی ئاوا گەورە هەمووی پیاوی گەورە گەورەو(ئەحمەد) منداڵێكە!! لە خەوەكا ووتم"یانی چی(ئەحە ڕەش)* سوپای دروست كردووە؟ سوپای بۆ چییە؟ پێیان وتم"تۆ نازانی سوپایەك پێكەوەدەنێت و كارێك دەكات(حەزرەتی عەلی) كاری وای نەكردووە بۆ ئیسلام! زۆر سەیر داچڵەكیم لەناو جێگاكا".

كەسایەتی كاك ئەحمەد، هەر لە سەرەتای تەمەنییەوە ڕوون و ئاشكرا دیاربووە مرۆڤێكی كە سادەو ساكارنییە، بەڵكو كەسێكی بەلیاقەو تایبەتە، ئەو هەر لەو تەمەنی منداڵیەیدا چەند جار لەخەویدا بەخزمەتی خودی پێغەمبەر(ﷺ) دەگات و لەگەڵیدا دادەنیشێت و وانەی فێردەكات، كەدواجار هەر ئەو خەوەیە دەبێتە دەروازەو دەلاقەیەكی نوری میهرەبانی پەروەردگارو بەتەواوی بەڕوویدا والاّ دەبێت، لە بەشەكانی دواتردا ئەو ڕووداوانە باسدەكەین.

"لە دەورانی منداڵیمدا ڕووداوی زۆر ڕویدەدا، بۆخۆشم جارجار خەوی عەجیبم دەبینی، لەخەودا زۆر بەخزمەتی پێغەمبەر(ﷺ) دەگەیشتم، لە زۆربەی خەوەكانیشدا یا نوكتەیەك(خاڵێك)ی ڕۆشنی تێدابوو، یان نوكتەیەكی نا ڕوون بوو بەشێوەی ڕەمزو خوازە، بەلاّم بەشێوەیەكی گشتی خەوەكانی(فێركاری) بوون، لەناو ئەو خەوانا دانەیەكیان تەقریبەن باش لەبیرمە، هەڵبەتە بەشێكی خەوەكە زۆر ڕۆشنە، بەلاّم بەشێكی تاریكەو ڕوون نییە! ڕەنگە تەمەنم ئاوا دەوری(٦-٧) ساڵێك دەبوو. لە خەوەكەمدا پێموا بوو لە سەربانێك لەگۆشەیەك نزیك(باكوری خۆرئاوا)ی بانێك(سەربان)، واتە بانێكی گەورە بوو بەدەوریداو ناوەڕاستەكەی حەوشەیەكی قوڵی گەورە بوو. حەوشەكە لە چاو بانەكەدا زۆر قوڵ بوو لەو گۆشەیەدا(پلوسك)ی كێشابوو

---

*) ئەحە ڕەش: نازناوێكی خۆشەویستانەیە كە بە منداڵی پێیان وتووە , خۆی دەفەرموێت "كۆمەڵێك ووشەی نەوازش هەیە لە زمانی كوردیدا كە ناودەگۆڕێت , جار جار بە نەوازشەوە بانگیان دەكردم (ئەحە ڕەش)." ئەمانەت.

بۆناو حەوشەکە، بان و شتەکە ووشك بوو، بەلاّم (پلوسك)ەکە بەفری تێدا بوو، بەفرێکی جوان. خۆم دابوو بەسەر پاساری بانەکەداو دەستم خستبوو بەرەوخوار لە(پلوسك)ەکە بەفرم دەردەهێناو دەمخوارد، لە کاتێکدا وەرز و کاتەکە هێنی ئەوە نەبوو بەفر ببارێت!! هەوا خۆشبوو یان ووشك بوو، کەچی ئەو بەفرە هەبوو، نەمزانی چۆن بوو، لە ناکاو زانیم وام لە خوارەوەی حەوشەکەدا. ماوەی دووریەکە ئەوەندە زۆر بوو لە سەرەتادا ناوحەوشەکە دیار نەبوو تا بزانم چییە، گەیشتمە ناو حەوشەکە، لەو گومەزییانەی لەسەر گۆڕ دروست دەکرێت لە ناوەڕاستی حەوشەکەدا بوو، هەروەها سەکۆیەکی بەدەوردا بوو، لەسەکۆی لای ڕۆژئاوایەوە گوڵ و باخچەو شتێك هەبوو، کە یەك نەفەر خەریك بوو ئاوی گوڵو باخچەکەی دەدا، منیش بەبێ ئیرادەی خۆم نەمزانی چۆن بوو! کەوتمە لای شانی ئەو کەسەوە، وەها کە بەدەستی ڕاستی خەریك بوو ئاو پرژێنی گوڵەکانی دەکرد، دەستی چەپی کەوتە سەر شانم.

لەخەوەکەمدا زۆر منداڵ تر بووم لە وەی کە لە ڕاستیدا بووم، ڕەنگە(٢-٣) ساڵ منداڵ تر بووم، دەستی خستەسەر شانی ڕاستم و خەریك بوو ئاو پرژێنی گوڵەکانی دەکرد، وورده وورده نەوازشی منی کردوو قسەی لەگەڵ کردم. فەرمووی"زۆڵە نامناسی؟".

ووتم: نەخێر.

فەرموی: من(محەمەد بن عەبدولاّ)م. پێغەمبەرم.

ووتم: بەڵێ.

ئاو پرژێنی گوڵەکانی نەکردو،و فەرمووی(ﷺ)"ڕۆڵە با برێك شتت پێ نیشان بدەم. دەستی گرتم و بردمی بەرەو گۆشەی باکوری خۆرهەلاّتی حەسارەکەوە، کە تاقێك بوو، پاشان ناو دالاّنێك بوو دەچووە ژوورەوە. چووە ژوورەوە یەکەمجار ژوورێك بوو، ژوورەکە چاڵێك لەناوەڕاستیدا بوو، کە نزیکەی دوو مەتر درێژ بوو، ژوورەکە هەمووی ڕەنگی(بۆر) بوو بۆرێکی ساف، لەناو چاڵەکەدا شتێك کە شێوەی کەروێشکێکی

پلاستیك، ئەمما گەورەو زۆر گەورە بەقەد مەڕێکی گەورە، ئەویش ساف و بۆر بوو، دەنکە دەنکە گەنم پڕابوو.

فەرمووی: ئەزانی ئەمە چییە؟ عەرزم کرد: نەخێر.

فەرموی: ئەمە(واتە کەرویشکە پلاستیکییەکە) ساڵێك خزمەتکاری ئەم مزگەوت و قەبرە بوو، بەلاّم زۆر فەقیرو موحتاج بوو لەوانە بوو لە برساندا بمرێت، موسوڵمانان هیچ دڵیان بۆی نەدەسوتا و هیچ کۆمەکییان نەدەکرد، ئەمەمان نارد بۆی تا لەبرساندا نەمرێت.

عەرزم کرد: بەڵێ.

لەلای ڕۆژئاوا گەڕایەوەو منیشی لەگەڵ خۆیدا برد، سەیرم کرد لەلای ڕۆژئاواوە نزیك لە دیوارەکە، کە پەیوەندی هەبوو بەو حەوشەوە، بە شێوەیەکی بەردەوامی و دورو درێژ لە دوای یەك دەرگا دیارەو ژوور ژوورە. بردمی بۆ ژووری(سێیەم) بە دیوارەکانیدا هەمووی وەرەقەی گەورە گەورە، کە وێنەیان لەسەر بوو داکوترا بوون، وێنەیەکی تێدابوو کە لەو ڕۆژانەدا وێنەی وا نەبوو، بەلاّم دواتر کە(شاهەنشاهی) دەسەلاّتی زۆر بوو ئەو جۆرە وێنانە زۆر بوون، هەمووی ژنی قول ڕووت، قول ڕووتوو درێژ درێژی سەیربوون!! ئەو وێنانە هەمووی، سەرو مل ڕووت بوو دنکە دنکە پیاویشیان تێدا بوو، وەك وێنەی ئەو پیاوانەی بۆ ڕیکلامی جل و بەرگ دادەکوترێن.

فەرمووی(ﷺ) "ڕۆڵە ئەمە فیتنەی ئاخر زەمانە خۆتانی لێ بپارێزن، هەر ئەوەنەی کە بەتێگەیشتنی منداڵانەی خۆم وشەیەکم بەناوی فیتنەی ئاخر زەمان لە مێشکدا بوو لێی ترسام، ئەویش وەك ئەو تێگەیشتنە منداڵانەی من ئەوەی فەرموو.

عەرزم کرد: بەڵێ.

لەوکاتەدا لە تەواوی ئەو خەوەدا تەنها ئەم خاڵە ڕۆشن بوو بۆم و لێی تێگەیشتم، باقی خەوەکە تەوەڵ تا ئاخری تا ئێستا لێی تێنەگەیشتووم!![1]

لێرەوەیە کاتێك لە ژیانی ئەم پیاوە گەورە ڕادەمێنیت و بیر لەو ڕووداوانە دەکەیتەوە کەلەسەرەتای تەمەنی منداڵیدا ڕوویداوە هەست بەوە دەکەیت، جگە لەو زانیاریانەی ئێمە لەسەر ئەم زانایە دەیزانین چەندین زانیاری پڕ بایەخ و گرنگی دیکە لە ژیانی تایبەتیدا ڕوویداوە، بەڵام لەبەر هەر هۆکارێك بێت باسنەکراوەو نەگێڕاوەتەوە، جگە لەوەی خودی(کاك ئەحمەد) لەکاسێتی(ئەمانەت)دا زۆر بە ڕاشکاوی ئاماژە بەوە دەکات زۆر ڕووداوی سەیر لە ژیانیدا ڕوویداوە، بەڵام تا ئێستا بۆ کەسی باس نەکردووە. خۆی دەڵێت"زۆرم لا گرانە ئەو ئامانەتە بخەمە دەرەوە بە چەند دەلیلێك کە گرنگترین دەلیلیان ئەوەیە، ئەو ئەماناتە ڕەحمەتێکی گەورەی ئیلاهی بوو. بەڕاستی دەبوو بەکردەوە و ئەخلاقی ئیسلامییەوە قەدرم بگرتایە، قەدرم نەگرت و زۆر گرانە دەری بېرم و لای باقی موسوڵمانان باسی بکەم، بەڵام برێك لەبابەتی تایبەت بەڕاستییەکانی ژیانم جارجار بۆ کەسانێکم باس کردووە، بەتایبەتی کاتێك لە(سنە)بووم کات و شوێن گرنگی ئەوەی دەردەخست و دەمزانی کەسانێك هەن لە دەوروبەرن مناڵ و مەعسومن. جار جار برێك لەو ڕاستیانەم بۆ دەگێڕانەوە، بەڵام بە جۆرێکی ڕێك و ڕۆشن و ئاشکرا تا ئێستا بۆ کەسم نەوتووە، تا ئێستاش خۆم بە لایەقی ئەوە نازانم ئەو حەقیقەتە ئاشکرا بکەم هەروا کە ئاماژەم کرد، لایەقی ئەوەشم نەبووە ئەو ڕەحمەتە گەورە ئیلاهییە سامەیلم بێت.[2]

وەك لە ووتەکانی کاك ئەحمەد، خۆیدا دەردەکەوێت زۆر لایەنی شاراوە لە هەموو قۆناغەکانی تەمەنیدا هەیەو کەس پەی پێ نەبردووە، قۆناغی منداڵیشی لەو نادیارییە بێبەش نەبووە، بۆیە دەکرێت زۆر ڕووداوی گرنگ و پڕبایەخی دیکە هەبن و بەداخەوە ئێمە پێی نەگەشتین و لێرەدا باسمان لێوە نەکردبێت.

---

[1]) کاسێتی ئەمانەت.

[2]) کاسێتی ئەمانەت.

سەرەتای خوێندن

زیرەكی و بلیمەتی و تامەزرۆیی(كاك ئەحمەد) بۆ خوێندن و زانست هەر لەسەرەتای منداڵییەوە دەردەكەوێت، لەوكاتەوەی تەمەنی لە(١٣) ساڵی تێپەڕی نەكردووە.

"كاك ئەحمەد، مرۆڤێكی زۆر زیرەك بووە، زیرەكی زۆر تەعریف ناكرێت، زیرەكییەكەی بەجۆرێك بووە، وەك خۆی دەیگێڕایەوەو دەیووت" زۆرێك لە كتێبەكانم تاكۆتایی نەخوێندۆتەوە، بەڵكو هەندێكیم لێدەخوێندەوە، ئەویتری بەپشت بەستن بەو پێشەكی و پێڕستانەی كە لەسەرەتاوە هەیان بوو دەمزانی باسی چی دەكات"[١].

عیشقی كاك ئەحمەد، بۆ فێربوون و خوێندن لە منداڵییەوە دەستپێدەكاتو سەرەتا، وەك هەموو زاناو كەسانی دیكە لە حوجرەی پڕ بەرەكەتەوە هەنگاوی یەكەم بەرەو خوێندن و وەرگرتن و كۆكردنەوەی زانست و زانیاری دەنێت، بەڵام دیارە لە ئەوەڵەوە خوێندن و وەرگرتنی زانیاری بەشێوەیەكی نەزم و تەرتیب نەبووە، سەرەتا لە(سنە) وانە دەخوێنێت، دواتر"ئەو دەرسەی دەمخوێند زۆر پەرش و بڵاوو نامونەزەم بوو، ئەوەیشی وا دەمخوێند تەقریبەن نەتیجەیەكی نەبوو"[٢] ، هەر ئەم حاڵە وای لێدەكات بڕیار بدات بۆخوێندن بچێتە(مەریوان).

"شەوقێك كەوتە سەرم، كە نەخێر بەوجۆرە شت فێر نابم! بڕیارمدا بچم فێربم. پێموابێت تەمەنم نزیكەی(١٣) ساڵ دەبوو، دەقیقتر بیرم نییە دەورووبەری ساڵی

---

[١]) چاوپێكەوتنی بڵاونەكراوەی نوسەر لەگەڵ (كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان — سنە -٢٠٠٨

[٢]) كاسێتی نەمانەت.

(١٣٢٧)بوو، سەفەرێکم کرد بۆ(مەریوان) ڕەنگ بێت(٢-٣)مانگ لەوێ مامەوە، لەوەودوا ناردیانە شوێنمدا بردمیانەوە بۆ(سنە)، منداڵ بووم نەمدەتوانی بمێنمەوە، دیسان مودەت گوزەریا بۆ ساڵی دواتر ڕەنگە(١٣٢٨) بوو بێت، بەحەسرەتێکی یەکجار زۆر تا حەدێك شەوێك دەستم کرد بە گریان، "بۆ من هیچ لەئیسلام نازانم؟! بۆ بەدڵی دین نیم؟!"

دووبارە شەوق دای لەسەرم دەبێت بڕۆم، ئەم جارەیان دەبێت بڕۆم بۆ(عێراق) وەهابێت کە ماڵەوە نەتوانن بمهێننەوە*، چونکە ئەوکاتە هەر ئارەزوویان لێبوایە لەبەرئەوەی منداڵ بووم کەسێکیان دەنارد بەشوێنمداو دەیان بردمەوە.

کەوتمە ڕێ بۆ(عێراق). دیسان مێژووی چوونم بەتەواوی لە بیرنییە، بەڵام دەزانم کۆتای مانگی(هاوین)بوو بەرەو(پایز) دەچووین، تۆزە تۆزە هەوا بەرەو سەرما

*) دیارە یەکێك لەوهۆکارانەی وایکردووە سنە بەجێبهێڵێت و بەشوێن زانستدا بگەڕێ، جگە لەو تامەزرۆی بۆ زانست، خاڵێکی تری بریتییە لەئەوەی، وەك ئەشرافی ژیان بەسەر ئەباتو لەناو کۆڕی ئەشرافیاندا دانەنیشێت، کەدواتر بەهەموو هێزییەوە کار بۆ نەهێشتنی دەکات، دەلیلیش بۆئەم قسەیەمان ئەوەیە خۆی دەگێڕێتەوە"جارێکیان ئەفسەرێکی پایە بەرز کرابوو بەفەرماندەی بنکەی سەربازی(سنە)، ڕۆژێکیان باوکم پەیوەندی پێوەکردوو بۆ نیوەڕۆ خوانێك بانگهێشتی کرد. سەرەنجام حاڵەتی نا ئاسایی لەماڵەوە بەڕێ دەچێت، جۆرەها خواردن ئامادە دەکرێت(ئیسراف و تبزیر). کە خۆشیم لێی نەدەهات بەئاشکرا دیاربوو، بەتایبەت کە بیر دەکەمەوە لە خەڵکە مەحرووم و بێ بەشەی کە بەزەحمەت و بەنانەسکی دەژین. سرنجمدا سفرەکە زۆر بە دیقەت ڕێکدەخەن، پێنج جۆر گۆشت بەجۆرەها شێوە ئامادەکرا بوو پێنج جۆر برنج لێنرابوو، جگە لەجۆرەها شلەو زەڵاتەو سەوز....هەربۆیە لەناخی خۆمدا بڕیارمدا شەردبێت دەمی لێنەدەم. سەیر لەوەدا بوو کاتێك ئەفسەرەکە و هاوەڵانی هاتن سەرسامبوون دیار بوو سفرەی وایان نەدی بوو، بۆیە کەس دەمی لێنەدا تا وێنەگرێك هاتوو وێنەیەکی سفرەکەی گرت. ئیتر لە ناخمدا دەکوڵام و بڕیارم دا هەر (سنە) بەجێ بێڵم و بەشوێن زانستی شەرعیدا بگەڕێم ..

بورهان محەمەد ئەمین: کاك ئەحمەد موفتی زادە دڵسۆزی کورد و کوردستان، گۆڤاری پەیامی ڕاستی، ٢٠٠٧، سلێمانی، ل ٣٤.

دەچوو، بەڵام چ ساڵێك بوو، تاكەی ماومەتەوە، چەندێك ماومەتەوە؟ زۆر ڕۆشن نییە، تەسەور دەكەم لەكۆتای ساڵی (١٣٢٨)تا سەرەتای هاوینی ساڵی(١٣٣٠) نزیكەی دوو ساڵ لە عێراق بووم.

ئەو كەڵكەڵەو موشتاقە عەجیبە لەدڵما پەیدا بوو، ڕۆشتم ئەو ماوەلە دێهاتی كوردەواری مامەوە لە عێراق، تەنها مودەتێك نەبێت، كەلاموایە مانگێك دەبوو لە(سلێمانی) بووم لە مزگەوتی (بن تەبەق)، كە (مامۆستا مەلا موستەفای زەڵمی)هەورامان، مامۆستا بوو لە خزمەتی ئەودا بڕێك دەرسم خوێند، چەند شتێك ڕوویدا تاوای لێهات گەڕامەوە بۆ دیهات و لە گوندی(عەبابەیلێ) و هەڵەبجەو ئەوانە دەرسم خوێند[1].

موشتاقی و ئارەزووی موفتی زادە بۆ خوێندن و سەفەركردن لەبەر زانست لەو تەمەنە منداڵییەدا بەجۆرێك بووە، تەواوی ئەو بەربەستانەی وەلاوە ناوە لەماوەی گەڕان و خوێندنیدا هاتوونەتە ڕێگەی، ئەو برسێتی و ئێش و ئازارانەی هاتوونەتە ڕێی بەڕاستی مرۆڤ پرووكێن بوون، برسێتییەك خۆی دەڵێت"برسێتییەك بەتەواوی مانای كەلیمە سەختترین مانای برسێتی، كە تۆ تەسەوری بكەیت !". بەڵام ئەو دەركی بەوەكردووە لە جێگەیەكی دیكەوە برسییەتی، بۆیە هەوڵی داوە ئەو جێگەیە تێر بكات. ئەویش برسێتی بۆ زانست، بەجۆرێك تینوی عیلم بووە بە ناڕەحەتییەكانی جەستەی ڕاهاتووە ئەو بەو هەموو ترسەی تاریكی شەو بەرزو نزمی و شاخ و داخی كوردستان و وەڕە وەڕی(سەگ)ی هاری لادێكانی شارەزوور ڕاهاتبوو. ئەو دەركی بەوەكرد بوو خالقێك چاودێری دەكات و بەسەر ترسی منداڵیدا زاڵی كردووەو شەڕەكانی ڕۆژگاری خوێندنی بەخێر بۆ دەگوزەرێنێت.

---

[1]) كاسێتی ئەمانەت.

كاك ئەحمەد، لەوماوەیەی لە كوردستان دەبێت لەكاتێك لەكاتەكانی گەڕانیدا بەخزمەت زانای بەناوبانگی جیهانی ئیسلامی كورد(مامۆستا مەلا عەبدلوكەریمی مودەڕیس) دەگات و ماوەیەك لە شاخە سەركەشەكانی(تەوێڵە و بیارە)دا دەمێنێتەوە.

هەرلەبەر زیرەكی و لێهاتوویەتی لەو تەمەنە كەمەیدا كە(١٨-١٩)ساڵی تێپەڕی نەكردووە لەمانگەكانی ڕەمەزاندا دەبێتە مەلای مزگەوتوو ووتاری تایبەتو پڕمانا دەدات بۆ موسوڵمانان. ساڵێكیان ڕێی دەكەوێتە یەكێك لەو دێهاتانەو لە وتاری جەژندا كورتە بابەتێكی(قیامەت) پێشكەش دەكات و هانی خەڵكەكە دەدات بۆ دەستپاكی و دووره پەرێزی لە حەرام خۆری، نمونەیەك دەهێنێتەوەو دەڵێت:

"ئەی موسوڵمانینە كەس لە قیامەتدا لەبەردەم دادگای پڕ لە دادی خوایدا ناتوانێت نكۆڵی لە هیچكام لە كردەوەكانی بكات، چونكە دەست و قاچ و چاو و پێست ...هەمووی دێنە زمان، شتە دزراوەكان دێنە مەیدان و شایەتی لەسەر دزەكە دەدەن، بۆ نمونە ئەگەر كەسێك بزنێكی دزی بێت، بزنەكە دێتە مەیدان و شایەتی لەسەر دزەكە دەدات،-جا كاك ئەحمەد هەرئەوەندەی ئەوە دەڵێت-، كابرایەك وتارەكەی پێبڕیم و ووتی"مامۆستا....مامۆستا....بەڕاست خوای تەعالا بزنەكە زیندوو دەكاتەوەو ئاوا دەیهێنێتەوە مەیدان ؟!"

ووتم :بەڵێ، دڵنیابە.

كابرا ووتی"سابەخوا شتێكی باشە، منیش ڕیشی دەگرم و دەیدەمەوە دەست خاوەنەكەی"، ئیتر خەڵكەكە هەموو دایانە قاقای پێكەنین، جا كە پێكەنینەكەیان

نیشتەوە منیش تێمگەیاندن قیامەت شوێنی لێپرسینەوەیەو هیچ کردەوەیەك لەخوای گەورە پەنهان نییە و چی بچێنیت ئەوە دەچنینەوە"[١].

دوای ئەوەی ئەو کاتە دیاریکراوە لەکوردستان دەبێت و بە شوێن زانستدا ئەم شارو ئەو دێهات دەگەڕێت. خۆی یەکێکی دیکە لە ڕووداوەکانی ژیانی خوێندنی دەگێڕێتەوە، و دەڵێت"پێموابێت کۆتا زستانم بوو لە عێراق، لەناوچەی(سەرگەڵو) کە لەوانەیە بکەوێتە باکوری خۆرئاوای شاری(سلێمانی)یەوە برادەرێکم هەبوو(مەلا عەبدوڵای بانەیی)، بڕیار بوو لەلای من دەرس بخوێنێت، زۆر هانی دام، کە مەلایەکی خوێنەوار هەیە-خۆم بۆم باسکرد بوو کە ئارەزووم هەیە، مەلایەکی زۆر خوێنەوارم دەسکەوێت لای دەرس بخوێنم و شت فێر ببم-. بۆی باس کردم، وتی" بابچم بۆلای بزانم لەوێیە، ئەگەر لەوێش نەبوو لە(پشدەر) مەلایەکی باش هەیە دەچین بۆلای"، هەرچۆنێك بێت مەلایەکی باش پەیدادەکەین کە دڵخۆش ببین. ڕۆشتین سەفەری ئەو زستانە بە(ساڵی بەفرە زۆرەکە بەناوبانگە)لە وەودوا ڕووداوی سەیرو سەمەرە ڕوویدەداو بەسەرما دەگوزەرا، کە هەموویان عادی بوون".

بەوجۆرە کاك ئەحمەد، لەگەڕان بەردەوام دەبێت تا ئەوکاتەی لەلای باوکییەوە نامەیەکی حەسرەت ئاوەرو ئاگرینی پێدەگات و باسی ئارەزووی بینینی خۆیان و خەفەتی دایکی دەکات بۆی، بەئاواتی سەردانی(سنە) دەگەڕێتەوە، بەڵام ئیتر ناگەڕێتەوە بۆ عێراق و لە(سنە) دەمێنێتەوە.

---

[١]) بورهان محەمەد ئەمین: کاك ئەحمەدی موفتی زادە(دڵسۆزی کورد و کوردستان)، گۆڤاری پەیامی ڕاستی، ٢٠٠٦، سلێمانی، ل٣٥.

گەڕانەوە بۆ (سنە)

دوای ئەوەی ئەو دووساڵە لە(١٣٢٨-١٣٣٠ه.ك) لە کوردستانی عێراق سەرقاڵی خویندن دەبێت و لەزانستە شەرعییەکان شارەزادەبێت، دەگەڕێتەوە بۆ شاری(سنە)و لەوێ پێشوازییەکی گەرمی لێدەکەن و بەخێری دەهێننەوە. وەك خۆی دەڵێت"دووبارە لە (سنە) جەرەیان پێشهاتەوە".

دیارە کوڕێك بۆ ماوەی دوو ساڵ وولات بەجێ بهێڵێت و بۆ خوێندن هەزاران کیلۆمەتر ببڕێت و دواتر بگەڕێتەوە لەلایەن خزم و کەسوکارەوە چاوەڕێی چالاکی و زانینی ئاستی زانستەکەی دەکەن. کاك ئەحمەدیش بەهەمان جۆر، دوای گەڕانەوەی لە لایەن باوکییەوە دەخرێتە بەردەم تاقیکردنەوە، وەك باوکێك دەیەوێت بزانێت رۆڵەیەکی لێی دورکەوتۆتەوە و رۆژانە چەندین جار سۆزی باوکایەتی لەناخەوە سوتاندویەتی و هەزاران جار ئاه و ئاوات و حەسرەتی خواردووە نەمرێت و رۆڵە زیرەکەکەی ببینێتەوە، باوکێك ئەوەندە تامەزرۆی رۆڵەکەی بێت لە(سنە)وە خەڵك بنێرێت بۆ کوردستان و داوای لێبکات(کەواو سەڵتە)بۆ کوڕەکەی بکڕێت —خۆی ئەم رووداوە دەگێڕێتەوە"دوای ئەوەی هەواڵ دەچێتەوە بۆ(سنە)کە ئەحمەد(کەواو سەڵتەی) شڕو پیناوی لەبەردایە، باوکم یەکێك لە خزمانی خۆی نارد بۆ سلێمانی کەواوسەڵتەی تازەم بۆ بکڕێت.... ئیتر خزمەکەمان لەکۆڵم نەبوویەوەو دەستی بەرنەدام تا کردمی بەشاری سلێمانیداو کەواوسەڵتەی تازەی بۆ کڕیم "[1].دەی

[1]) بورهان محەمەد ئەمین، کاك ئەحمەدی موفتی زادە(دڵسۆزی کورد و کوردستان)، پەیامی ڕاستی، ل٣٥.

باوکێك ئەوەندە بەتاسەی کوڕەکەیەوە بێت، حەتمەن دەبێت لەکاتی گەڕانەوەیدا بزانێت چی لە هەگبەی زانیارییەکانیدایە.

دوای چەند ڕۆژێك لە گەڕانەوەی لەگەڵ باوکیدا دەچێت بۆ مزگەوتی گەورەی(دار الاحسان)، "ئەو ڕۆژە نزیکەی پەنجا فەقێ ئامادە بوون، کە باوکم ڕۆژانە دەرسی پێدەوتن، دیاربوو دەیویست تاقیم بکاتەوە، بۆیە ووتی"ئەمە ئەحمەدی کوڕمەو چەند ساڵێکە لە کوردستانی عێراقەو لەوەدەچێت بە زانستێکی فرەوە گەڕابێتەوە، حەزدەکەم لەمەولا لەباتی من ئەم دەرستان پێبڵێت، پێم باشە هەر ئێستا ناوی خوای لێبێنێ" و ڕووی تێکردم و ووتی"ئەحمەد فەرموو بزانم ...".

منیش ناوی خوام لێهێناو زۆر بەجوانی و ڕێك و پێکی دەرسەکەم وتەوە، هەستم دەکرد کە هەر هەمووی(تەوفیقی ئیلاهی)بوو، چونکە من خۆم ئامادە نەکرد بوو بابەتەکەش قورس بوو، جگە لەوەی ژمارەی فەقێکان زۆربوون و هەموویان لە ئاستێکی بەرزی زانستیدا بوون، بەو جۆرە وانەکە تا نیوەڕۆی خایاند، پاشان سەرنجی باوکمم دا ڕەنگی گەشابوویەوەو هەر سوپاسی خوای دەکرد.

دوایی پێی ووتم :ئەحمەد گیان، لە ڕاستیدا من ویستم تاقیتبکەمەوە، بڕوام وانەبوو ئەوەندە زانستی شەرعیت بەدەستهێنابێت"[1].

ئیتر بەوجۆرە تا ساڵی(١٣٣١) لەوانەوتنەوە بەردەوام دەبێت."تەقریبەن هێشتا هەر منداڵێك بووم خەتم نەدابوو-ئاماژەیە بۆ ئەوەی زۆر منداڵە-، زۆریشم مابوو بۆخەتدان، باوکم تەدریسی مەدرەسەی(دار الاحسان)ی مزگەوتی جامعەی

[1] بورهان محەمەد ئەمین: کاك ئەحمەدی موفتی زادە(دڵسۆزی کورد و کوردستان)، پەیامی ڕاستی،٢٠٠٦، سلێمانی، ل٣٥.

پێسپاردم، ڕەنگە ناسالّی(١٣٣٥)هەر لە(سنە) مامەوەو دەرسم دەوتەوە تادواتر چووم بۆتاران"[١].

سەركەوتوویی و خۆش هەڵسوكەوتی(كاك ئەحمەد)، لەگەڵ فەقێكان دەبێتە هۆی ئەوەی، فەقێكان بەشەوق و تاسەوە گوێی بۆ بگرن و هەوڵبدەن بۆ ئەمە كە(كاك ئەحمەد) بكەنە جێنشینی باوكی و هەر ئەم دەرسیان پێ بڵێتەوە، جگە لە زیرەكی و هەڵسوكەوتی جوانی، لەهەمانكاتدا كەسێكی گەنج بووەو توانیویەتی بەزمانی ئەوان قسە بكات و بەزمانی ئەو ڕۆژە بابەتەكان ڕوون بكاتەوە.

خۆی دەیگێڕێتەوە"زۆر ئازاد بووم لەگەڵ فەقێكاندا، كاتێك دەرسەكانمان تەواو دەكرد دەستمان دەكرد بە یاریكردن، ئەو یارییانەی گەنجی جوان دەكەن، شۆخی سەیر سەیر"[٢].

بەمجۆرە ماوەیەك لە(سنە) دەمێنێتەوە و دەسبەكاری خەبات و بانگەواز كردن دەكات، هەر لەوكاتەوە كێشەكان وورده وورده سەر هەڵدەدەن و ڕووبەڕووبوونەوەو قسەكردنی دەستپێدەكات، لە كاسێتی(ئەمانەت)ە كەیدا بەشێوەیەكی خێراو كورت، وەك ئەوەی زۆر ڕووداو هەبێت لەو كاتەدا، نەیەوێت ئاماژەیان بۆ بكات، باسێكی ئەوسەردەمە دەكات كەلە(سنە) بووەو دەرسی وتووەتەوە،"چەند ساڵ لە(سنە) كارمكرد موشكیلاتم بۆ پێشدەهات، ئەویش داستانی تولانی هەیە!! ئەو چەندساڵەی دوای ڕووبەڕووبوونەوەو هەراو بەزم وجەنجاڵی دروستكردن و ئیحساساتی(بانگەواز) كردن، هەندێك جار هەبوو كە خەریك بوو شەڕی زۆر قورس

---

[١]) كاسێتی ئەمانەت.

[٢]) چاوپێكەوتنی بلاّونەكراوەی نوسەر لەگەڵ (كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان — سنە -٢٠٠٨

لە(سنە)دا دروست ببێت، ناشیانەو نەزانانە ئاخیری نائومێد بووم و تەسمیم گرت(بەرنامەم دارشت) بچم بۆتاران، پێموابوو لە تەنیشتی دانیشگاوە(زانکۆ) کەم کەم دەرس بخوێنم و بچمە ئەوێ باشتر دەتوانم کاربکەم.

بڕیاری ڕۆشتن بۆ تاران بەنیسبەت(کاك ئەحمەد)ەوە کارێکی زۆر گران نەبوو، چونکە لە لایەکەوە ئەم بڕیارەی لە پێناو ئامانجی خۆی بووە، لە لایەکی دیکەشەوە باوکی کاك ئەحمەد(مەلا مەحمود) لەوکاتەدا لە(زانکۆی تاران) مامۆستای(کۆرسی شافیعی) بووە.

کاك حەسەنی ئەمینی، دەگێڕێتەوە"لەکوردستانی ئێمەدا-ڕۆژ هەلات- دوو کەس ئەو عینوانی(مامۆستای فیقهی شافیعی) بووە. یەکێکیان باوکی کاك ئەحمەد،و ئەویتریان(مەلا ئاغای موهتەدی)-کەدواتر دەبێتە خەزوری کاك ئەحمەد-باوکی (عەبدولا و سەلاحی موهتەدی)، کە وەك مامۆستای دینی لەتاران دەرسیان وتۆتەوە. جا(مەلا مەحمود) لەوێ دەرس دەلێتەوەو پاش ماوەیەك کاك ئەحمەدیش دەچێتە ئەوێ، و لەگەل خوێندکارانی زانکۆدا پەیوەندییەکی گەرم و گوڕو پتەو دروستدەکات،-ئەمەیش یەکێکە لەنیشانەکانی کۆمەلایەتی بوون و شارەزایی کاك ئەحمەد لەمامەلەکردن لەگەل کەسانی بەرامبەردا، کە زۆر ئاسان توانیویەتی جێگەی خۆی لەدلیاندا بکاتەوە- لە زانکۆ خوێنکاران هەر پرسیارو شتێکیان دەبێت ئەم وەلامیان دەداتەوەو لە فەزای عیلمیدا خۆی دەردەخات، و کاتێك قسەدەکات بۆیان، دەزانن چەندێك زیرەك و لێهاتووە و لەکاتی وانە ووتنەوەدا لەگەل باوکیدا دەچێتە هۆلی موحازەرەوە، ماوەیەك لەگەل ئەودا و دواتر بەیناو بەین لەجیاتی باوکی وانە دەلێتەوە، لە کۆتایدا بەتەواوەتی خۆی دەروات دەرس

دەڵێتەوەو بۆ ماوەیەك لە زانکۆی(تاران) وەك مامۆستا لەبواری(مەزهەبی ئیمام شافیعی)دا دەرس دەڵێتەوە.

وەك خۆی باسیدەکات لەوکاتەدا کەسێکی زۆر مەزهەبی بووە، مەزهەبیانە بیری کردۆتەوەو لەسەر(سوننە) قسەی کردوە و دژایەتی زۆری(شیعە)ی کردووە، ئەمەش دیارە کاریگەری بارودۆخەی ئەو سەردەمەی لەسەر بووە، کە لایەنگرانی هەر دوو مەزهەب لەدژایەتی یەکتردابوون و هەمیشە دەسەڵاتی(شاهەنشاهی ئێران) کاری بۆئەوە کردووە دووبەرەکی و ئاژاوە دروست بکات، بۆیە دەبینیت قسەکردن و ڕووبەڕوو بوونەوە لەسەر مەزهەب لەوسەردەمەدا بەجۆرێکی زۆر فراوان سەرانسەری ئێرانی گرتۆتەوەو هەمیشە قسە لەسەر(سوننی بوون و شیعە بوون) بابەتێکی زیندوو بووە، هەر خودی کاك ئەحمەد لەو کۆڕەیدا، کە دوای ئینقلاب بۆ خوێندکارانی(کۆلێژی)لە زانکۆی(تاران) دەیگرێت، ئاماژە بەو دەردە کوشندەیە دەکات، هەر لەبەرئەمەشە کاك ئەحمەد زوو لەو هەڵوێستە کۆنو توندەی لەسەر مەزهەب هەی بووە پەشیمان دەبێتەوە، لە کۆتایدا بەتەواوەتی کار بۆ ئەوەدەکات کە جیاوازی(سوننە و شیعە) چارەبکات.[1]

بەجۆرە ماوەیەك مامۆستا دەبێت، بەڵام دواتر دەست لەکاری مامۆستای هەڵدەگرێت، چونکە لەلایەن(دەزگای ساواك)ەوە ڕێگری لەکارەکەی دەکرێت- لە باسی پەیوەندی کاك ئەحمەد و ساواك دا زیاتر لەمبارەیەوە قسە دەکەین-.

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

كاك ئەحمەد و پەیوەندی
بە حیزبی دیموكراتی كوردستانی ئێرانەوە

پەرۆشی و دڵسۆزی كاك ئەحمەد، لەوماوەیەی لەتاران دەبێت وای لێدەكات لەیەك كاتدا چەندین كارو چالاكی ئەنجام بدات و هەموو هێزو توانای خۆی بخاتەكار بۆ هێنانەدی ئامانجەكانی خۆی و میللەتەكەی.

نەتەوەیی بوون لای موفتی زادە، لەگەڵ لە دایك بوونیدا دەستپێدەكات، چونكە بیرو بۆچونی وایە، كاركردن بۆ میللەت و كورد بوون، لەگەڵ كاركردن بۆ(دین) بابەتێك نییە لە یەك جودا بكرێتەوەو هەر یەكەیان بە جیاكاریان بۆ بكرێت* .

جیهانبینی تایبەتی كاك ئەحمەد دەربارەی بابەتی نەتەوەو نەتەوەیی بوون هۆكار بووە بۆئەوەی ئەو كاتەی لە تاران بووە، چەندین كارو چالاكی نەتەوایەتی ئەنجام بەدات، كە تەنها شایستەی پیاوی لێهاتوو بەغیرەتی، وەك ئەو بووە.

كاك ئەحمەد، خۆی لەبارەی كاتی سەرپەرشتیكردنی كۆمیتەی حیزبی دیموكرات بەمجۆرە قسەدەكات"لە ئەواخیری ساڵی(١٣٤٢) بوو لە تاران ڕەئیسی حیزبی دیمكراتی تاران بووم، كۆمیتەیەكی بوو لە تاران من ڕەئیسی ئەو كۆمیتەیە بووم، تائەو ئەندازەیە چالاك بووم بۆ حیزبی دیمكرات، جگە لەوەی لەوكاتەدا، لەگەڵ

---

*) بۆ زیاتر ئاشنابوون بەم بابەتە دەكرێت بگەڕێنەوە بۆ بابەتی(پەیوەندی نێوان نەتەوە و ئایین لەڕوانگەی-عەقیدە، جیهانبینی، ئەخلاقەوە)،سەروەت عەبدولا: كەلە ژمارە(٢٢)یساڵی(٢٠٠٩)ی، گۆڤاری(هەژان)دا بلاوكراوەتەوە.

ژمارەیەك لەكوردەكان ڕۆژنامەی(كوردستان)مان دەردەكرد، هەروەها لەڕادیۆی (كوردی تاران)یش كارم دەكرد كە مەتاڵیبێك هەبوو ڕوونم دەكردنەوە"[1].

كوردایەتی و هەستی نەتەوایەتی لەوكاتەدا ئەوەندە بەهێزبووە، لەناو تارانا هەمیشە جلی كوردی لەبەركردووە، كاك حەسەنی ئەمینی دەڵێت"كاك ئەحمەد، ڕۆژێكیان بۆی گێڕامەوە، ئەو كاتەی لە تاران بوو "لیباسی كوردی تەواو كوردیم لەبەردەكرد، ئەفسەری(نیروی ئینتیزامی) مەهاباتی لەتاران بوو، ئەویش كوردایەتی زۆر قەوی بوو، وەكو من وابوو. لەخیاباندا كە من لەپێشەوە بەلیباسی كوردییەوە دەڕۆشتم ئەویش لە دواوەوە بوو، جار جار لام بۆ دەكردەوە، هەر لامدەكردەوە تەحییەیەكی بۆ دەكردم، ئەو كە ئەفسەرێكی نیزامی بوو لیباسی نیزامی لەبەردا بوو، منیش كەلیباسی كوردیم لەبەردا بوو، ئەمەش دیارە لەبەر لیباسەكانم، چونكە كوردایەتیمان زۆر بەقوەت بوو"[2].

هەر ئەم كارو چالاكیی نەتەوایەتییەی موفتی زادە، دواجار سەرلەوەوە دەردەكات لەساڵی(١٣٤٢)*دا، خۆی و نزیكەی(١٢٠)كەس لە كوردە ناسیۆنالیستەكانی تاران، كە خەریكی كارو چالاكی بوون دەستگیر دەكرێن و دەبرێنە زیندانی ترسناو وەحشیەتناكی(ئەوین)لە تاران.

---

[1]) كاسێتی ئەمانەت.

[2]) چاوپێكەوتنی بلاّونەكراوەی نوسەر لەگەڵ(كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان – سنە -٢٠٠٨

*) كاك ئەحمەد خۆی دەڵێت: (١٣٤٢)، بەلاّم كاك حەسەنی ئەمینی لەیەك دوو شوێندا ئاماژە دەكات بەوەی كە قۆڵ بەست كردنی كاك ئەحمەد (١٣٤١) بووە .

گیران و فڕێدانە کوچە تاریك و ئینفرادییەکانی زیندانەوە لەبەر دینداریو ئیسلامەتی نەبووە، بەڵکو تەنها دوو خاڵ لە پشت گیرانی کاك ئەحمەدەوەیە ئەویش :[1]

١- لێپرسراوی حیزبی دیمکراتی کوردستان لە تاران .

٢- لێپرسراوی پەیوەندی نێوان حیزبی دیمکراتی ئێران و تورکیا.

ئەو هەموو ڕووبەڕووبونەوەو تەحەمول و دان بەخۆداگرتن و زانیاری نەدرکانەی کاك ئەحمەد، کە زیاتر لە(شەش) دانە مانگ بەردەوام دەبێت، لەبەر کوردایەتی و نەتەوەکەی دەبێت، لەبەر ئامانجێکە کە لەپێناویدا سەروماڵی دانا.

[1]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦،لا گ گ

تەوەللودی دووبارەو موفتی زادەی نوێ[٢]

كاك ئەحمەد، دوای ئەوەی دەچێتە زیندان و لە ئینفیرادی توند دەكرێتو دەخرێتە ژێر ئەو هەمووە ئەشكەنجەو ئازارەوە، ئەشكەنجەو ئازارێك كە(د.عەلی شەریعەتی)دەڵێت" لە زیندانی(ساواك)دا هاوارو ناڵەی ئەشكەنجە دراوان بەتایبەتی لە شەودا بەجۆرێك بوو قابیلی تەحەمول نەبوو، شەوانە حاڵێك كە لەو زیندانەدا هەرچی تێدایە دەگاتە سنوری شێت بوون و خۆڕاگری پەرت دەبێت ....لە زینداندا هەموو پەیوەندییەكانی مرۆڤ، لەگەڵ دەرەوەی خۆیدا دەپچڕێت، بەجۆرێك ئەگەر بتەوێت وێنەی ژن ولامنداڵەكانت بێنیتەوە بەرچاوی خۆت ناتوانیت، یان قەدو باڵای دایكت بێنیتەوە یادت ناتوانیت، تەنانەت ناو و دەربڕینی وشەكانیشیانت بیرناكەوێتەوە...."[١].

موفتی زادە لەئاوا حاڵێكداو لەئاوا زیندانێكدا بۆ جارێكی دیكەو بۆ هەمیشەیی ئەستێرەی بەختەوەری هەڵدەبێت، وەك مەولەوی تاوگۆزی دەڵێت:

هەركەس تەوەللود دووبارەش نییەن

ئەڵبەت سەعادەت ستارەش نییەن

لەوێوە دووبارە لەدایك دەبێتەوەو بەوردی لەحاڵ و وەزعی خۆی و میللەتەكەی رادەمێنێت و ئەو وانانەی سەرداری مرۆڤایەتی(محمد)(ﷺ) فێری دەكات ڕای دەچڵەكێنێت، و بۆ دواجار دەیخاتەوە سەر هێڵی فیترەت و هیدایەتی خۆی.

---

[١]) شا.لامعی: حكایت های از زندگی دكتر شریعتی(اجتیماعات اسلامیات-كویریات)، چاپی پێنجەم، ١٣٨٤، تهران .ل ١٦٤

ئەو ڕووداوانەی لەو زیندانەدا بەسەر(کاك ئەحمەد)دا ڕوو دەدەن گۆڕانکارییەکی وا قوڵی لەسەر دروست دەکەن لەکاتی (مەرەخەس)* بوونیدا ئیتر ئەو ئەحمەدەی پێش زیندان نابێت، واتە ئەو ئەحمەدەی پێش زیندان دەگیرێت زۆر جیاوازە لەو ئەحمەدەی دوای ئازاد دەکرێت.

جیاوازی نێوان ئەو دوو ئەحمەدە هێندەی جیاوازی نێوان ئەو دوو سەعیدە دەبێت (سەعید نورسی) پیێ دەناسرێتەوە، واتە(سەعیدی کۆن و سەعیدی نویێ)کە خودی(نورسی) لەزۆر شوێنی کتێبەکانی خۆیدا ئاماژەی بۆدەکات، لێرەدایە دەکرێت بۆ(کاك ئەحمەدی)ش هەمان پلەبەندی و دابەشکردن دابنرێت و ناوی ببرێت بە(ئەحمەدی کۆن و ئەحمەدی نویێ).

کاك ئەحمەدی موفتی زادە، دەربارەی ئەو گۆڕانکارییە فیکری و دەروونییەی لەزینداندا بۆی پێشهات و سەرلەبەری زیندەگی گۆڕی، لە شیعرێکدا دەنوسێت:

در آن جایکی درس آموختم　　　کز آن یك جهان فهم آموختم
شدم زان به وزع جهان آشنا　　　به صدها رموز نهان آشنا

---

*) مەرەخەس لە زمانی کوردیدا بە مانایی ئازاد بوون دێت، بەلآم دیارە قوڵی و فراوانی کاك ئەحمەد لە بەکارهێنانی چەمکەکاندا شتێکی چاوەڕوانکراوە، یەکێك لەو وردەکاریانەی کاك ئەحمەد لە بەرکارهێنانی چەمکەکاندا کاری لەسەر کردووە، بریتییەلە بەرکارهێنانی چەمکی (مەرەخەس) لەبەرامبەر چەمکی (ئازادبوون) لە زینداندا، واتە ئەو لە یەکێك لە پەیامە کۆتاییەکانی دوای مەرەخەس بوونی لە زیندا بە هاوەڵان و ئامادەبووانی دەڵێت، ئێوە وشەی ئازاد بوونم لە زیندان بۆ بەکارمەهێنن، چونکە ئازاد بوون بۆ کەسێك بە کاردێت کە زیندانی بێت، بەلآم من ڕاستە لەڕووی جەستەییەوە زیندانی بووم لە ناو چوار دیواردا، بەلآم لە ڕووی رۆحییەوە ئازادی ئازاد بووم!! لەبەرئەوە ئێوە دەکرێت وشەی مەرەخەس) بەکاربهێنن، چونکە ئەم وشەی زیاتر بۆ ئەوە بەکاردەهێنرێت کەلە ڕووی جەستەییەوە کەسێك سنوردار بکرێت، بەلآم ئازادبوون بۆ گیراوێکە کە لە ڕووی رۆحی و جەستەییەوە گیرابێت!!

(ئاماژە بۆ ئەوەش بکەم، لە کتێبی دووەمدا لە باسێکی تایبەتیدا دەربارەی کۆیلەو کۆیلایەتی و جارییە زۆر ورد قسەی لەم بارەیەوە کردووەو ئەوەی ڕونکردۆتەوە،کە زیندانیکردنی جەستەو ئازادکردنی فیکر زۆر گەرەییە، بەلآم ترسناك و بەلآ ئەوەیە مرۆڤ لە ڕووی جستەوە ئازاد بێت و لە ڕووی زیهن و رۆحەوە زیندانیکرابێت....)

بفهمیدم امراض این نسل چیست فریبندەی مردم سادە کیست

واتە:

لەوێدا وانەیەکی وا فێربووم لێیەوە، یەك جیهان تێگەیشتن فێربووم.
بەهۆیەوە لە بارودۆخی جیهان ئاشنا بووم، بەسەدان رەمزی شاراوە ئاشنا بووم.
تێگەیشتم، نەخۆشییەکانی ئەم نەوەیە چییە، هەڵخەڵەتێنەری خەڵکی سادە کێیە.

کاك ئەحمەد، دەربارەی ڕووداوەکانی زیندان دەڵێت"ئەو ئەیامی ئەوەڵە کە لە زیندانی ئینفرادی بووم گۆڕانێك لە دەروندا ڕوویدا، کە خاڵی دەستپێکردن بوو، بڕێك فکرم کردەوە لەڕابردووی خۆم،-پێموایە زۆر مەسەلە هەیە هێشتا پێمخۆش نییە سەریح و ڕۆشن بیگێڕمەوە-. مەجموعەن تەماشام کرد ڕابردوویەکی زۆر خراپ و ئالودەم هەیە، گوناهاتی مونقەتیع و پەراگەندەی زۆر، بەڵام دوو گوناهی بەردەوامم بوو، کە یەکێکیان ئیقتیصادی(ئابوری) بوو، بە تەئویل دڵی خۆم خۆشکردبوو-خۆم ڕازی کردبوو-، دەرامەتی دەفتەری ئەسنادی ڕەسمیم دەخوارد،- واتە پارەی ئەو نوسینگەیەی خواردووە، کە ئیشەکەی بریتیی بووە لە فرۆشتنو بەکرێدانی خانووبەرە، ئەو لە بەرچەند هۆیەك بە حەڵاڵی نەزانیوە بۆخۆی-، نوسینگەیەکم بەڕێوەدەبر کەهی خزمێکمان بوو، بەڕێوە بردنی بەدەست من بوو*، دڵم بەوە خۆشبوو کە کاری من جیاوازە لە نوسینگەکانی دیکە، من لێرە سەنەدی فزولی نانوسم و نەقصی حساب و پارەی زیادە لەخەڵك وەرناگرمو...ئا بەوجۆرە تەئویلم دەکرد بۆ خۆم، تەماشام کرد و لە زیندان فیکرم کردەوە(باج) لەخەڵکی

*) دیارە کاك ئەحمەد پێش ئەوەی زیندانی بکرێت لە(تاران) یەکێك لە کارەکانی دیکەی بریتی بووە لەکارکردن لە نوسینگەی (املاك و ئەسناد)،دیاری بۆ یاران، ل ی ی

وەردەگرم و دەیدەمە دەوڵەت و لەبەرامبەر ئەم باجەدا وەریدەگرم خۆم بەشێك دەخۆم، بە تەئویل دڵی خۆمم بە دەرامەتێكی پیس و خراپ خۆشكردبوو.

لەم لاشەوە شاری(تاران) موحیتێكی ڕووت و پیس و بەرەڵاو فاسدو ...منیش مورەتەب و ڕێك و پێك لەناوشاری تارانا هاتووچۆ، لەگەڵ ژنی ڕووت و بەرەڵا دەكەم!! تەماشام كرد ئەمە دوو سیلسیلە گوناهە جەرەیانی هەیە.

بەڕاستی لەسەرەتاوە شەرمم هات تۆبە بكەم، سەیرمكرد پڕ ڕوویە!!! (تۆبە)- داوای لێخۆشبوون- لەبەرامبەر میقدارێك گوناهەوە دەكرێت، من ئەو هەمووە گوناهەم هەیە هەر بڵێم تۆبەو ئیتر تەواو دەبێت؟!

هەرپێم نەدەكرا بەینێك(دوو، سێ) ڕۆژێكی بەسەراچوو هەروا ووردە ووردە قورئانم دەخوێند زیاد لەنوێژەكان كە نوێژی عادەتیم ئەنجام دەدا، قورئانم دەخوێند، دەمووت بزانم شەهامەتی تۆبە پەیدا دەكەم.... نەك شەهامەت لەبەرئەوەی نەوەك تۆبەكە ڕانەگرم(تۆبە بشكێنم)! خەتەری مەرگ و زیندەگی ئەمنییەتی نییە، ئینسان لەوێ(زیندان) زۆر جوان دەبێتە موسوڵمانێكی باش، چونكە مەرگ لە دارو دیواری ئەوارێت! ئینسان هەست دەكات دەمرێت. نەوەلا شەهامەتی ئەوە بەو هەموو خەتاوە، چۆن بڵێم خودا ببەخشە؟!

ئاخری جارێكیان بڕیارمداو ڕوومكردە خوای خۆم و ووتم"خوایە بێ ئەدەبیە ئەما دەیڵێم، بەزاتی خۆت، ئەگەر هەر ئێستا جێ گۆڕینەوە بكەین و من ببمە(خوا)و تۆ ببیتە(بەندە)، و بێیتە دەرگام و تۆبە بكەیت دەرت دەكەم، بەلام خوایە دەزانم تۆ زۆر گەورەیت، تۆ لەمن زۆر بەڕەحم تریت، با ئەگەر من بوومایە وام دەكرد، ئومێدم هەیە دەرم نەكەیت، ئەگەر تۆبە بكەم ... هەرچەندە تۆبە كردنم هیچ منەتی نییە، (چونكە ئەم زیندانە) مەرگ لە دار و دیواری ئەوارێت. لایەك نەماوە

دۆستایەتی لەگەڵ بکەم، جگە لای تۆ، ئەگەر تۆبە نەکەم چیبکەم؟! هێشتا هەر بەرەحمی و دەزانم لەوانەیە تۆبەم قبوڵ بکەیت، ئەگەر وابێت خوایە تۆبەم.

ئێستا ئەوەی هەر بەموشکیلە مابێتەوە لەلام، مەسەلەی ئەو دەرامەتە حەرامە بوو، بۆیە پێمخۆشبوو ئەوەی وا لەدڵما هەیە بەزمان بیڵێم با زۆرتر موعەقەدبێت، با باشتر پابەندبم پێیەوەو بێ وەفایی نەکەم، تۆبە شکێنی نەکەم، عەهد(پەیمان) شکێنی نەکەم، عیبارەتێکی ئاوام ووت لە قەزییەی دەرامەتی حەرامەوە "خوایە پەیمان بێت، ئەگەر ببینم(حمە ژیان) لەبەرچاوم لە برسێتیا دەمرێت، پارەی حەرام نەدەم بەشیری وشك و بیدەمێ، چونکە لەووەختا حدودی تەقریبەن(٨، ٩، ١٠) مانگ بوو، تەقریبەن شیری وشکی دەخوارد، لە هەموو شتێك لە تەعەلوقاتی دنیا خۆشەویست تربوو بۆم"، بەڕاستی هەروایشی کرد، تەواوی تەمەنی(کاك ئەحمەد)، بریتیە لە ڕوویەڕووبوونەوە بۆ نەشکاندنی ئەو پەیمانەی بەخوای خۆیدا، هەر لەم کتێبەی لەبەردەستدایە هەندێك لەو هەڵوێستانە دەخەینە ڕوو، یەکێك لەو کارانەی کە لەم ڕووەوە کردوویەتی، لەگەڵ ئەوەی ئەو پارەیەی دەیبەخشێ حەرام نییە، بەڵام ئەو شتەی بەپارەکە دەیکڕێت بەحەرامی دەزانێت، تەنانەت ئامادەنەبووە، ئەگەر(حمە ژیان) بە بەرچاوییەوە گیانی دەرچووبێت ئەو کارە بکات، خۆی دەیگێڕێتەوە لەو وتارەی لە شاری(مەریوان) پێشکەشی دەکات دەربارەی (بەهائییەکان)، لەوێدا باسی دەکات، شەوێکیان(حمە ژیان) زۆر نەخۆش دەبێت، زۆر دەرمانخانە دەگەڕێت بۆئەوەی دەرمانێکی بۆ بکڕێت و بەشکوم کەمێك چاك بێت، بەڵام دوای گەڕانێکی زۆر دواتر پێی دەڵێن، کاك ئەحمەد تەنها یەك دەرمان خانە هەیە بەم شەوە کرابێتەوەو ئەو دەرمانەی هەبێت، ئەویش دەرمانخانەی(فلانی جولەکەیە)، بۆیە دەڵێت، ئەگەر(حەمەژیان) بە بەرچاومەوە بمرێت ناڕۆم ئەو

دەرمانە لەو جولەکەیە بکڕم و بیدەم پێی، چونکە هەر بەو پارەی من دەیدەمێ دەڕوات دەیداتە گوللەو برا(فەلەستین)یەکانمانی پێ شەهید دەکات*.

بۆ ئەم کارە ناکات؟ دیارە کڕینی ئەو دەرمانە لەو پیاوە جولەکە، بەحەرام دەزانێت، دەی کەوابوو ناکرێت حەرام بداتە منداڵەکەی، چونکە پەیمانی بەخودا داوە. ئاوەها پێداگیری لەسەر ئەو پەیمانە کردبوو، وەك خۆی دەڵێت"ئەگەر خۆشەویستترین خۆشەویستی دنیا لەبەینی مەرگ و زیندەگیدا بێتو بەدەرامەتێکی حەرام زیندوو ببێتەوەو ڕزگاری ببێت لە مەرگ توخنی حەرام نەکەوم، تەصمیمێکی ئاوام گرت"[1].

موفتی زادە، هەر لەگەڵ لەدایك بوونەوەی لە زینداندا و تۆبەکردنی بەوجۆرە مەکۆی شەیتانی ناخی لەت وپەت دەکات و لە ڕیشکا هەڵدەکەنێت، هەروەك خۆی لە شیعری (ڕێی ڕاس و دروسی خزمەت)دا[2] دەڵێت:

دوژمنانی دەر نەوچەی شەیتانن

لە بەرانبەرەکەی خۆی بشێوێنن

ئەر لە ژور مەکۆی شەیاتین تێکدەی

لەسەرت زاڵ و زۆر دار نەمێنن

دوژمنانی دەر لەت لە تەنیشت کەن

ناتوانن: سەرت پێدانەوێنن

بەڕاستی کاك ئەحمەد، لە زینداندا بەتەواوی مانا ئەم شیعرەی خۆی جێ بەجێ کردووەو ئەوەی پێی بڵێیت، داواکاریی و شوێنگەی شەیتان و نەفسی پەس، لەناخ

---

*) ئەم وتارە لە کتێبی(٢)دا بلاو کراوەتەوە.

[1]) کاسێتی ئەمانەت

[2]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦،لا ٧٤

و دەرونی خۆیدا دەریكردووە، ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی(شەش مانگ) زیاتر بەرگەی زەبرو ئازارو نارەحەتییەك بگرێت. كە شەریعەتی ووتەنی"ناوی ئازیز ترین كەسی خۆتت لەبیر بەرێتەوە". ئەو ئەشكەنجانەی دەسەلاتدارانی(شاه) داویانە، مەگەر دیكتاتۆرێكی وەك(سەدام) بەسەر میللەتی كوردیا هێنابێت، هەر كاك ئەحمەد خۆی لەباسێكدا ئاماژەی بۆ دەكات، كە دەسەلاتی(شاه)، فلانە كەسیان لەسەر كوردایەتی لەناو ڕۆنی داخكراودا سزاداوە، بەلام پیاوی وا ئەوشتانە نایترسێنێت، چونكە مەكۆی شەیتانی لەناخیدا هەلكەندووە، ئیتر دوژمنان، ئەگەر لەت لەتیشیكەن ناتوانن سەری پێدانەوێنن.

بەفیعلی هەتا كۆچی دوایی هیچ كەسێك نەیتوانی لەبەرنامەو عەقیدەو بڕیارەكانی خۆی لایبدات و سەری پێدانەوێنێت و لە بابەتێك ببورێت، جا چ بابەتی دینی بێت یان بابەتی نەتەوەیی، خۆی لە یەكێك لەو چاوپێكەوتنانەی كە لە دوای سەركەتنی ئینقلابەوە ڕۆژنامەی(كەیهان) لەگەلێدا ئەنجامی دەدات، دەلێت"بەهیچ شێوەیەك سەرفی نەزەر لە خودمختاری بۆ كوردناكەین"، دیارە ڕۆژنامەكە ئەم وتەیە دەكاتە(مانشێت)ی سەرەكی چاوپێكەوتنەكە!

ڕووداو و بەسەر هاتەكانی ژیانی كاك ئەحمەدی موفتی زادە، لە زینداندا هەر بەردەوام دەبێت و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ڕووداوی سەیرو سەیر تر ڕوودەدات، بە جۆرێك بۆ خۆیشی جێگەی تێرامان و سەر سوڕمانە.

"جارێكیان دوای چەند خەوێكی سەیر هەم خۆم و هەم برێك لەو كەسانەی لەزینداندا بوون دەیانبینی، لەخەوما دیسان تەماشادەكەم مندالێكی نزیكەی(١٢-١٣)سالْ دەبم، حەزرەتی رسول الله(ﷺ) تەشریفی لەسەر ئەژنۆ دانیشتووە، پەنجەی شایەتومانی دەستی ڕاستی خەریك بوو بەسەر قورئانەكەدا

دەیگێڕا. ئەو لاپەڕەی کە دەکەوتە لای دەستە ڕاستییەوە-منیش زۆر منداڵانە هەردوو ئانیشکم نابوویە سەرشانی پێغەمبەر(ﷺ)، لەلای شانی چەپیەوە هەردوو ئانیشکم نابوویە سەرشانی، هەر وەك چۆن منداڵ لەگەڵ باوکی خۆیا دەیکات، ئا بەوشێوە منالانە ئانیشکم نابوویە سەر شانی موبارەکی، دیقەتم دەکردو خەریك بوو دەرسی قورئانی پێدەوتم، خولاسە(زۆربە کورتی)، ڕۆژ بوویەوە زۆر لەم خەوە لەزەتم دەبرد، تا ماوەیەك بەو خەوەوە وەك سەرخۆش مەست بووبووم. ئا بەوجۆرە ئەو خەوەو چەندین خەوی دیکەم بینی، ووتم دەی خوایە شوکر بۆ تۆ من کەی لایەقی ئەوەم هەیە، پێغەمبەر(ﷺ) دەرسی قورئانم پێ بڵێت؟! شوکر بۆ تۆ خوایە دیارە تۆبەکەی قبوڵ کردووم".

یەکێکی دیکە لەو خەوانەی کاك ئەحمەد لە زیندانی(قزل قلع) دەیبینێت، کە خۆی دەڵێت، یەکێکە لە خەوە زۆر گرنگەکان کە دیوومە، ئەو خەوەیە کە ئیمامی شافیعی(سەلامی خوای لێبێت) دەچێتە خەوی و لەخەویدا دەربارەی(عەدالەت) دەرسێکی پێدەڵێت، دوای زەمەنێك تێدەپەڕێت بەسەر ئەم خەوە مژدە دەرو فێرکاریانەدا کاك ئەحمەد وورده وورده ژیانی بە تەواوەتی بەرەو گۆڕان دەڕوات و هەر لەوێوە دەستدەکات بەقسەکردن بۆ ئەو زیندانیانەی لە گەڵیدان و دەربارەی چەندین بابەتی دینی و دنیایی قسەیان بۆ دەکات و دڵنەوایی ئەو زیندانیانە دەداتەوە کە لەڕووی دەروونییەوە بەرەو ڕووخان چوون، لە وێوەیە کاردەکات بۆ چارەسەرکردنی ئەو چینایەتییەی لەهەموو ڕوویەکەوە کۆمەڵگای ئێرانی و دونیای ئیسلامی داگیرکردووە. دەستدەکات بە چارەسەرکردنی، ئەو ناکۆکی و جیاوازی و لێك تێنەگەیشتنەی لە نێوان(شیعەو سوننە)دا هەیەو بە ووتەی خۆی، دەسەڵاتی شاو تەواوی دەسەڵاتەکانی دیکە سودیان لێ بینیوە بۆ نانەوەی ئاژاوە لە نێوان

كۆمەڵگادا. هەوڵەكانی(موفتی زادە) زۆر بوێرانە بووە، لێرەدا دەتوانین ئەوە بڵێین (تەحسین حمە غەریب) زۆر زیرەكانە توانیویە ئەم پیاوە لەڕووی(چاونەترسی و بوێرییەوە) بخوێنێتەوەو سەركەوتوانە كەشفی ئەولایەنەی(كاك ئەحمەد)ی كردووە، بەدڵنیاییەوە زۆر هەڵوێستی دیكەی(كاك ئەحمەد) هەیە لەڕووی ئازایەتییەوە، ئەگەر بیبیستایە لەوە قوڵتر بۆی دەچوون.

"زۆر جەریئانە ویستویەتی ئەو جیاوازییە مەزهەبیە، بەڵكو دوو ئایینییەی نزیكەی(هەزارو چوار سەد) ساڵە لە نێوان شیعەو سوننەدا دروست بووە نەیهێڵێت، لانیكەم خۆی بەوجۆرە ژیاوە،هەروەكو ئامۆژگاری كوڕەكەی دەكات كەئەوانە (شیعە) برای تۆن. لەسەردەمی دەسەڵاتی(شاه)دا، لەگەڵ زۆرێك لەمەرجەع و كەسایەتی شیعەدا لە زینداندا بووە لەوانە، وەكو(بەنی صەدر) و (باهونەر) و ...هتد، كەدوای دەبنە دەسەڵات و كاربەدەستی گەورە لەكۆماری ئیسلامی ئێراندا، كە توانیویەتی ئەو هەستە برایەتییەی ئەم(كاك ئەحمەد)باوەڕی پێیەتی پیشانیان بدات، ئەمەش كارێكی ئاسان نییە"[1]. جگە لەوەی كاك ئەحمەد، هەمیشە دەرگای لەسەرپشت بووە بۆ هەر كەسێك لە شیعە مەزهەبەكان بێت و دانیشێت قسەی لەگەڵدا بكات، چەندین كاسێتی هەیە بە زمانی(فارسی)، گفتوگۆ كردنە لەگەڵ گەنج و ڕۆشنبیرانی شیعەدا لەسەر زۆر بابەتی ئەساسی و فیكری و فەلسەفی قوڵ.

ماجەراكانی ڕۆژانی زیندانی یەكەمی بەو جۆرە بەردەوام دەبێت، تـا ئەوەی لەشەوێكی تاریكی سجنداو لەو ژیانە پڕلە زەحمەتەدا دووبارە خەوێكی پڕ لە نهێنی و ئامۆژگاری و فێربوون دەبینێت"زەمەن گوزەریا، تاچەند شەوێك دوای ئەوە، لە خەوما پێموابوو، لە سەربانی ماڵی قەدیمی خۆمان لە(سنە) وەستاوم، وا دوو ئینسان بەرەو ڕووم دێن، من لەلای گۆشەی باشوری خۆرئاوای سەربانەكەوە وەستا بووم، ئەوانیش لەلای باكوری

---

٢٧) بڕوانە، تحسین حمە غەریب: دواییەنەكان،٢٠٠٧ چاپی یەكەم ، ل ١٩٧

خۆرهەڵاتی سەریانەكەوە دەهاتن.... هاتن ڕووبەڕووم، بەڵام وەك حاڵەتی ئاسایی بەشەر نا، یەكەم هەر دووكیان یەك باڵا، یەك جۆر جل، یەك ڕەنگ و یەك حاڵەت، دووەم بەهەنگاو نان نەدەهاتن، بەڵكو بەشێوەی ڕۆشتنێكی بێ جوڵەی سافی، بێ هەنگاو دەهاتن. هاتن و من بە پێوە وەستا بووم و ئەوانیش بەو حاڵە بەپێوە وەستان، نزیكەی مەتر و نیوێكی مابوو بگەن پێم وەستان بەرامبەرم.

وتیان تەفسیری(والضحى و الم نشرح)مان بۆ بڵێ، لەم خەوا گرم تێبەربوو دڵم ئەكوڵا، وەخت بوو وەك مەنجەڵێك لەحاڵی تەقینەوەدا، ئاوا بتەقمەوە. بەدڵێكی سەیرەوە دەستمكرد بە تەفسیر ووتن. لە شتێك كە دەمزانی لەخەوەكا، بەڵام بەڕاستی خۆ نەمدەزانی، هەرگیز شتی وام نەزانی بوو!!

كۆمەڵێك لەو ئەوزاع و ئەحواڵ و ڕووداوانەی سەردەمی پێغەمبەر(ﷺ)و موسوڵمانانم هاتەوە بەرچاو كەلە(شیوی ئەبوتالیب) بوون و دوور خرابوونەوە، هەموو ئەوانەم بە تەرتیب زانی، لەگەڵ ئەم دوو سورەتە كە لەكتێبە تەفسیریەكانی خۆماندانین، هەروەها ئەو پەیمانانەی لەقورئاندا هەن.{فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً*إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْراً }الشرح. وە ئەو لاڵانەوەو پاڕانەوانەی پێغەمبەر(ﷺ) لەخوای گەورە كە هیدایەتی(عومەری كوڕی خەتاب) بدات، هەموو ئەوانەم دەزانی بەبێ ئەوەی هیچ هەوڵێك بدەم و بیری لێبكەمەوە هەر لە زهنمدا بوون و دەم وتن، بەجۆرێك ئەو مەعلوماتانەم بۆدەهات و دەمووتن وەك ئەوەی بڵێیت(٢و٢ دەكاتە ٤)، كە پێویستی بەفیكر كردنەوە نییە. زۆر بەكورتی، لەخەوەكا بە هەیەجان و كوڵێكی عەجیبەوە ئەوە وا لەدڵما بوو بەخەیاڵ(واقعەن لە دڵما بوو)، بەڵام لە خەبەریدا ئەم بوو لە بارەی ئەم دوو(سورەت)ەوە ووتم.

بەڵێ یەك و سوپاسێكیان لێكردم و هەروا، وەكو(نور) بێ خشەو جوڵە بەرەو دوا گەڕانەوە، كاتێك خەبەرم بوویەوە سەرم سوڕدەما، ئەرێ من كەی تەفسیری ئەم دوو سورەتەم زانیوە؟!!".

ئیتر حاڵەتی ئاگایی پەیدا بوو و تێگەیشتم، كە سوپاس بۆ خوا، ڕەحمەتی ئیلاهی بە وەسیلەی ئەو خەوەوە و ئەو دەرسەی پێغەمبەر(ﷺ) لەقورئان گۆڕیی"[1].

لێرە بە دواوە تێگەیشتنی(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) لەقورئان دەگۆڕێت و مامەڵەو هەڵسوكەوتی، لەگەڵ قورئاندا دەبێتە مامەڵەیەكی زانایانەو بە هەموو وجودییەوە كار بۆ جێبەجێ كردنی دەرسە قورئانییەكان دەكات و قورئان دەكاتە سەرچاوەی بەرنامەكانی ژیان و بە وردی و زیرەكی خۆی تەفسیری تایبەتی ئایەت و سورەتەكانی قورئان دەكات، تێگەیشتنی كاك ئەحمەد لە قورئان ئەوەندەووردو و قوڵ دەبێت، لە یەكێك لە كۆڕەكانیدا دەڵێت، ئەو زانستەی تا ئێستا مرۆڤایەتی پێیگەیشتووە بەپێی ئەوەی لە قورئاندا باسكراوە هیچ نییە!! بەڵكو زۆر شتی دیكە ماوە قورئان باسی دەكات و لە زەمەنێكی دیكەدا مرۆڤەكان پێی دەگەن.

ئەو گۆڕانكارییەی بەسەر ناخی موفتی زادەدا هات و گۆڕانكاری ڕیشەیی تێدا دروستكرد تا ئەو ئاستە دەڕوات، دانیشتنی ئەم موفتی زادە لە زینداندا ئەو موفتی زادەیەی پێش زیندان نییە، بەڵكو ئەم(موفتی زادەیەكی نوێ)یەو خوێندنەوەی قورئانی گۆڕاوە، خۆی دەفەرموێت"لەوە و پێش كە تەماشای قورئانم دەكرد هەروەك كەسێك كە مانای كەلیمەو جوملەی عەرەبی بزانێت لێی حاڵی ئەبووم، بەلاّم لەوەودوا سەیركردنم بۆ قورئان، وەك ئەوە وابوو سەیری مەوجودێكی زیندوو بكەم، سەیری ژیان بكەم، ئاوا سەیری قورئانم دەكرد"[2].

بەم جۆرە قوڵترو وردتریش لەمەی باسمان كرد، چونكە لە پێشەوە ئاماژەمان بۆ كرد زۆر جەرەیان(ڕووداو)ی دیكە هەیە ڕوویانداوە، كە جگە لە خوای گەورە هەندێكی

---

[1]) كاسێتی ئەمانەت.

[2]) كاسێتی ئەمانەت.

خودی(كاك ئەحمەد)یش نایزانێت و هەندێكیشی تەنها خۆی و خوا دەیزانن و بۆ كەسی باس نەكردووە.

كاك ئەحمەد لە دایك دەبێتەوە و بەتایبەت خوای گەورە دەیخاتەوە سەر ڕێگەی هیدایەت. ڕێگەیەك تا دواساتەكانی تەمەنی خزمەتی كرد، ئەو خەو و دەرسە تایبەتیانەی مامۆستای مرۆڤایەتی(ﷺ) ئاواتێگەیشتنێك بە موفتی زادە دەبەخشێت، وەك خۆی ئاماژەی بۆ دەكات."ئەو دەرسە بەقەدەر عومری(سەد هەزار جار عومر بەقوربانی ئەو (یەك لەحزەیە)* بێت، ئەو لە حزەیە هەموو شتێك بوو بۆمن، ژیانم بەبێ ئەو تاقە دەرسە هەمووی پووچ بوو"[1].

بەم شێوەیە موفتی زادە ژیان لەزیندانی ڕژێمی شاهەنشاهی ئێران و(ساواك)دا دەگوزەرێنێت. تا ئەوەی ئەم خۆڕاگرانە هیچ قسەیەك ناكات و ئەوانیش لەوپەڕی ئازاری جەرگ بڕدا ئازاری دەدەن، بەجۆرێك یەكێك لە(كرکراگەكانی) پشتی دەردەچێت، لەبەر ئەوەی ئەوەندە ئازاری دەبێت ڕاستەوخۆ دەیبەنە نەخۆشخانەی (سوپا)و لەوێ چارەسەری بۆدەكەن. دوای ئەو سزادانە لە ئازاردانی بێزار دەبن و لە زیندان ئازاد دەكرێت تەقریبەن لەساڵی (١٣٤٢-١٣٤٣)دا** دەبێت.

---

*) ئەو لەحزەیە، مەبەستی ئەو كاتەیە، كە لەخەودا پێغەمبەری تێدا بینیوەو وانەی تایبەتی پێ وتۆتەوە و شتی فێركردووە.

[1]) كاسێتی ئەمانەت.

**) لەساڵی دەستگیركردن و ئازادكردنیدا تێكەڵەیەك هەیەو، كاك ئەحمەد خۆی دەڵێت كۆتای ساڵی(١٣٤٢) گیرام، بەلام كاك حەسەن دەڵێت"ساڵی(١٣٤١) بووە(دیاری بۆ یاران)، ل(گ گ).

ژنهێنانی كاك ئەحمەد

كاك ئەحمەدی موفتی زادە، لە ماوەی تەمەنیدا دوو ژنی هێناوە، ژنی یەكەمی ناوی(حەسیبە خانم)بووە، لە سەرەتای لاوێتیدا، كە هێشتا فەقێ بووەو لە گەرمەی گەڕان و عەودالیدا بووە بە دوای زانستدا دەی خوازێ.
لەگەڵ ئەوەی هەر لەسەرەتاوە(وادەردەكەوێت)، كاك ئەحمەد لەگەڵ ئەم ژن هێنانەدا نییەو بەباشی نازانێت لەم بارودۆخەدا ئەو خەریكی خوێندنە ژن بهێنێت، بەلاَم لەبەرئەوەی(حەسیبە خانم) خوشكەزای دایكی كاك ئەحمەدە، واتە(دایكی كاك ئەحمەد و دایكی خێزانەكەی خوشكن)، دایكی دەچێتە داوای و دەیدەنە كاك ئەحمەد، بەلاَم زۆری پێناچێت دەردەكەوێت، بابەتی یەك نین و بۆ یەك نابن دوای ماوەیەك لەیەك جیادەبنەوە، جا لەبەرئەمە كاك ئەحمەد لەو كاتەدا لەعێراق دەرس دەخوێنێت، ئەمەدەكاتە بیانوو و خێزان و خزمانی تێدەگەیەنێت، درێژە دان بەم ژن و مێردییە سودی نییەو ئەو(كاك ئەحمەد) ناتوانێت لەئاوا بارودۆخێكدا خێزانی بەختەوەر بكات و بیبات بەڕێوە[1]، چونكە دیدگای موفتی زادە دەربارەی خێزان و خانەوادەو چۆنییەتی بەخێوكردنی منداڵ و پەروەردەكردنی بەجۆرێكە، كەم كەس هەیە ئاوابیر بكاتەوە، یاخود دەتوانین بڵێین هەر نییە، لەو كۆڕەیدا دەربارەی بابەتی خێزان و ژن قسەدەكات كۆمەڵێك بیرورا دەخاتە ڕوو، تا پێش ئەو كەسێكی وانییە-نەك بەرەهایی-بەو جۆرە بڕوانێتە خێزان و قسەی لەسەر بكات، هەندێك مەسەلە دەربارەی ژن و مافەكانیان و ئەركی پیاو بەرامبەر بەژن و منداڵ باس

[1]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦، لای ی.

دەكات، تازە بە تازە لەم سەردەمەدا هەندێك كەس قسەی لەسەردەكەن و دەیوروژێنن، لەهەمان كاتدا بەبۆچوونی تازە ناویان دەبەن!

كاك ئەحمەد بەوانەی وا بیردەكەنەوە، كە كاری پیاو تەنها بریتیە لە بەخێوكردن و پارەپەیداكردن و بەیانی زوو چوونە دەرەوە بۆ پوڵ خڕكردنەوەو نیوەشەو گەڕانەوەو زوو خەوتنە، دەڵێت"ئەگەر كاری باوك و دایك تەنها بریتی بێت لە ناندان بەمنداڵ، ئەوە حەیوانیش نان(خۆراك) دەدات بە بێچووەكانی"*، بەلاّم ئەو واسەیری دایك و باوك دەكات، بەتایبەتی(دایك) دەوڵەت دروستدەكات، چونكە پەروەردەكردنی منداڵ و پێگەیاندنی، بریتیە لە دروستكردنی دەوڵەت. پەروەردە كردن لەگۆشە نیگای موفتی زادەوە ئەرزشێكی وای هەیە، بە چەندین قۆناغ لە پێش فێركردنەوەیە.وەك مامۆستا ناصری سوبحانی دەڵێت"وەزیفەی ژن لەكۆمەڵگەی بەشەریدا وەك كاری بەرد تاشینە-چۆن كەسێك دێت بۆ دروستكردنی بینایەك سەرەتا بەرد ڕێك دەكات و دەیتاشێت و دواتر كەسێكی تر دێت و ئەو بەردانە لەشوێنی خۆیدا دادەنێت-ژنیش بەهەمانشێوە كاری ڕێككردنی تاكەكانە، واتە دروستكردنی فەرد فەردی ئینسانەكان، چونكە پەروەردەكردنی ئینسان لە قۆناغی جنین و منداڵیدا لەئەستۆی دایكدایە و لەو قۆناغەدا مەسیری دیاری دەبێت، دوایش هەر ڕێگەیەك دەگرێتە بەر هەنگاوی یەكەمی لەو قۆناغەدا هەڵگیراوە، یەعنی دروستكردنی فەرد فەردی ئینسانەكان لەئەستۆی دایكدایە، كە ئەمەش كارێكی وورد و گرنگە"[1]، بۆیە كاك ئەحمەدیش بە ژنان دەڵێت، نابێت ئێوەی ژنان تەنها خەریكی ئەوەبن نان دروستكەن و قاپ و قاچاخ و جل بشۆن،

---

*) تەواوی ئەم باسە لە كتێبی(٢)دا بلاّوكراوەتەوە.

[1]) مامۆستا ناصری سوبحانی تەفسیری سورەتی یونس، چاپی یەكەم، ٢٠٠٩، ل٢٤.

بەڵكو دەبێت برۆن بخوێننەوەو خۆتان رۆشنبیربكەن،ئەم بۆ چوونەشی لەباسی (ئینقلابی فەرهەنگی)دا زۆر بە روونی دەردەكەوێت و باسی دەكات، كاتێك پیاوێك تا بەو گەورەیە بڕوانێتە مەسەلەی(ژن)و خێزان رۆشنە هەرگیز ئامادە نابێت كۆمەڵێك كێشە هەیە لەنێوان خۆی و خێزانەكانیدا روو بدات.

"حەسیبە خـــانم، دوای جیابوونەوەی لەكاك ئەحمەد شوودەكاتەوەو ســـاڵـــی (١٣٨٦ ك.هـ)ی لەشاری(سنە)كۆچی دوایی دەكات،خوای میهرەبان بیبەخشێت"[١].

ژنی دووەمی ناوی(خەدیجە)ی كچی(حاجی رەحمان ئاغای موهتەدی بۆكان)ە، خوشكی(عەبدوڵا و سەلاحەدینی موهتەدی). دوای ئەوەی كاك ئەحمەد، دەڕواتە تاران و لەوێ لە زانكۆی تاران وانە دەڵێتەوە، لەگەڵ بنەماڵەی(موهتەدی) تێكەڵ دەبێت، (سلاحەدینی موهتەدی) لەو چاوپێكەوتنەی گۆڤاری(لڤین) لەگەڵی ئەنجام دراوە دەربارەی رۆڵ و كەسایەتی(كاك ئەحمەد) دەڵێت"من وەختێك بینیم، كە ئەو هات بۆ تاران و بەرگی مەلایەتی لەبەردا بوو، مەلایەكی گەنجی زۆر رۆح سوك و خوێن شیرین، تا بڵێیت بالا بەرز و قسە زان، زۆر زوو لەگەڵ باوكم ئاشنایەتی پەیداكرد، بەرلەوەی لەگەڵ من ئاشنا بێت، هەرچەندە ئەو تەمەنی بۆئەوە دەبوو لەگەڵ مندا ئاشنا بێت، بەڵام بەهۆی هات و چۆی ئاینییەوە زۆر هات و چۆی باوكمی دەكردو لەگەڵ باوكم ئاشنابوو، زۆریشی خۆش دەویست... ئەم پەیوەندییە گەرم و گوڕەكارێكی وایكرد زۆر بچێتە دڵی باوكمەوە، كە خۆی دەیووت بە مامۆستاو باوكی خۆمی دەزانم و باوكیشم ئەوی زۆر خۆشدەویست، هێندەی كوڕەكانی خۆشی دەویست"[٢].

---

[١]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦، لای ی.

[٢]) بڕوانە: چاوپێكەوتنی گۆڤاری لڤین لەگەڵ (سەلاحەدینی موهتەدی)ژ. ٨٠ لا ٢٩

جگە لە زیرەكییەكەی خۆی، زمانی شیرینی و خۆش مامەڵەیی كاك ئەحمەد، هەمووی بووبووە مایەی ڕاكێشانی(ئاغای موهتەدی)، خودی(حاجی ڕەحمانی موهتەدی) ئاشنایەتییەكەی زۆری هەبووە لەگەڵ بنەماڵەی موفتی زادە.

كاك حەسەنی ئەمینی، لە پێشەكی دیوانە شیعرییەكەی كاك ئەحمەددا، كەخۆی سەرپەرشتی كردووە و لەساڵی(١٣٨٦) لە (سنە) لەژێر ناوی(دیارییە بۆ یاران)دا چاپی كردووە، دەربارەی پەیوەندی هاوڕێیەتی(موفتی و موهتەدی) دەنوسێت"حاجی ڕەحمان ئاغای-موهتەدی-كەسایەتییەكی زانای ئایینی بووە. كە ئەوكاتە لەگەڵ باوكی كاك ئەحمەد لە تاران لە زانستگا-زانكۆ- مامۆستای فیقهی مەزهەبی ئیمامی شافیعی دەبێت، ڕەفیقی(حاجی ڕەحمان ئاغا) لەگەڵ بابی كاك ئەحمەد و وورییایی و لێهاتوویی كاكە ئەحمەدیش هانی ئەدات بیكاتە زاوای خۆی، ئەم پەیوەندییە پێكدێت"[1]. لەو ڕۆژە بەدوا، كاك ئەحمەد دەبێتە زاوای خۆشەویستی(حاجی ڕەحمانی موهتەدی) و ،(خەدیجە خانم) دەبێتە هاوسەری دڵسۆزو بە ئەمەكی كاك ئەحمەدو ژیانێكی پڕلە خۆشەویستی و دڵسۆزانە پێكەوە دەگوزەرێنن.

خۆشەویستی و وەفای كاك ئەحمەد بۆ دایكی تاقە كوڕەكەی(حمە ژیان)، كە لە ماوەی ژیانیا پێكەوە ئەو كوڕەیان دەبێت، بە ئەندازەیەكە لە زۆرێك لە كۆڕو باسەكانیدا بەنمونەی وەفاداری و خۆڕاگری باسی دەكات، چونكە كاك ئەحمەد هەمیشە وتویەتی ئەو كچی خێزانێكی دەوڵەمەند و خۆش ڕابوێر بووە، كەچی لەگەڵ ئەوەشدا كەلە(دە) ساڵی كۆتایی ژیانیدا لە بواری ماڵییەوە لەڕادە بەدەر

[1]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦،لا ی ی

نەدار بووە، ئەو(خەدیجە) هەر بەقەناعەت و بەبێ–ئاھ- هەڵكێشانێك لەو پەڕی ئارامیدا ژیان دەگوزەرێنێت.

كاك ئەحمەد، خۆی دەیگێڕێتەوە بەڕاستی دایكی(حەمە ژیان)، وەك من دڵسۆزانە تەحەمولی ئەوفشارە ئیقتیصادییەی دەكرد-كاك ئەحمەد لێرەدا باسی دوای ئازادبوونی زیندانی دەكات،-لەباسەكانی دواتردا لە بارەیەوە نوسراوە-. كارێكی وای نەدەكرد، هەتا دایكی خۆم، كە لەیەك حەوشەدا بەیەكەوە بووین پێی بزانێت، كارێكی نەدەكرد دایك و باوك و براكانی پێی بزانن، ئاوا موسوڵمانانە ڕیعایەتی ئەو ئەمانەتەی دەكرد. جارێكیان–ڕاڕەوێك لە حەوشەكا بوو كەدایكم لەوێوە تێپەڕی بوو(حەمە ژیان) لەو وەختا تەمەنی حدودی(٣-٤) ساڵ دەبوو، لەگەڵ دایكی بەحس دەكات دەربارەی(سێوێك) كە چەند ڕۆژە دایكی وەعدەی داوە بۆی بكڕێت– لەبەر بێ پارەیی– نەیتوانیوە بۆی بكڕێت، دایكم وورده وورده گوێ دەگرێت، ئیتر سەیر ئاگر بەردەبێتە دڵی، كە چۆن دەنكە(سێوێك) بۆتە مەسەلەیەكی موهیم! ئەم منداڵە بەچی ئاوات و تامەزرۆییەكەوە باسی دەكات و دایكیشی دڵی پڕ، ئەمما بێ ئەوەی دەری بڕێت، هەر بەوەعدە وەعدەو بە ئیستیدلالی جۆراو جۆر، دەیەوێ بەڵكو(حمە ژیان)قانع بكات و ئەو ڕۆژیشە ئەو سێوە نەكڕێت[1]، چونكە پارەیان پێنەبووەو نەیانتوانیوە تاكە سێوێكیش بكڕن.

خەدیجە، ئاوا ژنێك بووە لەو حاڵەدا هەموو توانای خۆی دەخاتە كار بۆئەمە منداڵێكی(٣-٤)ساڵ ڕازی كات، بێ ئەوەی هیچ كەسێ بزانێت.

ئەمە نمونەیەكی بچوكە لەسەر وەفاداری موفتی زادە بۆ خەدیجەی خێزانی و خۆشەویستی و صەبری ئەویش بۆ كاك ئەحمەد و ئەو ڕووداوانەی پێش دەهات

---

١) كاسێتی ئەمانەت .

بۆیان، بێگومان هەتا كۆچی دوایی بەجێ هێشتنی دونیاو تەنیاكردنی موفتی زادە لەناو جەرگەی كێشمەكێش و ڕوو بەڕوو بوونەوەكاندا، و چەندین ڕووداوی دیكەی لەوجۆرە ڕوویداوە، كاك ئەحمەد خۆی باس دەكات، "چەندین ڕۆژ لەسەر یەك تەنها نان و دۆمان خواردووە".-لەسەر ئەم بابەتە لە باسەكانی دواتردا درێژتر لەبارەیەوە قسە دەكەین-.

بەمجۆرە(خەدیجە) دەژی تا ئەوەی لە ساڵی(١٣٥٠ ی ك.هـ)[١] كۆچی دوای دەكات و تاكە كوڕەكەی و مێردە بە ئەمەكەكەی بەتەنها بەجێ دەهێڵێت و بۆهەمیشە دەگەڕێتەوە لای خالقی خۆی.

دوای خەدیجە ئیدی(كاك ئەحمەد) ژن ناهێنێتەوە، و لەگەڵ(حمە ژیان)دا ژیان بەسەردەبات و هەرچی خۆشەویستی دایكیشی(خەدیجە) هەیە دەیداتە كوڕەكەی.

---

٢) كاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێكەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.١، بەخشی یەك، لا ٢١.

گەڕانەوەی كاك ئەحمەد لە(تاران)ەوە بۆ (سنە)

دوای دەسگیركردن و ئەو هەموو ئازاردان و لە(ئینفیراد)ی توندكردنو خۆڕاگری و هیچ نەدركانی(كاك ئەحمەد)و ڕووبەڕوو بوونەوەی ناڕەحەتیەكانی، لەساڵی(١٣٤٢) لە زیندانی(قزل قلع)ئازاد دەكرێت، لەگەڵ ئەوەی شوێنی كاركردنی هەیەو دەتوانێت وەك(بەڕێوبەری نوسینگەی اسناد املاك) لەتاران كاربكات، بەلاّم ڕاستەوخۆ بڕیار دەدات و دەگەڕێتەوە بۆ زێدی خۆی(سنە)و لەوێ دەستبەكارو چالاكییەكانی دەكات.

سەرەتا باسكرا كە دەستگیر كردنی(موفتی زادە) لەبەر موسوڵمانی و سوننی بوونی نەبوو، بەڵكو لەبەر كورد بوون و دیموكرات بوونی بوو، وائێستا جارێكی دیكە لەبەر دڵسۆزی و دڵسوتاوی بۆ میللەتەكەی پایتەخت بەجێ دەهێڵێت و بارگەوبنەی دەگوازێتەوە بۆ(سنە).

كاك ئەحمەد، دەربارەی بەجێ هێشتنی تاران و گەڕانەوەی بۆسنە لە(كاسێتی ئەمانەت)دا بەمجۆرە باسی دەكات"زەمان گوزەرا، دوای ئەوەی زانیم ئیشتیبام (هەڵە)كردووە تاران جێگەی من نییە، دەبێت بگەڕێمەوە بۆ سنە و لەوێ لە شوێنی صحیحو پەروەردەی ئیسلامی وەرگرم{وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ}، چونكە من مەسئولییەتم لەبەرامبەر میللەتی مەحروم و بەدبەختی خۆمەوە هەیەو دەبێت لەوێوە دەستپێبكەم، هاتمەوە بۆ(سنە)".

ئەگەر بهێنینە بەرچاوی خۆمان هیچ نەبێت دەتوانین وێنای ئەوەبكەین، كەسێك دوای ئەو هەموو ساڵە لەشاری خۆی دوور بێت و دوور لەكەس و كارو زێدی خۆی

بخرێتە زیندانەوە و دواتر ئازاد بکرێت و بڕیار بدات بگەڕێتەوە ئەو شوێنەی سالّهایە لێی دوورە، دیارە لەگەڵ گەرانەوەی وەك ئەوەیە سەرەتابێت بچێتە ئەو شارەوە، جاکەسێکی وەك موفتی زادە، ئەو هەموو گۆڕانە فیکری و ڕۆحیەیی بەسەردا هاتووەو لە سوچە تاریکەکانی زینداندا بڕیاری داوە ئەدای ئەو بەرپرسیارێتییە بکات، کە لەبەرامبەر دین و نەتەوەکەیدا هەیەتی، گومانی تێدانییە گەڕانەوەی بۆ(سنە) بۆ شارێك کەخۆی دەڵێت"شوێنی هیچێکم نەبوو بۆ زیندەگی کردن"، کارێکی پڕ زەحمەت و دەردی سەرییە. زەحمەت تـا ئەو سنورەی نەتوانێت سێوێك بۆ خۆشەویست ترین منداڵی بکڕێت، تـا ئەو حاڵەی نان و دۆو سەوزە دەبێتە خواردنی چەندین ڕۆژەیان!

بەلاّم، هەموو ئەوکەسانەی بڕیاری یەکلا بوونەوە دەدەن بۆ پەروەردگارو دینەکەیان، ئەو کەسایەتیانەی خەمی نەتەوەکەیان لەقوشبنەکانی زینداندا بەدەم خەوەوە ڕایان دەچڵەکێنیێ، ئەو موفتی زادانەی هەوای ئازاری دین و نەتەوەکەیان لەپایتەختی خۆشگوزەرانی هەڵیان دەکێشێت و بەتاشەبەردەکانی(ئاویار)یان دەدات. کەسێکیش هەیە پاداشتی سەبرو تەحەمول و ئازایەتییەکەیان بداتەوە!

کاك ئەحمەد، کاتێك خۆی باس لەو ڕووداوانە دەکات کە لەکاتی گەڕانەوەی بۆ سنەدا ڕوویداوە، چۆن لەئەوجی فەقیری و نەداریدا خوای گەورە، وەك هەمیشە فریایان دەکەوێت، لەکاتی گێڕانەوەکەیدا هەست بەو هەموو سەرسامی و سەر سوڕمانەی دەکەیت، کە لەبەرامبەر ئەو ڕووداوانەوە هەیەتی، کێشەی(عەبدولاّ خانی مورادی) و زەوییەکانی ماڵی باوکی(کاك ئەحمەد) یەکێکە لەو ڕووداوە دانسقەو کۆمەکییە بێ پەردەکانی پەروەردگار بۆ(کاك ئەحمەد) لەو کاتەدا، پێش ئەوەی باسی ئەو ڕووداوانە بکەین، گرنگە ئاماژە بەوە بکەین، کاك ئەحمەد لەکاتی

گەڕانەوەی بۆ سنە تەنها لەڕووی ئابوورییەوە زەختی لەسەر نەبووە، بەڵكو گەورەترین زەختێك كە زۆر ناڕەحەتی كردووە ئەو فشارو زۆرە سیاسیەیی دەزگای داپڵۆسێنەری(ساواك)ە دەیخەنە سەری-لە بەشەكانی دواتردا باسی ئەمەكراوە-. كەدەبێت كاریان لەگەڵدا بكات، جگەلەوەش لەڕووی كۆمەڵایەتییەوە بەهەمان شێوە دووچاری فشاردەبێتەوەو خزم و كەس و كار لەزۆر بابەتدا سەرەكۆنەی دەكەن بەتایبەتی لەڕووی هاوكاری كردنی ساواك و حوكومەتی(شاهەنشا)وە، داوای لێدەكەن ئەوەندە گیری نەكات و كارێك بكات كەم كەم هاوكاری حوكومەت بكات، كە ئەمەش هەم لەڕووی ئابورییەوە، هەم لەڕووی سیاسی و كۆمەڵایەتیشەوە بۆخۆی و بۆ بنەماڵەكەشی بەسودە، بەڵام خۆ دیارە كەسێكی، وەك(موفتی زادە) ئامادەبێت منداڵەكەی بمرێتو بچوكترین كاری حەرام ئەنجام نەدات، هەرگیز بەكارێكی لەو جۆرە ڕازی نابێت.

گوێگرتن بۆ رازە نهێنییەكانی(موفتی زادە) دەبنە گەواهی لەسەر گەورەیی ئەو پیاوە،و فریادڕەسی پەروەردگار لەكاتە ناڕەحەتەكاندا، خۆی لەكاسێتی(ئەمانەت)دا زۆر بەكورتی و دەربڕینێكەوە پڕ لەنهێنی و سەرسامی باسی پەیدا بوونی شوێنێك دەكات بۆ ڕزق. كەخۆی بەداستانی غیرعادی(نائاسایی) دەیگێڕێتەوە، "كە گەڕامەوە بۆ سنە بەجۆرێكی غیرعادی شوێنێك بۆ ڕزق پەیدا بوو، واقیعەن غیر عادی {وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَل لَّهُ مَخْرَجاً }الطلاق٢. ئینسانێك شەریك مولكمان بوو، خوا عەفوی كات لەم ڕۆژانا كوژرا *. كە لە ناوباخەكەی خۆیدا گوللەیان لێدا. دوو(دێ) لەپاڵی یەكدا بوون، یەكێكیان گەورە، یەكێكیان بچوك، باوكم كاتی خۆی دابوویە(عەبدوڵا خانی موورادی)، ئەو ئیجارەیەی دیاریكرا بوو زۆر بوو

*) كاك ئەحمەد لەوێدا مەبەستی ڕۆژانی ئینقلاب و ڕووبەڕووبوونەوەكانە ....

کەمێکی مابوو، ئەو میقدارەی کە مابووی هەموو ساڵێك دەیناردەوە بۆ ماڵی ئێمە.

چەند جار لەلایەن بنەماڵەی ئێمەوە، لە لایەن خوشك و براو دایکەوە داوا کرابوو بائەو ئیجارەیە ئیتر تەواو ببێت، کار گەشتبوویە ئەوەی ئەشرافی موحتەرەمی ناوچەکە کرابوویە واستە ئەو ئیجارە ئیتر باکۆتایی پێ بێت، و ئەو زەوی و زارو موڵکە بداتەوە دەست خۆمان، ئاخر زۆر بوو، ئەو هیچ کات حازر نەبوو بوو-ئەو کارەبکاتو دەستهەڵگرێت لە زەوی وزارو موڵکەکان-، بەڵام کاتێك من چوومەوە بۆ سنە، ئەساسەن ئەم کابرا وای دەرك دەکرد، وەك ئەوەی چەند ساڵە بێگاری پێ دەکرێت! بەشێوازێکی وا ووتی"دە ئیتر بەسە من تاکەی عەزێتی ئەم زەوی و زارە بەکۆڵمەوە بێت؟ وا تۆ هاتوویتەوە بۆ سنە ئیتر بیگرە ئەستۆ"، هەر لەبیری نەمابوو کە چۆن داوا کراوە بدرێتەوەو نەیداوەتەوە، ئێستا هاتووەو بەو جۆرە دەڵێت، کە ئیتر من خزمەتی زۆرم کردووەو زەحمەتی زۆرم کێشاوە خۆتان وەریبگرنەوە.

لەبارەی ئابوورییەوە ڕەحمەتی خوای گەورە ئاوا پەیدا بوو، ئاخر زۆر شوێن بۆ ڕەفاهو سەروەتم بوو، هەم نوسینگەکەم لە-تاران-هەم وەعدیان دابووپێم کارم بۆ بکەن لەزانکۆی(حقوقی ئیلاهییات)، ئەگەر کەمێك لەساواك نزیك ببوومایەتەوە کارم ئاسان بوون، جگە لەوانەش ئیمکانی دەرامەت لە تارانا زۆر بوو لەبەر ئەرکی دینی خۆم کە-الحمد الله- سەرکەوتوو بووم کەتەئمینی دەکرد.

زۆر بەقەناعەتەوە لە خوا بەزیاد بێت بۆ یەکەمجار لەدوای زیندان خۆم پاراست لە دەرامەتی حەرام، یا ئەگەر حەڵاڵ بوو موستەلزەمی حەرام بوو، کە دەبوایە بێدەنگیم بکردایە لەبەردەم تاوانەکانی شاهەنشاهییەوە، یان کەمێك هەماهەنگیم

بکردایە لەگەڵ(ساواك)، ئەگەر دەرامەتێکش حەڵاڵ بوایە وەك مامۆستای زانکۆ کاتێك لەبەرامبەر مەرجی ئاواوە بێت حەرام دەبێت. بەڵام کە گەڕامەوە بۆ سنەو کەمێك تەقوام بەکاربرد ئەوە ڕوویدا، هەندێك لەو کەسایەتییە بەڕێزانەی دەخالەتیان لەم کاراکرد بوو(عەبدولا خان) زۆر بە قورسی جوابی کردبوون-پێیان سەیر بوو یانی چی؟! بۆچی(عەبدولا خان) بوویە مرۆڤێکی تر؟ ئەصڵەن بۆ فکری گۆڕا؟! بۆچی قسەو باسی لەبارەی دانەوەی ئەم موڵك و زەوی و زارەوە گۆڕا؟! بەڕاستی پێیان سەیر بوو".

ژیانی کاك ئەحمەد و خێزانی لە ڕووی ئابوورییەوە بەو شێوەیە نارەحەت وگران بوو، بەڵام لەبەرئەوەی خاوەن کە سایەتی و شەهامەت بووە، هەرگیز نەیهێشتووە کەس بزانێت و دەرك بەو فشارە ئابوورییە بکات، تا ئەوکاتەی دایکی بەو باس و خواسەی نێوان(حەمە ژیان) و (خەدیجە)ی دایکی دەزانێت لەبارەی (سێو)ە کەوە.

دوابەدوای ئەمە وورده وورده لەپاڵ ئەو نەدارییەدا قسەو قسەڵۆك دوورو نزیك دەستپێدەکات و فشارێکی کۆمەڵایەتی قورس لەپاڵ فشارە ئابوورییەکەدا دروستدەبێت، وەك خۆی دەڵێت"ڕوداوەکان دەستییانپێکرد."بنەماڵەو دۆست و ئاشناو خوێنەوارو نەخوێنەوار هەموو سەردەخەنە سەری، کە ڕەوشی ژیانی خۆی بگۆڕێت و کەمێك مەیل بدات بە(ساواك)و حوکومەت. دیارە زۆرێك لەوانەی قسەیان لەگەڵ کردووە لەبەرخودی(کاك ئەحمەد) بووەو ئەویان خۆشویستووەو بەدەرکی خۆیان وایانزانیوە، ئەگەر ئەو ئەو کارەبکات ژیانی دەگۆڕێت و لەڕووی ئابورییەوە هیچ نەبێت حاڵی باشدەبێت.

خۆی باسی دەکات، ڕۆژی وا هەبووە چەند سەعات دانیشتنکراوەو فشاریان خستۆتە سەری، بەڵام لەبەرئەوەی(موفتی زادە) لەو سەری قسەو باسەکانەوە

هاتۆتەوەو زانیویەتی چی بەڵێن و پەیمانێکی بەخوای گەورە داوەو لەناخی خۆیدا بە تەمای چییە، هەرکەس بەپێی تێگەیشتن و دەرکی خۆی وەلأمی داوەتەوە کەمێك لەو زەختەی کەم کرۆتەوە.

بەمجۆرە(کاك ئەحمەدی موفتی زادە) بۆ ماوەی چەندین ساڵ لەگەڵ نارەحەتی و فشارەکاندا دەجەنگێت، لەبەرامبەر سەختییەکاندا سەبر دەگرێت. لەماوەی ئەو فشارە ئابووری،و کۆمەلأیەتی و سیاسیەدا دەبێت، موفتی زادە بۆماوەی یەك دوو ساڵێك لە دێکانی (زاخە) و (بەردە ڕەش)ی سەر بەشاری(دیواندەرە) خەریکی کاری کشتوکاڵ دەبێت و دواتر لەگەڵ چەند کەسێکی تر کارگەیەکی هاوبەشی دروستکردنی خانووبەرەو پردو لولەکێشی ئاو(دانانی بۆری ئاو) بەناوی(ئەمانییە) بەرێوە دەبەن[1].

بەو پێیە بێت، ئەم کارەی سێ بۆ چوار ساڵ پێش ئینقلاب دەستی پێکردووەو تا پێش ئینقلابیش بەردەوام بووە، دەکاتە ساڵەکانی(١٣٥٣ك-هـ)، واتە هێشتا وەك(حاکم شەرعی کوردستان) دەسبەکار نەبووە.

١) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦، لا ی ی.

هەوڵەکانی موفتی زادە پێش دامەزراندنی مەدرەسەی قورئان.

پێشتر ئاماژەمان بۆ ئەوەکرد، هۆکاری سەرەکی گەڕانەوەی موفتی زادە بۆ سنەو تەحەمولکردنی ئەو بارە سەنگینەی ژیان، بەنییەتی خزمەت بەدین و نەتەوە مەحرروم و نەدار و هەژارەکەی بووە.

کاك ئەحمەد، سەرەتای دەستکردن بەکارو چالاکی هەر خۆی بەتەنیا دەبێت، لێرەدا ڕوونکردنەوەیەك دەدەین بۆئەوەی ئیتر لای خوێنەر ڕوون و ئاشکرا بێت، لەم قۆناغەی موفتی زادەدا کار بۆ(دین)، واتە کار بۆ نەتەوەیەکی مەحروم، و کار بۆ ڕزگار کردنی هەموو هەژارانی دونیا لە هەر شوێنێکی ئەم جیهانەدا بن. کاك ئەحمەد لەدوای زیندان بەو ڕۆحییەتەوە کار دەکات و دێتەوە لەناوخودی تاکەکان شۆڕشی گۆڕانکاری دروستدەکات، بۆیە دەتوانین بڵێین ڕیفۆرمەکانی کاك ئەحمەد بەشێوەیەکی تەدریجی لەتاکەوە دەستپێدەکات و لەڕێگەی پێگەیاندنی تاکەوە کۆمەڵگایەکی ساغ و تەندروست لەڕوی ئایینی و نەتەوەییەوە دروست دەکات. گۆڕانکارییەك، کاتێك قسەدەکات و ئەوانەی گوێی بۆ دەگرن، پێش ئەوەی لە شوێنی خۆیان بجولێن و کۆڕەکانی بەجێ بهێڵن داواکارییەکانی جێ بەجێ دەکەن و بەکردەوە پێی دەڵێن"کاك ئەحمەد ئەوە بە گوێمان کردیت و ئەوە دەرمانی چارەسەرمان خوارد"، چونکە موفتی زادە، کاتێك لەسەر دەردێکی کۆمەڵگا قسەدەکات، نایە تەنها بە ئاماژەکردن بە دەردەکە یاخود باسکردنی دەرمانی دەردەکەو لەبیرکردنی هۆکاری سەرهەڵدان و مێژووی سەرهەڵدانی وازبهێنێت، بەڵکو فەیلەسوف ئاسا، فەیلەسوفێك لەناو خودی خەڵکدادەژی، فەیلەسوفێك لەگەڵ زامەکاندا مامەڵە دەکات و چارەیان دەکات، هەموو لایەنەکانی دەردەکە پیشاندەدات، پاشان باسی چەندین جۆر دەوای جیاواز

دەكات، كە بۆچارەسەری ئەو دەردە بوونیان هەیەو لەناو هەمووشیاندا باشترینیان پێدەڵێت، بەجۆرێك باسیدەكات ئەگەر تامی ئەو دەرمانە وەك ژەهری مار بێت ئەوەی گوێی گرتووە دەیخواتەوەو چارەی خۆی پێدەكات، بۆیە هەموو ئەوانەی لەبارەی(موفتی زادە)وە دەخوێننەوە یان دەنووسن دەبێت زۆر لەمە قوڵتر مامەڵە بكەن، نەیەن لەسنورە تەسكەكاندا خۆیان قەتیس بكەن و نەتوانن شتەكان باشتر ببینن.

كاتێك كاك ئەحمەد، بەتەنها دەستبەكاركردن دەكات، لەپاڵیا دەست بە پەروەردەكردنی چەند تاكێكی لێهاتووی بە تواناداەكات، چونكە پەروەردەكردن لە قوتابخانەی موفتی زادەدا پانتاییەكی فراوانی داگیر كردووە.

كاك ئەحمەدی موفتی زادە، لەساڵی(١٣٤٢) بۆ (١٣٥٠) بەناونیشانی كەسایەتییەكی ئایینی، بەڵام بە تەنها سەرقاڵی كار و چالاكی بووە، هەڵبەتە زۆر هەوڵی دەدا چەند نەفەرێك پەروەردە بكات، هەر بۆئەم كارەش داوا لە(مامۆستا تاهیری) دەكات،-مامۆستایەكی ئایینی ناودارو ناسراوی ئەو سەردەمەی كوردستانە-. چەند كەسێكی نزیكی خۆی بنێرێت و پەروەردەیان بكات، بەڵام كاتێكیش بەهۆی هۆكاری داراییەوە نەیاندەتوانی لەو دەرسانەدا ئامادەبن بە شوێنی كەسی دیكەدا دەگەڕاو دەرسی تایبەتی پێدەوتن و كاری بۆ پەیدادەكردن، بەڵكو چەند نەفەرێك لە دەوری خۆی كۆبكاتەوە و بەبنەما ئەساسییەكانی(كتاب و سوننە) پەروەردەیان بكات. لەو كەسانەی، كاك ئەحمەد سەرەتا كاری لەگەڵ كردوون(سەلاحەدین حسەینی و عەبدولا پارسا) بوو، ئەوانە دوو گەنج بوون و(كاك ئەحمەد) زۆر دڵخۆش بووە پێیان و ئومێدەوار بووە لە ئاییندەدا كاریگەری پەروەردەی تایبەتیان كاری خێری هەبێت بۆیان، بەڵام زۆر بەداخەوە وەك زۆربەی ئەوانی تر كە

(كاك ئەحمەد) زۆر زەحمەتی لەگەڵدا كێشان و دڵی پێیاخۆش بوو، بەڵام لە سەرەتاو لە نیوەی ڕێگەدا بەتەنها بەجێیان هێشت [1].

دیارە هیچ كات ئەم پێشهاتانە لەتمە لەكارو بەرنامەی پیاوێكی ئاوا دووربین و بیرتیژ نادات، بۆیە لەكاری خۆی بەردەوام دەبێت و لەناو شاری سنەدا، بەرنامەی وانەی(هەفتانە) دادەنێت و لە هەفتەیەكدا دوو ڕۆژ دیاری دەكات، ڕۆژێك بۆ ژنان و ڕۆژێك بۆ پیاوان، گەنجی كەم تەمەن هەبوون زۆربەیان بۆ مەسائیلە دینی و پرسیارو وەلامی سیاسی و كۆمەلایەتی دەچوونە ئەو(كلاس هەفتگی)ەوە. لە ڕووی ژمارەوە كەم بوون، كاك حەسەنی ئەمینی دەڵێت"لەو كاتەدا هیچ وەخت نەبووە ژوورەكە پڕبێت لە خەڵك، بەڵام زۆرینەی خەڵكی بۆ مەسەلە دینی و فیقهییەكان دەهاتن، چونكە كاك ئەحمەد بەناونیشانی یەك بیریاری دینی بەناوبانگ بوو، بیرو بۆچوونی ئەو لەبارەی بابەتە فیقهییەكانەوە، لەگەڵ ئەوانی دیكە جیاواز بوو، بۆ نمونە لەبابەتەكانی(نكاح و تەلاق و مافی ژن)، بیروڕاو بۆچوونی بەناونیشانی (موجتەهیدو زانایەكی دینی) ڕۆشن فیكرانە، بەئیستدلالی قاتعانەو ڕۆشن و سەریح قسەی دەكرد و حوكمی دەردەكرد.

كاتێك حوكمێكی دەردەكرد و هیچ شتێك لە بەردەمیدا نەبوو ببێتە هۆكارێك بۆ سوككردن یان قورسكردنی ئەو حوكمە، بەڵكو زۆر تێگەشتوانە زانایانە، حەكیمانە بەگەڕانەوە بۆكتاب و سوننە بەڵگەی دەهێنایەوەو خەڵكی هەمووی بەبێ قسە حوكمەكەیان قبوڵ دەكرد"[2].

هەرلەبەرئەم زیرەكی و شارەزا لە هەڵسوكەوت و پەیوەندی دروستكردنەدا بوویە هۆی ئەوەی خەڵكی زیاتر تەعەلوق بگرن پێیەوەو بۆكێشەو گرفتەكانی ڕۆژگار بگەڕێنەوە

---

[1]) كاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام...(چاوپێكەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.٢، بەخشی یەك ، لا ٢٤-٢٥

[2]) سەرچاوەی پێشوو، لا ٢٥-٢٦

لایی و پرسیاری لێبکەن، بەجۆرە ووردە ووردە ژمارەی کەسەکان زیاد بوو تا گەشتە ئەوەی(مەدرەسەی قورئان) دابمەزرێنێت. هەوڵەکانی موفتی زادە بۆ کۆکردنەوەو پەروەردەکردنی کەسی بەتواناو لێهاتوو بەجۆرێك بەردەوام دەبێت، تا دەگاتە ئەوەی داوا لە(مامۆستا حاجی مەلا عەبدولرەحمان تاهیر)، کە یەکێکە لە مامۆستا دیارو زیرەك و ناسیۆنالیستەکانی ئەو کاتەو کاك ئەحمەد زۆری خۆش ویستووە، لە(بۆکان) چەند فەقییەکی بەتواناو زیرەکی بۆ بدۆزێتەوەو بیاننێرێت بۆ سنەو خۆی سەرپەرشتیان بکات و دەرسیان پێ بڵێتەوە، چونکە وەك وتمان(کاك ئەحمەد) زۆر مەبەستی بووە فەقێ پەروەردە بکات، هەر بۆیە کاتێك فەقێکان دێن بۆلای خۆی خەرجیان دەکێشێت و خانوویان بۆ دەگرێت. (مامۆستا حەسەنی ئەمینی) یەکێکە لەو کەسانەی کە بەوجۆرە بە(کاك ئەحمەد) ئاشنا بووە، لەو بارەیەوە دەگێڕێتەوە"- مامۆستا مەلا عەبدولرەحمانی تاهیری- مامۆستای خۆم بوو لای ئەو ئیجازەی مەلایەتیم وەرگرت بوو، کە دەهات بۆلامان زۆر باسی-کاك ئەحمەد-ی بۆ دەکردین، پیاوێکی وایەو ئاوایەو ئەوەندە ئازایەو ئەوەندە خۆش تەبیعەتە، زۆر تەعریفی دەکرد، ئێمە هێشتا نەمان بینی بوو—علاقەمان پێ پەیداکردبوو، هەر ئەو عەلاقەتە بوویە هۆی ئەوەی کە باسی ئێمەشی بۆ-کاك ئەحمەد- کردبوو، کە وتبوی—منیش فەقێم هەیە بەجۆرە-من و فەقێیەکی تری هاوڕێمی ئاشناکردبوو بە-کاك ئەحمەد-، دوای ئەوە-کاك ئەحمەد-داوای لێدەکات، کەلای ئێوە فەقێی باش هەیەو حەزیان لە خوێندن هەیە، پێمخۆشە کارێکی وابکەم و خۆم دەرسیان پێ بڵێم، بۆیە ئەویش ناوی من و ئەو ڕەفیقەمی برد بوو، بەو شێوەیە لەگەڵ-کاك ئەحمەد-یەکمان ناسی و چەندجار دەهاتین بۆ سنەو دەستیدەکرد بەباسی دوورو درێژ، باسی ئەوەی دەکرد دەبێت مرۆڤ لەسەر پێی خۆی بوەستێت و ئانەم شێوە، کەمەلاکان کاردەکەن شێوەیەکی زۆر باش نییە بۆباسی دینی و کەسی باش نییەو دین زەعیف بووە. ئیتر بەوجۆرە ئێمەی

ساغ كردۆ مەلایەتی و كاری ژیانی لادێ بەجێ بهێڵین و خۆشمان-ووتمان وەڕسین و حەزبەكاری مەلایەتی ناكەین-، ئەویش ووتی-ئەگەر وەڕسن و ڕاسدەكەن مەیكەن-، دەی چۆن نەیكەین و چی بكەین؟ ووتی-من لێرە كارم هەیە، وەرن لێرە لەگەڵ من كار بكەن-، ئەگەر ڕاستدەكەن خۆ ئێوە لە پیاوانی ئەوەڵی ئیسلام گەورە ترنین، حەزرەتی ئەبوبكر(ﷺ) كۆ نەفرۆشی دەكرد، دەچوو بازرگانی خاریجی دەكرد، جلی كۆنی لە(مەككە) دەكڕی و لە(مەدینە) دەیفرۆشتەوە، ئەم باسانەی-كاك ئەحمەد-زۆر كاریگەر بوو، بەجۆرێك قسەی بۆ هەركەس بكردایە، ئەگەر باسەكەش بەوجۆرە نەبوایە، حەتمەن كاری لێدەكردوو حەزی لە گوێ گرتن بوو، لەقسەكردندا زۆر لێهاتوو بوو، ئەوكەسانەی لەنزیكەوە دیوویانە دەزانن، چونكە لەدڵەوە قسەی دەكرد، لە قولایی دڵییەوە باوەڕی پێی بوو، ئەوەی بەقسە دەیووت لەتەواوی كردەوەدا بەزەڕە لاینەدەدا.

بەوجۆرە دڵێك ڕازی دڵێك ناڕازی، ووتمان دێینە سنەو مەلایەتی و ئیمامەتی و فەقێیەتی و كاری كشتوكاڵیمان هەمووی بەجێ هێلا، كە ئیمكانییەتمان لەوێ زۆر بوو موڵك وماڵی زۆر لە ئیجارەماندا بوو، كاتێك هاتینە سنە ساڵی(١٣٥٥) بوو دوای چەند ڕۆژێك لەكۆچمان بۆ سنە من و-كاك عەزیزی ئەمینی-، لەگەڵ-كاك ئەحمەد- ڕۆشتین تا ئەو خانوویەكمان بەئیجار بۆبگرێت، لەگەڕەكی خۆیانەوە لە(جور ئاباد) گەڕان دەستی پێكرد و پرسیارو وەڵام بەشوێن خانوودا دەگەڕاین، هەندێك خانوویان نەدەداو هەندێكیان هەیان بوو، بەڵام پرسیاریان لە ژمارەی خێزان دەكردوو، ئێمەش(هەشت كەس) بوین ڕازی نەدەبوون، تالەكۆتاییدا گەشتینە خانوویەك نزیك مزگەوتی(حەمەحسەین بەفری)، كاتێك-كاك ئەحمەد-جەرەسی دەرگای لێدا ژنێك دەرگای كردەوە، وارێكەوت-كاك ئەحمەد- دەیناسی، كاتێك دەربارەی خانووی كرێ

پرسیاری لێکرد، وەڵامی دایەوە، کەخانووی چۆڵیان هەیە، بەڵام دەیفرۆشن و نیازی بەکرێدانیان نییە.

کاتێك-کاك ئەحمەد-گوێی لەمە بوو، یەکسەر ووتی"دەی زۆر باشە دەیکڕین".

ئێمەش پرسیارمان لێکرد ئاخر چۆن دەیکڕی؟"ئێمە خۆ پارەمان پێنییە!

ووتی، ئێستا بڵێ نرخی چەندە ؟- انشاالله ڕێکدەکەوێت و ئاساندەبێت. خاوەن ماڵ ووتی بایی(١١٠) هەزار تمەنە،-کاك ئەحمەد- ووتی دەیکڕم، دەسمان کرد بە ناڕەزایی دەربڕین، و ووتمان"ئێمە پارەمان پێنییە خانوو بکڕین ...".

ووتی، ئێوە چیتان هەیە بیفرۆشن، باقییەکەشی- انشاالله- حەل دەبێت.

ووتمان: تەواوی سەروەتی ئێمە(٢٠هەزار)تمەنە بۆ باقییەکەی چی بکەین؟!

ووتی: ئەوە بهێنن ئەوەشی دەمێنێتەوە-انشاالله- کارێك دەکەین.

ئێمە پارەمان نەبوو، دەشمانزانی-کاك ئەحمەد-چەنێك نەدارو بێ پارەیە، بەڵام سەرئەنجام ئەو خانووەکەی کڕی.

کاتێك تەواو بووین و خانووەکەی کڕی، بڕیاریدا تاپۆی خانووەکە بکات بەناوی ئێمەوە، بەڵام ئێمە ڕازی نەبووین. ووتمان، هیچ قبوڵ نییە ئەو خانووە بکرێتە ناوی ئێمەوە و دەبێت بەناوی خۆتانەوە بێت، ئەو زۆر پێداگری دەکرد، کە بەناوی ئێمەوە بێت و داوای دەکرد ناسنامەو شتەکانی پێبدەین، ئەوەنە پێداگری دەکرد ناچار بووم ناسنامەکەی نەدەمێ و بڵێم ناسنامەکامان لەلانییە، تا بەوشێوەیە ڕازیمانکردوو وازی هێنا نەیکرد بەناومانەوە.بەوجۆرە لەو خانووەدا جێگیر بووین، خانوویەکی گەورە بوو، کە ژووری زۆری تێدا بوو لەناوخۆمانا دابەشمان کردوو هەموومان لەو خانوەدا ژیانمان دەگوزەراند"[1].

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو، لا ٢٢بۆ ٢٣

هەوڵدانی موفتی زادە بۆ پەروەردەكردن و پێگەیاندنی قوتابی و پیاوی دواڕۆژ، پیاوانێك بتوانن لەبەردەم تاغوتێكی وەكو (شاە)دا بەعەزەمەتەوە بوەستن و هەموو جوهدی خۆیان بخەنە كار بۆئەمە كۆمەڵگا ڕزگاربكەن و لەو ستەم و نادادپەروەرییە، زۆر لەوە زیاتر تێپەڕدەكات، قوتابی لەدێهاتەوە بهێنێتە شارو بیانخاتە سەركارو دواتر خانوویان بۆ بكرێت، كاردەگاتە ئەوەی فەرشی ژێری خۆی دەفرۆشێت و دەیداتە فەرشێكی دیكەو لەو خانووە تازەی بۆ قوتابیەكانی گرتووە دایدەخات! كاتێكیش پرسیاری لێدەكەن بۆچی كارێكی وایكردووە، كەفەرشی ژێری خۆی فرۆشتووە، فەرشێك ئەوەندە قەدیم و بەنرخ؟

لەوەڵامدا دەفەرموێت"من ئەوەی كردوومە بەكارێكی خاسم داناوە، چونكە تاكە شتی سەردەمی جاهیلیم، كە تائێستا مابوویەوە، ئەم فەرشە بوو، ئێوە بوونەهۆكارێك بۆئەوەی لەناوی بەرم و دوركەومەوە لێی"[1].

سەرەتاو دەسكردنی بەكارێك بەوجۆرە دەست پێ بكات دیارە كۆتاییەكەی دەبێت بەچی بگات، كەسایەتییەك بەوجۆرە بیربكاتەوەو لەهەنگاوی یەكەمی كارەكەیدا بێت، زۆر ڕوونە تاچی ئەندازەیەك بەشوێن سەروەت و سامان و پلەدا دەگەڕێت.

موفتی زادە، لەسەر ئەم كارانەی بەردەوام دەبێت تا ئەوكاتەی بەڕەسمی دەبێتە (حاكم شەرعی كوردستان)و لە وێوە بۆ خزمەتی دین و نەتەوەكەی دەست بەكاردەبێت.

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو، لا ٢٤.

بوونی موفتی زادە بەحاکم شەرعی کوردستان

حاکم شەرعی(دادوەری شەرعی)، پۆستێکی تایبەتی ولاٌتی(ئێران)ە بە هەندێك کەسایەتی زاناو ناوداری ئایینی ناوچە تایبەتییەکان دەدرێت. ئەو زانایانەی ئەم پۆستەیان دەدرێتێ دەستەلاٌتێکی تایبەتیان هەیەو کار بۆچارەسەرکردنی بابەتە دینی و تاکەکەسیەکان دەکەن، وەك بابەتەکانی—نیکاح-تەلاٌق-میرات —و یەك لاکردنەوەی ناکۆکیە جۆراوجۆرەکانی نێوان خەلٌکی، ئەمانە چەند بابەتێکن پەیوەندیان بە(دادگا)وە نییە، هەر کەسێك لەم بوارانەدا کێشەیەکی هەبوایەو پەیوەندی بە دادگاوە بکات، دادگا ڕاستەوخۆ ڕەوانەی لای(حاکم شەرعی) دەکات و ئەو چارەسەری ئەو کێشانە دەکات، هەرچی (موفتی)ە لە ڕووی شارەزایی و دەسەلاٌتەوە لە(حاکم شەرعی) فراوان ترە، هەر بۆیە(موفتی) بوون لە ڕووی ناونیشانەوە لە(حاکم شەرعی) بەرزترە، چونکە ئەو بابەتانەی دەچن بەردەم (موفتی)و کاری لەسەر دەکات بابەتێکی ووردو فراوان و گشتگیرترن، هەروەها لە ڕووی دەسەلاٌتیشەوە(موفتی)یەکان هەلٌدەستن بە دیاری کردنی(حاکم شەرعی) یەکان، یاخود ئەمان دیاری دەکەن و (وەزارەتی داد)یش قبولٌی دەکات. بنەمالٌەی (کاك ئەحمەدی موفتی زادە)یش لەکوردستانی ئێران هەم موفتی بوون، هەم حاکم شەرعی.

باوکی کاك ئەحمەد،(مامۆستا مەلا مەحمودی موفتی)هەم موفتی بووەو هەم حاکم شەرعی. بۆ زیاتر ڕوون کردنەوەی ئەم بابەتەو چۆنییەتی بوون بەحاکم شەرعی(کاك ئەحمەد)، گێڕانەوەی(کاك حەسەنی ئەمینی) دەگوازینەوە، کەلەئێستا حاکم

شەرعی سنەیەو ئەمەش دوای ئەوەی(موفتی زادە) دەچێتە(كرمانشاە)بە نامەی ڕاستەوخۆی خودی(كاك ئەحمەد) ئەم دەبێتە حاكم شەرعی سنە، جگە لەوەی تائەوكاتەی (كاك ئەحمەد) حاكم شەرعی بووە(حەسەنی ئەمینی) هەڵسوڕێنەری (دەفتەری حاكم شەرعی) بووە، بەڵام دوای كۆچی(موفتی زادە) لەپایزی (١٣٥٨)دا بۆ(كرماشان)، بەحوكمی دەمی(ووتە)و نوسینی ئەو(كاك حەسەن)و چەند مامۆستایەكی دیكەی تایینی هەر ماوەو یەكێكیان لە جێگەی(كاك ئەحمەد) دەبنە حاكم شەرعی، دواتر لەبەر ئەوەی(كاك ئەحمەد) لە(سنە) نییەو لەخەڵكی ئەوێوە نزیك نییە لەوەڵامی ڕەسمی(وەزارەتی دادی كوردستان)دا سەبارەت بەحاكم شەرعی و گیرۆدەی خەڵك لەو مەسەلەیەدا لەبەرواری (١٣٥٩/١١/٤)ك-ھ-(كاك ئەحمەد) نامەیەك دەنوسێت بۆ وەزارەت و ئەركی حاكم شەرعی دەسپێرێتە (كاك حەسەنی ئەمینی)[١].

كاك حەسەنی ئەمینی، دەربارەی بە حاكم شەرعی بوونی(كاك ئەحمەد) لە گۆڤاری(راھ ما)دا بەمجۆرە دەدوێت"دوای كۆچی دوای باوكی-كاك ئەحمەد- ئەو براكەی-بەڕەحمەت بێت-حاجی مامۆستا مەلا خالید موفتی- بەرپرسیارێتی كارەكەی گرتەئەستۆ. لەساڵی(١٣٥٥) لەبەر كۆمەڵێك هۆكار دادوەری شەرعی (حاكم شەرعی) بەجێدەهێڵێت، بەڵام تا لەژیاندا مابوو هەر بەموفتی مایەوە، لەوكاتەدابوو كۆمەڵێك لەكاربەدەستانی دادگا كەلە نزیكەوە-كاك ئەحمەد-یان دەناسی و لەتواناو داهێنان و پێشنیارو حاڵی ڕۆشنبیری بە تایبەتی لەبابەت(كۆمەڵایەتی و سیاسی و خێزان)یەكاندا چەندێك شارەزایەو خودی ئەوانیش زۆر سودیان لەبابەتەكانی وەرگرتبوو، جگە لەوەی زۆر خۆشیاندەویست، لەپێشنیاری ئەمانە(دادگا)بڕیار دەدات-كاك ئەحمەد-بە حاكم شەرعی دابمەزرێت.

---

[١]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم ، زستانی ١٣٨٦، لا- ك ك.

زۆر جار پێشنیاری ئەم كارەیان بۆكردبوو، بەڵام-كاك ئەحمەد- لەبەرچەند هۆیەك ئامادە نەبووە وەریبگرێت، یەكێك لەوانە ئەوەبوو، ئەم بەرپرسیارێتیە لە ئەستۆی مامی بوو، هەر بۆیە تا ئەو لەژیاندامابوو وەرگرتنی ئەم كارە بۆ-كاك ئەحمەد- گرانبوو، دووەم لەبەرئەوەی سەرقاڵی بەئیشكردن و بیركردنەوەی لەبابەتەكان زۆربوو ئیشوكاری گرنگتری لەسەرشان بوو.

وەك ئاماژەمان بۆ كرد چەندەها جار ئەم بابەتەی خراوەتە ڕوو ئەو بەنەخێر وەڵامی داوەتەوە، تا لەكۆتایدا چەند هۆكارێك دەبنە مایەی ئەوەی ئامادەیی خۆی دەربڕێت بۆ وەرگرتنی ئەو ئەركە، بۆ نمونە: پێیان ووتبوو ئەم بەرپرسیارێتییە نەگریتە ئەستۆ ئەوا بەچەند كەسانێكی دیكە دەسپێرێت، كە چەندەها كێشە دەهێننە ئاراوە، یەكێك لەوانە ئەوەیە، بەبێ بەرتیل و پارە ئیش بۆ خەڵك ناكەن، بەڵكو لەبەرامبەر هەر وەڵامێكدا بڕێك پارە لەخەڵكی وەردەگرن، ئەمەش شتێكە لەبەرچاوی ئێوە حەرامەو دەبێتە هۆی ناوزڕاندن و سوك بوونی دین و شەرعییەتی ئیسلام، كە ئەم كارە زیانێكی زۆر خراپە بەتایبەتی لەم ڕۆژانەدا، هەروەها لەلایەكی ترەوە پێشنیارەكانی ئەوكەسانە هەندێك جار زارەكییە، ئەو بڕیارو فتوایانەی دەریدەكەن چارەسەری كێشەكانی ئەمڕۆی خەڵكی ناكەن، لەوە دەچێت خاوەن كێشە شەرعییەكان بەتایبەتی ئەو كێشانەی پەیوەندیان بەجیابوونەوە (تەڵاق) هەیە، خێزان دووچاری سەر لێشێواوی و زیانێكی چارەسەرنەكراو بكەن، بەم پێیە كەسەكان لەیەك جیادەكەنەوەو لە كۆتایدا تێكشكان و لە ناوچوونی خێزانەكانی لێدەكەوێتەوە، ئاشكراشە ئەمە كاریگەری سلبی و زەرەرو و زیانی جۆراو جۆری لێدەكەوێتەوەو باری كۆمەڵایەتی كۆمەڵگا توشی دەردو نەخۆشی دەكات.

ئەم ڕوونكردنەوەیەشم لەبەرئەوەبوو، چونكە هەندێك كەس دەیانەوێت بابەتی حاكم شەرعی-كاك ئەحمەد- لەسەردەمی ڕژێمی پێشوو(شاهەن شاهی) لەناوبەرن

لەكاتێكدا -كاك ئەحمەد- لەپێناو خزمەتكردن بەخەڵكی ئەم كاروبارەی وەرگرت، لەبەر بەرگریكردن لە تێكشكان و لەناوچوونی خێزانەكان و لەبەر پارێزگاریكردن لەناو زڕاندن و سوك بوونی زیاتری شەریعەت و بەشەكانی شەریعەتی ئیسلام و موسوڵمانان، بەڕاستی -كاك ئەحمەد- پێشنیارو بیر و بۆچوونێكی فراوان و ڕۆشنبیرانەی وای هەبوو كە تائێستاش لە بواری خیزاندا دەركەوتنی كێشەی كۆمەلاَیەتی بەناوی(تەلاَق) لە تێكشكاندنی و لەناو چونی خێزانەكان بەرگریكردوە.

زۆر جاردەهاتە پێش، -كاك ئەحمەد- چەند ڕۆژو شەو لەگەڵ خێزانێكدا سەرقاڵ دەبوو. ئەوانی ڕێنمایی و ئامۆژگاری دەكرد كە پێكەوە ژیان بەسەربەرن، ئەمەش بۆئەوەی ڕێگریبكات لە تەلاَق و جیابوونەوەی خێزانەكان. هەموو ئەمانەشی بەبێ ڕەچاو كردنی پاداشت و وەرگرتنی یەك ڕیاڵ(پارە) لەكەسێك دەكرد. ئەم بابەتە بۆهەركەسێكی بە ویژدان بابەتێكی فراوان و شایەنی لێكۆڵینەوەیە. لەوكاتەی -كاك ئەحمەد- حاكم شەرعی وەرگرت، چ لەكاتێكدا خۆی سەرپەرشتیاری دەكرد، چ لە كاتێكدا ئەم بەرپرسیارێتییەی لە ئەستۆی من دانا، تائێستا چەندەها هەزار خێزان لە شوێنە گووندنشینەكان لەشێوان و جیابوونەوە ڕزگاریان بووە، واتە لەسەر بنەمای ئەو بڕیارانەی -كاك ئەحمەد- خۆی دەریكردوون و ئەو بڕیارانەی من دەرم كردوون. لە ڕاستیدا بڕیارەكانی منیش هەربەشێوەی بڕیارو فتواكانی -كاك ئەحمەد-ە(خوای گەورە پاداشتی خێری بداتەوە).

ئەگەر -كاك ئەحمەد- حاكم شەرعی نەبوایەو ئەو فتواو بڕیارە تازانەی دەگونجان لەگەڵ ویستی كۆمەڵگاو ڕۆژدا، كەلەكتێب و سوننەتدا دەریدەهێنا بەنازایەتی و چاونەترسی دەرینەبڕینایە، ئەگەر ئەوانەی دەهاتن بۆلای ئێمەو سەردانیان دەكردین، نەهاتنایەو بچونایە بۆلای كەسانێكی دیكە، كەلەسەربنەمای فتوای یەكلایەنە فتوایان دەردەكرد، تائێستا بەهەزاران خێزان گیرۆدەی تێكشكان و لەناوچوون دەبوون،

هەروەکو چۆن هەندێکیان وایان لێهات. بەڕاستی لەم بابەتەشدا وەکو زۆرێك لە ئیش و کارەکانی-کاك ئەحمەدی موفتی زادە-، وەکو ڕابەرێکی بەتواناو لێهاتوو دەینێکی زۆری بەسەر خەڵکی کوردستانەوە هەیە، جا لەدوای ئەوەی-کاك ئەحمەد- لەساڵی (١٣٥٥)دا کارو باری حاکم شەرعی وەرگرت. لەبەرئەو بەرپرسیارییە وەزیفەو بەرپرسیارێکی ڕەسمی بوو حاکم ڕێگەی پێدا بوون. تازەلە ساڵی(١٣٥٦)دا حوکومەتی(شاه) زانی دوچاری هەڵەیەکی گەورە بووە، لەبەرئەوە-کاك ئەحمەد- لەکۆنەوە پێشینەی ڕووبەڕوو بوونەوەی هەبووەو ئەم ڕۆژانەی چالاکی سیاسی و ڕووبەڕوو بوونەوەی خۆی لەگەڵ ڕژێم زیاترکردبوو، حوکومەت دەیویست دووبارە-کاك ئەحمەد- قۆڵ بەست بکات، بەڵام زانییان-کاك ئەحمەد- لەبەر حاکم شەرعی بوونی بێبەشە لەکاری سیاسی، ئەمەش ڕێگرێك بوو بۆ ڕژێم بۆیە دەستیانکرد بە پلانگێڕان، بەڵام ئەمجارە-کاك ئەحمەد- نەلەبەرپێگەی تایبەتی، بەڵکو لەبەر ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ ڕژێم و پوچەڵکردنەوەی پلانەکانیان ئامادەنەبوو دەست لەکاربکێشێتەوەو سەریان بۆ دانەوێنێت، بەڵکو بەووتارو نوسینی نامەی ناڕەزایی ڕووبەڕووی بەرپرسانی دەوڵەت بوویەوە.

بەمشێوەیە تاکۆتایی تەمەنی ڕژێمی شاهەنشاهی و سەرەتای ئینقلاب، کەدەکاتە کۆتای ساڵی(١٣٥٧) بەوەزیفەی حاکم شەرعی مایەوەو دوای وەفاتی مامیشی(موفتی کوردستان)بە ئەو-کاك ئەحمەد-سپێردرا"[1].

*****

[1] کاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام...(چاوپێکەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.٣، بەخشی یەك ، لا ٢٤-٢٥.

ڕووبەڕوو بوونەوەی موفتی زادە
بەرامبەر ڕژێمی شاه و دەزگای ساواك

قسەکردن دەربارەی ستەم و زوڵم و زاڵمی(ڕژێمی شاهەنشاهی ئێران) و دەزگا داپڵۆسێنەرەکانی(ساواك)ەوە هەرچی بڵێیت‌و هەرچی بنوسیت، هێشتا هەرکەمەو هەقی خۆیت پێنەداوە، بۆیە لێرەدا ئێمە باس لەو زوڵم و ستەمانە ناکەین، ئەو ڕژێمە دیکتاتۆری سەرکوتکەرە بەسەر کورد و گەلانی ئێراندا هێناوییەتی، خوێنەر لەم بارەیەوە دەتوانێت بگەڕێتەوە بۆ ئەوسەرچاوانەی لەو بوارانەدا نوسراون و باسی حاڵی گەلانی ئێران دەکەن لەو کاتەدا.

کاك ئەحمەد، لەیەکێك لە وتارەکانیدا ناوی کە سایەتییەك دەهێنێت و باسی دەکات، کە چۆن(ساواك) بۆ دان پێدانان تا ئەژنۆکانی دەکەنە ناوڕۆنی گەرمەوە، دەشتوانین خودی سەرهەڵدانی ئینقلاب لەناوگەلانی ئێراندا بەباشترین نمونە وەربگرین، کەهۆکاری سەرەکی ئەو تەقینەوە گەورە جەماوەرییە لەئەنجامی ستەمەکانی دەسەلاتی(شا و ساواك)ەوە بووە، بەلام ئەوەی ئێمە لێرەدا دەمانەوێت، ئەگەر بەکورتیش بووە تیشکێکی بخەینە سەر ئەو ڕووبەڕوو بوونەوانەیە(کاك ئەحمەدی موفتی زادە)یە لەماوەی تەمەنیدا، لەگەڵ ڕژێمی شادا ئەنجامی داوە، چونکە ئەوەدەزانین(موفتی زادە) تاکاتی وەفاتی بەدوو قۆناغ لە دەسەلاتا تێپەڕ بووە، قۆناغی یەکەم دەسەلاتی شایە، قۆناغی دووەم دەسەلاتی جمهوری ئیسلامی ئێرانە، خۆی بەتەواوی هێزەوە بۆ قۆناغی دووەم کاریکردو و

دژی تێپەڕاندنی دەسەلاّتی شا بوو، بەلاّم بەداخەوە لەهیچکام لەو دوو دەسەلاّتە خۆشی نەدی و تامی زیندان و ئەشکەنجەو ئازاری هەردووکیانی کرد!!

دژایەتی و ڕووبەڕوو بوونەوەکانی(موفتی زادە) دژی دەسەلاّتی شاهی ئێران، لەو کاتەوە دەستی پێکرد لە کوردستانی عێراق گەڕایەوەو هەستی نەتەوایەتی پالّی پێوەنا ببێتە ئەندامی دیموکرات، لەو چاوپێکەوتنەی ڕۆژنامەی(تهران مصور) لە(١٣٥٨/٤/٣)، لەگەلّیدا ئەنجامی داوە، لەسەرەتای چاوپێکەوتنەکەداو بەچەند دێڕێك(موفتی زادە) دەناسێنێت و دەنوسێت "خوێندنی خۆی لە حوجرەو قوتابخانە ئیسلامییەکانی کوردستای عێراق و ئێران تاپلەی ئیجتیهاد بەردەوام بووەو گەیاندییە کۆتای. لەسالّی(١٣٢٨) چووە ناوکێشمە کێشمە سیاسییەکان و لەسەرەتای بەرگری کردندا بەهاوکاری هاوڕێکانی ڕۆژنامەی دەست نووسی دەرکرد، لەسالّی(٣٠ بۆ٣٢) لە(سنە) ئەم ڕووبەڕوو بوونەوەیی بەردەوامی پێداو لەسالّی (١٣٣٦) چووە(تاران) و بەرنامەی کوردی ڕادیۆی ئێرای ڕێکدەخست و لە زانکۆی تاران لە کۆلێژەکانی(ئیلاهییات و ماف و فەلسەفەو مەزهەبە ئیسلامییەکان)ی وانەی دەوتەوە، دواتر ڕۆژنامەی(کوردستان)ی دەرکردو و لەلایەن(ساواك)ەوە قۆلّ بەستکرا، لە(قزل قلع)ە زیندانیکرا و دوای ئازادکردنی کۆششەکانی خۆی لەکوردستان بەشێوەی وتاردان و بانگەشەکردن، تاوەکو ئێستا بەردەوامی پێدا"[1].

وەك لەسەرەتای ئەم کتێبەشەوە باسکرا بەتەنها خودی دەستگیرکردنی(موفتی زادە) لەسەر کوردایەتی ئەوە دەسەلمێنێت تاچی ئەندازەیەك دژایەتی ڕژێمی شای

[1] گفتوگو با علامە موفتی زادە، روزنامەی (تهران مصور) (١٣٥٨ /٤/٣)

ئێرانی کردووە*، لەیەکێك لەباسەکانیدا خۆی دەیگێڕێتەوە، ئەوکاتەی لەڕادیۆی کوردی تاران کاریکردووە، هەواڵیان پێداون(شا) سەردانیان دەکات و هەموو دەکەوێتە خۆی، دەگێڕێتەوە"(شا) گەشت و کەوتە قسەو باس لەگەڵی لەماوەی قسەکردنەکانماندا من هەر دەمووت(من واو من ئەوەو ....)، واتە ووشەی(من)م بەکاردەهێنا، دواتر کە(شا)ڕۆشتەوە ئەوانەی کاریان لەگەڵ دەکردم سەرەکۆنەیان دەکردم، -چۆن لەبەرامبەر(شا)وە دەبێت ووشەی(من) بەکاربهێنیت؟-". بەڵام دیارە غیرەتی(کاك ئەحمەد) هەرگیز ئیجازەی ئەوەی پێنەداوە لەبەرامبەر شاوە بترسێت و نەوێرێت قسەی لەگەڵ بکات.

دژایەتی کردنی(کاك ئەحمەد) بۆ (ساواك) و ئەزییەت وئازاردان و بێ بەشکردنی(ساواك) لەبەرامبەر کارەکانییەوە دەگاتە ئەوئاستەی، لە تاران ڕێگری لێدەکەن، وەك مامۆستای زانکۆ لەوانە ووتنەوە بەردەوام بێت. کاك ئەحمەد لەکاسێتی(ئەمانەت)دا بەمجۆرە باسی هەوڵ و ڕووبەڕوو بوونەوەکانی خۆی دەکات"چەند ساڵ لە-سنە- کارم کرد، موشکیلاتم بۆ پێش دەهات، ئەویش داستانی تولانی هەیە، ئەوچەند ساڵەی سنە دوای ڕووبەڕوو بوونەوەو هەراو بەزمو جەنجاڵی دروستکردن و ئیحساساتی تەبلیغ کردن و هەندێکجار خەریکبوو لەسنەدا شەڕی قورس دروست ببێت، ناشییانە(نەشارەزایانە)، ئاخری نائومێدبووم و بڕیارمدا بڕۆم بۆ تاران، پێم وابوو لەپاڵ زانکۆدا وانە بڵێمەوەو بچمە زانکۆ باشتر

---

*) لێرەدا گرنگە، ئەو تێبینییە بۆ خوێنەران ڕونکەینەوە، هەرکاتێك باس لەهەوڵەکانی(کاك ئەحمەد)ەکەین بۆ نەتەوەکەی، بەمانایی ئەودنایەت ئێمە بێین ئەو کارانەی (موفتی زادە)پێی هەڵساوە بەنەتەوەیی کوردو خوێنەرانی بفرۆشینەوەو بمانەوێت لەوبارەوە نیشانەیەکی تایبەت بدەینەپاڵی، هۆکاری دووبارەکردنەوەی ئەو دەستەواژانە، تەنها لەبەرئەوەدیە هەموو ئەو هەڵانەی بەرامبەر مێژوو کۆششەکانی ئەم پیاوە کراوە ڕاستی بکەینەوە.....(نووسەر).

دەتوانم كاربكەم، ئەویش چەند ساڵی(تاران و هەوڵ و تەلاشێك كەدەمكرد بۆئەوەی بچمە زانكۆ و موخالەفەتی (ساواك)، ئەمەش باسێكی دوورو درێژەو نەكراو نەكرا، هەرچۆن بووكاری زانكۆ رێككەوت، بەلاَم(ساواك) جلەو گیریكردو و پەكی خست و نەیهێشت".

دیارە دوابەدوای ئەو هەوڵ و ماندوو بوونەی موفتی زادە، لەگەڵ چەند كەسێك كاردەكات و رۆژنامەی(كوردستان) دەردەكەن، پاش ماوەیەك، وەك پێشتر باسكرا لەبەر كوردبوون و دیموكراتی بوونی دەگیرێت، لەگەڵ مەرەخەس بوونیدا(ساواك) داوای لێدەكەن كاریان لەگەڵ بكات، ئەوە روونە هەركات هەر دەزگاو لایەنێك كەسێك دەزگیر بكات راستەوخۆ داوای لێدەكەن واز لەو كارە بهێنێت، كە لەسەری گیراوەو لەگەڵ ئەمان كار بكات، داواكاری(ساواك) لە(موفتی زادە) تاكاتی لەناو چوون و نەمانیان درێژەی دەبێت، بەلاَم خۆراگری و ئیمان و ئەو بڕیارانەی بە پەروەردگاری داوە هەرگیز ناهێڵن لەخشتە ببرێت و بەسەر لەقاندنێكیش رازی بوون بۆ(ساواك) و دەسەلاَتی شاە دەربڕێت.

كاك ئەحمەد خۆی دەڵێت"ئەگەر كەمێك لە(ساواك) نزیك بوومایەتەوە، ئەوكاتەی لەزیندان ئازادكرام وەعدی كاری زانكۆی(حقوق و ئیلاهییات)یان پێدا بووم"، بەلاَم هەر بەوجۆرەی ووترا تاران بەوهەموو خۆشی و رەفاهییەوە جێ دەهێڵێت و روودەكاتەوە(سنە).

عیسا پژمان*، لەیەكێك لە چاوپێكەوتنەكانیدا ئەو شایەتییە بۆ موفتی زادە دەدات، كە چۆن (ساواك) زۆرینە ئەو كەس و لایەنانەی بە پارە كڕیوە كە كاتی

---

*) عیسا پژمان كوڕی عەبدولاَ لە ساڵی (١٣٠٣)لە (سنە) لەدایك بووە. لە زانكۆی میللی بەكالریۆسی لە یاسادا وەرگرتووە، دوای ئەوەی خزمەتی سەربازی تەواو دەكات پەیوەندی بە (ساواك)ەوە دەكاتو تاساڵی

خۆی بەجۆرێك لە جۆرەكانی كەسایەتییەكی دیاریان هەبووە، یان لە دەزگاو ڕۆژنامەیەكدا كاریانكردووە. بە قسەی (پژمان) ئەو ڕۆژنامەی لە تاران دەرچووە بە ناوی (كوردستان)ەوە ئەم دەریكردووە و بۆ مەبەستێكی سیاسی بووەو (دەزگای ساواك) ڕاستەوخۆ پارەی داوەتێ، لەو كاتەشدا(كاك ئەحمەد) كاری لەگەڵ كردون، بەڵام دەڵێت"ئەحمەدی موفتی زادە پارەی وەرنەگرت، تەنها خەریكی وەرگێڕان و نووسینی بابەت بوو دەربارەی نوێژ و ڕۆژوو، كاتێكیش هەركە زانی لەلایەن ساواكەوە بەڕێوە دەچێت ئیتر هیچی بۆ ڕۆژنامەكە نەنووسی"[1].

شەڕ و زەختی زۆری ساواك و ساواكییەكان بەرامبەر موفتی زادە بەتەواوەتی لە سنەوە دەست پێدەكات. دەزگای ساواك، لەماوەی كاركردنیدا بەجۆرێك پەلوپۆی لەناو خەڵكیدا بڵاوكردۆتەوە، كە هیچ گەڕەكێك لە ئێراندا نەبووە ماڵێك یان چەند ماڵێكی سەر بەساواك نەبووبن و كاریان لەگەڵ ساواكدا نەكردبێت، كاك ئەحمەدی موفتی زادە لەوباسەیدا بۆ دانیشتوانی مزگەوتی(پیر محەمەدی) دەكات ئەوەدەڵێت "لەسەرەتاوە كە چووینە مزگەوت چەند نەفەرێك بووین، پێش ئەوە یەك دوو ساڵێك بوو لەماڵدا ئازایەتییەكیان پەیداكردبوو (مەبەستی ئەو چەند نەفەرەیە وانەیان لاخوێندووە لە ماڵەوە و گوێیان بۆ قسەكانی گرتووە)، هاتن و دادەنیشتن لەوەو دوا ئەوان پێشنیاریان كرد، ئەم بەرنامەیە بابەینە مزگەوتی (سەید مصتەفا) تا ماوەیەك لەو ژمارەی لەماڵەوە دەرسمان دەخوێند كەس نەبوو، بەڵام

(١٣٥٥) لەو پۆستەدا بەردەوام دەبێت. پژمان، سەرۆكی پێشووی نوێنەری ساواك بوو لە عێراق، هەروەها سەرۆكی پێشووی بەڕێوەبەرایەتی ئیتلاعاتی تەواوی وڵاتی -پێش ئینقلابی ئیسلامی- لە ئەستۆدا بووە...(www.ayandeh.nu/bilder/٩٦١٧pejman.)

[1] عیسا پژمان: من شۆڕشم هەڵگیرساند، خۆشم كوژاندمەوە. سامان حاجی كەریم، بەڵگەنامە، ٢٠١٠/٢/٥ پێگەی(www.kurdistanpost.net).

وورده وورده خەڵك ئیزافه بوو، لەوەو دوا تەهدیدێك موستەقیم و غیر موستەقیم لە تەرەف ئائەم دەزگا پلۆسێنەوە واله چوارده قەڕنی ڕابردوو زیاتر توانی خیانەت بکات بەموسوڵمانانی ئەم وڵاتە،-یانی(ساواك)- (سازمانی ئەمنییەت) هەڕەشەکرا لەخەڵك هەندێ لەهاوڕێیان بوون ڕاستەوخۆو ناڕاستەوخۆ لەڕێگەی کەسانی ترەوە پێیان وتین نەیەینە دەرسەوە ئەم هەڕەشەکارێکی کرد، دوای ئەوەی ژماره بوویە (٦٠-٧٠)نەفەر لەهەفتەی داهاتوودا کەم بویەوە تەقریبەن هەر بوویەوە بەژمارەکەی سەرەتا، ئەوانەی لەسەرەتاوە بەشەهامەت بوون و نەدەترسان و دەهاتن هەرئەوان بوون، هەر بەردەوام بووین و دڵمان ساردنەبوویەوە(١٥-٢٠) نەفەر بەغیرەت و ئازا پەروەردە ببێ دەتوانێت کۆمەڵگایەك بجوڵێنێت، لەسەری چووین تا دووباره خەڵك هاتنەوە، ساواك وایکردوو خەڵکی دەیان ووت"حەز دەکەین بێینە ناوبەرنامەکانت، بەڵام ئەترسین، فەرمانبەرین و ژنمان هەیە و مناڵمان هەیە، مەجبورین ئیحتییات بکەین." بەڕاستی ئەم(ساواك)ە دوابڕاوە، وەك دێو سام و هەیبەتی خستبوو بەسەر خەڵکداو ئەم شایعاتە لەناو خەڵکا بوو، لەکۆندا وا باوبوو لەهەر شوێنێکدا چەند موسوڵمان کۆببنەوە دەیانووت حەتمەن یەکێکیان خۆشەویستی خوایە، لەسەردەمی ساواکدا وای لێهاتبوو لەساڵی(١٣٣٢)، کە کودەتاکراو ئەمریکا شای هێنایەوە و لقێك لەم دەزگای(CIA)ی خۆی لە ئێراندا دامەزراند بەناوی(سازمانی ئەمنییەت)، کەپێیدەڵێت (ساواك) لەمەولا ئەو عیبارەتە گۆڕابوو، موسوڵمانان وا بیریاندەکردەوە، ئەگەر لەشوێنێکدا چەند نەفەر کۆببنەوە حەتمەن یەکێکیان(ساواك)ییە، ئەمە ئاوای لێهاتبوو، هەتا لەناو ماڵی خۆیاندا چەند نەفەر خانەوادە، ژن و پیاو دادەنیشتن، یان مناڵیان لەگەڵدا بوو براو خوشکیان لەگەڵدا

بوو زاتیان نەبوو(نەیاندەوێرا) دەردە دڵی خۆیان بڵێن، زاتیان نەبوو پڕ بەدڵ ئاخێك هەڵكێشن بەدەست زوڵمەوە، ئەگەر دەڕۆشتن بەدەزگاو دائیرەكاندا نارەحەت دەبوون و ئازاردەدران و دەبران لەسەر پەیكەرەكان گوڵ بارانبكەن، دەگەڕانەوە ماڵەوە ئارەزوی ئەوەیان هەبوو بیان توانیایە بەدڵ بیژن(ئاخ)، زاتی ئەمەیان نەبوو ئاخێك بەدڵ هەڵكێشن، لەبەرئەوەی وا باوبوو هەر(دوو،سێ) نەفەر بەیەكەوە دابنیشن شەیتانێكی تێدایە، ساواكییەكی تێدایە"[1].

پاش ئەوەی موفتی زادە، لە تارانەوە دەگەڕێتەوە شاری سنەو توشی ئەونەداری و هەژارییە دەبێت لە ڕووی ئابورییەوە ساواك سەردەكاتە گیانی، و ئەو حاڵەی موفتی زادە بەهەند وەردەگرێت و وابیردەكەنەوە دەتوانن لەم نەدارییەدا بیگرن و بیكەنە داردەستی خۆیان، ئەمە جگە لەوەی كەسە نزیكەكانی خۆی زۆری بۆدەهێنن و داوایلێدەكەن ئەگەر بەكەمترین هاوكاریش بووە هاوكاری ساواك و دەستەڵاتی شاه بكات، بەڵام دیارە پیاوی گەورەو دڵ زیندوو هەرگیز بەشتی بچوكی ماددی ناخەڵەتێت و چۆكدانادات و تەسلیم نابێت، كاك ئەحمەد ئەوكات دڵی ساغ بوو، (عەبدوڵای كوڕی مەسعود)دەربارەی دڵی ساغ و نەخۆش دەفەرموێت"ئێوە دەبینن كافر لەشی لەهەموو كەس ساخترە، بەڵام دڵی زۆر نەخۆشە، دەبینن ئیماندار دڵی لەهەموو كەس ساخترە، و بەڵام لەشی نەخۆشە، سوێند بەخوا، ئەگەر بێت و دڵتان نەخۆش بێت، بەڵام لەشتان ساخ بێت ئەوە لەلای خوا زۆر بێنرخترە لە خلێنكە"[2]. ڕاستە كاك ئەحمەد، لەڕووی مادییەوە لاشەی نەخۆش بوو، ئەما دڵێكی هێندە ساغی هەبوو لەبەرامبەر هەزار ساڵ نەداریدا

[1]) كاسێتی ژمارە (٧)،سخنرانی در مسجد(پیر محمد)(٨٠)،A.

[2]) ابن قیم الجوزیە , ئاوێتەی دڵ (الفوائد), و .فەرمان عزیز نەجار ٢٠٠٨، لا ٢٩٤.

خۆی ڕادەگرت. دەربارەی چۆنییەتی ڕووبەڕوو بوونەوەی داواكانی ساواك و هەندێك لە خزمانییەوە بەجۆرە باس دەكات"لەتاو ئەو جۆرە لەژیان، كە من و خێزانەكەم هەمان بوو جێگەی قبوڵ نەبوو، دوای ئاشكرا بوونی ئەوەی ئێمە بەوجۆرە ژیان دەگوزەرێنین ماجەرا شروع بوو، فشاری بنەماڵەو دۆست و ئاشنا دەنگی دایەوە دەبێت ڕەوشم بگۆڕم، خوێنەوار و نەخوێنەوار هەمیشە سەریاندەكردە جەرگم، ڕۆژی واهەبوو چەند جەلەسەی چەند سەعاتی باسدەكراو زۆریان لێ دەكردم، چەند ساڵ بەوجۆرە بووم، منیش هەر كەس بەپێی دەرك و تێگەیشتنی خۆی وەڵامم دەدایەوەو بڕێكم هەر لە ملدەكردەوە....... ئیتر قەزیەكە تەواو ئاشكرابوو، كۆمەڵێك كەس هەر لەناسراوانی خۆمان پەیوەندیان لەگەڵ(ساواك) هەبوو، كەسانێكیش هەبوون پەیوەندیان بەساواكەوە نەبوو، بەڵام ساواك پەیوەندی لەگەڵ دروستكردبوون و چووبون بۆ لایان، ئەمانە هەمووی دەنێردران بۆلای من تا ناچارم بكەن نزیك ببمەوە لە(ساواك) باسەكە دوورو درێژە ....ئەوكاتە هەر ئەوەندە پێم ناخۆش بوو، باشە ئەمانە بۆچی ئاوا كاتم لێدەگرن؟ بۆ دەبێت مێشكم مەشغوڵ ببێت بەشتی واوە؟!!

ئەم قسەو باسانە ئیتر كاریگەرییەكی نەبوو لەڕۆحی مندا، بەڵام دووجار ووردە ووردە خەریك بوو شتەكان كاربكەن لە دڵم. جارێكیان خەریك بوو یەك لایی ببێتەوە، لەلایەكەوە باری ئابوریم كەم بوو زیندەگیەكەم سەخت بوو، دیارە نەفسیش قبوڵی هەیە، لەلایەكی تریشەوە فشاری خانەوادەو تایفە كەبەڵگەیان دەهێنایەوە ئەهلی عیلمیان-مەبەست ئەوەیە كەسی شارەزایان لەبواری دینیدا زۆربووەو دەلیلی دینیان بۆهێناوەتەوە، كەئاساییە دەكرێت هاوكاری ساواك بكات- زۆربوو بە ئایات و ئەحادیس قسەیان دەكردو زۆر بەدڵەوە بوون، دەی دەی ئەمانە

کاریدەکرد. وورده وورده هەر وەك ئەو ڕووداوانەی لە دەفتەری ئیسنادی تاران ڕوویان دا*، کەدەفتەر(نوسینگە) کەم داگیرکردبوو بە تەئویل حەلاڵم کردبوو بۆ خۆم، خەریك بوو زیهنم وورده وورده موتەمائیل بێت بەتەئویل، کەمەسەلەن قەیچێکا بامن هیچ قەولێك نەدەم و کاربکەن، مەجموعەن(چوار) مەسەلە مەترەح بوو بوو لەنێوان من و ساواکدا، دوانی سلبی و دوانی ئیجابی.

سلبیەکان ئەوە بوون، من لەگەڵ هیچ حیزب و گروپێکی موخالیفی حوکومەت هاوکاری نەکەم، بانگەشەی دژی حوکومەت نەکەم.

ئیجابیەکان ئەوە بوون، یەکجار قسە لەبارەی پارێزگاری لە(شاه) بکەم، هەروەها هاوکاری ساواك بکەم.

لە زهنی خۆما دەموت قەیناکا ئەو دووانە ناکەم. نەقسە لەبارەی پارێزگاری لەشاوە دەکەم، چونکە ئەگەر هات و دفاعم لە(شاه)کرد ئەمە غەڵەتێکەو بۆ خۆشم ئیتر ناتوانم تەئویلی بۆ بدۆزمەوە بیکەمە شتێکی مەشروع(شەرعی)، دەزانم دوژمنی ئیسلامەو هەرکارێك دەیکات فروفێڵەو قابیلی تەئویل نییە، هەروەها هاوکاری لەگەڵ(ساواك) ناکەم، وەلێ مەسەلەن لەگەڵ هیچ گروپ و حیزبێك ناتوانم هاوکاریبکەم، چی ئەوان بڵێن و چی نەیڵێن-حاڵی بووم لەکاری گروپ و حیزبەکان چۆنە-، دەربارەی جوڵەو بانگەشەی خۆشم دژی حوکومەت ئەوەش شتێکی ترەو نایکەم، خۆ بیڵێم و نەیڵێم هیچ کاریگەرییەکی نابێت، ئەگەر بیانەوێت کارێك لەرامبەری منەوە ئەنجام بدەن، چی بیڵێم و چی نەیڵێم ئەوان کاری خۆیان هەردەکەن، ئەگەر وابێت قەیدی چییە با من تۆزێ شل ببمەوە، لەگەڵیان تۆزێك ڕەفاه و خۆشی و ئاسایش بژیم ...جا وەعدەکانیان سەیربوو، دەیان ووت،

*)ئەم باسەش پێشتر ڕوونکراوەتەوە، کەمەسەلەی دەفتەری چی یە.

وەزارەت، پوڵی بێحیساب، هەر چییەکت دەوێت بۆ خۆت و خێزانت، بۆ بنەماڵەو دۆستەکانت ئامادەیە...... سەیر بوو!!! ئەوانەشی دەیاننارد هەربەوە هەڵیاندەناو دەیانووت(ئەوانەی کەدەهاتن بۆ لای)، تۆ(کاك ئەحمەد)دەبیتە هۆکاری ئەوەی کێشەی هەموومان چارەسەر ببێت.

وورده وورده زهنم موتەمائیل دەبوو، کەبەشەوقەوە گوێ ڕاگرم، دەشم ووت، خۆ قسەکانیان خراپ نین لەدڵی خۆشمەوە تۆزێك شت دروست دەبوو، کاکە دووجار ئەم حاڵەتەم بەسەردا هات، هەر جارەی چەند ڕۆژێك درێژەی دەکێشا، ئەوچەند ڕۆژەی ئەم حاڵەتە وجودی هەبوو، لەلایەکەوە ئیمان و تەوبەو ڕاگرتنی ئەو تەوبەیە، لەلایەکی دیکەشەوە نەفسانییەت و پەیوەندی بەخۆش بوونی ژیانم و خەتەری شکاندنی تەوبە،و ئازارێکی دەدام بەڕاستی وەسف ناکرێت!!، هیچ کاتێك، هیچ شەڕێکی دونیایی ئەحواڵی ئاوا دروست ناکات کە من هەم بوو، بۆئەوەی بۆتان ڕۆشن بێت فشاری دەرونیم چەندێك بوو، لەوکاتانەدا کە ئەو دوو حاڵەم بەسەردا هات، سەرم داخ دەبوو(گەرم دەبوو) گڕی لێ بەرز دەبوویەوە، لەدوری چەند سانتیم مەترێکەوە دەستم لە پشتی سەرمەوە ڕادەگرت هەستم بە گەرمای سەرم دەکرد، کەدەیدا لەدەستم. جگە لەو دووجارە ئیتر ئەو حاڵەم نەدیوەتەوە، تەنها ئەو دووجارە ئەو حاڵەم بەسەردا هات، بووە جار جار سەرم داغ بووەو هاتۆتە ئێش، بەڵام نەبەوجۆرە لە دووری چەند سانتی مەترێکەوە گەرما بدات لە دەستم!! ئەو جارەی مەبەستمە لێرەدا باسی بکەم، چوو بووین بۆ سەرە خۆشی کەسێك کە وەفاتی کرد بوو لەدێیەك لەناوچەی(دیواندەرە) بەناوی(کەوڵە)، دوای عەسرێك بوو لەناو ئوتوبوس(پاص)کەدا، لەپێشەوە دانیشت بووم لەلای شۆفێرەکەدا لەسەر کورسییەکی بچکۆلەی چوار قاچ، گەشتینە پێچ و قەمچێك لە نێوان(حسێن ئاواو

سنە)، خەو گرتبوومی و بەرەو خۆریش ئەهاتین، پێچی زۆری تێدا بوو، سات، سات خەوم لێدەکەوت و سەیارەکە پێچی دەکردەوە، یان خۆر دەیدا لە ناوچاوم خەبەرم دەبوویەوە، جارێکیان ئاخرین چرکە بوو داچڵەکام و ئیتر خەو نەیبردمەوە، (لە خەوەکەدا) پێمواببوو ئەوەتام لەکێوێکی بەرزداو خەریکم بەرەو خواردێم، چاوم لێوەبوو دەشتێکی پانی فراوان لەدوورەوە لەتەرەفی قیبلەوە، کەمنیش خەریك بووم بەرەو قیبلە دەچوم دوونەفەر دانیشتبوون، یەکێکیان پێغەمبەر بوو(ﷺ)، ئەوی تریان حەزرەتی عومەر(ﷺ)، زۆر دوور بوون ئەوەم دەزانی، شێوازی دانیشتنەکەیان بەو جۆرە بوو، پێغەمبەر(ﷺ) بەرەو باکوری خۆرئاوا لەسەر ئەژنۆکانی لە دوری تەقریبەن یەك مەتر زۆر تر یان کەمتر، حەزرەتی عومەریش دیسان لەسەر ئەژنۆ لە بەرامبەرییەوە.

هێشتا هیچ باسێك لە نێوانیاندا نییە، بەلاَم خۆشم نازانم چییە؟! لەدڵەوە دەزانم پێغەمبەر(ﷺ) ئامۆژگارییەکی حەزرەتی عومەر(ﷺ) دەفەرموێت ...کەس پێی نەوتم ئەوە پێغەمبەرە(ﷺ)، ئەوەش حەزرەتی عومەرە و باسێك لەنێوانیاندا هەیە، هیچ، هەروا وەك عیلمی خەونی زانیم، زۆریش دوربوو، شەوقێکی زۆر دای لەسەرم ووتم باڕابکەم تا باسەکەی نەفەرمووە بگەم خزمەتی و بەگوێی خۆم ببیستم بزانم چی دەفەرمووێت؟

ڕامکرد بەخێراییەکی زۆر عەجیب، هیچ هەر بێدەنگ بوو هیچی نەفەرموو... نزیك بوومەوەو هاتە قسەو بیستم (یا عومەر ما رایا بیەتی زمانی)، واتە ( ) ڕستەکە تەواو نەبوو سەیارە پێچی کردەوەو خۆردایە ناوچاوم و خەبەرم بوویەوە. لەسەرەتاوە داغ و حەسرەت زهنیم بوویە داخێکی یەکجار گەورە لەدڵما. دوای ئەوە گەشتینەوە شاری سنە و چوومە ماڵەوەو وورده وورده حاڵەتی ئەو داغ و

حەسرەتە ڕەوییەوەو زهنم ڕۆشن بوویەوە و كەوتمە فكر، ئاخر مەسەلەكە چی بوو، هاتەوە بیرم و مەتەڵەبەكە گەشتە زهنم، مەتەڵەبەكە ئەوە بوو، كاتێك دونیا ئاساییەو زوڵم و هێز و فشارێكی نەبێت مرۆڤ باری تەقوا بگرێت هونەرێكی تێدا نییە، كاتێك زوڵم زۆر بێت و دەسەڵات پەیدا بكات و حەق لە هیچ لایەكەوە نەتوانێت سەر بەرز بكاتەوەو، لەگەڵ فشارێكی ئاوا تەقواو ئیمان دەكەوێتە دەرەوە، كەوتەوە بیرم كە مەتەڵەبەكە لە عەینی كاتدا پێم گەیشت، كە پێغەمبەر گیان چی دەفەرموێت، ئا ئەوا مەتەڵەبەكە هاتەوە بیرم و كەمێك لەناو كتێبی حەدیس گەڕام بزانم باسێكی وا هەیە، ئەمجار لە قورئان سودم وەرگرت، قورئان و سوننەت بۆ هیدایەت و ڕێنمونی ئینسان تەواوكەری یەكترن، بۆ بابەتێك ئەگەر لە سوننەت باش حاڵیت نەبێت بگەڕێیتەوە بۆ قورئان تێدەگەیت.

سەیرمكرد لەجێیەكدا قورئان بەحسێك دەفەرمووێت، كاتێك باران دەبارێت شیوو دۆڵ جیاواز و هەركام بەئەندازەی زەرفییەتی خۆیان لافاو هەڵدەگرن و كەف و كوڵێكی پڕ عەزەمەت دەكەوێتە سەر ئەولافاوەو، كە قیافەی ئاو دائەشارێت و هیچ دیارنییە، جگەلە كفوكوڵ و پێت وایە ئاونییە، بەڵام وورده وورده زەمان دەگوزەرێت سیستەمی ئەم جیهانە وایە، سروشتی ئەم جیهانە وا دانراوە هەر شتێك لەگەڵی جۆر بوو ئەواحەقەو بەكارهاتووە ....دەفەرموێت(قورئان) ئاو سازگارە لەگەڵ ژیاندا، ئاو دەمێنێتەوە، بەڵام ئەو كەف و كوڵە لەناو دەچێ...لە بابەتەكانی دواتریشا دووبارە باسی لەو(كورە)دەكات (فلزات)ی تێدا دەتوێننەوە، ئەوكاتەی فلزەكە دەتوێتەوە ئەو كەفەی دەكەوێتە سەرەوە ئەوە خەوش و خاڵی فلزەكەیە، و فلزەكە خۆی دیارنییە. ئەمە دوو نمونەیە بۆ ئەحواڵی كۆمەڵایەتی و خودی حەق و باتڵ هەندێ كات هەیە لەناو كۆمەڵگادا، باتڵ دەكەوێتە ڕوو حەق

موتڵەقەن دیارنییە، بەڵام سروشت و فیترەتی ئینسان، وەك سروشت و فیترەتی دونیا وایە. لەو بابەتەی پەیوەندی بە سیستەمی گەردونییەوە هەیە، ئائەو چەمکە سازگارە لەگەڵ سروشتی ژیاندا، لەگەڵ سروشتی مەوجوداتی گیاندارانەدا ئەوەحەقەو دەمێنێتەوە، ئەوەی دیکە بەفیڕۆ دەچێت سازگار نییە لەگەڵیداو لەناو دەچێت.

بابەتەکانی کۆمەڵگاش هەر بەو جۆرەیە...سەیردەکەم ئەم ئەوزاع و ئەحواڵەش کەمنی تێدام هەروایە، ئەوەی حەق و ڕاستیە دیارنییە، و ناحەق زاڵەو هەر خۆی حسابە، جائەوە حسابە ئیمان هەیە، ئێستا لە پێشتریم تەوبەکەم کەوتەوە بیر، ئایا خەریك نیم بەجۆرێك لە جۆرەکان لەبەرامبەر(ساواك)ەوە ئیسلام نەڵێم و تەبلیغی خۆم نەکەم؟

دوای ئەوەی ئەم خەوەم دی شوکر بۆ خوای گەورە تەواو بوو، جارێکی تر ئەو قسەو باسانە سەری نەکردەوە، ئەوجارەش خەریك بوو توشی تەوبە شکاندنبم، ئاوا ڕەحمەتی ئیلاهی گەشتە فریام و نەجاتی دام"[1].

کاك ئەحمەد، لە ژیانی خۆیدا نەك هەرئەوەی هاوکاری شاو ساواك ناکات، بەڵکو لەسوککردن و هێرشکردن و ڕیسوا کردنیان وچانناداتا. بۆ لابردنی کەف و کوڵی باتڵ کەحەقی داپۆشی بوو، وەك دەریا شەپۆل دەدات و ئەوەی لەگەڵ دین و ئینساندا نایکرێت لە ناوەڕاستی دەریاوە دەیخستە سەر شەپۆلی وتەکانی و دەیدان بە تاوێرە بەردەکانی قەراغی کۆمەڵگاداو ووردو خاشی دەکردن، ئەو تەنها کاری بۆ ئەوە نەکردووە میللەتی کوردی ستەمدیدە لەدەست و پێوەندی شا ڕزگار بکات،

---

[1]) کاسێتی ئەمانەت

بەڵكو بەتەواوی قەناعەتیەوە كاری بۆ هەڵكەندنی كلتورو فەرهەنگی حوكومەتی (شاه)ی كردووە*.

كاك ئەحمەد، لە وتارە بەناوبانگەكەی(بۆكان)یدا، بەجۆرێك قسە بەشاو دارو دەستەكەی دەڵێت بە(فیرعەون)ناویان دەبات لەبەشێكی قسەكانیدا دەڵێت"ئێران زۆر سەری نابەلەغاوەوە، زۆر پاڵی نابەخەڵكەوە، دەستیكرد بەهەموو خودسەرییە، هەروەك فیرعەونە مەشهورەكانی مێژوو، فیرعەون دەیووت"هیچ گەورەیەك شك نابەم بۆ ئێوە جگە لە خۆم، هیچ كەسێك مافی یاسادانانی نییە بۆ ئێوە جگە لە خۆم". دەستیكرد بەوەی ئیهانە بەمەرجەعییە دینییەكان بكات، هات مێژووی كۆچكردنی(محەمەدی كوڕی عەبدولاّ(ﷺ) خەت بەسەرداكێشاو مێژووی(كۆرشی) گۆڕبەگۆڕی زیندووكردەوە، شوكر بۆ خوا شكستیان خوارد. پێیان وایە(چواردە قەرنە) هەوڵ دەدرێت ئەو میللەتە موسوڵمانەی ئێران بگەڕێننەوە بۆ مێژووی نەنگی شاهەنشای بەر لەئیسلام، پێیان وابوو تازە میللەت مردووە دەكرێت ناوی(محەمەد) لابرێت و ناوی(كۆرش) زیندوو بكرێتەوە ... زۆر گەوج بوون وایانزانی میللەت مردووە، بەڵێ ئەوان گەوج بوون، بەلاّم بەقازانجی ئێمە تەواوبوو. ڕەنگ بوو، ئەگەر ئەوەندە زیادە ڕەوییان نەكردایە لەبێنەدەبیدا میللەت ئەو تەكانەی نەخواردایە"[1].

هەروەها لەكۆڕێكدا، كەباسی ئابووری ئیسلامی و گرنگی پشتگیری ئینقلابی ئیسلامی و ئەو زیانانەدەكات حوكومەتی شاهەن شای لەمیللەتی ئێران بەگشتی و میللەتی كورد بەتایبەتی داوەو بووەتە هۆكاری دواكەوتنی ئابووری لە

---

*دەتوانرێت ئەم بابەتە لەكتێبی(٢)دا، بەناونیشانی (ئینقلابی فەرهەنگی)ەوە بخوێنرێتەوە.

[1]) كاسێتی ژمارە(٦)، سخنرانی بۆكان، (٤٥)B.

كوردستانداو خراپ كردنی گوزەرانی خەڵكی لادێ نشین، ئەویش بەهۆی ئەوەی لەوكاتەی خەڵكی لادێكان پێویستە هەستن بەجێ بەجێ كردنی كارەكانی خۆیان، وەك ئەوەی لەوەرزی(بەهار)دا تۆوەكانیان بنێژن، یان لە وەرزەكانی دیكەدا، كەپێویستە دروێنەی بەروبوومەكانیان بكەن و شەن و كەوی گەنم و جۆكان بكەن، حوكومەتی شاهەنشای لەڕێگەی جەندرمەكانییەوە هەڵدەكوتێتە سەرخەڵكی لادێكان و بەبیانووی، ئەوەی فلانە كەس تۆ دەعوات لەسەرقەیدكراوەو فلانە جوتیار تۆ لەلایەن دادگاوە بانكراوی، ئەوانیش دەست لەكارەكانیان هەڵدەگرن و دەڕۆنە دادگاو لەوێ یان دادوەر ئامادە نییە، یان دەزگا تەعتیلە(پشووە)، یان هەر درۆیەك لەوكاتەدا دەیكەن، بۆئەوەی ئەوكەسانە بێزاربكەن و لەكارەكانیانبكەن، و ئیش و كارەكانیان بۆ چەند ڕۆژێك دوادەخەن، ئەمەش دەبێتەهۆی ئەوەی ئەوجوتیارانە لەئیش و كاری كشتوكاڵی دوابخەن، دوای باسكردنی ووردی ئەم كێشانە، كەدەسەلاتی شا ناویەتیەوە، دێتە سەرئەوە، یەكێك لەو تاوانانەی ڕژێمی تاغوتی(شا) بەرامبەر میللەتی كورد ئەنجامی داوە، بریتیە لەقەدەغە كردنی زمانی كوردی"خوای گەورە لەبارەی ئینسانەوە ئاوابێگەی گرنگییەك باسدەكات(الرَّحْمَنُ*عَلَّمَ الْقُرْآنَ* خَلَقَ الْإِنسَانَ*عَلَّمَهُ الْبَيَانَ). ڕاستەوخۆ دوای دروستكردنی مرۆڤەكان، مەسەلەی قسەكردن و زمان دەچێتە ناوەوە، بۆنمونە هەناسەدان بۆ هەرگیاندارێك، چۆن گیاندار ئەوەڵێن گرنگی ژیانی هەناسەدانە، بۆمرۆڤیش ئەوەڵێن ئەرزش بەناوی مرۆڤەوە بۆی مەترەحە، بریتیە لە(زمان و لەقسەكردن). حوكومەتگەلی تاغوتی(بەواتای قورئانی، یانی ئەوەی كە(بت) دروستدەكەن، تاغوت، یانی ئەوەی بەئارەزوی خۆی هەندێك شت دەباتە پلەی گرنگی و هەندێك شت دەهێنێتە خوارەوە. ئەمە تایبەتمەندیانە لەهەرچی لاوەیە

هەر زوڵم دەكەن). حوكومەتی شاهەنشاهی ئێران بەدرێژایی مێژووی خۆی یەكێك لەو زوڵمە عەجیب و غەریبانەی كردویەتی، ئەمەبوو میللەتیان لەومافە سەرەتایەیی خۆی مەحرومكردووە، مرۆڤ مافی خۆیەتی زمانی ئازادبێت.

بڵێ دەوڵەتی ئێران چی زەرەرێك دەكەیت، ئەگەر میللەتی كورد زمانی ئازادبێت بەزمانی خۆی قسە بكات؟!. ئاخر یاخوا بەقەدەر كورد لەناوچاوت دەربێ، ئەگەر كورد بەزمانی خۆی كتێب بنوسێت، بەزمانی خۆی ڕۆژنامە چاپ بكات، بەزمانی خۆی گۆڤار چاپ بكات، تۆ چیت لێدێت؟

لەڕاستیدا كەس نازانێت بۆ وادەكات، تەنها سروشتی زوڵم وایە. زاڵم لەبەرئەوەی سروشتی وایە زوڵمدەكات ئەگینا بپرسە لێی بۆچی دەیكەیت؟ سەیردەكەیت خۆیشی نازانێت بۆچی وادەكات سودێكی نییە. "هەموو میللەتێك لە ئێرانداجگە لەمیللەتی(فارس) لەم مافە بێبەشكراون، كەشتێكە وەك هەناسەدان بۆیان، سەیركەن میللەتی كورد لەسەر ئەم مافەی خۆی لەكەیەكەوە باج دەدات و زوڵمی لێدەكرێت!!! تەنها لەبەرئەوەی داوادەكات بەزمانی خۆیی و بەئازادی قسە بكات. لەعێراق، لەئێران، لەتوركیا، لەسوریادا، لەهەرچی جێگەیەك بێبەشكراوە".

ئاشكرایە تۆمەت و درۆهەڵبەستن بۆ ئەوكەسایەتیانەی لەكاتێك لەكاتەكانی مێژوودا سەركردایەتی بزوتنەوەیەكیان كردبێت و لەسەردەمی خۆیاندا كەسایەتییەكی دیاربن و پێگەو مەقامی دیاری كۆمەڵایەتی و سیاسیان هەبووبێت، هەر بووەو بەپێی شوێن و كاتەكانیش بەردەوام دەبێت. كاك ئەحمەدیش لەو درۆ و تۆمەتانە بێبەش نەبووە و لێرەو لەوێ، چی لەسەردەمی خۆیدا، چ لەدوای وەفاتی خۆی، كۆمەڵێك بەوەتاوانباریانكردووە، لەسەردەمی شاداو ئەوكاتەی لەتاران بووە و ڕۆژنامەی(كوردستان)یان دەركردووە لەنوسینێكدا

پشتگیری لە(شاه) و دەزگای(ساواك) کردووە، ئەگەر کەمێك مەنتیقیانە مامەڵە لەگەڵ باسێکی بەوجۆرەدابکەین لەکۆتایدا بەوەڵامی عاقڵانەی بڕواپێکراو دەگەین، چونکە زۆر بابەت و ڕووداو هەیە لەمێژوودا، یان لەسەردەمی ئێستادا، ئەگەر عاقڵانەو مەنتیقیانە بیری لێبکرێتەوە بەبێ ئەوەی پێویست بەگەڕانەوە بێت بۆ مێژووی ئەو باس و ڕووداوە بەوەڵام دەگەیت، هەر ئەوەی(ئان بیرت)ی کۆمەڵناس لەساڵی(١٩٣٢)دا دەربارەی، ژمارەی ژنهێنانی پێەمبەر(ﷺ) دەنوسێت" کاتێك تەماشا دەکەیت پێغەمبەری ئیسلام، لەتەمەنی(٢٤)ساڵیدا یەکەمین خێزان پێکەوەدەنێت و(خەدیجە) مارەدەکات و تاتەمەنی(٤٥) ساڵی لەگەڵی دەبێت زۆر ناعاقڵانەیە، ئەگەر بوترێت پیاوێکی وا لەتەمەنێکدا، کەهیچ ئارەزوویەکی جنسی نامێنێت بڵێیت" ژنەکانی دیکەی لەبەرئارەزوی جنسی هێناوە "[١]، ئەگەر ووردبینەوە بەوەدەگەین ئەم کەسایەتیە لەڕێگەی بیرکردنەوەیەکی ووردو قوڵەوە بەئاوا نەتیجەیەك گەیشتووە، زۆرێك لەباسەکانی دیکە بەمجۆرەیە. باسی پەیوەندی(موفتی زادە) و (دەزگای ساواك و دەسەڵاتی شاه)، بەهەمان هاوکێشە بەهاوسەنگییەکی عاقڵانە دەگەیت.

(حەسەنی ئەمینی)ش لەگۆڤاری(ڕاه ما)دا ئاماژە بەوە دەدات موفتی زادەیەك هەر لە تەمەنی(١٠-١٢)ساڵیەوە کەسایەتیەکی دیاری هەبوویێت و جیهانبینییەکی تایبەتی ئیسلامیانەی هەبوویێت و لەبەرامبەر هەموو کەسێکەوە هەستی بەبەرپرسیارێتی کردبێت، تەنانەت لەبەرامبەر ئاژەڵەکانیشەوە هەستی بەبەرپرسیاری کردبێت ئێستابێت لەدەسەڵاتێکی ئاوازاڵم دیفاع بکات، دەسەڵاتێك خۆی بەدەستیان چەندجار عەزاب و دەردی سەری چەشتبێت، جگە لەوە(کاك ئەحمەد)

---

[١] www.saiedi.com/vb/showthread.php?

لەچاوپێكەوتنێكدا كەرۆژنامەی(ئیتلاعات) لەگەڵیدا سازیداوە لەو بارەیەوە بەم شێوەیە وەڵامی پرسیارەكە دەداتەوە:

" *رۆژنامەی ئیتلاعات:* ئێوە تاوانبار كراون بە هاوكاری(ساواك)ی هەڵوەشاوەو رۆژنامەی(كوردستان)تان چاپ كردووە بۆ پاڵپشتی لە رژێمی شا، چەند ژمارەیەك لەو رۆژنامەیە لەبەردەستدایە، لەم بارەیەوە چ روونكردنەوەیەكتان هەیە؟

ئەحمەدی موفتی زادە: ئەگەر ئێوە رۆژنامەی(كوردستان)تان خوێندبێتەوە، یان كەسێك بۆی وەرگێڕابنە سەرزمانی فارسی، ئەوا بۆتان دەردەكەوێت، كەنوسراوەكانی ناوئەو رۆژنامەیە خۆیان بەڵگەیەكن دژی ئەو تۆمەتانە. كاتێك بۆیەكەمجار رۆژنامەكە چاپكرا، بەندە لەروونكردنەوەیەكمدا دەربارەی ئەوەی هەندێك كەس چەند نەزانانە ئەوكارەیان كردووە. بلاَوكراوەیەكی تێرو تەسەلیان، لەگەڵ پاش بەندێك لەرۆژنامەی(كوردستان) بلاَوكردبوویەوە، گوایە بەندە بەشان و باڵی(شا)دا خوێندوومەو هاوكاری(ساواك)م كردووە، لەیەكێك لەبابەتەكاندا وێنەی منیان بلاَوكردبوویەوە، ئەگەر بگەڕێیتەوە بۆ ئەرشیفی رۆژنامەی كوردستان بۆتان دەردەكەوێت پێگەو هەڵوێستی من دژ بەوتۆمەتانە چەند و چۆن بووە"[١].

هەر دەربارەی هەڵوێستی كاك ئەحمەدی موفتی زادە بەرامبەر دەزگای ساواك و رژێمی شاهەنشاوە، (كاك حەسەنی ئەمینی) نمونەیەك دەگێڕێتەوە، كەخۆی لەكاتی روودانیدا لەگەڵ كاك ئەحمەد بووە.

"لەسەرەتای دروستبوونی(مەكتەب قورئان) رۆژێك لەماڵی-كاك ئەحمەد- خەریكی گواستنەوەی كەلوپەلی یەكێك لە ژوورەكان بووین، كەلوپەلی ناو ژوورەكەمان هێنایە حەوشەكەوە دامانئان لەسەر رەفەی كتێبەكان شتێكم بەرچاو كەوت لەوەو پێش هیچ

---

[١]) رەزا خوسرەوی: چاوپێكەوتن لەگەڵ عەلامە موفتی زادە، رۆژنامەی (ئیتلاعات، ١٣٥٨/٣/٢٧ هـ. ش، بەهزادی خۆشحاڵی: عـەلامـە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

بایەخێکمان پێنەدابوو. دوو ڕۆژ دواتر یەکێك لەبرادەرانی-کاك ئەحمەد- کارەبا چی بوو، هات تا کارەبای ماڵەکەی بۆ چاك بکات، لەبیرمە لەوکاتەدا کارەباچییەکە -ترانستی کارەبا-خۆری پێویست بوو،

کاك ئەحمەد وتی: مەبەستی ئەو شتەیە.

ئێمەش ئەوشتەماندا بەکارەبا چییەکە، ئەو یەکسەر زانی ئەو شتە(ترانس) نییەو مادەی تەقینەوەیە(T.N.T)یە واتە ڕژێم لەڕێگەی کەسێکی خۆیەوە ئەو(T.N.T)ەی لەماڵی کاك ئەحمەد دانابوو.

بەگەیشتنی ئەم باسە بە-کاك ئەحمەد-، ووتی: دەبێت پەیوەندی بکەین بەو لایەنانەی پەیوەندیان بەمکارانەوە هەیە، چونکە زۆر ترسناکەو لەهەر جێگەیەکدا بێت لەوەدەچێت زەرەر لەکەسێك بدات، لەبەرئەوە دەبێت پوچەڵبکرێتەوە، ئێمەش نەماندەزانی پوچەڵی بکەینەوە،-کاك ئەحمەد- ناچار بوو پەیوەندی بکات بە هێزەکانی(ئاسایش)ەوە.

لەبیرمە خۆی تەلەفۆنی کرد بۆساواك، ووتی لەماڵەکەمدا(تی،ئێن،تی)یان داناوە، ئەوانیش لە ڕێگەی تایبەتی و ئاسایشی خۆیانەوە لەویان پرسی: لە چ کەسێك گومانت هەیە؟

کاك ئەحمەدیش ووتی: یەکەم لەکەسەکانی ئێوە.

بەهەرحاڵ دوای تێپەڕ بوونی ماوەیەك بەسەر تەلەفۆنەکەدا هاتنە ماڵەوە، چەند کەسێك بوون، یەکێکیان لە ئاسایشەوەو یەکێکیان بەرپرسی شارەوانی بوو، کە پێموابێت(جیگری سەرۆکی شارەوانی کوردستان) بوو، لەگەڵ چەندکەسێکی تری لێپرسراو.

من و چەند هاوڕێیەکی ئەوکاتەی-کاك ئەحمەد- بووین، هەر بەگەیشتنی هێزەکانی ئاسایش، برادەرانی تر ڕۆشتن و من و-کاك ئەحمەد- ماینەوە.

هاتنەناو حەوشەکەوە چاوەڕێ بوون-کاك ئەحمەد- بەپیریانەوە بڕوات، بەڵام ئەو لەژوورەکەی خۆی دانیشتبوو بەمنی ووت"بڕۆ پێیان بڵێ، بێنە ژوورەوە تابزانم ئیشیان چی یە؟"

ئەوانیش لەسەرخۆ هاتنە حەوشەکەوەو، تا هیچ نەبێت لێرەشدا بەخێرهاتنیان بکات، بەلاّم ئەو هەرنەڕۆیشت، لەدواییدا ڕۆیشتنە لای و دوای سەلام و ئەحواڵ پرسین-کاك ئەحمەد- بابەتەکەی بۆ باسکردن و ئەوانیش ئەو پرسیارەیان دووبارە کردەوە:

کاك ئەحمەد ئێوە گومانتان لە کێ هەیە؟

ئەویش وەلاّمی دانەوە: لەپێش هەموویەوە گومانم لە فەرمانگەی ئاسایش(ساواك) هەیە، لەدوایدا لەهەندێك بەرپرس و مەلاو شێخەکانی ناوچەکە.

ووتیان: چۆن؟!

-چونکە بێجگە لەمانە، کەس لەگەڵ مندا دوژمن نییەو هەڵسوکەوتی من تەنها لەگەڵ بەرژەوەندی ئەمانەدا نییە، ئەگینا خەڵکی لەگەڵ بەرنامەکەی مندا هاودەنگن.

بەرپرسی ساواك، واتە(ئاسایش) لەتوڕەیدا نەیدەزانی چی بڵێت و چی بکات .

ووتی: کاك موفتی زادە، خەریکە هەڵەدەکەیت، ئێمە ئەگەر بمانەوێت لەهیچ کەس ناترسین و بەئاشکرا دەیکەین، چونکە ئێمە بۆ ئەنجامدانی هەرکارێك لە سەرۆکی وولاتەوە-سەرۆك وەزیران-مۆڵەتمان پێدراوە، لەوەدەچێت لە لایەنگرانی خۆتەوە ئەم کارەکرابێت ....

لە بیرمە کاك ئەحمەد، زۆر بە توڕەییەوە بە پچڕ پچڕ ووتی: سەرۆك وەزیریش غەڵەتی کرد بەمن بڵێت هەڵەدەکەیت، تۆ لەمن دەپرسیت لەکێ گومانت هەیە، بەتەمای بە درۆ وەلاّمت بدەمەوە؟! من نامەوێ درۆ بکەم و ئێستاش هەر دەڵێم لە(ساواك).

بڕوابكەن ئەو حاڵەتە لەوكاتەدا بەشێوەیەك بوو باسكردنی نارەحەتە، واتە ئەو كەش‌و هەوایە بەجۆرێك بوو، ئەوكەسە بەرپرسانەی لەوێ بوون سەرسامی بەتەواوی لەدەم و چاویاندا دیار بوو. (سبحان الله) ئەوان لەوپەڕی دەسەلاّتی دونیایدا خاوەنی پلەوپایەو مەصلەحەت، بەرامبەر بەكەسێك تەنها و دەستخاڵی، بەلاّم پڕچەك بەچەكی ئیمان وا پەشۆكابوون كەبەڕاستی باسكردن و وێنەكردنی ئەو حاڵەتە نارەحەتە.

بەهەرحاڵ مەجبور بوون داوای لێبوردن بكەن، بەلاّم لە تەحەمولیاندا نەماو داوایان لە-كاك ئەحمەد- كرد بۆ لێكۆڵینەوەی زیاتر بڕوات بۆ دەزگای ساواك.

كاتێك جەماعەتی ساواك ڕۆشتن، برادەران، كەلەپشت پەنجەرەو ژوورەكاندا خۆیان حەشاردا بوو گوێیان لە هەموو قسەو باسەكان بوو، هاتنە دەرەوەو دەستیان بەقسە كردنكرد بەرامبەر-كاك ئەحمەد-دڵسۆزی بۆ كاك ئەحمەد، كە بۆچی بەو شێوەیە وەلاّمت دانەوە؟

تۆ تەنها پەیوەندیت بەخۆتەوە نییە، تۆ سەرمایەی یەك نەتەوەیت! ئێستا ئەگەر شتێكت لێ بهاتایە ئەم خەڵكە دەبێت چی بكات؟

كاك ئەحمەدیش وەلاّمی دانەوەو ووتی: ئایا زەمانەتێك هەیە، ئەگەر ڕاستیەك لەبەرخاتری مانەوەم لەناوخەڵكیدا بۆ خزمەتكردن لە داهاتوودا نكۆڵی بكەم، لەوەبەدواوە زیندوو بمێنم؟

ئایائێوە زەمانەتی گیانی من دەكەن بۆ داهاتوو لەناوئێوەدا زیندووبم؟

ئەوانیش لەوەلاّمدا ووتیان :بێگومان...نا...ناتوانین زەمانەتی هیچ شتێك بكەین.

ووتی: كەواتە ڕێگری من مەبن و لۆمەم مەكەم، من چۆن بتوانم بابەتێك بەڕاستی دەزانم، و دڵنیام بەیانی خوای گەورە لەبارەیەوە لێپرسینەوەم لەگەڵدا دەكات، نكۆڵی لێبكەم تاكێشە نەیەتە ڕێم؟! لە كاتێدا ئاگاداری سەعاتی داهاتووی خۆم نیم زیندوو دەبم یان نا.

دوای ئەو گفتوگۆ كردنە-كاك ئەحمەد- لەماڵەوە دەرچوو تا بڕوات قسە لەگەڵ بەرپرسانی ساواك بكات.

ئێمەش هەواڵمان نارد بۆ هەموو هاوڕێكانی و هەموویان هاتن، بێ لەوەش لەمانگی(ڕەمەزان)دا بووین، هەمووی پەرێشان بوو،-كاك ئەحمەد-چی بەسەربێت، چونكە دەمانزانی ئەو ڕەفتارەی-كاك ئەحمەد- نواندی بەرامبەر ساواك بەئاسانی ناتوانێت بگەڕێتەوە، بەڵام دوای سەعاتێك، چی-كاك ئەحمەد- هاتەوە، هەموومان سەرمان سوڕدەما ئاوا گەڕایەوە!

كاتێك مەسەلەكەمان لێپرسی، چۆن ئاوا ڕزگارت بوو؟

بەمشێوەیە بۆی گێڕاینەوە"كاتێك گەیشتمە بەردەم دەزگای(ساواك) پەشیمان بوونەوە من بەرن بۆ ئەوێ، چونكە دەیانزانی بابەتەكە گەورەدەبێت و بەزەرەری ئەوان تەواودەبێت، لەبەرئەوە منیان برد بۆ شارەوانی بابەتەكەیان خستە ئەستۆی شارەوانی و، لەهەمان شوێن، كە چاوەڕێی كاكی سەرۆكم دەكرد، بینیم هەندێك فەرمانبەر بەڕۆژو نین و شتدەخۆن، (ئاخر لەكاتی ڕژێمی(شاه)دا بۆ هەڵخەڵەتاندنی خەڵكی سزای ئەوكەسانەیان دەدا بەڕۆژوو نەدەبوون).

كاك ئەحمەد، هەر سەرۆكی فەرمانگەكە دەبینێت خێرا ڕەخنەی لێدەگرێت:

كاك سەرۆك! تەریق نابنەوە لەمانگی ڕەمەزاندا خەریكی شتخواردنن، پاشان(شاهەنشاه) بەئیسلام پارێزی دەخوێننەوە؟ بۆ ڕووكەش و خۆدەرخستن، گوایە بەرنامەی ئیسلام پیادەدەكەن، خەڵكی داماو دەستگیردەكەن بەتاوانی ڕۆژوو نەگرتن، لەولاشەوە فەرمانبەرانی خۆتان لەبەرچاوی موراجعەكانەوە خواردن دەخۆن!

سەرۆكی داماو، وەكو فەرمانبەرانی(ساواك) دەستەپارچە دەبێت و دەستدەكات بەداوای لێبوردنكردن كە:

كاك موفتی زادە! خوا شاهیدە، هەرچەندە من بۆ خۆم(برینی گەدەم) هەیە ناتوانم ڕۆژوو بگرم،بەلاّم بەتوندی دژی خواردنم لەم كاتەداو ئەو كەسانە ئاگاداردەكەمەوە.
بەهۆی كەرەمی خوای گەورەوە، بەوشێوەیە-كاك ئەحمەد- ئەوان تاوانبار دەكات و ئەسڵی بابەتەكە دەبێتە هەڵەی فەرمانبەرانی حوكومی، بەم شێوەیە دوای چەند پرسیارو وەلاّمێك،-كاك ئەحمەد- دەردەچێت و دەگەڕێتەوە ماڵەوە"[1].
هەرچەند لەبارەی ئازایەتی و چاونەترسی و ڕووبەڕووبوونەوەكانی موفتی زادەوە بوترێت، هێشتا زۆر كەمووتراوە، ئەو نەك تەنها لە دەسەلاّتی شاە و ستەمەكانی ساواك نەدەترسا، ئەو كاتانەی لە زیندانی دەسەلاّتی(جمهوری ئیسلامی ئێران)یشدا بووە هەر بەو چاونەترسیە مامەڵەی كردووە، دەگێڕتەوە"هەر شتێك خوای گەورە بە مرۆڤی بەخشی بێت نیعمەتێكی گەورەیە، بەلاّم من لە یەكێك لە نیعمەتەكانی خوای گەورە بێبەریم! ئەویش ترسە لە مرۆڤ! كەواتە بەبێهۆ خۆتان ماندوومەكەن من لە هەڕەشە ناترسم، بەڕاستی هەمووشیان دەزانن ئەم قسەیەم سابت كردووە"[2].
دیارە كاتێك لە زینداندا بووە، یاخود ئەو كاتانەش لە دەرەوەی زینداندا بووە ڕووبەڕووی زۆر هەڕەشە بووەتەوەو بەهەموو جۆرێك، بەهەموو زمان و ڕێگەیەك هەڕەشەی لێكراوەو ویستراوە بیترسێنن و لە هەڵوێست و بڕیارە مەردانەكانی بەرامبەر بە دین و نەتەوەكەی پەشیمان بێتەوە، بەلاّم پیاوێك ئەوە بیركردنەوەی بێت دیارە هەرگیز پەشیمان بوونەوەی نابێت ....

---

[1]) كاك حەسەنی نەمینی: یاد ایام....(چاوپێكەوتن)،گۆڤاری راە ما،ژ٢، بەخشی یەك، لا ٢٤

[2]) كاسێتی دوای (ئازاد بوونی لە زیندان).

دامەزراندنی مەدرەسەی قورئان

لەسەرەتادا باس لەوە کرا، کاك ئەحمەد لە ساڵی(١٣٤٢-١٣٤٣) دەستی کرد بە چالاکی ئایینی و دوای وەرگرتنی ئەزموون لە ساڵانی ڕابردووی تەمەنی ئاراستە و هەوڵەکانی لە پێناو ئاین و نەتەوەدا گۆڕانی بەسەردا هات و ڕێچکەیەکی نوێی لە کارکردن گرتەبەر، موفتی زادە برەوی بە جوڵانەکەی دا و تا ساڵی(١٣٥٥) بەجۆرێك لە جۆرەکان بە تەنها خۆی کاریدەکرد، دوا بەدوای ئەوە، هەندێ قوتابی و فەقێی لە دەوری خۆی کۆکردەوە، وا ئێستا خەریکە هەوڵی فراوانتر دەدات و بەنیازی دروستکردنی مەدرەسەیەکە بۆ پێگەیاندن و تێگەیاندنی تاکەکانی کۆمەڵگا، و دەیەوێت لەم ڕێگەیەوە بەتەواوی لەئامانجەکانی نزیك بێتەوەو ئەو تاکانەی بۆ دروستکردنی کۆمەڵگایەکی لەش ساغی بەهیمەتی بەغیرەت پێویستە ئامادەی بکات.

دوای ئەوەی کاك ئەحمەد، تاساڵی(١٣٥٥) بەتەنیا کار دەکات و لە ڕێگەی مەراسیمە گشتیەکانی وەك(مەولود) و (زەماوەند)ەکان و دانیشتنەکانی مزگەوتو ماڵان دەست دەکات بەڕوون کردنەوەی ئیسلامی ڕاستەقینە بۆ خەڵكو ئاگادار کردنەوەی خەڵکی لە زوڵم و ستەمی حوکومەت و درۆ و دەلەسەی زۆربەی پیاوە ئایینییەکان، کە ئایینیان کردبوویە هۆکاری مانەوەو مامەڵە، لەگەڵ دەسەڵاتی شادا بەتایبەتی لە شارەکانی(سنە و مەریوان) و دەوروبەریدا، بەمەش ڕای گشتی زۆربەی خەڵکیان بەرەو خۆی ڕاکێشابوو لەم ماوەیەدا کاك ئەحمەد گرنگیدا بە وتاری کۆمەڵایەتی و فیکری دەداو دەستیکرد بە کردنەوەی پۆلی تایبەت لە ماڵی خۆیان و دانانی کات بۆ وانەوتنەوە بەکوڕان و کچانی گەنج، بەمەش تا دەهات لایەنگرو تامەزرۆی بۆ قسەکانی زیاتر دەبوو.

هەر لەو سەرەتای کارکردنەیەوە هەوڵەکان و ووتار و کۆڕەکانی کاك ئەحمەد، دەنگدانەوەیەکی بەرچاوی دەبێت و لەشارەکانی"(سەقز، بۆکان و مەریوان، پاوە،

جوانڕۆ، کرماشان، کامێران) هەندێ کەسایەتی ئازادی خواز و زانایانی دینی شارەزا لە ئیسلام و دەردی گەلەکەیان دەبنە هۆگری کاك ئەحمەد و بڕێکیان دێنە شاری سنە تاوەکو بەیارمەتی ئەوان پێگەیەکی بتەوی ئایینی و ئازادی خوازی دا بمەزرێنن"[1].

بۆیەکخستن و ڕێکخستنی ووتارو کۆڕەکان و فراوانکردنی بواری پرسیارو وەلاّم و ڕێککردنی باری لاری سەنگینی کۆمەڵگای کوردی، لەهاوینی ساڵی(١٣٥٦کۆچی هەتاوی)، کاك ئەحمەد بەهاوکاری ژمارەیەك لەهاوڕێ و مامۆستایانی دڵسۆزو نزیکی بڕیاری کردنەوەی مەدرەسەیەکی قورئان لە(مەریوان)دەدەن.

دەربارەی چۆنییەتی بونیادنانی مەدرەسەی قورئان، مامۆستا(حەسەنی ئەمینی) لەگۆڤاری (راه ما)دا بەمجۆرە باسیدەکات"کردنەوەی ژمارەیەك پۆل لەماڵی-کاك ئەحمەد-خۆیی و ئامادە بوونی کۆمەڵێك گەنج لەوێ، کە هەندێکیان لە قەزاو ناحیەکانی دەورووبەری سنەوە دەهاتن، چونکە ماڵی-کاك ئەحمەد- بەڕووی هەموو کەسێکدا کراوە بوو، لەڕاستیدا دەرگای ماڵیان هیچ کات دانەخراوە، بەشەویس هەرکەس بیویستایە دەچووە ژوورەوە! بەتایبەتی ئەو خوێندکارانەی لەشارەکانی دیکەوە هاتبوون بۆ خوێندن، جاری وا هەبووە درەنگانێکی شەو خۆیاندەکرد بەماڵداو دوای ماوەیەك لە قسەوباس تابەیانی هەرلەوێ دەمانەوە، ئەمەش بووە هۆی ئەوەی-کاك ئەحمەد- زیاتر بەناوچەکانی دیکەبناسرێت و خەڵکی بەفیکرو کارەکانی ئاشنا بن، ئەمەجگە لەوهەموو ووتارانەی لەگوندو شارەکاندا لەکاتی مەراسیم و بۆنە تایبەتەکاندا دەیخوێندەوە، کەژمارەیەك وتاری تائێستاش هەر بەناوبانگن وخەڵکی باسیان دەکات، وەك ووتاری (مزگەوتی جامیعەی مەریوان)، یان ئەو ووتارەی بە بۆنەی وەفاتی(سوارەی ئێلخان زادە)وە پێشکەشی کرد، تائێستاش ڕاپۆرتی ئەو ووتارە هەرماوە، کەتێیدا چۆن ڕەخنە دەگرێت، هەروەها وتاری(گوندی نگڵ و دارمیران)و چەندین ووتارو کۆڕی دیکە،

---

[1]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦، لا ل ل

کەهەر ئەم وتارانە بوونە هۆی خۆشەویستیەکی زۆری خەڵك بۆ ئەو وادەرکەوت مامۆستایەکی بەتواناو کەسێکی هیدایەت دەرە".

بۆیە، دوا بەدوای ئەم هەوڵ و کارانەی داوای لێدەکەن لەنێسته بەدواوەو شوێنێك بۆ فێرکرن دابمەزرێنێت ڕاستەوخۆ لەژێرچاودێری خۆیدا بێت، تالەلایەکەوە بەفێرکردن و پەروەردەکردنی گەنجانەوە خەریك بێت، لەلایەکی ترەوە پردێك بێت بۆ گەیاندنی داواکاری‌و بەرنامەکانی بەخەڵکی، بۆ ئەم کارەش دوای ئەوەی خەڵکی(مەریوان) دەسپێشخەری دەکەن و شوێن ئامادە دەکەن و کرێی خانوو شتەکان دەدەن، داوا لە-کاك ئەحمەد- دەکەن و بەوشێوەیە، لەگەڵ کۆمەڵێك لە هاوڕێیانی شاری (مەریوان)، کە ژمارەیان لە (٦-٧)کەس زیاتر نەبوون (مەدرەسەی قورئان) دامەزرا.

ئەم چەند نەفەرەی بەناونیشان و بەڕێوەبەرو مامۆستای(مەدرەسە) کاریاندەکرد و لە دامەزرێنەرانی(مەدرەسەی قورئان) بوون، پێکهاتبوون لە: (عیزت حلاق-بورهانی قانعی فەرد، محەمەدی ئەمینی ، ڕەحمان حەیدەری، مەلا سید جەلال، ئەحمەدی کەمال ئەحمەدی و عەلی ڕەحمانی ..."[1].

"بەجۆرە کارو بەرنامەکەمان دەستی پێکرد، پاش ماوەیەك وورده وورده مەدرەسەی قورئان ئەو وانانەی دەوترانەوە دەنگی دایەوەو ناوبانگی پەیداکردو خەڵکی پێیاخۆش بوو، بەرنامەکانی(مەدرەسەی قورئانی مەریوان) بەجۆرێك ناوبانگی پەیداکرد خەڵکی لەشارەکانی دیکەوە دەهاتن، و لەوانەکاندا ئامادە دەبوون و هەندێ جار کاك ئەحمەد خۆیشی ئامادە دەبوو، ئەمانەش بووە هۆی ئەوەی ئەو کەسانەی پەیوەندی نزیکیان، لەگەڵ کاك ئەحمەد هەبوو داوای لێبکەن، لەشاری سنەش بەشێوەی(مەریوان) مەدرەسەیەکی قورئانی دابمەزرێنێت. کاك ئەحمەدیش ووتی "ئەگەر ئێوەش، وەکو خەڵکی مەریوان پێداویستی ماددی بگرنە ئەستۆ(بسم الله)(والحمد الله) دەست پێدەکەین

---

[1]) کاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێکەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.٣٠، بەخشی سێ .

بەجۆرە کارەکە ئەنجامدرا"[1]. بەوشێوەیەو بەهیمەتی-کاك ئەحمەد- و یارانی دوای(٥-٦)مانگ لە دامەزراندنی مەدرەسەی مەریوان لەشاری سنەش مەدرەسەی دووەمی قورئان کرایەوەو لە شەقامی(فرح) ئێستا ناوی(شوهەدا) مالێکیان گرتو بەرنامە دەستپێکرد"[2].

وەك ئەوەی(ئەمینی)باسیدەکات یەکێك لەخالە بەهێزەکانی خێرا فراوان بوون و بلاو بوونەوەی مەدرەسەی قورئان و پێشوازی لێکردنی لەلایەن خەلکەوە، ئاوەلا بوونی هەمیشەی(مەدرەسەی قورئان) بووە بەرووی هەموو فیکرەو کەسێکدا.

"ئەوکاتەی مەدرەسە دامەزرا لەمەریواندا بە جۆرێك لەجۆرەکان سەرپۆشدان بەسەردا عەیب بوو زەمانی شا بوو، ئەو سەرپۆشی قەدەغە کردبوو-ئەوەی عەیب نەبوو بێ لیباسی بوو-، لەبەرئەوە(کچ)ی گەنج دەهاتنە مەدرەسەوە، بەلام هەر قبولماندەکردو ناوماندەنوسی، ئەمە مەسەلەیەك نییە و بڕیارە بگۆڕێت، ئەگەر هەر لەسەرەتاوە کچێکی باش بێت ئیتر بۆچی دێت بۆلای ئێمە؟ بەو جۆرە جل و بەرگ و قیافەوە دەهات و دوای ماوەیەك دەگۆڕاو دەبوویە مرۆڤێکی دیکە، هەشبوو دەهات و دەڕۆشت و نەدەگەڕایەوە، لە(مەدرەسەی قورئان)دا خەلکمان لەگەلدابووە دیکرات و کۆمەلە بووە، دەهات بەشداری دەکرد، ئەمانیش بڕێکیان دەمانەوەو لەگەلمان بەردەوام دەبوون بڕێکیشیان دەڕۆشتن و نەدەگەڕانەوە"[3].

بەمشێوەیە(مەدرەسەی قورئان) فراوان بوو، لەسالەکانی دواتردا و لەماوەی گەرمەی(ئینقلاب)دا لەشارەکانی سەقز و بۆکان) مەدرەسە کرایەوە"[4].

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشو.

[2]) چاوپێکەوتنی بلاونەکراوەی نوسەر لەگەل (کاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەکتەب قورئانی کوردستان – سنە -٢٠٠٨

[3]) سەرچاوەی پێشوو.

[4]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە، دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم، زستانی ١٣٨٦، ل- ل ل .

كارو چالاكی لقەكانی(مەدرەسەی قورئان) لەشارو شارۆچكەكان، لەرۆژانی ئینقلابی ئیسلامی ئێراندا لەئاگادار كردنەوەو بەرچاو ڕوونكردنەوەی خەڵكی دەربارەی ئەو هەموو زوڵم و ستەمەی لەبەركورد بوونیان، یان لەبەر موسوڵمان بوونیان لێیان دەكرێت هەوڵێكی بەرچاوی هەبوو. ووتارو كۆڕەكانی موفتی زادە دەربارەی نەتەوەو حوكومەتی ئیسلامی پلەو پایەی مرۆڤەكان لەدەسەلاتی ئیسلامیدا گرنگترین ڕۆڵی هەبووە لەكۆكردنەوەی یەك ڕیزی و یەك دەنگ كردنی تاكەكانی كۆمەڵگا بەتایبەت كۆمەڵگای كوردی.

"لەكاتی ئینقلابی خەڵكی ئێراندا(كاك ئەحمەد) بوو بەڕەهبەری بزوتنەوەی كوردستان و هەماهەنگ لەگەڵ ئێراندا و لەپەنا(مەدرەسەی قورئان)دا، ئەغلەبەن هەفتەی جارێ خۆپیشاندانی سازدەدا و لەگەڵ موسوڵمانەكاندا، كە ئێستا تەصویرو ووتارو دروشمەكان هەرماون، دەڕژانە سەرجادەكان و هەموو ئەوانەی بەناوی حیزبی چەپ و عیلمانییەوە كاریاندەكرد دەهاتن تێكەڵ بە ئێمە دەبوون و لەپەنای ئێمە كاریاندەكرد"[١].

بەوجۆرە كاری(مەدرەسەی قورئان)بەردەوام دەبێت، تا ئەو كاتەی ئەو ستەمە گەورە لە موفتی زادە دەكرێت و لەبەر(میللەت)ەكەی زێدی خۆی بەجێ دەهێڵێت و دەڕواتە(كرمانشاە)-لە باسەكانی دواتردا بەوردی ئەو هۆكارانە ڕونكراونەتەوە-.

پاش كۆچی كاك ئەحمەد، لەگەڵ كۆمەڵێك لەهاوڕێیانی بۆ (كرمانشاە)، لەبەرئەوەی ئەو بەفیعلی كاری بۆ هۆشیار كردنەوەی نەتەوەیەك كردووە دوای دوو ڕۆژ لە نیشتەجێ بوونی لە(كرمانشاە) و نارەحەتی ئەو بارەی لەسەرشانی بووە، دادەنیشن و سەبارەت بەژیانەوە و دەستپێكردنەوەی كارو تێكۆشانەكانیان سەبارەت بە(مەدرەسەی قورئان) قسەبكەن و بڕیاری خۆیان بدەن، لە كۆتایدا دەگەینە ئەوەی ناوی(مەدرەسەی قورئان)

---

[١]) چاوپێكەوتنی بلاّونەكراوەی نوسەر لەگەڵ(كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان – سنە -٢٠٠٨.

بگۆڕن بۆ(مەكتەب قورئان)و بەڵێنیش درا توندترو بەبڕواترو گەرمتر لەڕابردوو هەوڵ و كاركردن درێژە پێ بدەن"[1].

لەبارەی جیاوازی نێوان مەدرەسەی قورئان و مەكتەب قورئانەوە، كاك ئەحمەد دەڵێ، "مەكتەب فراوانترو گەورەترە بەمەش تەواوی موسوڵمانان دەتوانن ببنە ئەندامی ئەوێ"[2].

بەمجۆرە لە ساڵی(١٣٥٩)دا ناوی(مەدرەسەی قورئان) لە(كرمانشاه)گۆڕا بە (مەكتەب قورئان) و كاروچالاكی لەبری ئەوەی خەفەبێت و بكوژێتەوە بەگوڕو تینێكی دیكەوە سەری هەڵدایەوە و بابەتە ئایینی و نەتەوەییەكان كەوتنە قۆناغێكی دیكەوە.

---

[1]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەكەم، زستانی ١٣٨٦، ل ن ن.

[2]) كاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێكەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.٣ بەخشی سێ.

دروستکردنی شورای مرکزی سنت "شمس"

پاش ئەوەی کاك ئەحمەد، لە زێدی خۆی سنە، لەگەڵ هاوەڵانی کۆچ دەکات بۆ کرمانشان، وەك باسکرا لەوێ بە تەواوی نیازو مەرامی حوکومەتی بۆ ڕوون دەبێتەوەو ڕۆژ بە ڕۆژ دەسەلاتی ئێران لەو وەعد و بەڵێنانەی بەمیللەتی کوردو ئەهلی سوننەی دابوو پەشیمان دەبێتەوە، و لەلایەکی دیکەوە خەریکی کۆکردنەوەو دەسەلاتدان و بەنوێنەر کردنی کۆمەڵێك مەلاو کەسی سوننی سەربەخۆیەتیو دەیەوێت ئەمان بەناونیشانی نوێنەری(سوننە) بەرێتە پەرلەمان، و"کاك ئەحمەد بیستبووی، کە حوکومەت خەریکە لەناوچە جیاوازەکان کۆمەڵێك کەس بەناوی شورایەك بۆ ئەهلی سوننە دروستدەکات، ئەگەر ئەوانە قوڵ بکرێت ئیتر دەبێت دوایی بۆهەرکارو داواکارییەك لەگەڵ ئەوان قسە بکرێت، ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی لەگەڵ کۆمەڵێك ڕووبەڕوو بێتەوەو قسەبکەیت کەلەخۆتن، کۆمەڵێك بوونەتە شوراو قسەیان دەخوات کەلیاقەتیان نییەو توانایی(نا) وتینیان نییە لەبەرامبەر دەسەلاتداراندا، بۆیە کاك ئەحمەد، هەرئەمەی زانی زۆر زیرەکانە بیر لەدروستکردنی شورایەکی هەڵبژێراوی ئەهلی سوننە کردەوە"[1].

دروستکردنی شورای(شەمس)، یەکێکی ترە لەهەوڵە بەردەوامەکانی موفتی زادە بۆبەیەك دەنگکردنی داواکاریەکانی میللەتی کورد بەتایبەتی و ئەهلی(سوننە) بەگشتی، بۆیە دەبینی ئەوکۆڕەی لە(تاران) گیرابە بەژداری زاناو دڵسۆزانی هەموو ناوچەکانی ئێران بوو، تاوەکو لەم ڕێگەیەوە سەبارەت بە مافەکانی ئەو خەڵکە

[1]) چاوپێکەوتنی بلاۆنەکراوەی نوسەر لەگەڵ(کاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەکتەب قورئانی کوردستان — سنە -٢٠٠٨.

بدوێن و ڕێگەی چارەسەریان بۆ بدۆزنەوە"[1]. پاش بڕیاردانو خۆیەکلاکردنەوەی کاك ئەحمەد بۆ ئەم بابەتەتوانی لە(١٣٦٠/١/١٣/١٢) واتە ١٢-١٣/مانگی-خاکەلێوە-(فروردین) لەتاران لەناوجەرگەی دەسەڵاتی حوکومەتی ئێران، لەگەڵ خوالێخۆش بوو(مەولەوی عبدالعزیز مەلا زادە) ڕابەری خەڵکی سوننەی ناوچەی(سیستان و بلوچستان)، واتە بەسەرپەرشتی هەردوو ڕابەری ڕۆحی ئەهلی سوننە(کاك ئەحمەدی موفتی زادە)، ڕابەری ئەهلی سوننەی هەموو ناوچەی کورد زوبان و(مەولەوی عبدالعزیز) ڕابەری(سیستان و بلوچستان)، زاناو ناوداری ئەهلی سوننە کۆیکاتەوە، دوای قسەو باسێکی زۆر دەربارەی حاڵو وەزعی ئەوکاتەی ئێران و ڕووبەڕوو بوونەوەی دەسەڵاتی ئێران، لەگەڵ بابەتەکاندا مافی نەتەوەو ئەهلی سوننەو دوای دوو شەو ڕۆژ دانیشتن شورایەك بەناوی(شورای مرکزی سنت) کە کورت کراوەی دەکاتە (ش-م-س)واتە (شمس) پێکبهێنێت بۆ شوێن کەوتنی ئەو مافانە"[2].

"بەڕاستی، ئەگەر دەرفەتی پێبدرایە ئەم شورایە بەکرداری دەبوویە شەمسێك و ئەهلی سوننەو تەواوی ئەو ناحەقیانەی بەرامبەریان دەکرێت ڕزگاریان دەبوو، چونکە ئەم شورایە لەگەڵ ئەو هەموو دژایەتی کردن و بەربەستانەی لەبەرامبەریدا دانرا، کەچی لەزەمەنێکی زۆر کەمدا ناوی بەتەواوی ئێراندا بلاّوبوویەوە، زۆر زوو کەوتە سەرزاری ئەو خەڵکەو بویەجێگەی ئومێدیان"[3].

---

[1]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم، زستانی ١٣٨٦، ل- ن ن

[2]) سەرچاوەی پێشوو.

[3]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم، زستانی ١٣٨٦، ل-ن ن .

وەك باسكرا دوای ئامادەبوونی نوێنەری ناوچەكانی ئێران، وەك بەندەر عەباس و سیستان و بلوجستان و كوردستان ...)بەڕابەرایەتی كاك ئەحمەد و مەولەوی عبدالعزیز دروستكرا، كە ئەندامانی بالاَی شورا لە(٩) نەفەر پێك هاتبوون، واتە خودی شورا(١١) كەس بوون، بەلاَم هیچكامیان لە(كاك ئەحمەد و مەولەوی عبدالعزیز) نەبوونەتە ئەندامی بالاَی شوراكە، كاك حەسەنی ئەمینی لە ژمارە(١٠)ی گۆڤاری(راه ما) دەڵێت" لە بیرمە ئەندامانی بالاَی شورای(شەمش) (٩)كەس بوون، كە لەهەمىو ناوچە جیاوازەكانەوە هاتبوون، ئەوەی لەبیرم مابێت بریتی بوون لە:

١- خوالێخۆش بوو شەهید كاك ناصری سوبحانی .
٢- مامۆستا مەلا عەبدولاَ محەمەد(ئیمام جومعەی سەقز) لەكۆتایی تەمەنیدا بوویە نوێنەری مەجلیس(خبرگان).
٣- خوالێخۆش بوو مەلا صالح كە بەدەستی چەكدارەكان شەهید كرا.
٤- خوالێخۆش بوو(شێخ عبدالعزیز) ئیمام جومعەی پێشووی قەسری شیرین.
٥- مەولەوی عبد الحمید، كە ئێستا ئیمام جومعەی شاری(زاهیدان و بەڕێوەبەری حەوزەی دار العلوم)ی ئەوشارەیە.
٦- خوالێخۆش بوو شەهید مەولەوی عەبدلمەلیكی مەلا زادە، كوڕی خوا لێخۆش بوو مەولەوی عبدالعزیز كە لە (١٤/ئەسفەند ١٣٧٤لە (كراچی)لە (پاكستان) بەدەستی دوژمنانی ئەهلی سوننە شەهید بوو.
٧- خوالێخۆش بوو(مەولەوی سید فاضل)كە لەئەهلی سوننەی شاری (مەشهەد)و مامۆستای ناوچەكە بوو.
٨- خوا لێخۆش بوو (مەولەوی اللەیار) ئیمام جومعەی شاری بیرجند.

بەمشێوەیە كاك ئەحمەد، توانی ئەوهەموو زاناو بلیمەتانەی ئەهلی سوننەی ناوچە جیاوازەكانی ئێران لە ژێر یەك چەتردا كۆبكاتەوەو ناوی چەترەكەش بنێت(شورای شەمس).

لێرەدا جێگەی خۆیەتی ئاماژەیەك بەو هەموو ڕێگری كۆسپانە بكەین، كە دەستەلاتدارانی ئێران بۆ سەرنەگرتنی ئەم شورایە داویانە، چونكە دەبێت ئاگاداری ئەوەبین لەو كاتەدا سەرانی ئێران بە هەموو هێزێكەوە لەبەرامبەر تەواوی چالاكی و هەولەكانی كوردا وەستابوونەوەو ڕێگەیان نەدەدا هیچ جولانەوەو قسەیەك بكرێت. عەبدولا عەبدولعەزیزی عەبدی لە كتێبی ژیانامەی زانای گەورەی كوردستان- مامۆستا ناصری سوبحانی- دەنوسێت"لەو هەل و مەرجەدا هەلچونێكی دژە ڕاگەیاندن لەلایەن دەزگا و بەرپرسەكانی قوم و تارانەوە دژی هەموو چالاكییە كوردی و سونییەكان بەگشتی لەئارادا بوو، بۆیە كاك ئەحمەدی موفتی زادە بەڕەسمی بانگهێشتی بەرپرسانی وەزارەتی ناوخۆیكرد بۆ بەشداری كۆنگرە و، داواشیكرد هەموو كۆبوونەوەكان بەئاشكرا دەگیرێن و بۆ دەزگاكانی حوكمەت هەیە هەمووی تۆماربكەن، دواتر لەگەل شالاوی ئەو دژە ڕاگەیاندنەی(كە وتمان لەئارادابوو) ڕاستییەكانی كۆنگرە نەشێوێنرێن. بێگومان هەر بەوجۆرەبوو كاك ئەحمەد و هەموو سەركردە سونییەكان پێشبینیان كرد، ڕۆژی دواتر بەرپرسانی دەولەت، دەزگاكانی ڕاگەیاندنیان گەرمكرد دژی ئەو كۆنگرەیەو نازناوی شورای(طائف)* یان بەسەردا سەپاند...بەهەرحال دەزگا ڕەسمییەكانی ڕاگەیاندن

---

*) ئەم كۆنگرەی شورای شەمس، كە لەتاران گیرابوو هاوكات بوو لەگەل ئەو كۆنگرە بەناوبانگەی لەسعودییە گیرابوو بەناوی كۆنگرەی (طائف)، سەرانی ئێران دەیانگوت ئەم كۆنگرەی تاران پەیوەندی ڕاستەوخۆی بەو كۆنگرەی سعودییەوە هەیە، كەمەش دوربوو لەڕاستییەوەو بۆ تێكدانی یەكریزی و سەركەوتنی كۆنگرەكەبوو.

هەموو بەشدارانیان تۆمەتباركرد بەوەی دژی شۆڕشن و پیاوی بێگانەن و بەناوی ئەهلی سوننەتەوە دەیانەوێت دژی شۆڕش و دەسەلاَت پیلان بگێڕن"[1]. كاریگەری درۆو دەلەسەی دەزگاكانی ڕاگەیاندن و ترسی بەردەوامی سەران و ئاخوندەكان لەو كۆنگرەیە دەگاتە ئاستێك ئەم ڕاستییە لەخودی(ئیمامی خومەینی) دەشێوێنن و هەدەف و ئەركەكانی كۆنگرەی بەپێچەوانەوە پێدەگەیەنن، بۆیە دەبینیت لەوتارێكدا، كەڕاستەوخۆ لەتەلەفزیۆنەوە پەخشكراوە هێرشی توند دەكاتە سەر بەشداربووانی كۆنگرە"تۆمەتباریان دەكات بە دژایەتی ئینقلاب و پیلانگێڕ و نۆكەری بێگانە".[2]

دوای بلاَو بوونەوەی ئەو هەموو درۆ و وتارو نوسینە ناڕاستانە دژی كۆنگرە، كاك ئەحمەد وەك كاری هەمیشەی ئاگاداری بلاَودەكاتەوە و ڕایدەگەیەنێت كۆنگرەیەكی ڕۆژنامەنوسی گرێدەدات و وەلاَمی پرسیاری هەموو كەناڵ و میدیاكان دەداتەوە، بەلاَم حوكمەت ئەو مافەشی پێنەدا و دەزگای(ئیتلاعات) ئەو كۆنگرە ڕۆژنامەنووسییەی قەدەغەكرد"[3].

لەناو بارو دۆخێكی ئاوا دژوارو پڕ كێشمەكێش و پیلانگێڕاندا كۆنگرەی یەكەمی(شمس) دوای سێ ڕۆژ كۆبونەوەو گفتوگۆكردن كۆتایی هاتو لە ڕۆژی ١٩٨١/٤/٣دا بەلاغی كۆتایی كۆنگرە لە(١٦) خاڵدا نوسراو بلاَوكرایە، خوێنەر دەتوانێت لەبەشی پاشكۆدا تەواوی ئەو خالاَنە بخوێنێتەوە.

---

[1]) بڕوانە:عەبدولاَ عەبدولعەزیز عەبدی، ژیانامەی زانای گەورەی كوردستان-مامۆستا ناصری سوبحانی-، چاپی یەكەم، ل٩٠-٩١

[2]) هەمان سەرچاوەی پێشوو، ل ٩٢

[3]) بڕوانە:عەبدولاَ عەبدولعەزیز عەبدی، ژیانامەی زانای گەورەی كوردستان-مامۆستا ناصری سوبحانی-، چاپی یەكەم، ل٩٢

ساڵڕۆژی شورای(شەمس) ڕۆژی دەستگیرکردن

پاش تێپەڕبوونی ساڵێك بەسەر دامەزراندی شورای مەرکەزی سوننە لە تارانی پایتەخت، بەرپرسانی شورا بڕیاریاندا لە(١٣/١٢)ی فروردینی(١٣٦١)دا یادی ئەو ڕۆژە بکەنەوەو بڕیارو پەیمان دووبارە بکەنەوە، بەڵام ئەمجارەیان لەکرماشان نەك لەتاران، چونکە لەگەڵ ئەوەی تاران جێگەیەکی ئەمن و لەبارنەبوو، خودیکاك ئەحمەدیش لەکرماشان دادەنیشت، بەڵام لەبەر بارودۆخی بەرپرسانی شورا و وەزعی سیاسی کە نەگونجاو بوو لەوکاتەدا، بۆیەکاك ئەحمەد بڕیاردەدات ساڵیادی شورا دوابخرێت، چونکە حوکومەت چاودێری توند دەکات و ئەمە دەکەنە هۆکاری ئەوەی ئێمە بوینەتە مایەیی دروستکردنی جیاوازی نێوان سوننەو شیعە، لەبەر ئەم هۆیانە دواخرا بۆ(١٥/١٤)ی (مردادی)* هەمان ساڵ لەکرماشان لەماڵی کاك ئەحمەد خۆیدا"[١].

دوای ئەو ماوەیلە چاوەڕێی (کاك ئەحمەد)دەڵێت"ئیتر پێویست ناکات لەمە زیاترکات بەفیڕۆبدەین دەبێت ئەم مەراسیمە هەربگێڕرێت، بۆئەوەی وەڵامی هەموو ئەودرۆ و دەلەسەو قسە هەڵبەستراوانە بدەینەوە، کەلەم ماوەیەدا دەربارەی ئەم شوراو ئەندامانی ئەنجام دراوە"[٢]. بۆیە بەومەبەستە لە(١٤) مانگدا ساڵیادی دروست بوونی(شورای شەمس) دەستپێدەکات و دووبارە نوێنەران هەموویان

---

*) واتە پێنج مانگ دواتر لەکاتی خۆی بەسترا.

١) دەربارەی کاك ئەحمەدی موفتی زادە .wwww. Esmaeelyeh.blogfa.com/post-١٠٠ aspx

٢) کاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێکەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.١، بەخشی یەك،ل ٤٧.

کۆدەبنەوە، (کاك ئەحمەد) بۆماوەی دوو شەو ڕۆژ لەقسەکردن و ڕوونکردنەوەی ئەو بارودۆخەی گەلانی ئێران و ئەهلی سوننەی تێکەوتووە بەردەوام دەبێت. (کاك حەسەن) دەڵێت"ئەو ڕۆژانە-کاك ئەحمەد- قسەی زۆر توندیکرد، ئێستاش ئەوکاسێتانەی هەیە کەئەو ڕۆژانە تۆمارکراوە، ئەوەندە توندقسەدەکات بەنیسبەت حوکومەتەوە، نزیکەی(حەوت)دانە سەعات لەسەر حوکومەت و دەسەڵات قسە دەکات و هەڵەکانیان باس دەکات، چونکە حوکومەت زۆر بێ وەفاییکرد بە نیسبەت ئەهلی سوننەوە، وتمان ئەم شورایە بۆئەوەیە داواکارییەکانی خۆمانی لە ڕێگەیەوە بگەیەنینە دەسەڵات، ئەمەش لەدەستوری وڵاتدا چەسپاوە، بەڵام ئەوان زۆر هەڵە تێگەیشتن و دەستیانکرد بەدژایەتی و درۆ هەڵبەستن بۆ شوراو لە ڕێگەی ڕاگەیاندنەکانەوە بە پڕوپاگەندەو هەواڵی درۆ شورایان لەکەدارکردوو بە تاوانی دژی ئینقلاب هەموو ئەوانەی لە شورادا بەژدارییان کردبوو تۆمەتبارکران و خودی شورای شەمسیان ناونا(شورای طائف)"[1].

ئەوڕەخنەو گازندانەی-کاك ئەحمەد- لەدەستەڵات و حوکمەتی گرت هێندەی تر بارودۆخەکەی گرشتکرد، هەربۆیە ڕۆژی(پانزەی گەلاوێژ)لە نوێژی هەینی لەمزگەوتی گەورەی (ئیمامی شافعی) شاری کرماشاندا-کەمامۆستای شەهید (مەلا محەمەدی ڕەبیعی لێبوو-دوو کەس لەئەندامانی مەکتەب قورئان، کە بەیاننامەی کۆتایی دانیشتنەکەیان پێ بوو دەستگیرکران"[2]. ئیتر لەو ڕۆژەوە گرتن و زیندانیکردن و ئەشکەنجەدانی ئەندامانی(مەکتەب قورئان) دەستی پێکرد.

---

[1]) مامۆستا ناصری سوبحانی ، شەهیدی بیروڕا ، مامۆستا ناصری سوبحانی ، کتێبی یەکەم چاپی یەکەم. سلێمانی، ٢٠٠٦، ل ٧٧-٧٨ .

[2]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦، ل. س- س

سەرەتای دەستگیركردن و زیندانیكردنی ئەندامانی مەكتەب قورئان لەخوارەوە دەستپێدەكات بەرەو سەر، واتە لە ئەندامانی پلە كەمەكانەوە دەستپێدەكات، ئەمەش جۆرێكە لە سیاسەت كە حوكومەتی ئێران بەكاریهێناوە بۆ بێدەنگكردنی، (كاك ئەحمەد)، چونكە وای زانیوە، ئەگەر ئەندامانی مەكتەب قورئان بگیرێت بەوجۆرە دەتوانێت(كاك ئەحمەد) بێدەنگ بكات و لە ڕەخنەگرتنو داواكارییەكانی دەستهەڵگرێت و ببێتە گۆێ ڕایەڵی ئەوان، (ئەمینی) دەڵێ"حوكومەت حەزی نەدەكرد ئەم بابەتە گەورە تر ببێت، لەخوارەوە پێیداهات بۆ سەرەوە، بەڵكو ئەندامە نزمەكان بگیرێت و سەرەوەش، وەك-كاك ئەحمەد- بێدەنگ ببێت، هەموو ئەم كارانەی بۆ ئەوەدەكرد، (موفتی زادە) لەگەڵیان بسازێی و بكێشێتەوە دواوە، چونكە دەیزانی گەورە دەبێت، كاتێك ڕابەری ئەهلی سوننە بگیرێت. ئێستاش هەرپاك نابێتەوە، واقیعەن پەڵەیەكی ڕەشە بەناوچاوانی حوكومەتەوە و هەر دەمێنێتەوەو خۆیشیان ئەمەدەزانن"[1].

بەو شێوەیە(كاك ئەحمەد) دەسبەرداری هەوڵ و داواكارییەكانی نابێت و دەستەڵاتی ئێرانیش لەگرتن و زیندانیكردن ناوەستێت.

دوای قۆڵبەستكردنی ئەو دوو ئەندامە لە(١٥ی گەلاوێژ)دا لە كرماشان، چوار ڕۆژ دوای ئەوە لە(١٩)ی مانگدا لە(كامیاران) زیاتر لە(١٠) ئەندامی دیكەدەگیرێت و دەخرێنە بەندیخانەوە، لە(٢٦)ی هەمان مانگدا(٢٦-٥-١٣٦١) ژمارەیەك

---

[1]) چاوپێكەوتنی بلاْونەكراوەی نوسەر لەگەڵ (كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان – سنە -٢٠٠٨.

لەبەڕێوەبەران و ئەندامانی مەکتەب قورئانی شاری(سنه) قۆڵبەست دەکرێن، کە(کاك حەسەنی ئەمینی و شەهید فاروقی فەرساد)یش لەناویاندا دەبن"[1].

گرتن و لێدان و زیندانیکردنی ئەندامەکانی شوورای شەمس بەردەوام دەبێت، بەجۆرێك یەکێك لەهاوەڵانی(موفتی زادە) لەو ڕۆژانەدا گیرابوو خرابوویە زیندانەوە دەگێڕێتەوە"لە گۆشەیەکی زیندانەکەدا بەتەنها دایان نابووم و نەیاندەهێلا کەس ببینێت و کەسیشم نەدەبینی، لەپڕدا کەسێکیان هێنا لەساحەی زیندانەکەدا بە(سێ ، چوار) کەسەوە زۆریان لێدا لەپڕ بەدەنگی بەرزو بە(فارسی) هاواریکرد ووتی"ئەو-کاك ئەحمەد- ڕابەری منەو بەدەستخۆم نییەو خۆشم دەوێت، مەگەر خۆش ویستنی ڕابەرەکەت تاوانە؟!" لەو کاتەدا نەمناسییەوە، بەڵام دواتر دیم دەست نوێژی دەگرت، یەکێك بوو لە ئەندامانی مەکتەب"[2].

لەگەڵ ئەو بارە خراپەی بەسەر کاك ئەحمەد و هاوەڵەکانیدا هاتبوو کاك ئەحمەد بۆیەك لەحزەش لە داواکانی سازش ناکات و بەبەردەوامی بەیاننامە دەردەکات و دژی ئەوکارەی حوکومەت دەستی داوەتێ قسە دەکات و هۆشداریان دەداتێ .

وەك کاك حەسەنی ئەمینی باسیدەکات، لەو بارودۆخەشدا مەکتەب هەر لە گەشەسەندن و بەهێز بووندا بوو"من بە(١٥) ساڵ زیندانی حوکومدرام، بەڵام دوای(سێ) ساڵ و چەند مانگێك ئازاد کرام، لەو کاتەدا وەك ئەوەی خوای گەورە دابەشی کردبێت بڕێکمان لە سوچەکانی زیندانە تاریکەکاندا زیندانی کرابووین، و بڕێکمان لەدەرەوە سەرقاڵی کارکردن بوون بۆ برەودان بەکارەکانی مەکتەب،

---

[1]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦، ل. س س.

[2]) لە هاوەڵێکی(کاك ئەحمەد)ەوە وەرگیراوە، کەلەوکاتەدا لەبەر ئەندامبوونی لە مەکتەب قورئاندا دەستگیرکراوە.

ئەوانەی لەدەرەوە بوون لەكەسانی چالاك بوون و كارەكان پەكیان نەدەكەوت و هەمیشە خەریكی كاركردن بوون، سەرقاڵی بەیاننامە دەركردن و پەیوەندیكردن بەموسوڵمانانی دنیاوە و گواستنەوەی ئەو وەزعەی موسوڵمانانی ئەهلی سوننە بەگشتی و (مەكتەب قورئان) بەتایبەتی تێیكەوتووە، یانی دەنگی ئێمە بەهەر جێگەیە ئیسلامی تێدایە گەیشتووە، ئێستاش ئەو گۆڤارو ڕۆژنامانەماون، كەلەو سەردەمەدا بۆ پارێزگاریكردن لەئێمە شتیان نوسیووە، هەرئەوەش كاریگەری هەبووە لەسەرئەوەی ئێمە ئازادبووین، دوای ئەوەی بڕێكمان كەئەندامی شورابووین، وەك(شەهید فاروق فەرساد) ئازاد بووین و هاتینە دەرەوە و دەسمانبەكار كردەوە و مەكتەب ئەوەندەی تر قەوی بوویەوە"[1].

دوای ئەوەی حوكومەتی ئێرانی تازە دروست بوو بەهاوكاری میللەتی كورد، دەستدەكاتە قۆڵبەست كردنی ئەندامانی مەكتەب قورئان و بەوجۆرە لەخوارەوە بۆ سەرەوە دەستپێدەكات و كاك ئەحمەدیش هەر بەردەوام دەبێت لەكارو چالاكییەكانی، سەرەنجام لە(١٣٦١/٦/٨)دا دوای دوو هەفتە بەگیرانەكانی سنە، (كاك ئەحمەد)یش لەتاران لەماڵی خوشكی خێزانی(بابا مەردۆخی ڕۆحانی)-خوا لەهەموویان خۆش بێت-دەسگیر دەكرێت و دەخرێتە زیندانی هاودینان و هاوسەنگەرانی !!

هەر لەو ساڵ و سەردەمەدا ژمارەیەكی دیكە لە ئەندامانی مەكتەب قورئان لەشارەكانی (كرماشان، جوانڕۆ، پاوە، دیواندەرە، مەریوان، سەقز، بۆكان، دێگولان، قروە) دەگیرێن و لە بەندتوند دەكرێن، (كاك ئەحمەد)یش بۆ ماوەی دە ساڵ لەبەندیخانەكانی(كۆمیتەی موشتەرەك، قزڵ حەسار، ئەوین)و چەندین

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشو.

بەندیخانەی نادیارو نەناسراو! وەك گەڕەکی(فەرمانییە) لەتاران خرایە ژێر ئەشکەنجەو ئازارێکی نامرۆڤانەوە.

بۆماوەی دووساڵ، واتە بۆماوەی زیاتر لە(٧٢٠) ڕۆژ بەبێ ڕاگەیاندنی تاوانی یاسایی بۆ خۆی، یان کەسێکی دیکە!! بەبێ حوکوم لەزینداندا بوو!! پاشان (پێنج)دانەساڵ حوکومی زیندانی بەسەردا سەپێنرا، کەچی دوای(پێنج) ساڵە یاساییە ناعادیلانەکە، (پێنج) ساڵی دیکە بەبێ حوکومی یاسایی هەر لەزینداندا هێڵرایەوە!!؟"[١].

حەوت ساڵی سەرەتای زیندانی تاساڵی(١٣٦٨ك.ھ) بەبێ هیچ چاوپێکەوتن و(ملاقات)ێك بوو"[٢]، واتە بۆماوەی زیاتر لە(دووهەزار و پێنج سەدوو بیست ڕۆژ) لەژوورە تاکە کەسیە شێدار و ساردو و سڕی زستان و گەرما و بێ ئاوی هاویندا ئازاری چەشتووە بێ ئەوەی تەنانەت کوڕەکەشی یان کەسێك لەیارانی بتوانن ببینن و هیچ نەبێت دەربارەی ئەحواڵی یارانی، لەبارەی کارە بەردەوامەکانی (مەکتەب قورئانەوە) ئاگاداری بکەنەوە و ئەویش ئاهێك بێتەوە بەبەریدا. ئاخر خۆشەویستی(کاك ئەحمەد) بۆ میللەتی بێ خاوەنی زوڵم لێکراوی کورد، تا ئەوئەندازەیەیە (دە) ساڵ و چەند مانگێك لە زیندان توندی دەکات، دوای زیندانیش کە ئازاد دەکرێت لە لوتکەی ناڕەحەتی و نەخۆشی و ئێش و ئازاردا، هەرخەمی نەتەوەکەیەتی و بیر لەچارەی ئەو دەردانە دەکاتەوە کە ڕووی تێکردووە، لەو حاڵەشیدا بەجۆرێك باسی خۆشەویستی خۆی بۆ کوردستان و(ئاویاری سنە) دەکات، زۆر کەمن ئەوانەی بتوانن لەو پەڕی لەش ساغیاندا بەوجۆرە لاواننەوەو

---

[١]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦، لا س س.

[٢]) لەبارەی ژیانی کاك ئەحمەد دوە www.esmaeelyeh.blogfa.com/post-١٠٠. aspx

خۆشەویستی خۆیان دەربڕن، هەروەها خۆبە بەرپرس زانینی لەبەرامبەر نەتەوەو دینەکەی لەبەرامبەر خواوە، دەیخاتە حاڵەتێك لەتاو(گریان) نەتوانێت قسە بکات.

هەرچی لەبارەی نەتەوەیی و هەوڵە دینییەکانی ئەو پیاوە بوترێت، هێشتا نەتوانراوە حەقی خۆی بدرێتێ، چونکە ئەوە واقیعە، واقیعیش جۆرێکە ئێمەی مرۆڤ هەرگیز ناتوانین لەیەك کاتدا لەچەن زاویەیەکەوە سەیری بکەین، بۆیە دەبینیت کاتێك کەسێك قسە لەسەر بابەتێکی واقعی دەکات تەنها زاویەیەکی دەبینێت و چەندین زاویەی تر فەرامۆشدەکات، مەگەر کەسە بلیمەتەکان بتوانن لەیەك کاتدا چەند لایەنێکی واقیع ببینن، کە ئەوانیش دواجار هەر زاوییەیەکی دەمێنێت قسەی لەسەربکەن، هەر ئەمەشە وادەکات ئەوانەی لەسەر زاناو پیاوێکی، وەك (کاك ئەحمەدی موفتی زادە) بەبێ بەرپرسانە شت دەنوسن و خیانەت بە قەڵەم و خۆیانو نەتەوەکەشیان دەکەن سنور ببەزێنن و قسەکانیان جێگەی ئیعتبارنەبێت.

پاش تەحەمول کردنی ئەوهەموو ئازارە شەدید و وەحشەتناکە، ئازارو ئەشکەنجەیەك -کە زمان و قەڵەم لەوەسف و باسکردنیان بێتواناو شەرمەزارە، وەك ووتمان دوای زیاتر لە(١٠)ساڵ، لەبەر لەڕادەبەدەر لەناخۆشی جێگە، نەبوونی پێداویستی ژیان، تاریکی ناوزیندان، نەبونی خۆرەتاو، ئەشکەنجەو ئازاری کەم وێنەی جەستەیی و ڕۆحی، -مەگەر وێنەکانی دوای زیندانی، کەلەکۆتای ئەم کتێبەدا بلاّو کراوەتەوە، گوزارشتی لێبدەن- لەساڵەکانی کۆتایی زینداندا زۆر بەتوندی بێهێزو لاوازبوو، تووشی زۆر نەخۆشی ببوو، دوای ئەوەی چەند ئێسکێکی (پشت ملی) دەشکێنن، تامردنی هەر چاك نەبوویەوە و ڕەنجی کێشا، ناخۆشتر لە هەمووی دوچاری نەخۆشی شێرپەنجە(سرتان)بوو، پاش ئەم هەموو زەجرو ئازارو

نەخۆشیە لەڕۆژی(١٩/٥/١٣٧١)ك.هـ دا لە بەندیخانە دەیهێننەدەرەوە"[١]. چونکە دەزانن چاك بوونەوەی ئەستەمە، بۆئەوەی نەبێتە یەکێك لەپاڵەوان و خۆڕاگرەکانی ناو زیندان بەوجۆرە (مەرەخەس)ی دەکەن"[٢]، بەڵام زۆری پێنەچوو دوای بەندیخانە بەناچاری چووە نەخۆشخانەو، پاش ماوەیەك لەنەخۆشخانەی(ئاسیای تاران) لە(٢٠/١١/١٣٧١)، دوای تەنها(شەش) مانگ لەهاتنە دەرەوەی لە بەندینخانە دڵە پڕکوڵ و ئەوینەکەی بۆ(ئایین و نەتەوە) بەشخورا و ستەملێکراوەکەی لەلێدان و خەمخواردن کەوتوو، چوو بۆلای خولقێنەرەکەی و ئازیزان و یارانی دانیشتووی(سارا)*ی پڕ لەخۆشی نێوان دوو دنیا، دوو جۆرە ژیان.

ڕۆژی دوایی، تەرمە پیرۆزەکەی هێنرایەوە بۆ شاری(سنە)ی خۆشەویستی،- ئەوشارەی دوای دەرچوونی لەبەر ڕوونەدانی براکوژی و ئاژاوە، بۆجارێکی دیکە بەزیندوویی نەیبینییەوە، ئەو لە(١٣٥٨) بەزیندووی(سنە)ی بەجێ هێشت، بەڵام

---

[١]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦

[٢]) چاوپێکەوتنی بڵاونەکراوەی نوسەر لەگەڵ (کاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەکتەب قورئانی کوردستان – سنە -٢٠٠٨.

*) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری

ڕێگەی سەرراس

یاران جەمن لەو سەحرایە   چ سەحـــرایێ لەباس نایە
هاوتای نییە لەم دنیایە   خاوەنی بانگێشتن خـــوایە
ئازیز وەخۆ کەوە ئادەی   کـرژو کـۆڵ خۆتی بۆ بادەی
ڕێگەی سەرراس بگرە هادەی   لەهێلی ڕاس و چەپ لادەی
لەهیچ مەڵبەندێ نەگرسی   لـە درك و دالان نـەترسـی
نەنکێنی: ڕێگاکەم دورە   مـــردن، ئـاخـرین سـنورە
بۆوەێ عەقڵی سوارە، سورە: هەروەك لەم ژور بۆ ئەو ژورە
لەوێ میوانی خواگیانی   لـەخزمەت پـێغەمـبەرانـی
جێگەی ئاوا هەر وچانی   حەمـو دنیا بـەقـوربـانــی

(١٢)ساڵ لەئازارو ئەشکەنجە بەمردووی جەستەو زیندوویی رۆحی هەمیشەیی گەڕایەوە باوەشی ئەو(ئاویار)ەی، کەخودا دەزانێت چەندجار لە زینداندا لەگەرمەی خەودا ڕاچڵەکی بێت و بیر لێکردبێتەوە، ئەوشارەی(موفتی زادە) بۆی بوویە چەتری کۆکەرەوەی هەموو بیرو بۆچونە جیاوازەکان و ئەوانیش بەنەزانی و کاڵ فامی خۆیان دژی وەستانەوە، وا ئێستا بۆی گەڕایەوە، ئەو سنەی ئامادەبوو لەپێناویدا بۆ ئەبەد نەیبینێت، بەڵام خوێنی کوردێك لەسەر شەقامەکانی بەدەستی کورد نەڕژێت!! "هەرچەندە لە لایەن دەزگا حوکومی و ئەمنییەکانی ئەوسەردەمەی کوردستانەوە بۆ بەرگری لەپێشوازی و ڕێزلێنان لەتەرمی ئەو موجاهیدە شەهیدە گیان بەختکەرە، بەڵام خەڵکی ناوچە جۆراو جۆرەکانی کوردستانی ئێران بەپێشوازی لێکردن و شکۆیەکی شیاو و کەم وێنەوە لەگۆڕستانی(شێخ ئەحمەد باقر) بەخاکیان سپارد"[١].

---

[١]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاریێ بۆ یاران، چاپی یەکەم، زستانی ١٣٨٦ھ.ل. س س- ع ع.

كاك ئەحمەدی موفتی زادە و كۆچكردنی بۆ كرماشان

لەم باسەدا، كەبریتیەلە جێهێشتنی شاری(سنە) لەلایەن یەكێك لەڕابەرانی(كورد) لەسەردەمی ئینقلابی ئێرانیدا و كۆچكردنی بۆشاری(كرماشان) دەمانەوێ لەبارەی چەند بابەتێكەوە قسە بكەین كە لەكۆتایدا كۆی بابەتەكە دەكاتە ئەو هۆكارانەی وای كرد یەكێك لەسەر كردەكانی ئینقلاب زێدی خۆی بەجێ بهێڵێت و تا لەدونیا دەرچونی نەتوانێت بۆیەك دەقیقەیش سەردانی بكاتەوە.

قسەكردن لەبارەی كۆچی(موفتی زادە)و هاوەڵانی بۆ كرماشان یەكێكە لەو بابەتانەی، كە زۆربەی كات جێگەی مشتومڕ بووە، هەروەها زۆر لەناحەزان و حەق نەویستان كردویانەتە دەستكەلای دەستیان و لەڕێگەیەوە لەبارەی(ڕابەری ڕۆحی ئەهلی سوننە)و نوێنەری ڕاستەقینەی كوردەكانی سنوری دەسەڵاتی ئێرانەوە نارەوایانە هێرش بكەن، بەڵگەشمان بۆ ئەوەی(موفتی زادە) نوێنەری ڕاستەقینەی كوردەكان بووە، ئەو بابەتەیە لەڕۆژنامەی(كیهان)دا بلاوكراوەتەوە بەم جۆرە نووسیویەتی"كوردەكان نارەزاییان دەربری بەرامبەر بەو بەرنامەیەی(دوو) شەو لەمەوپێش پێشكەشكرا كەتێیدا(دوو)كەس بەنوێنەری كوردەكان ناسێنران و چاوپێكەوتنیان لەگەڵدا ئەنجامدرا، كوردەكان ئەم بەشداربوانەیان بەنوێنەری خۆیان نەدەزانی، بەبۆچونی ئەو هاولاتیانەی بۆهەواڵەكانی(دەنگ ورەنگی ئینقیلاب) تەلەفۆنیان دەكرد ڕایانگەیاندو دەیان ووت"-ئەحمەدی موفتی زادە-نوێنەری ڕاستەقینەی خەلكی كوردستانە ...."[1].

---

[1]) بەهزادی خۆشحالی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

بۆیە لەم باسەماندا ئێمەلەسەرەتاوە باسێکی ئەو هەولانەی موفتی زادە دەکەین، کەبۆ دروست نەبوونی تەفرەقە و بێ سەروبەری و بەیەك دەنگردنی داواکانی کورد داوییەتی، هەروەها لەڕێگەی ئەو سەرچاوانەی لەبەردەستدان ئەو دەست پێشخەریانەی کاك ئەحمەد باسدەکەین، کە بۆ سەقامگیری و ئارام بونەوەی کوردستان داوییە، لەکۆتایی بەشەکەشدا سەرچاوەکان، کەبریتین لەچاوپێکەوتنە ڕۆژنامەوانییەکان، وەك خۆی بلاو دەکەینەوە، ئەمە جگە لەوەی وەلامی خودی موفتی زادە دەربارەی ئەم بابەتە باسدەکەین. بەهەمموو ئەمانەوە دەگەینە ئەوەی، (کاك ئەحمەدی موفتی زادە) بەڕاستی بەدڵ ویستویەتی ئازادی و ئارامی بۆ کوردستان دەستەبەربکات، هەروەك چۆن(مامۆستا هەژار موکریانی) لە کتێبی (چێشتی مجێور)دا لەبارەی کاك ئەحمەدەوە دەنوسێت" لە هەرای ئازادیخوازی کوردستانی دوای ئینقلانبی ئیسلامیدا. زۆرکەس لەکوردەکانی(سابلاخ، سنە) خراپەی (ئەحمەدی موفتی زادە)یان دەگوت، بەلام کەلەگەڵی ئاشنابووم. زانیم لەغەرەزێکی نەزانانەوە خراپەی دەڵێن، گوناهی هەر ئەوە بوو کە موسوڵمانی بەڕاستییە و ئەم بڕوایەیش بۆ کۆمۆنیستان و زۆر لەلاوانی ئەمڕۆمان قوتناچێ، موفتی زادە بەدڵ ویستی ئازادی بۆ کوردستان بستێنێ. زۆریش ماندوو بووە، کە قەوڵی ئازادی کوردستانی پێدەدەن. خۆی کەبێ درۆ و دڵ پاکبووە، لای وابوو قەوڵ دەرەکانیش دڵ پاکن، وائێستا کە ئەم پەڕاوانە دەنوسم-کاك ئەحمەد-لەزیندانیدایەو زۆر سزا دەدرێت زۆر لەهاوکارانی کەزۆر بەیان تازەلاوان لە سوچی زیندانیدا توندکراون و هیچیان لەپەیڕەوی پاشتگەزنابنەوە و لەسەر بڕوای خۆیان سورن. لەوساوە خۆم ڕوبەروو-کاك ئەحمەد-م دیوە و سەفەرم بۆ(شیمال) لەگەڵی

كردووە، زۆر بەردڵم كەوتوە، لام وایە بەمردویش هەزاران كۆمۆنیستی نەزانی دەبێ بەقوربانی بكرێ"[١].

پێش سەركەوتنی گەلانی ئێران بەگشتی و كوردەكان بەتایبەتی لەئینقیلابی ساڵی(١٣٥٧ك.هـ) بەسەر دەسەلاتی دكتاتۆری (شاهەنشاهی) ئێراندا كاك ئەحمەد یەكێك بوو لە دیارترین كەسایەتیە دیارەكانی ناوچەی كوردنشین، ئەگەر نەڵێین تاكەكەس بووە، چونكە وەك خۆی لەچەند شوێنێكدا ئاماژەی بۆدەكات لە شاری(سنە)دا تاكە كەسی دیاربووە دەستیكردووە بەوەی(شەرواڵ و جلی كوردی) لەبەربكات و خەڵكی هانبدات بۆنەوەی لەشوێنە گشتیەكاندا جلی كوردی بپۆشن، بەزمانی كوردی قسەبكەن لەبەرامبەر هیچ كەسێكەوە خۆیان بەكەم نەزانن و گرنگی بەفەرهەنگی خۆیان بدەن، چونكە لەدیدی موفتی زادەوە زمانی قسەكردن و جل و بەرگ گرنگیەكی تەواوی هەیە بۆ سەربەخۆبوونی نەتەوەیەك، ئەوەتا لە چاوپێكەوتنێكدا، لەگەڵ ڕۆژنامەی(كیهان)دا زۆر ڕاشكاوانە ئاماژە بەوە دەكات "سەربەخۆیی مافی سروشتی و ئاسایی كوردستانە،و كوردستان داوای مافی خۆیكردووە لەئێرانیدا تەنها زمانی فارسی زمانی فەرمییە، بەلاّم بێجگەلە خەڵكی فارسی زمان خەڵكی تریش لە ئێراندا هەیە لەوانە كورد، میللەتی گەورەی ئێران لەئەنجامی كۆمەڵی ئەم میللەتانە پێكهاتووە. لەسەردەمی دەستوری شاهەنشای زۆرداردا خەڵكی بێجگە لە زمانی فارسی لەمافی سروشتی و ئیسلامی كەزمان و فەرهەنگی خۆیان بوو بێ بەشكرا بوون، ئێستا لەم لوتكەی ئازادییەدا كوردستان

[١]) مامۆستا هەژار: چێشتی مجێور،نوسیار، ماجد مەردەوخ رۆحانی، چاپر سێیەم، ٢٠٠٩، ناوەندنی چاپ و بلاّوكراوەی كتێبی میهرگان، ل٥٠٩.

داوای ئەو مافە سروشتییەی خۆیەکات کە خوا پێدراوە"[1]، هەروەها موفتی زادە لەسەردەمی خودی دەستەلآتی(شا)دا لەکەسە هەرە دیارو چاونەترسەکان بووە بۆ بەئاگا هێنانەوەی نەتەوەیی کوردو وتاری تایبەتی پێشکەشکردووە و خەلکی لەو زولم و زۆرە ئاگادار کردۆتەوە، کەرژێمی(شا) دەرهەق بەوان ئەنجامیدەدات، لەوکاتەدا کەرژێم هێشتا دەسەلآتی لەلوتکەی تواناییدا بووە.

کاك ئەحمەد، بەبێ دوودلی رەخنەی خۆی ئاراستەکردن لەکاتی وروژانی خەلکی ئێراندا، لەچەندین کۆڕدا راستەوخۆ قسە بە(ئاغای ئەزهاری)، -کە(سەرۆك وەزیران)ی ئەوکاتەی ئێران بووە-دەلێت و بەناحالی و ناسیاسی ناویدەهێنێت و خەلکی هاندەدات مانبگرن و دژی دەسەلآت خۆپیشاندان ئەنجامبدەن."هیچ کەس ناتوانێت لەفەرمانگە دەرتانبکات، یان موچەتان لێببڕێت"، چونکە دیارە(رژێمی شا) بەوە هەڕەشەی لەخەلکی کوردستان کردووە، ئەگەر مانگرتن و خۆپیشاندان ئەنجام بدەن لەفەرمانگە دەریاندەکەن و موچەیان نادەنێ.

هەولەکانی موفتی زادە بۆ رۆشنبیرکردنی گەنجان و ئاگادار کردنەوەیان لە کلتوری خۆیان و هاندانیان بۆ پارێزگاریکردنی لە فەرهەنگە دەولەمەندەکەیان لەو باسانەیە کەدەکرێت لەدوتێی توێژینەوەی سەربەخۆدا کاری لەسەربکرێت و هەولەکانی بخرێتەروو. قسەکردنی موفتی زادە لەبارەی دەسەلآتی ئیسلامی و چۆنییەتی دروستکردنی حوکمەتی ئیسلامی و حوکمی ئەم دەستەلآتە و جیاوازی لەگەل تەواوی حکومەتەکانی دونیادا، و پێگەی کرێکار ومندال و ژن و پیاو لەم سیستەمەدا، لەوباسە جدییانەیە بەچەندین سەعات قسەی لەسەرکردووە.

---

[1] بەهزادی خۆشحالی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤

ئابووری و سیاسی و ئیسلام و جیاوازی، لەگەڵ(ئابوری ماركسی)دا، بابەتگەلێكن موفتی زادەی كردە نوێنەر و ڕابەری گەلی كورد لەسەردەمی ئینقیلابدا.

پڕۆژە چاكسازییەكانی(كاك ئە حمەد) لەو كارانەی بوو، بەهەموو هێزو توانایی خۆیەوە كاری بۆدەكرد و دەیویست لەم سەروبەندی ئازادییەدا كەمیللەتی تێكەوتووە پشكی شێریان بۆ وەربگرێت و بەو خۆشگوزەرانییە شادییان بكات، كە زەمەنێكە میللەتی كوردی بەشمەینەت خەونی پێوە دەبینێت. ئەو دڵنیابووە لەوەی ئەم مافانەی كورد بەئاسانی دەستناكەون و نادرێنەوە، بۆیە دەبینیت لەوتارێكیدا كەلە شاری(بۆكان) پێشكەشیكردووە بەدڵێكی پڕ چۆش و خرۆشەوە میللەتی ئێران ئاگاداردەكاتەوە و دەڵێت"برا ئێرانییەكان، خوشكە ئێرانبیەكان. هاودەردین شوكور بۆ خودا هیچكامان لەوی ترمان جێنەماوە. هەموو لەئەم زەمان و حەیات و جوڵەیەدا زەجر و ئێش قبوڵدەكەین و تەحەمول دەكەین، بەڵام برا ئێرانییەكان لەبیرتان دێت ئێوەش زووڵمتان كێشاوە لەم مێژووە نەنگینەدا ئێمەش زوڵممان كێشاوە، ئەگەر بەئومێدی خودا ئەو دەورانی زوڵم و ستەمە لە بەینچوو نابوت بوو، ئەم تاغوت و ئیستیبدادانە ڕوخان و وێران بوون شەراكەتەكەتان لەبیر نەچێتەوە، میللەتی كوردستانتان لەبیر نەچێتەوە. میللەتی كوردی هەروا هاو دەردی ئێوەیە لەهەموو دەردەكانتاندا، ئائەو دەردە گەورەیەشی هەیە، دەردی مەحرومیەت لە مافی نەتەوەیی خۆی"[1]. هەروەها لەیەكێك لەپڕۆژەكانیدا كە بەماوەیەكی كەم دوای سەركەوتنی ئینقلاب پێشكەشی دەسەڵاتدارانی كردووەو

[1]) كاسێتی ژمارە(٦)، سخنرانی بۆكان، (٤٥)B.

لەرۆژنامەی(اطلاعات)دا ئاماژەی بۆ دەكات و دەڵێت"پێش ئەمەم نامەیە*، هەندێك پێشنیار و گەلاڵە نامەیەكمان پێشكەش بەدەوڵەت و شورای شۆڕشكردووە. پلانێكە بۆ گۆڕینی سیستەمی ئابووری ئیسلامی كۆمەڵایەتی لەئێراندا هەیە، هەروەها پلانێكە بۆ دەرباز بوون لەو حاڵەتە چینایەتییەی ئێستا هەیە، و گۆڕینی بۆ سیستەمێكی تەوحیدی ئیسلامی(یەكبونی ئیسلامی)، هەروەها پلانێك بۆ گۆڕینی باری كرێكارانی بێ كار و جوتیاران، كە(شۆڕشی سپی) بووە هۆی كۆچی جوتیاران لە لەگوندەوە بۆشار، پلانەكە ئەوەیە دەوڵەت ڕاستەوخۆ بەسەرپەرشتی خۆی و بەبێ دەست تێوەردانی هیچ كەس و لایەنێكی تر بەرهەمی جوتیاران بەنرخێكی بەرز بكڕێتەوە لێیان و بەنرخێكی هەرزان بیداتەوە بەخەڵك.... فریای باری تەندروستی خەڵك بكەون، هەروەها سەرپەرشتی تەندروستی ئاژەڵەكانیان و دەرمان ڕێژی كێڵگەكانیان بكە ن...."[1].

وەك ئاماژەمان بۆكرد، پێش ڕودانی ئینقلاب و بڵاوبونەوەی بەهەموو ئێراندا لە(كوردستان) ئەوانەی دژی دەسەڵاتی(شا) قسەیاندەكرد تە نها(موفتی زادە) بوو، خۆی لەم بارەیەوە دەڵێت"لە پێش ئینقلابەوە هیچ لایەنێك دەنگێكی نەبووە تەنها ئێمە بووین جار جار باسێكمان لەبارەی ئیسلامەوە دەكرد. دژی حكومەتی (شاهەنشاهی) ئەڵبەتە جار جارێك جموجوڵێكی چەكدارانە هەبوو، كە ناسێونالستی ماركسی و غەیری ماركسی خەڵكی عادی موسوڵمانیان تێكەڵدە

---

*) دیارە كاك ئە حمە د پێش ئەو نامە یە، نامەیەكی دیكەی ئاڕاستەی سەرانی شۆڕش كردووە،دە ربارەی ئینقلابی سیاسی و ئیدارەی ولاتەوە یەوە , وە ك خۆی دە لێت، ئە گەر ئەو پلانەی لە و نا مە یە دا خستو مانە تە ڕوو جێ جێ بە جێ بكرێت بۆ هە میشە ئە نجو مە نێكی بە هێزمان دە بێت، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤

[1]) بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤

بوو لەبەرامبەر حکومەتەوە، بەڵام هیچ نەبوو ئەوەی وا بەئاشکراو لەناوخەڵکیدا قسەبکات و زانیاری بدات بەخەڵك و خەڵك ئاگادار بکاتەوە تەنها چالاکی ئیسلامی بوو... ئەوانەی هەبوون ئەوەندەی کاریان بۆ ئەوە دەکرد دەرنەکەون و حکومەتی(شا) و (ساواك) ناویان نەزانێت، بۆئەوەی دەستگیر نەکرێن نیوەی ئەوە ئامادەییان نەبووبێت لەناوخەڵکیدا قسەبکەن، جارێکیان لە(مەیدان ئازادی) لە(سنە) لەسەردەمی(شا)دا کۆبونەوەیەکی گەورە ئەنجامدرا خەڵکی ڕەخنەیان دەگرت و دەیانگوت ئەمە چییە؟ هەر موسوڵمانەکان قسەدەکەن و مارکسیەکان قسەناکەن؟ وتم برا خۆ ئەوان نەهاتون و ئێمە ڕێگە نەدەین و بڵێن(نا)...ئەوان بابێن بە سەرچاو باقسەبکەن ... بانگمان کرد فڵان بێت و فڵان بێت، ناوی چەند نەفەرێکمان برد... ئەوان چەند نەفەرێك بوون لەکوردستاندا، کەچی دوایی یاداشتێکیان ناردووە بۆچی ناوی ئێمە دەبەن کە بزانن لێرەهەین...!!"[1].

بەوجۆرە لەپێش ڕودانی ئینقلابدا(کاك ئەحمەد) هەوڵدەدات خەڵکی لەوە ئاگادار بێت داوای دەکات. ئینقلاب هەر بریتی نەبێت لەهەست و سۆزو تورەبوونێك بۆ لابردنی دەسەڵاتی تاغوتی، بەڵکو هەوڵیدەدا و بۆ خەڵکی باسدەکرد پێویستە ئەم ئینقلابە ببێتە مایەی ئەو خۆشگوزەرانییەی خەڵکی هەیەتی و ئێوە نیتانە، هەمیشە هەوڵیدەدا و کۆڕ و کۆبونەوەی سازدەکرد، بۆئەوەی ڕۆشنی بکاتەوە خەڵکی پێویستە چیبکەن و داوای چیبکەن. بەتەواوی توانایەوە باسی جوڵانەوەو ڕۆڵی خەڵکی دەکرد چەندێك گرنگە لەبەرامبەر لەناوبردن و ڕوخانی دەسەڵاتێکی دیکتاتۆرییەوە، ئەو هەمیشە وتویەتی"تە نها کۆمەڵگایەك مافی ژیانی هەیە لەبەرامبەر ئەو مافانەی لێی زەوتکراوە کۆشش بکات و ڕانەوەستێ...." ئەو پێی

[1] کاسێتی ژ.(١٣)-(٢١٢)(چە زمانی با حکومتهای غیر نسلامی جنگ مسلحانە لازم است)-A.

وابوو کۆمەڵگایەك لەهەوڵدان بکەوێت بۆ وەرگرتنەوەی مافەکانی خۆی، وەك ئەو پەرداخە ئاوەی لێدێت، ئەگەر ماوەیەك نەیجوڵێنێت (بەڵغ)دەکات و پڕدەبێت لە(میکرۆب)".

کاك ئەحمەد، هەمیشە لەوە ترساوە، ئەگەر بەزانایانە مامەڵە نەکرێت ئینقلاب لەخەتکی خۆی لادەدات و ئەوەی میللەتی کورد ساڵهایە هەوڵی بۆ دەدات لەدەستی دەچێت. هەر لەوکاتەدا لەرێی نامە و بروسکەوە چەندین جار سەرانی شۆڕش(ئیمام خومەینی) لە مەترسیەکانی لادانی شۆڕش لەخەتی خۆی ئاگادار کردۆتەوە، دەکرێت هۆکاری ئەم ترسەی لەباسەکانی دواتر ئاماژەی بۆبکرێت.

پاش ڕودانی ئینقلاب و سەرهەڵدانی چەندین گروپ و حیزب لەناومیللەتانی ئێرنداو بڵاوبوونەوەیان بەشارەکاندا و خۆپرچەك کردن و هەوڵدانیان بۆگرتنە دەسی دەستەڵات و خۆناساندنیان بەنوێنەری ڕاستەقینەی میللەت و بلاوکردنەوەی فیکرەی(مارکسی)، کەدەبوایە ئەم هەوڵەیان لەپێش ئینقلاب بەچرو پری و بەجۆرێکی وابوایە لەکاتی ڕودانی ئینقلابدا میللەت خۆیان بریاریانبدایە کامییان پێ باشە(ئیسلامی یان مارکسی)، بەلاّم لەبەرگرنگی نەدان بابەتە گرنگو چارەنوس سازەکان بەئەندازەی قورسایی خۆی دەیبینێت بەداخەوە شۆڕشو سەرکردایەتی شۆڕش بەنیسبەت میللەتی کوردەوە دەکەوێتە ئەوەی ساردوسڕانە مامەڵەبکات. هەوڵەکانی(کاك ئەحمەد) لەم بوارەشدا هەمیشە جێگەی گەورە نرخاندنییەتی.

مێژوو دەبێت بەوە خۆشحاڵبێت، کەزۆر پێویستی بەبەڵگەنییە، بۆئەوەی ئەوە بسەلمێنێت بەڕاستی(موفتی زادە) هیچ جۆرێك لەو هەوڵانەی داوە کەرێگری بکات لەروو بەڕوو بونەوەی چەکدارانە لەنێوان چەکدارانی حیزب و ئینقیلابیەکاندا؟

چونكە(كاك ئەحمەد) لەچەندین دانیشتندا لەم بارەوە قسەیكردووە و بەڵگەو چارەسەری خۆی بۆ بەرەوپێشبردنی كێشەی نەتەوەیی كورد خستۆتە بەردەم هەموو حیزبە كوردستانییەكانی ئەوكاتە. لەیەكێك لەدانیشتنەكانی شاری(كرماشان)یدا باسی ئەوە دەكات كەچۆن لەدانیشتنی ئەحزابەكاندا باسی لە ڕێگە چارەكردووە بۆیان، دەڵێت"لەدانیشتنەكانماندا قسەم دەكرد، لەگە ڵیاندا ڕێگەی میللەتی كورد ڕێگەی چەكدارانە نییە وەرن با بە(تەوافوق) كاربكەین با كێشەكانی میللەتی كورد لەڕێگەی سیاسی لەڕێگەی یاداشت و قسەكردنەوە حەلبكەین، ئەگەر ئارەزوتان ئەوەیە مافی میللەتی كورد وەربگرین ئەم حكومەتە(ئینقلابی) ئێستا ئارەزوی هەیە، (چونكە سەرەتایەتی) چەندجار ئێران ئامادەییان دەربڕیوە-ئێوە(كوردەكان) بەبێ تەفرەقەو جیاوازی قسەی خۆتان بهێنن تا ئێمە كاربكەین و ئەنجامی بدەین- دەمووت كورە وەرن بالەم فورسەتە سود وەربگرین شایەت ئەمە تاسەر نەبێت، شایەت مەوزوع گۆڕا و ئەم حكومەتە بارودۆخی تری بۆهاتە پێشەوە كاری نەدەكرد، ئەم میللەتە(كورد) قەرنەهایە لەگشت جێگەیەكدا زوڵمی لێدەكرێت وەرن ئەم حكومەتە ئارامە لەم سەردەمەدا ئامادەیی هەیە، وەرن با فورسەت تەڵەبی نەكەین دەستنەكەینە خۆبردنە پێشەوە، بەڵكو ئیمتیازییاتێك بۆ خۆمان وەربگرین. هەوڵ بدەین لەڕێگەی یاداشتەوە كێشەی نەتەوەكەمان چارەبكەین و مافی خۆی پێ بدرێت.

ئێمە خەریكی یاداشت نوسین بووین بڕیار بوو تەرحێكی بەكۆمەڵ بنوسرێت و كۆمەڵێك لە موسوڵمانان و ماركسییەكان كەلێرە بوون بانگهێشت بكرێن لەهەموو شارەكانی دیكەی كوردەوارییەوە بێن و بیروبۆچونی خۆیان پێشكەش بكەن و دواتر كۆمەڵێك بەناونیشانی(نوێنەر) لەموسوڵمانان و ماركسیەكان دیاری بكرێن و

تەرحەکان هەڵبگرن و بیبەن و لە تاران دەستکەنە دانیشتن و گفتوگۆ کردن. ئێمە خەریکی ئەم کارانە بووین، لەولاوە تێکیاندەدا. دەمزانی چی ئاگرێك دەبارێت بەسەر میللەتی کوردا لەهەردوو لاوە (ئینقیلابی و حیزبەکان)..... لە دانیشتنەکانی (سەقزو بابەکندی)دا، باسی ئەوەم بۆ دەکردن، ئەگەر هەموو میللەتی کورد بەگە ورە و بچوك و منداڵییەوە لەبەرامبەر ئەم حکومەتەدا (ئینقلابیەکان) ناتوانن و دەرەقەتی نایەن، لەبەرئەوە ئەم جارە تەواوی میللەتی ئێرانی لەگەڵدایە لەڕاستیشدا میللەتی ئێران چەند قەرنە خەون بەحکومەتێکی ئاواوە دەبینێت. حکومەتی پێشوی(شاهەنشاهی) پڕبوو بوو لەفەسادی، بۆیە بەئاسانی دەست لەم حکومەتە بەرنادەن مودەتهای دەوێت تا پشتی ئەم حکومەتە خاڵی بکەن، تا ئەوەش ڕودەدات پشتی میللەتی کورد دەشکێنن لە کۆتاییدا میللەتی کورد دەکەوێ، و بەهوژم و بەئاسانی دێنە ناو کوردستانەوە جا ئەمجارەیان پەیوەندی حکومەت، لەگەڵ میللەتی کوردا نابێتە ئەم پەیوەندییەی ئێستا هەیەتی. وەرن ئەم بەدبەختییە مەڕێژن بەسەر میللەتی کوردا، ئەم حوکمەتە جیاوازی هەیە لەگەڵ حوکمەتی جاراندا، ئەگەر واشنەبێت میللەتەکە هەروا لەگەڵیدا. سالآنێکی زۆری دەوێت ئەم میللەتی ئێرانە ئاگادار بێتەوەو دەست لەم حوکمەتە هەڵبگرێت. میللەتی کورد بێچارەمەکەن و مەیدەن بەدژی سوپاو تەواوی میللەتی ئێرانداو بەدبەختی وامەهێنن بەسەریدا. باسی ئەو مەرجانەم بۆدەکردن کەلە جوگرافییای کوردستاندا هەیە، لەئێرانا، لەعێراقدا، لەسوریا، هاوکاری ئەم هاوسێیانە تاسەر نییە، ئێستا حوکومەتی(بەعس) کۆمەکیت بکات تاسەر نییەو هەرکات ویستیان هەرچی(ئاشە) تەواو. جارەها و جارەها ئەمانەم پێدەوتن، لە کۆبوونەوەکەدا دەیانووت"ئەرەوەلا شەڕ خییانەتە، میللەتی کورد ناتوانێت شەڕبکات...."، لەدوای دانیشتنەکە هەر وانەبوون!! هەموو ئەمانەشم لەو ڕووە

دەكرد، كە دەستوری حوكمەتی ئیسلامی بەو شێوەیەیە، تائەو حەددەی من لێی تێگەشتووم، كەچی بەداخەوە ڕێكنەدەكەوتن و هەركەسەو قسەیەكی دەكرد، دواتریش(ئینقلابییەكان) نەیاندەزانی كامییان جیٰ بەجێبكەن. ئەم دەستە قسەیەك دەكات و ئەو دەستە قسەیەك دەكات، (ئینقلابی ئیسلامی) دەیانوت "كامیانتان بۆجیٰ بەجیٰ بكەم؟ ئێوە هەموتان قسەتانبكەن بەیەك و بلێن میللەتی كورد ئەمەی دەویٰ بەچاوان بۆتان جیٰ بەجیٰ دەكەین".

پێمدەوتن"ئەم هەلە لەدەست مەدەن ئەمانە لەدەستبدەن لەكۆتاییدا دەگۆڕێن خۆئەمانە(سەرانی ئینقلاب) موسوڵمانانی بەئاگانین، ئەگەر زۆربوون و دەسەڵاتیان پەیداكرد شەڕدەكەن و زوڵمدەكەن، سروشتی كۆمەڵێك مرۆڤ وایە، كە غروری پیرۆزی و زۆری دەدات لە كەلەیان بەو شێوە ڕەفتاردەكەن و پەیوەندییان دەبێتە پەیوەندی زۆر و كەم و بەڕۆحی فاتیحییەتەوە داغڵدەبن و میللەتی كورد لەحوكومەتی (پەهلەوی) زیاتر سەركوتدەكەن... لەڕوخسارياندا قسەكانيان قوبوڵدەكرد و دەیانوت "بەڵیٰ وایە و ئەوكێشەمان هەیە، و ئەو كێشەمان هەیە، و ئەوە چارەدەكەین. زۆر بەكورتی كۆتا دانیشتنمان لە(بابەكندی) بوو بڕیار وابوو، ڕێككەوتین بۆ(چوار) ڕۆژی دیكە نوێنەرییان بێنە شاری سنە و دانیشتنمان هەبێت، ئەوان هاتن و هیچیان نەوت".

لێرەدا جێگەی خۆیەتی ئاماژە بەو شایەتییە مێژووییەی(د.عەبدولرەحمان قاسملو)بدەین، كە دەربارەی دڵسۆزی كاك ئەحمەد بۆ كوردستان دەڵێت"جارێك لە تاران و جارێك لە سنە دیدارم لەگەڵی بووە، ئەوەندەی من بزانم گەڵی كورد پیاوی ئاوا زانان و دڵسۆزی كەمتر بەخۆیەوە دیوە، ئەو لە ڕێگەیەكەوە خزمەت بەگەلی كورد دەكات و ئێمەش لەڕێگەیەكی دیكەوە"[1].

---

[1]) عەبدولكەریم فەتاح: پەیامەكەی موفتی زادە(لەنێوان چەق بەستن و گۆڕاندا)، چاپی یەكەم، ٢٠١٠، ل ٧.

ئەو کارانەی(موفتی زادە) کردویەتی، بۆئەوەی سەروەری کوردستان لەدەستی کوردەکاندا بێت و هەموو نوێنەری حیزبەکان بەرامبەر کێشەکان یەکدەنگبن زۆر جارسەری کێشاوە، بۆئەوەی شەو تابەیانی لەگەڵ ئەو گروپ و حیزبانە لەشوێنێکدا کۆببێتەوە و لەبارەی داواکارییەکانەوە قسەبکەن، لەگەڵ ئەوەی(موفتی زادە) وەك چۆن پێشبینی ئەوەیدەکرد، کە ئەگەر ئینقیلاب و (دەسەلاتدارانی تازە) بەهێزبن و خۆیانبگرن بەو زمانەی ئێستا قسە لەگەڵ میللەتی کورددا ناکەن، بەلکو زمانیان لەزمانی گفتوگۆوە دەبێتە زمانی چەك و بەهێز وەڵامی کورد دەدەنەوە-وەك دایانەوە-، چونکە پێش ئەوەی کاربگاتە ئەوەی چەندین جار نوێنەری(ئیمام خومەینی) و سەرانی شۆڕش هاتونەتە کوردستان و دەربارەی کێشەکان دانیشتنیان ئەنجامداوە زۆر جاریش ڕویداوە نوێنەری کوردەکان چووەنەتە تاران و قسە و باسیانکردووە، بەڵام وەك(کاك ئەحمەد) باسیدەکات کێشەکە لەوەدا بووە یەکدەنگ نەبوون، ئەمەش پیشەی هەمیشەیی کوردبووە لەزۆر لەقۆناغە چارەنووس سازەکانی میللەتدا، دیارە هۆکاری سەرەکیش ئەوە بووە حیزبەکان لە بڕیارداندا سەربەخۆ نەبوون!! کاتێك هەرکام لەگروپ و حیزبەکانیان بیانەوێت بڕیاربدەن و قسەبکەن دەبێت بگەڕێنەوە بۆ مەرجەع، کە(ئەمریکاو بەریتانیا و ڕوسیا)یە، ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی بە بەردەوامی چارەسەری کێشەکان دوابکەوێت، هەروەها ئەوەی کە (کاك ئەحمەد)یش باسیدەکات"کاتی وا هەبوو شەو تابەیانی لەسەر زۆر بابەت قسەمان دەکرد، قەولو قەرارمان هاتۆتە سەر شتێك و لەسەری ڕێکەوتوویینو بابەتەکانمان دەنوسی، چی بەیانی نوسیویانەتەوە و گۆڕیویانە!! چەند دانیشتنمان لەدادگا ئەنجامدا، بۆئەوەی شورایەك بۆ شاری سنە دروستبکەین، سەیرمەدەکرد ئەویشیان دەستکاری دەکرد. بەتەواوەتی دەمزانی ئەمانە درۆدەکەن و لەزاهیریان (ڕوخسار)دا شتێکن و لەباتنی(ناوەڕك)دا شتێکی تر. ئەمانەم تەنها لەبەرئەوە قبوڵدەکرد کەخەت

و مەسیر جیانەكەنەوە و هاوسەنگەرییەك زاهیری هەبێت، ئەمانەش بۆئەوەی ماڵ وێرانی نەیەت بەسەر میللەتی کورددا، بۆئەوەی ئەو وەزعەی بەسەردا نەیەت کەهات"[1].

قسەكردن و كارەكانی(كاك ئەحمەد) تەنها ڕووبەڕووی گروپ و حیزبییەكانی كوردستان نەبووە، بۆئەوەی خوێن نەڕژێت و بەناهەق لەژێرناوی جیاوازدا كاری دژەمرۆڤ ئەنجام نەدرێت، بەڵكو لەبەرئەو هەموو هەوڵ و كۆششەی لەگەڵ لایەنە كوردەكان بۆگەشتنە ئەنجام و ڕێگریكردن لەخەڵك كوشتن لەلایەكی ترەوە، لەگەڵ سەرانی ئینقلابدا هەمیشە لەدانیشتنندا بووە و هەوڵی ڕێگریداوە لەكۆمەڵێك كار، كە دەرئەنجامەكەی بەزیانی میللەتی كورد و هەژاران بەتایبەتی و دەوڵەت بەگشتی شكاوەتەوە. یەكێك لەوكارانەی(موفتی زادە) بەدووربینی خۆی هەوڵی داوە سەرنەگرێت و سەرانی ئینقلاب لە مەترسییەكەی ئاگادار بكاتەوە، پرچەك كردنی دەرەبەگەكانی ناوچەی كوردستان بووە دژی(كۆمەڵەو دیموكرات). چونكە حكومەتی ئینقلابی، بۆئەوەی بتوانێت بەسەر ئەو حیزبە چەكداریانەدا زاڵبێت و سەركوتیان بكات، هەڵساوە دەرەبەگەكانی چەكدار كردووە، دیارە ئەمەش جارێكی تر بۆ نانەوەی تەفرەقە و شەڕە لەنێوان میللەتی كورد خۆیدا، ئەو شەڕەی(موفتی زادە) پێش دروستبوونی هۆشیاریداوە كەنابێت كارێكبكەین شەڕی كورد بەكورد بكرێت، بۆ ئەم بابەتە(كاك ئەحمەد) دەڵێت"دەستیانكردبوو بەچەكدار كردنی دەرەبەگەكان و ئەو هەموو كێشەیەی بۆیان دروستكردبووین ئەو هەموو هەوڵەی ئەماندا بۆئەوەی كارێك بكەین فلاَن دەرەبەگ چەكدار نەكرێت، جا لەم ماوەی دوایدا بەمەترسی ئەمەیان دەزانی، یەكێك لەو لایەنگرانەی لەسەر(حزبی جمهوری) بوو وابزانم لەڕۆژنامەی(اطلاعات)، یان ڕۆژنامەی(حزبی جمهوری) خۆیاندابوو باسی هەندێك دەرەبەگی ناوچەی(ئورمییە)ی

---

[1] كاسێتی ژ.(١٣)-(٢١٢)(چە زمانی با حكومتهای غیر ئسلامی جنگ مسلحانە لازم است)-A

کردبوو، کە لەگەڵ ئەوەی لەلایەن دەوڵەتەوە پارەیان پێدراوە لەژێریشەوە لەگەڵ (کۆمەڵەو دیموکرات) دابوون، جا وتم بڕۆن پێیانبڵێن "کاتێك تۆلەترسی کۆمەڵە و دیموکرات دەرەبەگەکان چەکدار دەکەیت، ئەگەر چەکدار بوون زۆر لەوانە خراپترە، چونکە دەڕوات بەئاشکرا جوتیارەکان دەکوژێت،-ئەوەدەردت بێت- دوو ساڵە لەئێوە دەخوات لەکۆتایدا هەر لە بەرامبەرتانەوە وەستا، بۆچی ئەوکاتە پێمدەوتن قبوڵتان نەدەکرد؟ دەرەبەگی واهەبوو (سەد، تا دو سەد، تا هەزارو پێنج سەد) دانە چەکییان پێدراوە"[1]. پاش ئەو هەوڵ و ڕێگایانەی (کاك ئەحمەد) بۆچارەسەرکردنێکی مەنتقیانەی کێشەکان دەیگرێتە بەر بەهەموو توانایەوە کاردەکات، بۆئەوەی شەڕو کوشتار لەکوردستاندا دروست نەبێت، بەڵام دیارە سودێکی وای نابێت و کاردەگاتە ئەوەی لەلایەنگرانی گروپە چەکدارەکانەوە بەتایبەتی ئەوانەی فیکری(مارکسییان) هەیە دەستبکەن بەدەست درێژی کردنە سەر لایەنگرانی(کاك ئەحمەد)و لێیان شەهید بکەن(کاك حەسەنی ئەمینی) دەربارەی ئەو ڕوداوانە دەڵێت"هەر حکومەت شانی بۆئەو تاقمانە شلکرد دەستیانکرد بەکوشتنمان، ڕاستە ئێمە شەڕێکی فیکریمان لەنێوانیاندا هەبوو، وە دور و نزیك قسە و باسمان بەیەکەوە هەبوو، ئەوان دەیانوت ئیسلام ئەوەیە و ئێمە دەمانوت ئەوەیە، خۆ دیاریشە گروپ و تاقمەکان پێکەوە قرەیان هەیە، بەڵام لەبەرئەوەی ئەوان چەکییان پێ بوو دەستیانکرد بەکوشتن لێمان و زۆریان لێ کوشتین هەر لەم شاری(سنە)یەدا لەبنەماڵەی(غەکی)-سێ- برایان پێکەوە کوشتن و ماڵی(شبلی)-سێ- برایان پێکەوە کوشتن، ئەمەش هەر لەبەرئەوەی لەگەڵ ئێمە دابوون و مەکتەب قورئانی بوون، (مەعروف شبلی) لەمزگەوتدا خەریکی دەرسی قورئان بوو چوون بەسەر قورئانەکەوە لێیاندا و ڕایانکێشا بەسەر پلیکانەکانی مزگەوتدا و هێنایان لەناو حەوشەکەدا کوشتییان. براکەی لە(تاران)-ئەصڵەن لێرە

---

[1] هەمان سەرچاوەی پێشوو

نەبوو تاكارێك بكات- هەواڵی زانیبوو لێرە(سنە) براكەیان كشتووەو هاتووە بزانێت چی ڕویداوە لەناو سەیارەكەدا هێنایانە خوارەوەو كوشتیان. (مەهدی شبلی) برایەكی دیكەیان بوو كەبرا بچكۆلەیان بوو ئەو هیچ كارەبوو ئەویشیان بەوجۆرە كوشت.

بنەماڵەی(ئەكی)یش هەر بەوجۆرە-سێ-كوڕی(ئەكی)یان بە بەرچاویەوە كوشتو خۆیشیان بریندارکرد، ئێستا هەر لەجێگەدایەو كەساس كەوتووە"[1]. لەگەڵ ئەو هەموو تاوانانەی بەرامبەربە(كاك ئەحمەد) و هاوەڵانی ئەنجام دراوە، بەڵام (كاك ئەحمەد) لەبەرئەوەی بەوپەڕی بەرپرسیاریەتی ئاینی و نەتەوەییەوە كاریكردوە و لەڕوداوەكانی مێژوو شارەزاییەكی تەواوی هەبوو، ئەوەی زانیوە ڕۆژێك مێژوو هەموو ئەو كارانە مەحكوم بكات، جگە لەوەش خۆ بەبەرپرس زانینی(موفتی زادە) تا ئەندازەیەكە ڕێگەی پێنادات كەمترین بڕیاربدات ڕوبەڕوبونەوەی ئەو گروپانە بێتەوە، لەگەڵ ئەوەی لەتوانایدا هەبووە ئەو كارەش ئەنجامبدات، بەڵام ئەو دەڵێت"لەئێستادا موسوڵمانانی كوردستان ئەوەندە دەركییان نییە تامەسائیلەكانیان لارۆشنببێتەوە و پاڵنەدە بەپاڵی زوڵمەوە. زۆركەس هەیە پاڵی داوە بەپاڵ ئەم حیزب و ئەم گروپ و ئەو دەستەوە، تەنها لەبەرئەوەی حەقی بۆ ڕۆشننەبۆتەوە بۆیە ئیسلام ئیجازەنادات، لەگەڵ ئەو ئینسانانەدا شەڕبكەیت. كەسی وا هەیە دەچێتە ناوگروپی ئیسلامی و غەیرە ئیسلامی، بەڵام لەبەر حەق دەچێت وا تێگەیشتووە فلانە حیزبی دژە ئیسلامی دێت پارێزگاری لەحەق دەكات، ئەمەش لەبەرئەوەی سیاسەتی پیشانداوە، وەك كابرای موسوڵمانی فەقیر لە(دیواندەرە) وتویەتی"ئای ماشەڵا موسڵمانانی ئەمەسە ئەم-كۆمەنیستانە-دەیبەن بەرێوە." ئەمە بۆچی وادەڵێت؟ چونكە كۆمەنیستەكان واقیعیەتی خۆیان پیشانی خەڵكی نەداوە، ئەگەر كۆمەنیستە چۆن موسوڵمان دەبات

---

[1] چاوپێكەوتنی بلاّونەكراوەی نوسەر لەگەڵ (كاك حەسەنی ئەمینی)بەرپرسی مەكتەب قورئانی كوردستان – سنە -٢٠٠٨.

بەرێوە؟!!! خەڵكی ئەمە نازانن، چونكە ئەو گروپانە بەجیاواز لەو واقیعیەی هەیانە خۆیان پیشانی خەڵكی دەدەن، هەتا لەسەرەتاوە مەلایان گرتبوو بەدەستەوە و دەیانوت ئەها ڕابەری ئێمە(مەلایە)، لەبەرئەوەی میللەتی هەژاربلێن، ئەها-مەلا-ڕابەریانە، لەهەندێك(لادێ)دا بیستومە چون نوێژ و پێش نوێژیان بۆ خەڵك كردووە!! ئەوخەڵكە ئاواخەڵەتاون نازانن حەق چییەو باطڵ چییە؟ زۆربەیان بەقسەو دروشم خەڵەتاون و كەوتونەتە شوێنی(گورگ)* و بەناونیشانی(شوان). زۆربەیان بۆ حەق چون، یانی لەڕوبەڕوو بونەوەیەدا وابكەن حەقیانە، چونكە دەڵێت مەسەلەن ئەم موسوڵمانانە زوڵم دەكەنو لایەنگری حكومەت و داگیركەر و دەرەبەگ و خوێن مژن... دەی هەركەس لایەنگری ئەوانەبێت دەبێت شەڕیكەیت لەگەڵی،"ئەگەر موسوڵمانیش بێتو نوێژیش بكات ئەم خەڵكە زۆری وا حاڵیكراوە وا تێگەیەنراون حەرەكەتی موسوڵمانانی كوردستان لایەنگری ئەو زوڵم و زۆرەن، دەی ئەگەر وابێت كەسێك لایەنگری زوڵم و زۆربێت دەبێت بدەیتە تەوقی سەریا و نابووتی بكەیت خەڵكی فەقیر بۆ ئەوەچوون. دەی چۆن چەك بدەمەدەست كەسێكەوە كەهێشتا ئیسلامی نەناسیووە لەبەرامبەر لایەن و قوتابخانەیەكەوە بوەستێت ئەویش هێشتا ئیسلامی نەناسیوە نابەرپرسیاریەتی و بەهیچ زانینی خوێنی ئەم میللەتە لای ئەوگروپانە گەشتوەتە ئاستێك خەڵكی بەموستەحەقی ئەوەدەزانن بكوژرێن، (یەك گەنجی بەئیحساس لەشوێنێكدا-كە ئەو جەماعەتە كۆبونەتەوە-دەڵێ، بەسە بائیتر ئەم شەڕە بوەستێت

---

*) كاك ئەحمەد، لەم شیعرەیدا زۆر بەڕوونی و جوانی باسی خەمی خۆیی بۆ كوردستان و پەژارەیی بۆ میللەتی كورد باسدەكات:

لافاوی داخ

دیسان خەیاڵی دەردی گرانی گەلو وڵات

لافاوی داخی ڕشتە كەلاوەی دڵی كوكۆڵ

داخی وڵاتە لەتلەتەكەی لاشە پڕ لە داخ

زوخاوی دەردی ملەتی داماوی خەم لە كۆڵ

ئیتر شەڕنەكەین بڕۆن سەیری ئەو چەم دۆڵە بكەن هەمووی لاشەی خەڵكە لەولاوە یەكێكیان تەلەفۆن دەكات و دەڵێت، جائەم خەڵكە بەكەڵكی چی دێت؟ هەریەكاری ئەوەدێن بكوژرێن..."[1].

ئەوەی تا ئێرە خوێندتەوە چەند هۆكارێكە وا لە(موفتی زادە) دەكات(سنە) بە جێبهێڵێت‌و بڕواتە(كرماشان)، ئەوەی لێرە بەدواوە لەسەر ئەم باسە دەیخوێنیتەوە وەلامی ڕاستەوخۆی(كاك ئەحمەد)ە لەسەرهەمان بابەت، هەروەك لەسەرەتادا وتمان، ئەم باسە قسەی زۆر هەڵدەگرێت، بۆیە دەبینیت(موفتی زادە) لەوەلامی ئەم پرسیارەدا، كەبۆچی(سنە)ت چۆلكرد؟ دەگەڕێتەوە بۆسەرەتاكانی مێژوو، وەك پیشەی هەمیشەی، ئەگەر پرسیارێكی ئاڕاستە كرابێت، ڕاستەوخۆ زانیویەتی وەلامی ئەو پرسیارە چەنێك درێژە دەكێشێت، بۆیە زۆربەی كات دەڵێت"زۆر بەكورتی باسی دەكەم"، بۆئەم بابەتەش لەگەڵ ئەوەی دەڵێت بابەتێكی دورودرێژە، بەڵام بەكورتی باسی دەكەین، وەك وتمان سەرەتای باسەكەی لە بەرەبەیانی دەستەلات و قودرەتی كوردەوە دەستپێدەكات و بەشێوەیەكی قۆناغ بەندی هەوڵدەدات لەكۆتایدا بگاتە، ئەوەی هۆكاری كۆچی بۆ(كرماشان)چی بووە. ئەو ڕاستەوخۆ ناڵێت لەبەرئەم چەند هۆكارانە من بڕیاری كۆچكردنم داو و بەرەنگار نەبومەوە، بەڵكو لەئەنجامی خوێندنەوەی تەواوی باسەكە دەگەیتە هۆكارەكان، هەموو ئەمەشی لەبەرئەوە بووە بەكەسە نابەرپرسیارەكان بڵێت، ئەوەی ئێوە لێی تێگەیشتوون و بەهۆكاری كۆچی ئێمەی دەزانن وانییە. كاك ئەحمەد بەم شێوەیە باسەكە دەستپێدەكات:

"وەلامی ئەم پرسیارە كەمێك ڕونكردنەوەی دەوێت، دەبێت قسەیەك لەبارەی حاڵ و وەزعی كوردستان و كوردەوارییەوە بەگشتی بكرێت، ئەگەر بمەوێت ئەم باسە زۆر

---

[1]) كاسێتی ژ.(١٣)-(٢١٢)(چە زمانی با حكومتهای غیر ئسلامی جنگ مسلحانە لازم است)-A

بەڕونی باسبکەم ئەمەش هەندێك زۆری دەوێت، بۆیە بەکورتی قسەدەکەم، میللەتی کورد بەدرێژایی مێژووی زوڵمی زۆری دیوە، ئائەم بابەتە بەناوی(جەژنی نەورۆز)لەناو کوردەواریدا ماوەو کوردی فەقیریان پێخەڵەتاندووەو دەڵێن، ئەمە جەژنی میللەتی کوردە، حەتا شاعیری بەحەماسەت مەسەلەن مەرحومی(پیرەمێرد) شیعری هەیە بەناوی نەورۆز دەڵێت:

"ئەم ڕۆژی ساڵی تازەیە نەورۆزە هاتەوە.

جەژنی کۆنی کوردە بە خۆشی و بە هاتەوە"

ئەگەر واقیعیەتی مێژووەکەی سەیر دەکەیت. مێژووی دەست پێکردنی بەدبەختییە بۆ میللەتی کورد. سەرەتا ڕاستیەکەی ئەوەیە، ئەم بابەتە کۆنە ئەرزشی نییە، وەك ئەوەی دەڵێن "کای کۆن بەباکردن ئەرزشی نییە". مرۆڤی بەئاگا دەبێت لەبابەتی کۆن و تازە ئەوەی وا سودی هەیەو بەکاریدە خوات بەکاری بهێنیت و ئەوی دیکەی لاببات. مەسەلە هەیە هەر ئیمڕۆ ڕوودەدات خراپ و بەدە. دەبێت لای ببات و فڕێی بدات. مەسەلە هەیە لەکاتێکەوە مرۆڤ دروست بووە لەسەر زەوی تا ئێستا هەیەو هەر دەبێت ببێت و بەردەوام بێت. بەشێوەیەکی گشتی سودمەند بوون یان سودمەند نەبوون ئەسڵی بابەتە بۆئەوەی مرۆڤ کارێك بکات یان نەیکات .

ئەم بابەتەش لەو مەسائیلە کۆنەیە، کە لەدەورانی(شاهان شاهی) ئێراندا چی بوو پێش ئەوچی بوو، ئەمەش ئەرزشێکی بۆ میللەت نییە، مەگەر مرۆڤ بیەوێت ڕاستیەکی مێژوویی بزانێت، بەڵام بەهەر حاڵ، کاتێك میللەت فێری ئا ئەو کۆنە پەرستیە بێ ئەساسییە بێت و بڵێن"جەژنی نەورۆز جەژنێکە دەبێت یادی بکرێتەوە "لەبەرامبەرەوە مرۆڤ پێویستە لەسەری خەڵکی ئاگاداربکاتەوە، مەسەلەکە پێچەوانەیەو جەژنی نەورۆز جەژنی نابووتی کوردە، چونکە یەکەمجار-ئەمە ئیتر لە شتە ڕۆشنەکانە لە مێژووی ئێرانا. شتێك نییە بەناوی مێژووی کورد-لەئێرانا دوای

ئەوەی هۆزەکانی (فارس و ماد..)هاتن بەرەو ئەم ناوچەیە، ئەم ناوچەیە کەئێستا مەشهورە بە-ئێران-هەڵبەتە ئێران زۆر فراوانتر لەم سنورەی کەئێستا هەیە.- ئەمانە بەشێوەی هۆز، هۆز دەژیان هەندێك هۆزی دیکەش هەبوون هەر لێرە نیشتە جێ بوون، لەئەم ناوچەیە هۆزی(ماد) نیشتەجێ بووەو ئیقامەتیان پەیدا کرد، دیارە ئەم(هۆزی مادە) لەو زەمانەدا لەمیللەتی کورد بوون، یەکەمجار ئەمانە حوکومەتێکی بچکۆلەیان دروستکرد، لەناوچەیەکی بچکۆلە لەنزیکی(هەمەدان)، لەوەودوا ئەم حوکومەتە گەشەیکرد، توانی تەواوی (ئێران)ی ئەو کاتە کە گەورەتر بوو بەناونیشانی یەك جوگرافیایی سیاسی فراوان دروستبکات.

زۆر وتراوە، چی ئەفسانەیەك دروستکراوە بۆ(زوحاك)!. (زوحاك) کۆتا پاشای کورد بووە، لە ڕاستیدا هەرچی لەبارەیەوە وتراوە درۆیە، (پاشا) یەك بوو قارەمان، بەلیاقەت و ئازا، هیچ کەس و بەشەر لەبەرامبەریەوە خۆی ڕانەدەگرت، بەلاّم لەزوڵم و زۆر و ئەمانا موتڵەقەن خەبەرێك نەبووە، مرۆڤێك بووە زۆر سالم، زۆر بێ گرفت و عادل، بەلاّم هۆزی(پارس) کەدوای بوو بە(فارس) لێی نزیك بووەتەوە لەڕێگەی ژن و ژن خوازییەوە وردە وردە چوونە ناو(دەربار)و بەکورتی کورد، کە خاڵوانی(فارس) بوون هاتن کودەتایانکرد بەسەر زوحاکدا، ئەو(کاوە) کەدروستی دەکەن، ئەصل و ئەساسی نییەو یەك نەفەر کارگەر و زەحمەتکێش نەبووە دژی(شا) بجەنگێ، بەڵکو(فارسگەل) بوون دژی خاڵۆکانی خۆیان کە(کورد) بوون کودەتایان کردوو حوکومەتیان لەدەس سەندنەوە، لەوەودوا (فەرەیدون)یان هێناو باسی(نەورۆز)و دانانی(کورش). بەجۆرە(شاهەنشاهی) زاڵمی ئێرانیان دروستکرد. کە گەورەترین بەلاّبوو لەمێژووی مرۆڤایەتیدا. ئەگەر قسە لەکۆنەو باسی کۆن دەکەین ئەمە حەقیقەتی(نەورۆزە)، واتە دەستپێکردنی بەدبەختی میللەتی کورد.

حەدی ئەقل، لە(کورش)ەوە، یان پێش ئەویش، لەو ڕۆژەوە کە(زوحاك)یان لەکارخست، ئیتر ئەم نەژادە، واتە میللەتی کورد میللەتی(ماد)ی کۆن. نە فەرهەنگی نە مەوجودیەتی، نەژادی، هیچی خۆی نە گردۆتەوە. هەر ژێر چەپۆکە و چەوساوە و بەدبەخت بووە. لەوەو دوایش، مێژووی ئیسلام هات و کەمێك ئەم نەتەوەیی لەچنگی(شاهەنشاهی) ڕزگار کردوو کورد و فارسیش لەڕاستیدا ئەوانەی وا دەگەنە دەسەڵات میللەتەکەی خۆشیان لەناودەبەن. میللەتی فارسیش زەلالەتی بووە بەدەستی شاهەنشاهی خۆیانەوە. نە لەڕاستیدا هەر زاڵم و تاوانکاربوون — ئوصولەت سروشتی شاهەن شاهی زوڵم و تاوانکارییە، ئەگینا(صەفەویەکان) کورد بوون، کەچی لەهەرچی شاهەن شاهی ئێرانە تاوان بارترو خراپ تر بوون تەنانەت نیسبەت بەکوردیش، ئەمانیش هاتن لەباتی کورد هەڵسێننەوە، کەچی ئەو هەموو کوشتن و کوشتارەی بەسەر کوردیاندا هێناوە وێنەی کەمە لەمێژوودانییە. دوای ئەوەی شاهەنشاهی کەوتە دەستی فارسەوە تەواوی میللەت بەدبەخت بوون، لەم بارەدا میللەتی کورد فەرقی لەگەڵ فارسەکاندا نەبوون، فەرهەنگەکەشی لەناوچوون، لەم لایەنەوە هەر زوڵمی لێکراوەو بەناوی میللەتێك ناوی نەما لەبیر چوویەوە، لەدەورانی ئیسلامدا ئەم بارودۆخە گۆڕا. کەسەردەمی خەلافەتی حەزرەتی(عومەر) بوو، لەوکاتەدا شاهەنشاهی ڕوخێنرا وورده وورده میللەتی ئێران گشتی سەری بەرزکردەوە، بەڵام دەستەو تاقمەکانی شاهەن شاهی کارێکیانکرد دووبارە میللەتی ئێران کەوتە ژێر چەپۆکی شاهەنشاهی و(شاه) دروست بوویەوە، ئەڵبەتە فەسادی دەزگاکانی(ئومەوی و عەباسی) هۆکارێك بوون بۆ ئەمە، کەپاشماوەکانی دەسەڵاتی شاهەنشاهی دەست بەجووڵە بکەنەوەو بتوانن میللەتی ئێران جیابکەنەوە لەباقی سەر زەمینی ئیسلام. ئەمە کورتەیەك لەبارەی ئەوەی دووبارە زوڵم پەیدا بوویەوە. دووبارە میللەتی کورد کەوتە سەر ئەو بارە بەدبەختیە

هەروا سەدەی جیاواز، جیاواز گوزەریان، دەسەلاتی جۆر جۆر دەهاتو دەچوو، تا لەم ئاخیرەوە قیافەی داگیرکاری ئەوروپای(ئینگلیز و فەرەنسا) پەیدا بوو. لەوەودوا دووبارە لەقارەی(ئەمریکا) (ویلایەتە یەکگرتووەکان) گەشتە دەسەلات وهاتن جێگەیان بە(ئینگلیزو فەرەنسا) لێژکرد. ئالەمکاتەوە، لە زەمانێکەوە ئیستیعمار لە ئەوروپاوە دەستی پێکرد ئیتر سەرگوزەشتەی ئەم وولات و ناوچەیە حالەتێکی پەیدا کردوو زۆر جیاواز لەگەڵ کۆنا. ئەم دوا بڕاوانە هاتن، خاکی کورد، سەرزەمینی کوردیان بەوجۆرە لەتوپەتکرد بەسەریەکدا، تیکەیەك-پارچەیەك-لە (ئێران)، تیکەیەك(تورکیا)، تیکەیەك لە(شورەوییا-ڕوسیا-) تیکەیەك لە(عێراق)و، تیکەیەك لە(سوریا) ئا بەجۆرە لەتوپەتیان کرد بەسەریەکدا! ئەمەش لەبەر دوو هۆکار بوو، واتە ئەم دابەشکارییەی کوردستان لەبەر دوو هۆکار بوو:-

یەکەم: لەخودی میللەتی کورد دەترسان، میللەتێك بووکە ئەهلی نەبەردو ئازایەتی بوو. شارنشینی تەواو خوێری و خاوی نە کرد بوو، چونکە شارنشینی، جۆرێك لەئازایەتی و ئەمانە لەمرۆڤ دەسێنێتەوە، هەرچەند ئەگەر فێرکاری گەورە ببێت، جۆرێکی دیکە لە ئازایەتی جێگەی دەگرێتەوە، بەلام جۆرێك لە ڕووبەڕوو بوونەوەی مەردانەی و شەهامەتی نائاسایی دەوێت، وەك نەخەوتنو توند و تۆڵی و هاتوو چۆو ڕاکردن. ئەمە لەشارەکاندا نییە، ئازایەتی لەدێهات و ناوچە عەشایەرییەکاندا جۆرێکە لەشارەکاندا جۆرێکی دیکەیە. بەهەرحاڵ، چونکە شارنشینی گەورە لە ناوکوردەواریدا نە بوو ئەو جۆرە ئازایەتیە لەبەرامبەر دوژمنەوە بتوانن مەردانە شەڕ بکەن لە ناوکورددا بوو، لەبەرئەوە

لەنەتەوەیی کورد دەترسان حەزیانکرد لەتی بکەن و هەر لەتێکی بدەنە باوەشی نۆکەرێکەوە کەنەتوانێ سەر بەرزۆ بکاتەوە.

دووەم: بۆئەوەی خودی میللەتی کورد بکەنە داردەستی خۆیان. ئەم حوکومەتە نۆکەرەی، کە دروستیانکرد میللەتی کورد بدەنە گژیاو بدەنە تەوقی سەریا، چونکە میللەتی کورد هەست بە نارەزایی دەکرد، بۆئەوەی بلێن"ئەها ئەوە بوو زوڵمیکرد لەتۆ"، ئەگەر مەسەلەن حوکومەتی(ئێران- سوریا- عێراق) هەرکام لەمانە گەرەکیان بوو سەرکەشی بکەن لەفەرمانی داگیرکەران، بێژنە کورد ئەمانە زوڵمیان لەئێوە کردووە تا بیاندەنە گژییەکدا، هەمیشە ئەمە بەرنامەیان بووە، هەم خۆیان بدەنە تەوقی سەری میللەتا، هەم میللەتی کورد بدەن بەگژی ئەواندا. ئەمە زوڵمێك لە ئەندازە بەدەر گەورە بوو لەوکاتەدا دەیان سەپاند. بەدرێژایی مێژوو لە(کورش)ەوە، یان لە ڕۆژی(نەورۆز)ەوە میللەتی کورد بەناوی میللەت نەماو فەرهەنگی میللی و هەرچی شتی هەیە لە ناوچوون، لەم ئاخیرەشەوە، لە داگیرکاری(ئینگلستان و فەرەنسا)وە سەر زەمینەکەشی لەتوپەتکرا بەسەریەکدا ئاوا ئەم گشتە بەدبەختیەی بەسەر داهات. ئەمە لەڕووی میللی و نەژادی و فەرهەنگییەوە، ئەمە لەڕووی سەرزەمینی و جوگرافیاییەوە.

ئێستا بێینە سەرباسی(دین)، تەنها سەرمایەیەك دەبوایە میللەتی کوردی ڕزگار بکردایە، بریتی بوو لە(دین) لە(ئیسلام)، چونکە ئیسلامە ڕۆشن دەڵێ بەئینسان "دەبێت جیهاد بکەیت و زوڵم قبوڵ نەکەیت"، ئیسلامە هەرچی زوڵم و عەدالەتە ڕۆشنی دەکاتەوە و دەڵێت، کامە زوڵمەو کامە عەدالەتە، ئەگەر بەڕاستی لە ناومیللەتی کوردا موسوڵمانی بوونی هەبوایە شکی تێدا نییە زۆر سەهل و ئاسان دەیتوانی هەڵسێتەوە لەبەرامبەر ئەم گشتە زوڵمەو مافی خۆی

وەرگرێتەوە، بەڵام چیبكەین بۆئەوەی ئەم بیرەش نەكرێتەوەو كارێك بكەن موسوڵمانیش ئەو تەكان-جوڵە-و هێزەی نەمێنێت و نەتوانێت بجوڵێت، ئەم سیاسەتە بەكاریانهێنا، ئەم شەیتانییەتیە كەدەنگی موسوڵمانێتی بگۆڕن و هێزو تەكانێك كەئیسلام دەیداتە ئینسان لێی بسێننەوە، نەك هەر بۆناو كوردەواری بۆ تەواوی سەر زەمینی ئیسلام ئەم كارەیان كرد، بەڵام لەهەر جێگەیەكدا بەجۆرێ.
لە وولاتی كوردەواریدا بەجۆرێك زۆر بەكورتی كارێكیان كرد لەنەزەری میللەتی كورددا موسوڵمانی بێننە ئەوە فەقەت نوێژەكەی بكات و ڕۆژووەكەی بگرێت،و ئەگەر دەوڵەمەند بوو زەكاتەكەی بدات،و ئەگەر پووڵ و دەسەڵاتی بوو بچێت (حەج) بكات،و لەكاتێكدا گەشە دەكات،و ئەگەر كوڕە یان كچ بڕۆنە لای مەلایەك و مارەی كچ ببڕێت بۆ كوڕ و پارەیەك بدرێتە مەلا،و ئەگەر كاتێك كابرای فەقیر دەمەقاڵێیەكی بوو لەگەڵ ژنەكەیدا تەڵاقێك هات بەزمانیدا بەبێ دوا كەوتن ئەم مەلا پاسی بات(بی نێرێت) بۆ ئەو مەلاو هەمتر ئەو بینێرێ بۆ ئەو، یەك یەك(٥٠ تمەن و٢٠٠ تمەن) بسێنێت لە كابرای كوردی فەقیری بێچارە ڕووتی كەنەوە و لەوسەرەوە دەلالی شێخەكان، تەكیە و خانەقاكانیان دروستكردووە و دەستیانكردووە بەمیللەت ڕووتاندنەوە ئامادەن هەمیشە دێوانانە-شێتانە- دەكەونە ناومیللەتی بێچارەو كابرای هەژار دەستی ناگاتە دەمی خۆی و ناتوانێت ماڵ و منداڵەكەی تێر بكات. دەبێت ساڵی جارێك، دووجار هەستێت لەدەمی ماڵ و منداڵی بگرێتەوە و بیبات بۆ تەكیەو خانەقای شێخ، ئەمە بارودۆخێك بوو میللەتی كورد بەناوی موسوڵمانی بوویی. میللەتی كورد لەموسڵمانی هەر ئەمانە حاڵی بوو، هیچی تر!! بەڵام ئیسلام دێ دیفاع دەكات لەمیللەت، ئیسلام دێت حەقی مەزلوم لەزاڵم بسێنێتەوە، ئیسلام دێت

بداتە تەوقی سەری زاڵمدا داغانی بکات و لەناوی بەرێت. ئیسلام دێت ئەم گشتە سەروەت و دارایيە وا کۆبۆتەوە لای کۆمەڵێك. لێیان بسەنێتەوەو دابەشی بکات بەسەر هەژارو فەقیرا، ئیسلام دێت ئەم گشتە مالیکە قودرەت مەندە وا گیانی هەرچی جوتیار بوو کێشابوویان ووردیان بکات و لە قوڕگیان دەری بهێنێتەوەو بیداتە دەستی خەڵکی. خەبەر لەمجۆرە ئیسلامە نەبوو-وایانکرد کەس ئاگای لەم ئیسلامە نەبێت-، کەسێك نەبوو شك ببات کەئیسلام ئەمەیە، هەتا زۆرێك لەمەلاکان* هەروەك(شێخەکان)ساخت و پاختیانکرد-ڕێککەوتبوون-بوو، لەگەڵ ئەشراف و زۆردارەکاندا دەیانووت"هەر ئەمە شەرعییەو دەبێت وابێت"، ئەگەر باسێك بکرایە ئەمە زوڵمە ئەمە ناحیساب و نامەشروعە قانونی ئیلاهی ئەوەیە، وا ئەوکەسە زەحمەت دەکێشێت لەسەر زەوییەك، ئەو دەرامەتە هی خۆیەتی نەك هی کابرایەك کە لەسێبەردا دانیشتووەو خۆشگوزەرانی دەکات، و خەڵکی بڕۆن ئارەق بڕژێنن و ماندوو بن و ئەو بیخوات دەیانووت"ئەمە کوفرە"، هەروا شێخەکان وایاندەووت، خۆشیان زاڵم بوون (زۆرێك لە شێخەکان) مەلاکانیش هەندێك بوون دەیاندایە پاڵ شێخەکان. جۆرێکی تری زوڵمەکان(دەربار) بوون، حوکومەت و نۆکەرەکانی حوکومەت هەر دەستورێکیان بدایە هەر فەرمانێکیان بدایە ئیتاعەتیان دەکرد. لێپرسراوی دەوڵەت بهاتایە لەشارەکاندا، یان لەدێهاتەکاندا زوڵمی بکردایەو عەزیەتی خەڵکی بدایەو ئیهانەی بکردایە میللەتی بێچارە حەقی نەبوو(لەل)-

---

*) کاك ئەحمەد، لە یەکێك لە کۆبوونەوەکانیدا، بەناوی(یادی مەولود)، کە لەماوەیەکی دیاریکراودا لایەنە گرنگەکانی سیرەی پێغەمبەر(ﷺ) باسدەکات، و بە ڕونی باس لە پێغەمبەر بوونی پێغەمبەر دەکات. هەر لەو کۆڕەدایە وتە مێژووییەکەی دەربارەی کار و کردەوەی هەندێك لە مەلاکانی سەردەمی خۆ دەڵێت،" من تەعەجوب دەکەم لە خەڵکی ئەم شارە، ئەم گشتە مەلایەیان هەیەو هێشتا موسوڵمانن و خوا دەناسن و ڕێگەی ئیسلامیان ون نەکردووە". کاك ئەحمەدی موفتی زادە: کاسێتی مەلودنامە.

هیچ قسەو رەخنەو نارەزاییەك دەربڕێت-بچوك ترین قسە بكات. حەقی نەبوو لار بڕوانێت، چونكە مەلعونەكان و شێخەكان و هەندێ لەمەلا دین فرۆشە مەلعونەكان، مانای قورئانیان دەگۆڕاو"أَطِيعُواْ اللّهَ وَأَطِيعُواْ الرَّسُولَ وَأُوْلِي الأَمْرِ مِنكُمْ". (أُوْلِي الأَمْرِ) واتە(شاه)، یانی بەرپرسانی دەوڵەت، كەباسمانكردووە (وَأُوْلِي الأَمْرِ)، یانی بیرمەندانی ئیجماع، بیرمەندانی ئەهلی حەل و عەقد، كە شورا دروست بكەن و لە ڕووی پێوەرە ئیسلامییەكانەوە بتوانن ئەحكام رابگەیەنن هەر حوكومێك بەو جۆرە ئیعلام بكرێت واجبە گوێ رایەڵی بكرێت. ئەوان دەیانووت "واتە، حوكمی(شاه)، یانی هەر فاسد و خراپە كارێك هەرچی بڵێت، دەبێت بەگوێی بكەیت". جامیللەتی كورد بەوشێوەیە لە موسوڵمانی حاڵی بووە، میللەتی كوردی بێ چارە ئەوە حاڵی بوو. ئەوە زەمان و فەرهەنگ و سەرزەمینی بوو، ئەوەش دینەكەی بوو! شتێكیان بەناوی ئیسلام دابوویە كوردی بێ چارە كە بەڕاستی لە هەرچی سیستەمە خەتەرناكتر بوو.

ئەوە چی جۆرە ئیسلامێكە هەر بڵێت(نوێژو ڕۆژوو) بكەو برۆ پارە لەرێی حەجدا خەرج بكەو دەوڵەمەند بووی زەكات بدەو پارە بێنە بۆ تەكیەو خانەقاكان، و ئەگەر تورە بوویت قسەیەك بەزمانتا هات، ژمارەیەك لەمـــەلاكان رووتـــو بكەنەوەو بەناوی(تەلاق) كەوتن و بڵێن چاكی دەكەینەوە بۆت، ئا ئەمە موسڵمانێتییەكەشی بوو، دەی ئەم میللەتە بێ چارە بەدبەختە، چ لایەكی ئاوەدان بوو كە دڵی پێ خۆش بكات؟ چ خۆشییەك لەمێژوو ژیاندا مابوو تاحیسابی بكات بۆ خۆی؟ ئەمە میللەتی كورد بوو.

زۆرێك ئاگادارن بەتایبەت گەنجەكان چەند ساڵ پێش ئێستا، كەوتمە هەوڵ و تەقەلا كە موسوڵمانی ڕاستی لەناو میللەتی كوردا زیندوبێتەوە و بامیللەتی

كورد بزانێت كوڕە(شێخ و مەلا)درۆی لەگەڵدا دەكەن و موسڵمانی ئەمەنییە، موسڵمانی ئەوەنییە لەدەمی خۆی بگرێتەوە و بیبات بۆ تەكیەو خانەقاكان. موسڵمانی ئەوە نییە بەناوی(تەلاَق كەوتن) تالاَن بكرێت و پارەی پێ نە هێلرێت، موسڵمانی ئەمە نییە كابرا ئەم گشتە زوڵمەی لێ بكرێت و بەشی بخورێت‌و دەنگ نەكات، موسڵمانی ئەوە نییە كۆمەڵێك لە خۆشگوزەرانیدا ئەمرو نەهی بكەن و فەرمان دەربكەن و باقی تر هەمیشە لە كوێرە وەری و زیللەت بكێشن، بەزیللەت و جەفارەتەوە لەبەرامبەر ئەوانی تر بوێستن، بە پێوەبن لە بەرامبەر ئەرباب و دەسەلاَتدارانەوە زەلیل و فەقیر بوەستانایە.

بەهەر حاڵ ئێمە هەوڵماندا ئەم بەرنامە لەناو بەرین و میللەت حاڵی بكەین دینی واقیعی چییە، دین ئەمەیە سەرو خوار-كەسێك لەبەرئەوەی مەسئولە لەپێشەوە بێت و هەژارێك لەبەر هەژار بوونی بكەوێتە خوارەوە لەهەموو شتێكدا- نەمێنێت، ئیسلام ئەوەیە زۆردار و بێ زۆر نە مێنێت، دەوڵەمەندو هەژار نە مێنێت ئەمانە دەسكیسەو كەڵكە، ئەم موسوڵمانییە كەئەم شێخ و مەلا دروستیان كردووە بۆ ئێوە ئەمانە دژی دینی خوایە، ئەمانە دژی قورئانە، قورئان‌و پێغەمبەران(درودی خودایان لەسەربێت)جۆرێكی تر بەرنامەیان پەیڕەو دەكرد، پێغەمبەر(ﷺ) هات ئەمانە وا شێخ و مەلاكان دروستیان كردووە، ئەم زوڵم و زۆرە لەناو بەرێت، ئەمانە وا(شاهەنشاهی) بەرپرسانی دەوڵەت دایان ناوە. پەنا بەخوا كاتێك بەرپرسێك دەچوویە لادێیەك چی ترس و لەرزێكی دەخستە دڵی ئەو خەڵكە هەژارەوە، ئیسلام بۆئەوە هات ئەمانە بپێچێتەوە.

لەساڵی(١٣٤٣)وە دوای ئەوەی لە(تاران) هاتبوومەوە تەقریبەن هەر خەریك بووم و كارێك نە دەكریا. ترسی دەوڵەت و شێخ و مەلا لەدڵی خەڵكدا زۆر بوو، ئەگەر

كەسێك هاتووچۆی منی بكردایە دەوڵەت دەیگرت و ئازاری دەداو مەلاكانیش پێیان دەووت كافرەو موونافیقە، لەبەرئەوە خەڵكی فەقیرانە زاتییان نەبوو حەقیشیان بوو، هەتا ساڵی(١٣٥٢) كە شوكر بۆ خوا ئەو بەربەستانە شكاو گەنجان لەو كاتەوە بیریان كردەوە، بەڵێ كەسێكی تر هەیە بەجۆرێكی دیكە لەبارەی دین و میللەتەوە قسە دەكات و بە جیاواز لەبارەی فەرهەنگ و مەحرومیەتی میللەتەوە قسە دەكات. زۆرێك لە بیریانە تەنها من شەرواڵی كوردیم لەپێدەكردو و خەڵكی سەرجادە تانەو تەشەریان لێدەدام و مەگەر تۆ (چێواری)* مەگەر تۆ كرێكاری. ئەمە جلی(چێوار و كرێكارە)، بۆچی شەرواڵ لەپێ دەكەیت؟

منیش وردە وردە باسم دەكرد بۆ خەڵكی، ئەگەر چێوار و كرێكار بەشەرن دەی منیش بەشەرم وەك ئەوان، ئەگەر ئێوە چێوار و كرێكار بە بەشەر نازانن منیش حەز دەكەم وەك ئەوان بەشەر نەبم. بەوجۆرە كە فیكری ئیسلامی خەڵكی فێردەكات. زۆركەس دەزانن ووشەی(كاكە—خاڵۆ —مامۆ) لە(سنە)و دەورو بەریدا بۆ ئیهانەكردن بەخەڵكی بەكار دەهێنران، كەسێك فەقیر بوایە ئەو ووشانەیان بۆ بەكار دەهێنا، بە هاورێكانم ووت، جگە لەوشەی(كاكە)هیچم پێنەڵێن، ئەگەر ئێوە ڕازی نین من بەئێوە دەڵێم(ئاغا)، بەلام ئێوە بەمن بڵێن(كاكە)، بەمجۆرە وورده وورده جلی كوردی و فەرهەنگی كوردی ڕێزێك پەیدابكات و لەناوشارەكەی خۆماندا(سنە) كەسێك دێهاتی فەقیر دەهات بەجلی كوردییەوە،و بەگاڵتە پێكردنی و كلاو شاڵەكەیان فڕێ دەدا، ئەم فیكرە وورده وورده بگۆڕێت و بزانن كوردن.

---

*) چێوار: ئەوكەسەیە كاری ئاژەڵداریدەكات و ئاژەڵ(مانگا، بزن، مەڕ...) دەكڕێت و دەیفرۆشێت.

وای لێهاتبوو خەڵكی دەگەیشتن بەیەكتری پێیان عەیب بوو بەكوردی قسەبكەن، هەر ئەمانە ئێستا مونافیقی خوێڕی بە درۆ بەكرێگیراوی (حیزبی بەعسو ئەمریكاو ئیسرائیل) دەڵێن"ئێمە كوردین". دەزانن ڕەفتاریان چۆن بوو .

تـــا دوێنیێ بوو پانتۆڵ و كلاّویان لەبەرەكردو و ڕیش و قژیان تێكەڵدەكردوو ملوانكەیان لەمل دەكردو و بنێشتیان دەخوارت، ئێستا مۆدەی ئەوە نەماوە و لەلایەكی ترەوە پارەیان پیێ دەدرێت بۆكارێكی دیكە دەچن بەناوی كوردەوە قسەدەكەن، كە زۆریان هەیە خۆیان بە كورد نازانن ئەوانەش بەرنامەیان بۆدادەنێنن، كوردنین، لەحالێكدا هەیانە ژن و منداڵەكەیان هەر بە كوردی قسەناكەن، بەلاّم بۆ كورد و میللەت خەڵەتاندن ئێژن كوردین. ئەم جوانگەلە یەكە یەكە بوون موقەیەد بوون و زۆر نە دەهاتن ترسیشتان فرە نەبوو كە پێتان بێژن كافر یان دەوڵەت بیانگرێت، ووردە ووردە لە ساڵی(١٣٥٢)بەولاوە هاتووچۆ پەیدابوو، ئەمە هەر ڕوویدا بەردەوام بوو تا گەیشتە ئەوەی(الحمد الله) ژمارە زۆربوو. سەیرمكرد لەسەرانسەری كوردەواریدا ژمارەیەك خەڵك هەیە ئەهلی كارن و توانایان هەیە، كەوتمە فیكری ئەوەی بۆ ئەم ڕەفیقگەلە، ئەم براو خوشكانەی وا هەندێك لە ئیسلام تێگەیشتن و شەهامەت و ئازایەتیان هەیە و ناترسن لە حوكومەت و شێخ و مەلا دەوڵەتیەكان، مەركەزگەلێك دروستبكەین بۆ ئەنجامدانی چالاكی، كە بتوانین میللەتی كورد ووریا بكەینەوە، لەژێر ئەم گشتە بەدبەختیە بیهێنینە دەرەوە.

دەستمانكرد بەدروستكردنی(مەدرەسەی قورئان)، مەدرەسەی قورئان دروست بوو، لەماوەیەكدا، چونكە میللەت زۆر زوڵمی لێكرا بوو لە زوویەكەوە بەدبەختی دەكێشێت بەدەست شێخ و دەوڵەت و زۆرێك لەمەلاكانەوە ئەو

پێشوازییە عەجیبەی لێکرا وا دەنگی دایەوە. لەگشت جێگەیەکەوە خەڵکی پێشوازیان کردوو حازر بوون بە تەواوی وجودەوە هاوکاری(مەدرەسە)بکەن و بێن دەرس بخوێنن و لەئیسلامی واقیعی شارەزابن و بزانن ئیسلام ڕێگەی ڕووبەڕوو بوونەوەیە، ئیسلام ڕێگەی قبوڵنەکردنی زوڵم و لەناوبردنی زاڵمانە.

ئەم چالاکیانە وورده وورده خەریك بوو توانایی پەیدا دەکرد، کە ئەم ئینقلابی ئێرانە هاتە بەرەوە. بەڵێ ئینقلابی ئێران حەقی میللەتی ئێران بوو دوای (٢٥٠٠) ساڵ لە زوڵمی شاهەنشاهی نەجاتی ببێت، بەڵام بەداخەوە ئینقلابێك فرە سەتحییانە بوو بێ پایە بوو، شتێك بوو هەروا وەك ئاگر لە کوتوپڕ بڵێسە بکێشێت، وەك پوشێك ئاگری تێبەر بدەیت بەوجۆرە میللەت ئەوەندە توڕە بوو لەدەست زوڵم و فەسادی شاهەنشاهییەوە گشتی سەر تا خوار ڕاپەڕی. حەقیقەتی ئەوەبوو(هەرچەندە ئەم ڕاپەڕینە هۆکاری ڕزگاری ئێران بوو)، بەڵام بۆ من زۆر کاریگەرهێن بوو کە ئێمە بنەڕەتی یەك قیام و ئینقلابێکمان دانابوو، کە لە داهاتوودا، بەڕاستی بتوانێت لە هەرچی بارەوە، هەم میللەتی کورد هەم میللەتان ڕزگار بکات، بەڵام چی ئەمانە ئا بەم ئینقلابە سەتحییە بردیان بەڕێوە، کەئەو ئینقلابە بونیادییە ئەو کارە ئەساسییەیە کە ئێمە کردبوومان ڕووبەڕوو ببێتەوە، لەگەڵ کۆمەڵێك موشکیلا کەباسی دەکەن. سەیری ئینقلابەکانی دونیامان کردوە، لەئەم ساڵانەدا لەو کاتەوە کەئیتر داگیرکەر تازە پەیدابووە، لەبەرامبەر ئیستیعماری گەورەی غەربەوە کە ئەمەریکا ئێستا بووەتە سەرداری، لەم لاشەوە شورەوی-سۆڤییەت-بۆتە سەرداری، جۆرێکی دیکە لەئیستیعمار و وڵات داگیرکردن لەو زەمانەوە ئەمانە بەوجۆرە دەسەڵاتیان پەیداکردووە بەسەر ئەم وڵاتە بەدبەختە بێچارانە لەهەر شوێنێکدا حەرەکەتێك کرابێت تەکانێك

درابێت، بۆئەوەی میللەت ئازادببێت لەژێر دەستی حوكومەتێك، كە ئەم حوكومەتە نۆكەری ئەو ئیستیعمارانەیە بەجۆرەها دەسكیسگەل داویانە بەسەریانداو نە یانهێلاوە سەر بەرزبكەنەوە. هەرئەم میللەتی ئێرانە چەندین جار حەرەكەتی دەستپێكردووە هەر بەكرێگیراوان داویانەتە سەریاناو خەفەیانكردووە. مەسەلەن ڕووداوی(سەرداری جەنگەڵ) ئینقلابی(جەنگەڵ) ئینقلابێك بوو بەڕاستی پتەو عادلانە مەنتقی ڕێك و پێك لەوانە بوو لەم ئینقلابەی ئاخیریش ئایندەی باشتر بوایە، چونكە وورده وورده‌و تەدریجی دەڕۆیشتە پێشەوەو هەر لەبەرئەوە مەحكەم ڕێگەی دەبڕی. لەوكاتا ئینگلستان فرە زۆرداربوو لە (ئێران)دا، (ئینگلستان و ڕوس) شورەوی سەردەمی(لینین). -لینین-ێك، كە خەڵكی وا دەزانن واقعانە فریادڕەسی مەردمە. كە نامەكانی ماوە چی دەسیسەیەكیان گرت بۆ لەناو بردنی ئەم ئینقلابە –(ڕەزاخان)ی دوابراویان هێناو دەسەلاتیان پێداو خستیانە سەركارو(لینین) موكەڕەر سفارشی-پەیام-ی نارد و نوسی بۆ(سەرداری جەنگەڵ)، كەدەبێت تەسلیم ببیت، چونكە ڕێكەوت بوو لەگەڵ ئینگلستانا میقدارێك سودی تێدابوو بۆ(شورەوی). (ئینگلستان) پەیمانی دابوو لە(ئێران) دەستیگیربوێت-پاشەكشەبكات-، كەلەوانەیە حەدی ئەكسەر (ئەوكاتە قیمەتی ملیۆنێك بوو لەساڵێكا-واتە دەكرێت بڵێین قیمەتی(٥٠٠-٦٠٠) هەزار تمەن سودی تێدا بووە، لینین بە(٥٠٠هەزار تمەن)سود كە ئینگلستان پێیدا لەسەرمایەی(ئێران) نەك هی خۆی، ئینقلابی ئێرانی فرۆش. (سەرداری جەنگەڵی) فرۆشت و ئێرانی بەدبەختكرد.

یان ساڵی(١٣٣٢) لەبابەتی(نەوت)دا، كەئەم دووانە زۆر گەورە بوون لەئینقلابی ئێراندا هەرچەند بەو مەحكەمی و پتەوییە ئینقلابی(جەنگەڵی) سەری نەگرت،

بەڵام بەڕاستی تەواوی میللەتی خستبوویە جموجوڵ. خەریك بوو میللەتی ئێران هەم لەدەستی(شاهەنشاهی) و هەم لەدەست تەڵەی ئیستیعماری(ئینگلستان) ڕزگاری بوێت. لەو کاتە ئەمەریکا دەستەلاتی پەیدا نە کردبوو لەئێراندا.

لەو کاتا(ئەمەریکا) هەوڵی دەدا لەئێراندا وەك لەزۆر جێگەکانی دیکە بتوانێت شوێن پێی خۆی بکاتەوە. کەهاوپەیان و دۆستن پێکەوە، بەڵام خۆ ئەمانە شەرەفییان نییە، وەك کۆمەڵێك دزو تالانکەر کەهاوپەیانن بۆ دزی بەیەکەوە، بەلام هەرچی بتوانن کلاو دەنێن سەری یەکتری، هەتا یەکتری دەکوژن ئەم ئیستیعمارگەل بەوجۆرەن. کەرەکی بوو بەهەر جۆرێك بێت جێگەی ئینگلستان لێژبکات و خۆی جێگەی بگرێتەوە.

بەهەرحاڵ ئینقلابی(ئێران) سەری دەگرت. بەڵام بەوجۆرە ئەو ئینقلابەیان وردکرد لەرێگەی سەرلەشکری(زاهدی) کە(شا)یان هێنایەوە بەوجۆرە چەندین(دە) ساڵ میللەتی ئێرانیان خستەوە ژێر چەپۆکی زاڵم لەساڵی(١٣٣٢) بۆ ساڵی(١٣٥٧)، دووبارە تالانی مەملەکەتەکە کرا. ئەم نۆکەرەیان دانا پاسیان بۆ-چاودێری- بکات و خۆیان مەملەکەت تالانبکەن.

لەزۆرێك لەجێگەی دونیادا، هەرکات میللەت ویستوویانە حەرەکەتێك و تەکانێك بدەن بە خۆیان و لە ژێر چەپۆکی ئەم زاڵمانا بێنە دەرەوەو نیشانی ئەدات-وەك ئەم ئینقلابە لە ئێرانا کەوتۆتە ڕێ- خەتەرگەلی گەورە گەورەی بۆدروست دەبێت هەروا کارێکی ئاسان نییە، ئەگەر ئەو ئینقلابە وا ئێمە خستبوومانە ڕێگەوە ئەو حەرەکەتە وا بە تەدریج و وورده وورده دەڕۆشتە پێشەوە هەروا بڕۆشتایەتە پێشەوە حیسابمانکردبوو لای کەم(١٠-١٥) ساڵی تری دەویست، کەمیللەتی کورد بەباشی و وردی حاڵی بێت لەحەق و ناحەق. حیسابی حاڵی بوێت لەعەدالەت و زوڵم، حیسابی حاڵی بوێت لەئیسلام و دەربار و تەکیەو خانەقاو جیاوازی ئەمانە بناسێت

و جیایان بکاتەوە، تێبگات چ زوڵمێکی لێکراوە، چ بەشگەلێکی خوراوە، ئەمانە بەباشی دەرك بكات.

بەڕاستی کاتێك حەرەکەتی ئینقلابی دەستی پێکرد بەتەواو تواناوە بڕواتە پێشەوە لەوانەیە نەك تەنها میللەتی کورد، بەڵکو باقی میللەتی مەحرومی ئێرانیش گشتی ڕزگار بکات. حەتا ئیحتیماڵی ئەوەش بوو میللەتی کوردی بێگومان ڕزگار دەکرد، چونکە مەحکەم دەڕۆشتە پێشەوە، وەك منداڵێك بەتەدریج و وردە وردە دەرسی پێ بڵێیت تا شپرز نەبێت. تا لەئاخرەوە زۆر زیرەك و زۆر بە توانا دەبێت و زۆرباش حاڵی دەبێت، حەرەکەتی ئینقلابیش بەوجۆرەیە، هەروەك ئەوەی ئێمە لەساڵی(١٣٢٣)دەستمان پێکردوو لەساڵی(١٣٥٦)دا دەستمانکرد بەدامەزراندنی (مەدرەسەی قورئان)و حیسابمان کرد بوو لای کەمی(١٠-١٥) ساڵی تردەبێت کاربکەیت تائەو کاتەو بڵێین میللەتی کورد هەڵسەرەوە بۆسەندنەوەی حەقی خۆت، بۆئەوەی ئیتر لەژێر زوڵم بێیتە دەرەوە، وردەوردە لەڕووی(دینییەوە فکرمان ڕۆشندەکردەوەو لیباسی کوردیمان لەبەردەکرد، و مەسەلەن هەندێك گەنجی بەئیمان دەهاتنە لامان و پێیان عەیب نەبوو (پانتۆڵیان) لادەبردوو(شەرواڵیان) لەپێدەکرد، کەسی واهەبوو (ماستەر و دکتۆرای)هەبوو پێی عەیب نەبوو، چونکە قبوڵی بوو شەرواڵی لەپێدەکرد، تاوردە وردە میللەتەکە خۆی لەبەرچاوی خۆی موحتەرەم ببێتەوەو فەرهەنگ و لیباسەکەی خۆی ئیحترام پەیدا بکات. ئەم کارە کەئێمە لە(سنە)ەوە دەستمان پێکردبوو وردە وردە بڵاو دەبوویەوە.

لەهیچ شوێنێکدا خەبەرێك نەبوو، لەگشت شوێنێکدا شێخ و مەلاکان گشتی ناتوانا، شێخەکان گشتی جاسوس بوو، ئەصڵەن کاریان هەر جاسوسی و خیانەت بوو، مەلاکانیش هەندێکیان بووبنە جاسوس و خائین و دەسەڵاتیان بەدەستەوە بوو مەرتەبەی بەرزی حوکومییان هەبوو، باقی مەلا فەقیرەکانیش دەسەڵاتیان نەبوو

هیچیان پێ نەدەكریا، هەم لە ڕووی داراییەوە هەژار، هەم لە ڕووی سیاسیەوە هیچ قودرەت و ڕێزێكیان نەبوو كارێك بكەن. وردە وردە خەریك بوو بلاوەبوویەوە میللەتی كورد وریا ببێتەوە. بزوتنەوەیەك بەوجۆرە بڕۆشتایە لەكۆتاییەوە جێگەی ئومێدبوو، ئەما ئەم ئینقلابی ئێرانە دروستبوو، وەك بەعزە باوك و دایكێك ناشی منداڵەكەیان نەخۆشە، یان زەینی كۆڵە-لەبەركرنی زانیاری زەعیفە- لەشتێكدا زۆری بۆدەهێنن دەڵێن"دەبێت یەلا بخوێنە". یان هەندێك مامۆستای ناشی نەلەڕووی ئوصولەوە. (منداڵێك ئەگەر تەمەنی بێت ئەبێت هانی بدەیت و ئاگاداری بكەیت بخوێنێت)، بەلام تەمەنی ناكات هەوڵ دەدات بخوێنێت، ئەما حاڵی ناوێت كێشەیەك لە زهنیدایە، لەبەرنامەی بەردەستیدایە. لەمامۆستاكەیدا، ئەمان هەر زۆری بۆ دەهێنن ئەوەنەی تر ناڕەحەت دەبێت و سەیردەكەیت دوای ماوەیەكی تر فیراردەكات و ئەصڵەن واز لەخوێندن دەهێنێت، لەوەودوا دەڕوات بۆ ئیشكردن و كرێكاری، تەنها لەبەرئەوەی لەدەست خوێندن خۆی نەجات بدات.

ئینقلابی ئێران، وەك ئەم بەرنامە سەتحیانە بوو، وەك ئەوەی زۆر بهێنی بۆ منداڵێك كەدەبێت هەر خوێندەوار و زیرەك بێت، بە پەلە بوو-میللەتی بەپەلە خستە ڕێ، لەكاتێكدا دەبوو ساڵەهای ساڵ درێژەی بكێشایە، بەهەر حاڵ نیگەران بووین ئەم ئینقلابە سەتحییە ببێتە هۆكاری ئینقلابەكەی ئێمەش، ئەمەش لەبەرئەوەی كاتێك سەتحییانەیە-ئینقلاب- ناتوانێت خۆی لەدەستی پیلانی ئیستیعمارەوە بپارێزێت.

ئەم دوا بڕیاگەلە(بەریتانیاو سۆڤییەتو ئەمریكا)چۆن ئینقلابی جەنگەڵیان شكستدا، چۆن ئینقلابی نەوتیان شكستدا، چۆن بزوتنەوەكانی دیكەی ئینقلابی لەئێراندا بەردەوام بووە. وەك(مشروتە)، چۆن بزوتنەوەی گەورە لەدونیادا بووە، كە بوویانە گەشتۆتە سەركەوتنی گەورەو ڕوخاندویانە، ئینقلابی ئێرانیش دووچاری دەردی سەری و موشكیلە دەبێت، هەر لەئەوەڵەوە ئەم نیگەرانییەمان هەبوو، وەك

ئەوە وایە(کانی ئاو)ێك، یان کارێزێکت هەبێت(١٠-١٥) ساڵ بکەویتە شوێنی و چەندین کیلۆمەتر لەئەم لاو ئەولاوە بڕۆیت کە بتوانێت ئاوێك هەمیشەیی و بەردەوام کەئیتر نەبڕێتەوە دەستەبەری بکات، بەلاّم لافاوێك لە پڕدا بێت کارێزو و هەرچی شتە تۆ تازە دەستت پێکردووە گشتی دامالێت و لەناوی بەرێت، کاری ئێمە کاری ئەو کارێزە بوو، دوای ساڵەها ببێتە کارێزێك و نە بڕێتەوە، بەلاّم ئینقلابی ئێران لافاو بوو. لافاوێك هات کردییە هەرا و کەسافەت و جەنجاڵ و زەحمەتی ئێمەشی بەربادا و لەناوی برد.

هەر لەئەوەڵی ئەوەڵەوە نیگەران بووین شتێك بەو جۆرە پێش بێت، جا میللەتی کورد بەڕاستی، ئەگەر ئەم ئینقلابی ئێرانە سەری هەڵنەدایە و دوای(١٠-١٥) ساڵی دیکە ڕوی بدایە دەبوویە ڕەهبەری ئەم ئینقلابەی ئێران، دەبوویە پێشڕەوی ئینقلاب، چونکە سەیرت دەکرد ئەو بزوتنەوە ئینقلابیە بەرلەوەی ئینقلابی ئێران دروست ببێت لە کوردەواریدا بوو-لەهیچ شوێنێکی ئێراندا نەبوو- ئابەو جۆرەی (مەدرەسەی قورئان) دروست بوو وردە وردە خوێنەوار و نەخوێنەوار و ژن و پیاو کور و کچ پەروەردە دەکران و حاڵی دەکران لە حەقیقەتی ئیسلام و مەسیری ئینقلابی ئیسلامییان پێ نیشان دەدرییا کەهیچ جۆرە زوڵمێك، هیچ جۆرە ناڕەحەتییەك لە ئاییندەدا قبوڵ نەکەن، ئەو جۆرە ئیسلامەی ئێمە پێمانیان حاڵی دەکرد، کە هەتا لە بەرامبەر کەسێکەوە بوێتی ئەمە واتای(شیرکە)، هەتا ئەمە یەك نەفەر عەبایەکی بوێت، مێزەرەیەکی بوێت و بەوە خۆی جیا بکاتەوە لەخەڵك ئەمە گوناه و مەعصییەتە، ئەمە(فەخر) فرۆشییە، هەتا ئەمە یەك نەفەر لەقەبی هەبێت و پێی بڵێن(مەلا-سەید_حاجی_شێخ)و ئەم لەقەبە ماقوڵتری دەکات لەخەڵك و شانازی پێوە دەکات، ئەمە گوناهە، ئەمانە گشتی باتڵە و ئیسلام دەبێت هەموو ئەمانە لەناو بەرێت. تەواوی مرۆڤەکان دەبێت یەك پلەیان هەبێت

لەڕووی مادی و مەعنەوییەوە، بان و خوار نەمێنێت، ماقوڵو ناماقوڵ نەمێنێت، لەقەب و ئیمتیاز و عەلامەت و مەدالیا نەمێنێت. ئـا بەوجۆرە بەموحکەمی خەریك بووین میللەتی کوردمان حاڵی دەکرد، بەڕاستی ئەم میللەتە دەیتوانی ببێتە ڕەهبەری ئینقلاب بۆ تەواوی ئێران، ئەگەر بەوجۆرە بچوایەتە پێشەوە، بەلاّم هێشتا ئیسلام ڕوون نەکراوەتەوە، هێشتا سەرەتای کارە. لەکتوپڕا ئەم ئینقلابەی ئێران دەرکەوت. چەندێك نیگەران بووین!! خوایا ئەم ئینقلابە، بەڵێ....

بە هەرحاڵ، حەقی میللەتە و میللەت تورەبێت و خۆی ڕزگار بکات، بەلاّم لەبەرئەوەی بێ بنەڕەتەو هەوڵێکی عەجولانەیە ئاخری شتێکی ڕێك و پێك نابێت و دەبێتە هۆکاری لەبەین بردنی ئینقلابەکەی ئێمەش.

ئەگەر ئێستا باسی ئەوە بکەم چی پەیوەندییەك لەنێوان ئینقلابی ئێمەو ئینقلابی ئێرانا هەبووە و چۆن ئەم ئینقلابەی ئێران بوویە باعیسی ئەم ئینقلابەی ئێمە. ئەمە دوورو درێژو لەبارەیەوە نادوێم.

بەلاّم بەکورتی ئەوەی هۆکاری نیگەرانی بوو چی بوو؟ ئەمە بوو، دەمزانی کاتێك ئەم ئینقلابە دروست دەبێت یالاّ وەك ڕابردوو خۆپیشاندان و پێکدادان و دەزگای جاسوسی دەکەونە کار دژی ئینقلاب کە لەناوی بەرن، چونکە ئەم هێزە ئیستیعمارییەی باسمانکرد، هەرچەند دژایەتیان هەیە بەیەکەوە، بەلاّم هاوڕان لەوەی نە هێڵن هێزێکی دیکە پەیدابێت و کەسێکی دیکە پەیدا ببێت و قسە بکات، لەبەرئەوە هەر دووکیان دەستدەخەنە دەستییەکەوە بۆسەرکوتکردنی ئینقلاب، هەروەك چۆن (ئەمریکاو شورەوی چین-کە تازە دەستیپێکردووە بۆ دونیا تالاّنکردن-)هەرسێکیان دژی ئینقلاب قسەیان دەکردو و پاڵیان دەدایە پاڵ(شا)وە و پارێزگاریان لێ دەکرد، ئەمە دەلیل بوو دوای ئەوە ئینقلاب سەرکەوێت، ئەمانە گشتی یەك دەنگن بۆئەوەی ئینقلاب لەناو بەرن و(شاە) بهێننەوە، یان(شاە) نەبێت

نۆکەرێکی تر بۆ ئەوان فەرق ناکات، چونکە ئەوان ئەوەندە وەفادارنین بۆ نۆکەری خۆیان گرنگ ئەوەیە نۆکەرێك دانێن ئەمین بێتو خەیانەت لەمیللەت بکات و خزمەت بکات بەئەوان. هەموو ئەمانە لەزهنمدا ڕۆشنبوو، ئینقلابێك ئاواسەتحیيانە بڕواتە پێشەوە دەرەقەتی ئەم گشتە دەسیسەو پیلانانە نایەت بەتایبەتی لە(کوردەواریدا).

لەجێگەکانی دیکە شەرایەتییەکە جیاوازە ناوچە سەر سنورییەکان جیاوازە لەناوچە سەنتەرییەکان ئەو حەساسترە، لەناوچەی سەنتەریدا خەتەریات کەمترە وەك لەناوچە سەر سنورییەکاندا. ئەم گشتە هێزە دەتوانن ئاسان دەستێوەردان ئەنجام بدەن. جگە لەوەش میللەتی کوردیش ئەوەندەی مەحرومییەتی دیووە ئەم حەرەکەتەی ئێمە لەم چەند ساڵەدا نە یتوانیوە ئازا-خێرا-ئاگاداری بکاتەوە، زەمانی مابوو تا بەتەواوەتی زیندوو ببێتەوە. ئیتر بەهیچ شێوەیەك نامەردی قبوڵ نەکات و هیچ درۆ قبوڵ نەکات و لەبەرامبەر زۆرو زوڵمەوە سەر نەخەوێنێت. بەڕاستی مابووی میللەتی کورد بگاتە ئەو حاڵەتە، نیگەران بووین، ئەگەر بێتو باقی ناوچەکانی ئێران زۆر توشی کێشە نەبن لە دوای ئینقلاب، بەڵام ناوچە سەرسنورەکان کەرێگەی هاتووچۆی ئەمریکاو شورەوی و نۆکەرەکانیانە، و بەتایبەتی کوردەواری لەلایەکەوە(عێراق و لەلایەکەوە (تورکیا)، حیزبی (بەعسی) عێراقیش دەناسین، و دەزانین چی دوژمنێکە بۆ میللەتی کورد!! چۆن بەناوی دڵسۆزی قوردەکات بەسەر میللەتی کوردا و دەزانین چی بەلایەکی بەسەرماندا هێناوە، بیری ئەوەمدەکردەوە، بەیانی میللەتی کوردی بێ چارە کەهێشتا دۆست و دوژمنی باش نە ناسیوە، هێشتا وریا نە بۆتەوە، ئەگەر ئینقلابێك ڕوویدات ئەم گشتە دەزگا جاسوسیگەلە(سەگەکانی خۆیان) بەربدەنە وڵاتی کوردەواری، میللەتی کوردی بێ چارە لەژێر چەپۆکی ئەمانەدا چی بکات؟ ئەگەر لەلایەکەوە دڵخۆشبین ئینقلاب

ئەبێتە باعیسی ئەوەی میللەتی كورد لەژێر چەپۆكی شاهەنشاهی ڕزگاری ببێت و ئەم گشتە فەقیرو بەدبەختییەی هاتووە بەسەریدا تەواوبێت و ئاخری ڕووی ئاسایش و خۆشی ببینێت و سەر بەرز بكاتەوە و فەرهەنگ و زمانی میللەتی خۆی بناسێنێت بەدونیا، وەك هەرچی میللەتی دونیایە بەڕەسمێك كە لەئیسلامدا هەیە ئازادی خۆی و ئیختیاراتی خۆی لەدەستی خۆیدا بێت، لەبەرامبەر ئەمەوە ئەم نیگەرانییە هەیە، چونكە هێشتا ووریا نە بۆتەوە و دۆستی و دوژمن لەیەك جیاناكاتەوە، لەلایەكی ترەوە دووبارە(ئینگلستان) لەلایەكەوە(ئەمریكا) لەلایەكەوە(شورەوی)، لەلایەكەوە، نۆكەرەكانیان كە(ئیسرائیل)ە، (میصرە-بەعسی عێراق)ەو لەولاوە هاودەستەی (شاه)، كەهێشتا لە ئێرانا ماون. ئەمانە گشتی دەستبدەنە دەستییەكەوەو كوردستان بكەنە جێگەی ڕەفتارو پیلانی خۆیان و میللەتی كوردی بێ چارە لەجیاتی ئەوەی سەر بەرزبكاتەوە ڕووی ئاسایش و خۆشی ببینێت ئەوەنەی تر زیللەت وبەدبەختی و فەقیری و دواكەوتوویی یەخەی دەگرێت. ئەمە نیگەرانییەك بوو لە دڵما كە بەڕاستیش وابوو.

هەر لەگەڵ حوكومەتی(شاه) تەختی لەقبوو كەوتە ئەوەی بڕوخێت و دەسەڵاتی نەما، سەیرتكرد لەملاوە یەكێك سەری بەرز كردەوە لەولاوە یەكێك سەری بەرز كردەوە، شتگەلی ئینقلابی و مرۆڤی ئینقلابی دروست بوو، لەكاتێكدا سەیر دەكەیت بەر لەوەی دەسەڵاتی(شاه) لاوازبێت لەسەرانسەری كوردەواریدا یەك جێگە نەبوو ڕەسمی و ئاشكرا دژی حوكومەت قسەیەك بكات، نەمەلایەك، نەشێخێك، نەمامۆستایەك، نەكارمەندێك ، هیچ مزگەوت و مەركەزو قوتابخانەیەك نەبوو بەشێوەیەكی ئاشكرا حەقیقەت بڵێتە خەڵكی و خەڵكیش حاڵی بكرێت لەخیانەتی حوكومەت. تەنها هێزێك لەتەواوی كوردەواریدا هەبوو ئێمە بووین، لەكاتێكدا باقی مەلاكان، وەك ئەم(مەلا شێخ عزدین)ەكە ئیمام جومعە بوو لە(بۆكان)دا،

لەگەڵ كۆمەڵێك لەبرادەران چوین بۆ دیدەنی، (خۆشمدەویست)، چونكە جیاواز بوو لەگەڵ مەلاكانی تردا كەمێك جیاواز بوو، مەسەلەن ئیمام جومعەكانی تر سەعاتێك بەكوردی دەهاتن بەقەدو بالآی (شاه)دا، بەلاّم ئەو تەنها لە وتارە(عەرەبی)ەكەدا دوعای خێری بۆ(شاه) دەكرد. ئەمە جیاوازی بوو لەبەرئەوە خۆشمدەویست، چونكە كاتێك ئیمام جومعەكانی كوردەواری گشتی بەوجۆرە بوون ئەو كەئیمام جومعە بوو لەكوردیدا دوعای خێری نەدەكرد بۆ(شا)و تەنها لەعەرەبیدا دوعای دەكرد ئەوە یەكێك بوو بووە هۆی ئەوەی خۆشمبوێت، شتێكی تریش كە بوویە، هۆی ئەوەی خۆشمبوێت ئەوە بوو، لەكاتێكدا مەلا و شێخە دەوڵەتیەكان دەستیان دایە دەستی یەكەوەو تۆماریان دروستدەكرد دژی من، كە ساڵەها ئەمە كاریان بوو. ئەمە كۆمۆنیستە، ئەمە لامەزهەبیە، ئەمە مونافیقە، ئەمە كافرە، بردبویان بۆلای بۆ(سابلاّخ) (مەلا شێخ عزالدین) ئیمزای نەكردبوو لەبەرئەوە واقیعەن خۆشمدەویست، ئەو ئەوەندە شەهامەتی هەبوو، لەگەڵ ئەوەی ئیمام جومعە بوودو لە تەرەف شاوە دانراوەو حوكمی(شاه)بە دەستیوەیەتی هێشتا ئەوەندە شەهامەتی هەبێت، كەمەلاكانی دەوڵەت بڵێن ئیمزای بكەن و ئەو ئیمزای نەكات، بوویە مایەی خۆشەویستی و ڕێزم بۆی، بەهەرحاڵ پەیوەندییەكی دۆستانەمان بوو، لەگەڵ هاوڕێیاندا چوین، وا ڕێكەوت جومعە هاتە پێشەوەو چوین لەجومعا دانیشتین، كاتێك گەیشتە ئەوەی لەعەرەبیدا دوعایكرد بۆ(شاه)، هاوڕێكان ناوچاویان دابەیەكدا، منیش تا ئەوكاتە.نە چوویبوومە خوتبەی جومعەی، لەڕاستیدا نە مزانی بەوجۆرە دوعادەكات دەستمان بەرزكردەوەو (ئامین)ماندەكرد لەپڕ سەیرمانكرد دوعای بۆ شای مەلعونكرد دەستمان داگرت لەوەودوا هاوڕێیان وەختبوو كەچەڵم بكەن، ئەمەیە پیاوە خۆشەویستەكەت؟ ئەمەیە مەلا خۆشەویستەكەت كە بەعەرەبی دوعای خێردەكات بۆ شا؟!

منیش دەستمكرد بەتەئویل ئاخر چی بكات، دەسەلاتە، پارەی نییە خاسترین مەلای ڕەسمی لەناو مەلاكاندا(ئەگینا زۆر مەلای بەئیمانمان هەبوو لەگۆشە جێگەیەكدا، بەلاّم دەسەلاتیان نە بوو كارێك بكەن)، بەلاّم لەناو ئەو مەلانەی (شاە) دەسەلاّتی پێدابوون، باشترینیان(مەلا شێخ عزالدین) بوو. باشیەكەشی ئەوە بوو بەكوردی دوعای خێری نەدەكرد بەعەرەبی دوعای خێری دەكرد، زۆر بەكوردی نە دەهاتە شان و باڵیا، ئەمە وەزعی كوردەواری بوو باقی تریش وەزعیان مەعلوم بوو.

دەی سەیرمانكرد لەگەڵ حوكومەتی(شاە) تەق و لەق بوو، زۆر و دەسەلاّتی نەما، لەگشتلایەكەوە مرۆڤی ئینقلابی بەرز بوونەوە، گروپی ئینقلابی سەریانهەڵداو (چەكوش و داس) چوو بە ئاسمانا!

نە یانهێلاّ میللەت حاڵی بێت، ئەی هاوار(داس و چەكوش)یانی دژی ئیسلام، یانی ئاكاری(ماركسی)، (مەلا شێخ عزالدین)ی بێچارە بارەها-چەندینجار-پێم ووت"كورە مەخەڵەتێ، كورە ئەمانە دوژمنی ئیسلامن، كورە با نە تكەنە داردەست"، لەسەفەرەكەی(بابە كەندیا) دوای چەندجار قسەكردن وتی "وەلاّ حاڵی بووم فلاّن كەس ئەمانە(ماركسیەكان) موشكیلەن، بەلاّم چارەم نییەو ناتوانم دەستیان لێ هەڵگرم". بەهەرحاڵ، چونكە مەلا بەدەستیانەوە بوو میللەتیان دەخەڵەتاند، ئەمانە دوژمنی ئیسلام نین، لەكاتێكدا ئەم گروپانە ئەگەر ڕاستبكەن "ئاخر ماركسییەكان دوو جۆرن، جۆرێكیان صادق و ڕاست هەر لە زویەكەوە ماركسن و عەقیدەیان وابوو، چونكە دیانەتی كەسیفی خانەقاو شێخ و مەلاكانیان دیووە لایانداوە لەئیسلام، لەبەرئەوە پەیوەندییان كردووە بەمەكتەبی كۆمۆنیستەوە، ئەوانە ڕاستن بەهەرحاڵ، بەشێكی تریان كەهەر خودی دەزگای(ساواك) دروستیدەكردن، كەزۆربەیان لەناوگروپە ماركسیەكاندا بوون

کۆمەڵێکیش(CIA)ی ئەمریکی دروستیاندەکات*، ئەمانە گشتی تێکەڵبوون بەسەریەکداو گشتی سەری بەرز کردەوە، بەهەرحاڵ چی ئەمریکایی بێت و چی ساواکی بێت ، چی ڕوسی و چینی بێت لەکۆتایدا مارکسین و دوژمنی ئیسلامن. ئەم مەکتەبە لەگەڵ ئیسلامدا سازشی نییەو هەوڵ دەدات ئیسلام لەناو ببات، دووەم دوژمنی میللەتە، کورە(مەلا شێخ عزالدین) تۆ دەڵێیت"هەرچی هەن ئەمانە هەر کوردن"، ئەوەڵەن لە دوولاوە کوردنین:-

یەکەم: مارکس دوژمنە، لەگەڵ نەتەوەدا سازشی نییە و زۆر خراپ دەڕوانێت بۆ میللەت، چونکە میللەت و هەرچی شتە لە نەزەریدا مەعلولەو شەرایەتی ئابوری ڕابردووە و خراپە و دەبێت لەناو بچێت. ئەمانەش وا لەگەڵیدا بووندەبێت گشتی لەناو بچێت، نەتەوایەتیش هەروەك(دین) خوێنتاڵە لە نەزەریداو هەوڵ دەدات لەناوی ببات مەخەڵەتێ ئەمانە کورد نین.

دووەم: ئاخر(مەلا شێخ عزالدین) بیری لێبکەرەوە(سابلاخ)ەکەی خۆت بێنە ببینە تایەك نەفەر کورد هەیە دوو سەد نەفەر سێ سەد نەفەر غەیرە کورد دەڕوات و قسە قسەی ئەوانە، ئەم گروپە مارکسیە بۆ کورد کارناکەن، کاریان نییە بەسەر

---

*) لێرەدا، کاك ئەحمەد زۆر زیرەکانە مامەڵەیکردووەو زۆر وردتر توانیویەتی حاڵی ئەوکاتەی ئینقلاب بخوێنێتەوەو وەك کۆمەڵناس و سیاسییەکی چاوکراوە دراسەی کۆمەڵگاکەی کردووە، دەربارەی بەکرێگرتن و دروستکردنی گروپەکانی لەلایەن (CIA)دوە بابەتێکی زۆر تایبەت و ناڕوونە بۆهەندێك کەس لەوڕوویەوە، کە چۆن (CIA)ی ئەمەریکی کاربۆ دروستکردنی گروپی مارکسی) دەکات؟!! لەکاتێکدا ئەو دوو دەستەڵاتە تاسەرئێسقان دوژمنی یەکن، ڕاستە دوژمنن، زیرەکی(موفتی زادە)ش لێردایە دەرکی ئەوەیکردووە.لە کتێبی(جەنگی هەواڵگیری نێوان دەزگای هەواڵگیری-KBG-CIA-دا، نوسەر دەڵێت"بڕی حەفتاو پێنج ملیۆن دۆلار، (لەلایەن دەزگای-CIA-دوە)تەرخانکراوە بۆ یارمەتیدانی هەندێك گروپی تر، کەخۆیان بە(شرعی)دادەنا، لەگەڵ چەند گروپێکی سیاسی". بڕوانە: سیلیا بلیدوسکا- جوناسان لوتش: جەنگی هەواڵگیری نێوان دەزگای هەواڵگیری ئەمەریکاو ڕوسیا جەنگی سارد،KBG-CIA، ل٤٠.

كوردستانەوە، بڕوانە لەشوێنەكانی تردا شوێن پێیان نییەو میللەت وریاترە، لەهەر كوێ سەر بەرز دەكەنەوە دەیەن بەتەوقی سەریاندا. دەزانن ئەمانە خائینن، بەتایبەتی(ئەمریكا)ییەكانیان زۆر ڕۆشنە كەچی خیانەتێكیان كرد لەساڵی(١٣٤٢)دا (حیزبی تودە) چۆن ئینقلابی ئێرانیان ووردكرد، خەڵك ئەمانە دەزانن و ڕێگەیان پێنادەن، بەلاّم میللەتی كورد فەقیرە، دێن لەكوردەواریدا ئەم كارانە دەكەن، چونكە چوار نەفەری وەك تۆ هەیە بەدەستیانەوە خەڵكی پێ بخەڵەتێنن، كورە وەرە لەبەر گروپێك كەلەلایەن ئەمریكاو عێراق و حوكومەتی شورەوییەوە پارەیان پێدەدرێت دژی ئینقلاب كار بكەن تۆ میللەتی كورد مەفەوتێنە، خاكی كوردەواری مەكە شوێنی ئەم خائین و كورد فرۆشانە. بەداخەوە سودی نەبوو.

وورده وورده زەمانگوزەریا خوا كردی هەر خۆیان بەدەمی خۆیان ماهییەتی خۆیان خستەدەرەوە، ئەوكاتە(حیزبی دیمكرات)یش هاودەستی دەكرد، لەگەڵ ئەماندا چەندین جار ئاگادارم دەكردنەوە،(حیزبی دیمكرات) پێشینەی باشبووە مەكەونە شوێن ئەمماركسیانەوە، وەرن باری میللەت بگرن، میللەتی كورد زوڵمی لێكراوە ئەمانە درۆدەكەن، ئاخری وورده وورده(حیزبی دیمكرات) جیا بووەوە لەوان-ماركسییەكان-، وورده وورده(حیزبی دیمكرات) ماهییەتی ئەوانی خستەدەرەوە، مەعلوم بوو (مەلا سید جلال) برای(مەلا شیخ عزالدین) چۆن لەڕێگەی بەعسەوە كاردەكات، مەعلوم بوو(كۆمەڵە) چۆن لەهەموو لایەكەوە دەڕۆن دەلەوەڕن و حقوقی نۆكەری وەردەگرن، بۆئەوەی دژی ئینقلاب كاربكەن. بەكورتی خۆیان وورده وورده ماهییەتی خۆیان خستەدەرەوە بەداخەوە، هەر لە(بابە كەندیا) ووتم" بە(مەلا شێخ عزالدین)تۆ بەلایەنی كەمەوە باری میللەتەكە بگرە، ئێستا كەمێك نێوانی(حیزبی دیمكرات) و(ئەم كۆمۆنیستگەلە) شێواوە، چونكە(حیزبی دیمكرات)

پێشینەیەکی هەیە بۆ میللەتی کورد، وەرە هیچ نەبێت تۆ پاڵبدە بەمانەوە پاڵمەدە بەوانەوە، ووتم"بۆچی ئەوەندە بەدبەختی؟! بۆچی ئەوەندە بەدشانسی؟!" چونکە کۆمەڵەو فیدابیەکان-چریکەی فیدای- دوژمنی دینن دوژمنی میللەتیشن، تۆ دەبیتە داردەستی ئەوان، هیچ نەبێ وەرە پاڵبدە بە پاڵ(حیزبی دیمکرات)ەوە، بەداخەوە لێرەشدا هەڵەیکردوو پاڵیدا بەخائینەکانەوە. بەهەرحاڵ، میللەتێك تا ئاگابێت کەسانێك شارەزا نەبن نیسبەت بەمەسەلەکان کلۆڵ و بەدبەخت دەبن و دەبنە داردەستی دوژمن دژی میللەتی خۆیان.

جالەگشت لایەکەوە ئەم گروپە خائینە، کەپوڵی (ئەمریکاو عێراق و شورەوی)یان وەردەگرت سەریان بەرزکردەوە، سەیرمکرد هەروەك ئەوەی ئێمە لێی نیگەران بووین دروست بوو، جا هاوار بۆ میللەتی کورد چیبکات بەدەست ئەم گشتە گروپە خائینەوە، چۆن نەخەڵەتێ ؟! چۆن خاکەکەی وێران نەبێت؟! چۆن خەڵکەکەی سەرلێشێواو نەبێت؟!

كاك ئەحمەدی موفتی زادە لەبەردەم چەمكەكانی ﴿هەژاری- موستەزعەف- ملاء- موترەفین- ئەشرافییەت﴾دا

یەكێك لەو بابەتانەی لەژیانی(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) جێگەی گرنگی پێدانەو هەرگیز ناكرێت ئاماژەی بۆنەكرێت، ئەویش بریتییە لە تێڕوانینی موفتی زادە بۆ چەمكەكانی(هەژاری و موستەزعەف و لەقەب و ملاء و موترەفین)، چونكە لە تەواوی ئەو هەولانەی(كاك ئەحمەد) لەژیانی بزوتنەوەی خۆیدا داوییەتی، لەهەموو بوارەكاندا چی بواری(سیاسی، ئابوری، كۆمەلایەتی، ئایینی) هەمیشە ئەم چەمكانە ئامادەگیان هەبووە و كاری بۆكردون و كۆمەلگای كوردی بەتایبەتی و كۆمەلگای ئێرانی بەگشتی لێی ئاگادار كردونەتەوە، بۆیە لێرەدا بەدلنیاییەوە دەلێم هەرچەندە بنوسین قسە لەسەرئەم مەسەلەیە بكەین دواجار نەمانتوانیوە ئەوە بلێین، كە(كاك ئەحمەد) خۆی ویستویەتی بیلێت و كاری بۆ كردووە!

لەم باسەدا هەولدەدەین لەسەر دوو تەوەرەی گشتی قسە بكەین. لەسەرەتادا قسە لەبارەی رونكردنەوەی(موفتی زاد)ەوە دەكەین دەربارەی ئەم چەمكگەلە، دواتر هەولدەدەین ئەوە ڕونبكەینەوە، كە(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) لەژیانی ڕۆژانەی خۆیدا تاچەندێك ویستویەتی لەو واقیعەدا ژیان بگوزەرێنێت، هەروەها وەلامی ئەو قسەو باسە بدەینەوە، كەدەلێت"كاك ئەحمەد، بەفیعلی كاری بۆ ئەوە كردووە ببێتە كەسێكی پلەو پایەدار و لەبەر گەیشتن بەدەسەلات هەموو كەسێكی ڕەفزكردووە.

سەرەتا پرسیارێك هەیە دەبێت هەڵوێستەیەکی لەسەربکەین و دوواتر لەرێگەی وەڵامی ئەم پرسیارەوە داغلی ئەو دونیا فراوان و ئەو هەوڵە بەردەوامەی(موفتی زادە)دەبین. پرسیارەکەش ئەوەیە، (کاك ئەحمەدی موفتی زادە) ڕاهبەری ئەهلی سوننەی کورد، ئەو بزوتنەوەیەیی بەرپایکرد و خۆی بوویە پێشەنگی و شەو ڕۆژی خستە سەریەك بۆئەوەی مافی نەتەوەکەی وەربگرێتەوە دروشمەکانی چی بوون؟

کاك ئەحمەد، بە(سێ) دروشم دەستیپێکردو تا مردنیش بەم دروشمانە بەئەمەك و باوەڕدار بوو، کەبریتیی بوون لە[1]:

- **نەهێشتنی ستەمی نەتەوایەتی**
- **نەهێشتنی ستەمی مەزهەبی**
- **نەهێشتنی ستەمی چینایەتی**

ئەمانە ئەو(سێ) دروشمە بوون، کە(کاك ئەحمەد) لەهەموو وتارو نوسینەکانیدا کاری بۆ دەکردن و هەوڵی چەسپاندنی لەیاسای ئەساسی دەستوریدا دەدا، چونکە دەیزانی یەکێك لەهۆکارەکانی هەڵوەشاندنی کۆمەڵگا و لەبن هێنانی بریتییە لە(ستەم). ستەم بریتییە لەدەست درێژیکردنەسەر مافی مادی و مەعنەوی مرۆڤەکان[2].

لەئەنجامی تێڕامانی قوڵی(موفتی زادە) لەقورئان ئەوەی بۆ دەرکەوتووە لەسەر زەویدا(دوو)جۆر کۆمەڵگا هەیە.

---

[1]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شعری دیاری بۆ یاران، چاپی یەکەم ، زستانی ١٣٨٦، ل- ل ل

[2])کاك ئەحمەدی موفتی زادە، و. یاسین حەمە سەعید: یەکبوونی ئیسلامی، گۆڤاری هەژان، ژ.١٧-١٨، ٢٠٠٦، ل٢٨٥.

كۆمەڵگای(دینی) و كۆمەڵگایەكی (تاغوتی)،"قورئان كۆمەڵگای دینی بەئێمە حاڵی دەكات كەبریتییە لەكۆمەڵگایەك بەبێ ئیمتیازات، بێ چینایەتی، بێ گەورەو بچوك، كۆمەڵگای بێ ئەداو ئەتوار، كۆمەڵگای بێ فیزو تەكەبور، بێ لەقەب و تایبەتمەندی.

كۆمەڵگای تاغوتی، واتە كۆمەڵگای پلە پلە، كۆمەڵگای سیلسیلە و مەراتیب،و ئیمتیازات، واتە كۆمەڵگای لەقەب و مەدالیا، كۆمەڵگای ماقوڵ و ناماقوڵ و ئەشرافی، كۆمەڵگای هەژارو دەوڵەمەند، هەموو ئەمانەش گشتی كلۆڵی و بەدبەختی خەڵكی دەیكێشن، ئەگەر قورئان شارەزابین كۆمەڵگای تاغوتی ئێستا* قوبوڵ ناكەین"[1].

دوای ئەو دابەشكاریەی بۆكۆمەڵگای دەكات لەسەرئاستی جیهان بەگشتی، دێت لەناوخودی هەركۆمەڵگایەكیش لەو(دوو) كۆمەڵگایەدا(سێ) ئاست لەژیانی خەڵكی جیادەكاتەوە، كەدیارە دووبارە سەرچاوەی مەعریفی و پەی بردنی بەو چینانەی كۆمەڵگا هەر قورئانی پیرۆزە. (كاك ئەحمەد) لەو نامانەی كەئاراستەی دەسەلأتدارانی ئەوكاتەی حوكومەتی ئینقلابی كردووە، كە(بەنی صەدر)-سەرۆك كۆمار-ی بووە، هەمیشە لەو مەترسیانە ئاگاداری كردونەتەوە و باسی ئەوەی كردووە، دەبێت ئەو تەبەقات و جیاوازییەی لەكۆمەڵگادا هەیە چارەبكرێت و لەڕیشە دەربهێنرێت، ئەگینا دەبێتە ڤایرۆسێكی كوشندەو كۆمەڵگا نەغرۆی لەناوچون دەكات. دیارە زۆربەی زۆری ئەونامەو یاداشتانە لە دووتوێی كتێبێكدا

*) مەبەستی موفتی زادە لە(كۆمەڵگای تاغوتی ئێستا) دەسەلاتی(شا)یە، چونكە كاتێك ئەم ووتارەی پێشكەش كردووە حوكمی شاە نەروخاوە ئەمەش ئاماژەیەكی دیكەیە بۆ ئازایەتی و چاونەترسی موفتی زادە و حساب نەكردنی بۆ دەسەلأتی شاهنشاهی لەوكاتەدا.

[1]) كاسێتی ژ.(٢).(١٧)، زبانی كوردی،B

چاپو بلاۆكراوەتەوە بەزمانی فارسی وبەناوی(دەربارەی كوردستان)، كە مامۆستا (مودریك عەلی عارف) لەبارەیەوە دەنوسێت: "ئەگەر جاران و بەرلە خوێندنەوەی ئەم كتێبە وا گومانم بردبێت، كەمێك ئاشنای(موفتی زادە)م ئەوا بەڕاستی ئێستەو پاش خوێندنەوەی ئەم كتێبە زۆر بەراشكاوانە دەڵێم تۆزقاڵێك لەو پیاوە شارەزانیم، بەڵكو نەك هەر شارەزانیم زۆر بێ ئاگاتر لەو كەسەم كەتەنها جارێكیش ناوی ئەم مەردە نەبەردەی نەبیستبێت، ئاخر كاتێك وشە و دێر و نامەكانی ناو ئەم كتێبە دەخوێنرێتەوە ئەوكات دەزانیت كورد كێیە؟ كوردستان چییە و كێی تێدا دەژی؟ سوننە مەزهەب بوون چی تاوانێكە و شیعە مەزهەب بوون چییەو تاج و شەرەفێكەوە؟ هەژاری و هەتیوی بێ كەسی و بێ پشتوپەنای و دوو بەرەكی و چ دەردو و ئافاتێك و شەری ناوخۆ چ خۆرەێكی تیابەرە"[1].

جگە لەو نامانەی لەو كتێبەدا هەن، لەناو نامەیەكیشدا كەبەتایبەتی بۆ(ئیمام خومەینی)نوسیوە بەهەمان شێوە باسی ئەم دابەشكارییەی كۆمەڵگای كردووە ترسناكییەكەی خستۆتەڕوو. دوای ئەوەی كۆمەڵگای مرۆی دابەش بووە بەسەر دوو جۆر لەحوكومەتدا(حوكمەتی دینی و حوكمەتی تاغوتی)، (سێ)چینی سەرەكی كەبەپێی گۆڕان و تێپەر بوونی كات و پەیامی ئاسمانی ڕیزبەندییەكی زۆر ورد و جوانی كردووە كۆمەڵگا دەكات بە(سێ) چین و توێژی سەرەكییەوە:[2]

1. **موستەكبیرین: دەسەڵاتداران**
2. **موترفین: سەرمایە داران**

---

[1]) مودریك علی عارف: ڕانانێك بۆ كتێبی (لەبارەی كوردستانەوە)ی ئەحمەدی موفتی زادە، گۆڤاری ڕاهـ ما، ژ.(٦-٧-٨)،پایزی ١٣٥٨، ل٨٤.، هەروەها هەمان بابەت لە گۆڤاری "هەژان" ژمارە (١٧و١٨)ی ساڵی (٢٠٠٦)دا بلاۆكراوەتەوە.

[2]) سەرچاوەی پێشوو، ل٣٩٨.

٣. موستەزعەفین: هەژاران و لاوازان

بونی دوو چینی(یەکەم و دووەم) دەبێتە هۆکاری دروستبوونی چینی(سێیەم)، کەهەژارانن. لەلایەکی دیکەوە قورئان باسی(سێ) جۆر دەسەلاّت دەکات، کەدەبنە هۆی بلاّوبونەوەی فەسادی و گەندەڵی و لەناوبردنی مرۆڤ، چونکە هەرکات کەسێك بەیەکێك بەو(سێ) دەسەلاّتە لەڕەعییەتەکەی-ئەو کەسەی لەژێردەستیدایە-ستەمیکرد، ئەوکاتە ئیدی ڕێگەی ئاسودەی و بەختەوەری ژیانی دونیایان لێ دەسێنرێتەوە ﴿وَإِذَا تَوَلَّى سَعَى فِي الأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ﴾ البقرة٢٠٥ئەو(سێ) دەسەلاّتەش بریتین لە:[١]

١. **دەسەلاّتی سیاسی**
٢. **دەسەلاّتی سەربازی**
٣. **دەسەلاّتی ئابوری**

کە(سێ) کەسی ستەمکاری سەردەمی حەزرەتی(موسی)-سەلامی خوای لێبێت-ئەم دەورەیان گێڕاوە:

١. فیرعەون: دەسەلاّتی سیاسی تاکڕەوی ستەمکارانە.
٢ هامان: دەسەلاّتی سەربازی پێشێلکارانە و ئازاردانی جەستەی و ژیان تالکردن.
٣. قارون: دەستەلاّتی ئابوری قۆرغکارانەو سەرمایەدارانە.

---

[١]) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

كاتێك(كاك ئەحمەدی موفتی زادە)، سەرنجی كۆمەڵگای ئێرانی بەگشتی و ناوچەو شارە كوردییەكان بەتایبەتی دەدات و ئەو(سێ) چینە ئەو(سێ) جۆرە لەدەسەڵات دەبینێت. بۆیەلای(موفتی زادە) دەرئەنجامی ئەو سێ چینە و ئەو سێ دەسەڵاتە یەكسانە بەسێ ستەم بەرامبەر بەگەل و هاوڵاتیان، ئەویش ئەوانەكە لەسەرەتاوە ئاماژەمان بۆ كرد، بریتی بوون لەو سێ دروشمەی بۆ ڕزگار كردنی كۆمەڵگای ئێرانی بەگشتی هەڵیگرت بوون (ستەمی نەتەوەیی و ستەمی چینایەتی و ستەمی مەزهەبی)، كاك ئەحمەد، زۆر باش ئەوانەی دەرك كردبوو، نەتەوەیەك لەبەر كوردبونی لەبەرئەوەی كەزمانی كوردی هەیە تاچ ئەندازەیەك ستەمی لێكراوەو لێی دەكرێت، بۆیە كاتێك ئاوڕێكی خێرا لەژیانی(موفتی زادە) دەدەیتەوە لەم بوارەدا هەوڵێكی بێ سرەوت دەبینین، قودرەتێكی لەبن نەهاتوو لەپشتی ئەو پیاوەوە دەبینیت كە بە بەردەوامی پاڵی پێوەناوە لەسەر نەتەوەكەی قسەبكات‌و هەوڵبدات لەستەمی نەتەوایەتی بی پارێزێت. لەڕاستیدا بەرز كردنەوەی ئەو (سێ)دروشمە كارێكی هەروا سادەو ئاسان نییە بە تایبەتی قسەكردن لەسەر ستەمی نەتەوەیی و ئایینی، چونكە هەركات دەستەڵاتداران ویستیان تاوانباری بكەن ڕاستەوخۆ ئەوە دەخەنە پاڵی كە(موفتی زادە) ڕیزەكانی كۆمەڵگا تێكدەدات‌و جیاوازی دروست دەكات، بۆیە دەبینین مێژووی(كاك ئەحمەد)یش لەم بوختانە خاڵی نەبووە، بەڵام لەبەرئەوەی ئەو زۆر مەنتیقی ترو لەوە قوڵتر بیری كردۆتەوە، كەبەرامبەرەكانی سەیریان كردووە. ئەوە تاڵەبارەی لێكترازانی كۆمەڵگاوە لەو سەرەوە دێتەوە و دەڵێت"زۆرێك لەو بابەتانەی لەكۆمەڵگای ئێمەدا دەخرێنە ڕوو ئەم بابەتانە بوونەتە هۆی لێكترازان و پارچە پارچە بوون، لەژێر دوو وشەی ستەم و سەركوتكردندا كورت دەكرێنەوە لەجۆرەكانی ستەمیش، ستەمی

نەتەوەیی و ئایینی و چینایەتی و، دەبینی كۆمەڵگای ئێمە بەڕادەیەك لەچەمكی ئازادی دەربڕینی هزر و خواست و ئارەزووەكان دور كەوتۆتەوە، كاتێك باس لە لابردنی یەكێك لەم ستەمانە دەكرێت تەنانەت هزرمەنترین كەسانی نێو كۆمەڵگای ئێمە، تەنانەت كەسانێك، لەئاستی بەڕێوەبردنی كۆمەڵگادان تاڕادەیەك توشی شڵەژانو گوماندەبن، بۆنمونە كاتێك باس لەمافی نەتەوەیی نەتەوەكان دەكرێت باس لە (خودموختاری)-خۆبەڕێوەبردن-ی نەتەوەكان لەلایەن خۆیانەوەدەكرێت، دەبینی زۆرێك لەخاوەن ڕایان ئەم گوزارشتە دەگەیەننە سنوری پارچە پارچەكردنی وڵات، لەكاتێكدا هیچ پەیوەندیەكی عەقلانی و لۆژیكی لەنێوان خۆ بەڕێوەبردنی گەلانو جیاخوازیدا نییە، بەڵكو بەپێچەوانەی سەپاندنی بەزۆر یەككگرتنی گەلان هۆكاری پارچە پارچە بونە، نەك خودموختاری و خۆ بەڕێوەبردنی گەلان"[1] .

كارو چالاكییەكانی(كاك ئەحمەد) لەم بوارەدا دەتوانین لەهەموو ئەو كۆڕو سیمینارو نامەو نوسینانەدا بەدی بكەین، كە لەسەرەتای جولانەوەو بیركردنەوەیەوە كاری بۆ كردووە. ئەو كاتێك كاردەكات بۆ ئەوەی نەتەوەكەی لەستەم ڕزگار بكات ڕاستەوخۆ دێت لەسەر فەرهەنگی كورد كار دەكات لەڕێگەی وتارەكانییەوە دەستدەكات بەوەی خۆی ناوی دەنێت(پالاوتنی فەرهەنگ)[2]، لەڕێگەی ئەم(پالاوتن)ەوە خەڵكی لەگەورەیی و سەربەرزی مێژووی پڕسەروەری نەتەوەیی كورد ئاگادار دەكاتەوە، لەوێوە دەستپێ دەكات كە دەبێت هەر تاكێكی كورد بەزمان و لەهجەی كوردی قسەبكات و كەس نەبێت لەجیاتی زمانی كوردی لەكاتە

[1]) كاك ئەحمەدی موفتی زادە، و. یاسین حەمە سەعید: یەكبوونی ئیسلامی، گۆڤاری هەژان، ژ.١٧-١٨، ٢٠٠٦، ل٢٩١.

[2]) كاسێتی ژمارە(٧)،درباره انقلاب فرهنگی،(٦٦)A

ئاساییەکاندا بەهیچ زمانێکی دیکە قسە بکات، بۆیە دەبینین لەبارەی زمانی کوردییەوە وتارێك پێشکەش دەکات لەم کاتو سەردەمەی ئێمەدا پێویستە هەموومان بەوردی و بەقوڵی بیخوێنینەوە*.

ڕاچڵەکاندنی نەتەوەیی کورد، بۆئەوەی شانازی بەبونی خۆیەوە بکات لەوێوە دەستپێ دەکات، کە هەڵدەستێت(پانتۆڵ) لادەبات و لەبری ئەوە(شەڕواڵی کوردی) لەبەردەکات و بەجلی کوردی ڕەسەنەوە دەستدەکات بەگەڕان بەناو شەقامەکانی سنەدا، کەخۆی دەیگێڕێتەوە چۆن تانەیان لێداوە و بەچاوی ڕەخنەوە تەماشایان کردووە. بۆ بوژانەوەی هەستی نەتەوایەتی لەو خاڵەوە دەستپێدەکات، کەکوڕە منداڵە تاقانەکەی هەر لەسەرەتای خوێندنییەوە فێری ئەوەی دەکات لەبەر کوردبونی ڕوبەڕوی هەرستەمێك بێتەوە دەرهەقی ئەنجامی دەدرێت و بەوە ئامۆژگاری دەکات، جلی کوردی لەبەرکردن لەقوتابخانەدا بەنیسبەت منداڵ بوونی ئەوەوە جۆرێکە لە(جیهاد-تێکۆشان). (کاك ئەحمەد)، بەتەواوەتی ئەوەی بۆ ڕوون بۆتەوە، بۆئەوەی میللەتێك ستەمی بەرامبەرنەکرێت، سەرەتا پێویستە لەناوخۆیدا بڕوای بەخۆی هەبێت، خۆی بسەلمێنێت، فەرهەنگ و کەلتوری خۆی لەهەر دەستتێوەردانێکی دەرەکی پاك بکاتەوە و ئەوکاتە کارکردن و وەستان لەبەرامبەر تاغوت و زۆردارەوە کارێکی قورس نابێت، چونکە(کاك ئەحمەد) هەمیشە وتویەتی"میلەتێك مافی ژیانی هەیە، کەمەسئولیەت و وەزیفەی خۆی بناسێ،و لەوەزیفەی خۆی لانەدات، سادەترین وەزیفەی ئینسانی، ئەوەیە لەسەر حەقی خۆی بێتە جواب و دیفاع لە حەقی خۆی بکات"[1]. ترسی ستەمی نەتەوەیی، ترسێك بوو

*) لەبەشی(پاشکۆ)دا وتارەکە بلاۆکراوەتەوە.

[1]) کاسێتی ژمارە(٦)، سخنرانی بۆکان، (٤٥)A

هەمیشە لەگەڵیدا ژیاوە و کاری بۆ چارەسەرکردنی کردووە، بۆیە بەردەوام هۆشیاری دەداتە حوکمەت و سەرانی ڕژێمی ئەوکاتەی ئێران، نامەی تایبەت ئاراستەی(د.بەنی صەدر) دەکات و لەم(سێ) ستەمە ئاگاداری دەکاتەوە و داوای چارەسەری بەپەلەی لێدەکات. لەنامەیەکدا کەلەچەند مادە و خاڵ پێکهاتووە باس لەڕێگە چارەکانی حوکمەتی ئێران دەکات و لەخاڵی یەکەم دا دەڵێت"(قانونی ئەساسی)-دەستور- دەبێت چاکسازی تێدابکرێت لەبارەی هەرسێ ستەمی نەتەوەیی و مەزهەبی و چینایەتی یەوە"[1]، هەروەها لەنامەیەکی دیکەدا بۆ(ئەنجومەنی شۆرشی ئیسلامی ئێران)—پەرلەمان— داخوازی خۆی و گەلەکەی ڕوندەکاتەوەو بەکورتی لەسێ خاڵدا ئاماژەی بۆ دەکات و دەڵێت[2] :-

١. یەکسانی لەمافی نەتەوەیی و ڕۆشنبیری و سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانی هەموو گەلانی ئێران.
٢. یەکسانی لایەنی سیاسی و یاسایی پەیڕەوانی هەر دوو مەزهەبی سوننەو شیعە.
٣. یەکسانی لەمافە کۆمەڵایەتی و ئابورییەکانی هەموو تاك و هاوڵاتییەکان.

بەم جۆرە زۆر بەکورتی بۆمان دەردەکەوێت (موفتی زادە) لەبارەی نەهێشتنی ئەم ستەمەوە چ جۆرە هەوڵێکی داوە.

---

[1]) بەهزادی خۆشحاڵی: تلگرافی ئەحمەدی موفی زادە بە ئیمام خومەینی، عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤.

[2]) سەرچاوەی پێشوو.

ستەمی مەزهەبی:

کاك ئەحمەدی موفتی زادە، بەهەمان ئەو شێوەیەی هەوڵیداوە بۆ نەهێشتنی (ستەمی نەتەوەیی) بەو جۆرەش هەوڵیداوە بۆ نەهێشتنی ئەو ستەمەی بەناوی ئایینەوە لەمەزهەبی سوننە دەکرێت. هەربۆیە دەبینیت لەسەرەتای ئینقلابدا هەموو هەوڵی خۆی دەخاتەکار، بۆئەوەی ئەوستەمە مەزهەبیە نەمێنێت‌و سەرهەڵنەداتەوە، چونکە ئەو وای دەبینی دەستەڵاتی شاهنشاهی تاغوت سودێکی زۆری لەم بابەتە بینیوە و هەمیشە لەڕێگەی بەگژدادانی مەزهەبەکانەوە هەوڵی تێکدانی ڕیزەکانی کۆمەڵگای داوە، ئەو لەو وتارەیدا، کە لەسەرەتای سەرکەوتنی ئینقلابەوە لەڕۆژی(١٣٥٨/٢/١٨) لە کۆلیژی گواستنەوەو گەیاندنی تاران*، پێشکەشی دەکات زۆر بەڕون و ئاشکرایی باسی ئەوە دەکات، دەبێت هەموو هەوڵێکمان بخەینەکار کێشەیەك بەناوی کێشەی مەزهەبییەوە دروست نەبێت.

لەپرسیارێکدا ئاڕاستەی دەکەن، لێی دەپرسن ئیسلام شیعەیە یان سوننە؟

لەوەلآمدا دەڵێت"زۆرسادە پێتانبڵێم، ئیسلام واتە قەدی درەختەکەو شیعەو سوننە لقەکانی ئەم درەختەن"[١]، هەروەها لەدرێژەی قسەو باسەکانیدا، زۆر بە ڕونی باسی ئەوە دەکات، چۆن کۆمەڵگای ئیسلامی لەخەتی سەرەکی لایداوەو لەباتی پەیڕەوی لەئایین بکات هاتووە کار لەسەر ئایینزا دەکات. ئەو دەڵێت"ئایین و ئایینزا لە یەکتری جیاوازن. ئایین بریتییە لەبنەڕەت و ئایینزا بریتییە لەلقەکان. ئێمەش

---

*) لە کتێبی (٢)دا تەواوی وتارەکە بڵاوکراوەتەوە.

[١]) کاك ئەحمەدی موفتی زادە، و. یاسین حەمە سەعید: یەکبوونی ئیسلامی، گۆڤاری هەژان، ژ.١٧-١٨، ٢٠٠٦، ل٢٩٨

لەبەرئەوە لە بنەڕەت دور كەوتوینەتەوە دەستمان بەلقە كانەوە گرتووە، لەئێستادا ئێمە ئایینزایین نەك ئایینی، دەبێت هەوڵبدەین ببینە ئایینی، نەك ئایینزایی، و ڕێگەكەشی تەنها ئەوەیە چەند كۆبونەوەیەك لە تاران بەناوی(شورا)وە هەبێت، كە لەناو ئەو كۆبونەوەیەدا دانە بە دانەی كێشەو بابەتەكان لەوانە لەدەستوری ولاّتدا جێگای بایەخ پێدانن و ئەوانەش بابەتە لاوەكییەكانی نێو كۆمەڵگا دەگرێتەوە لە بارەیانەوە باس و لێكۆڵینەوە بكرێت، پاشان ئەو ڕێگایەی لەگەڵ پێوەرە بنەڕەتییەكاندا دەگونجێت و هەڵبژێرێت و كۆمەڵگاشی لێ ئاگادار بكرێتەوە، بەپێچەوانەی ئەمیشەوە شتێكی ڕوونە، كەهەرگیز ناتوانین لەم لێكترازانە بەرەو یەكبون هەنگاو بنێین"[1].

كاك ئەحمەد، زۆر مەبەستی بوو ئەو كەلێن و درزانە پڕبكاتەوە و چارەیان بكات، كەزەمەنێكە دوچاری ئایینی ئیسلام بۆتەوە، وەك وتمان ئەو هەمیشە هەوڵی داوە ئەم بابەتە ئاڵۆزە سادە بكاتەوە و لەدەستی ئەو نەزان و تێكدەرانە دەری بهێنێت و بیداتەوە دەستی زاناكانی هەردوو مەزهەبوو هەوڵبدرێت لەڕێگەی زاناكانەوە چارەبكرێت، جگە لەوەش ئەو پەیامە بداتە گوێی خەڵكیدا، كەبابەتی مەزهەبی(شیعەو سوننە) بابەتێك نییە هەرنەزانێ هەستێ و قسەی تێدابكات، بۆیە دەبینیت لەووتاری(كۆلێژەكەی تاران) ئەوە ڕوندەكاتەوە، ئەم دوو لقە گەورەی ئایینزا(شیعە و سوننە) چەند جیاوازی یەك لە نێوانیاندا هەیە، ئەم جیاوازیانە سروشتین و خاوەن ڕایان بونەتە هۆی دروست بوونی، بەلاّم بەداخەوە چەند جۆرێكی تر لە جیاوازی هەیە، كە لەلایەن خودی مرۆڤەوە بەسەر ئایینزادەكان و پەیرە و كارانی ئایینزادەكاندا سەپێنراوە.

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشو. ل٢٩٨

كاك ئەحمەد، پێیوایە كاتێك چەند تایبەتمەندییەك لەسەردەمی(سەفەویەكان) بەدواوە،و تەنانەت چەند سەدەیەك پێش لەوانیش خراوەتە سەر ئایینزای(شیعە) دەخەینە لاوە و كاری پێناكەین، بەهەمان شێوە چەند تایبەت مەندیەك لەئایینزای(سوننی) دەخەینە لاوە ئەوكات دەبینین ئەم دوو ئایینزایە لەبنەڕەتدا بەیەك دەگەنەوە"[1].

موفتی زادە، دوای ئەوەی نەخۆشییەكانی كۆمەڵگای دیاریكرد و ئەو هەموو كۆشش و قسە جدییەی بۆ چارەسەركردن و لاواز كردنیانكرد، بەڵام وردە ئەگەرەكان بۆ سەرهەڵدانی(ستەمی مەزهەبی) بەهێز دەبێت، لەگەڵ ئەوەی هەمیشە خودی ڕەهبەری مەزهەبی شیعەو رابەری شۆرشی ئێران(ئیمام خومەینی) بەڵێنی پێدەدات و لە هەموو جێگەو لەوەڵامی هەموو نامەكاندا ئەوەی بۆ دووپات دەكاتەوە، شتێك ڕونادات بەناوی سستەمی مەزهەبییەوە. تەنانەت(ئیمام) خۆی نەعلەتی كردووە لەو كەسانەی جیاوازی دروستدەكەن لەنێوان مەزهەبەكاندا، ئەوەتا(كاك ئەحمەد) لەچاوپێكەوتنی لەگەڵ ڕۆژنامەی(كیهان) ئاماژە بەوە دەكاتو دەڵێت"خەڵكمان هۆشیار كردۆتەوە لەحوكمەتی ئیسلامیدا جیاوازی چینایەتی هیچ مانایەكی نییە، ئێستاش كاری ئێمە هەر ئەوەیە بۆچونەكانی مەكتەبی ئیسلامی بەتەواوەتی پیادە بكەین، بەڵام بەداخەوە ڕێڕەوی كارەكان بەجۆرێكن نەك هەر لەڕوی ئیشەكەوە، بەڵكو لەڕوی شێوەی ئیشكردنیشەوە بەجۆرێكە خەڵك بەرەو نائومێدی دەبات، مەگەر خەڵكی جارەهای جار نەیانبیستووە لە(ییمام) ئەو كەسانێكی بەنەعلەت كردووە كە لەنێوان مەزهەبەكاندا جیاوازی دروستدەكەن، دەیباشە ئێوە چۆن(ئەسڵی١٢-دوانزە ئیمامەكانی شیعە-) كەبووەتە هۆی جیاوازی

[1]) سەرچاوەی،ل٢٨٨.

دروستکردن لەنێوان(شیعە و سوننە)دا، بۆ خەڵکی باسبکەین؟! کاردانەوەی خەڵکی چۆن دەبێت جگە لەنائومێدی؟! تـائیرە قسەکانمان لەگەڵ کارەکانماندا پێچەوانە دەبنەوە و هاورێك نین، من تائەوەی بتوانم کۆمەڵ ئاراستە دەکەم ئێستا کارەکان تۆزێك ئیسلامی نین، بەلاّم هەردەبێت هەوڵ بدرێت تاکەم و کورپەکان لابرێت"[1].

هەروەها لەیەکێك لەو نامانە(ئیمام)بۆ"ڕۆحانییەکی" ناوچەی(کرماشان) بەناوی (ایت الله عبدالجلیل جلیلی) دەنوسێت"لەبەرێزتان و هەموو زانایانی(کرماشان) چاوەڕێ دەکەم یەك ریزی بپارێزن و لەم هەستانەوە پیرۆزەدا بەشداری بکەن، ئەگەر خوا نەخواستە لەمەدا شکست بهێنین، میللەتی موسوڵمانمان بۆ هەمیشەیی لەژێر زوڵم و ستەم و ڕەنجو عەزابدا دەبێت...."[2]، هەروەها لەنامەیەکی دیکەدا، کەلەبەرواری(٢٤/١٠/١٣٥٧)لەرۆژنامەی(کیهان)ی(٢٦/١٠/١٣٥٧)بلاّوکراوەتەو، بەهەمان شێوە نامەیەك ئاراستەی هەموو خەڵکی کوردستان دەکات، و تێیدا داوای پاراستنی یەکریزی دەکات. لە بەشێکدا ئاماژە بەوە دەکات، تەنها رێگای نەمانی چینایەتی تەتبیقی ئایینی ئیسلامە،"بەدڵنیاییەوە بزانن چارەسەری هەموو ئەو چینایەتییەی لە حوکمەتی ئیسلامیدا هەیە و وەکو حوکومەتی تاغوتی نییە، کە لەئەودا هەموو ڕێگا لەهەستیدا-واتە، تەنها لەرێگەی پشت بەستن بە هەستەکانی مرۆڤ و یاسا دانراوەکانەوە کۆمەڵگا ڕێکدەخرێت، بەلاّم لە

[1]) بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤

[2]) بهرام ولدبیگی: تاریخ سیاسی اجتماعی پاوه و اورامانات در بیست سال اخیر-١٣٦٨-١٣٤٨هـ.ش. چاپ،اول.زستان ١٣٩٦، چاپخانه پەیام. نشر احسان، تهران.لا١٠١

ئیسلامدا لەگەڵ پشتبەستن بە هەستەکانی مرۆڤ، لەهەمانکاتدا پشت بەگەورەترین سەرچاوەی زانیاری دەبەسترێت، کەبریتییە لە(وەحی)-کورت دەبویەوە"[1].

بەڵێنەکانی سەرانی ئینقیلاب تەنها لە(خومەینی)دا کورت نابێتەوە، بەڵکو هەموویان ئەو بەڵێنانەیان داوە، بەڵام بەداخەوە دواجار چاوپۆشییان لێدەکەن و لەکاتی دانانی(دەستور)دا(لەمادەی ۱۳)دا دەنوسن مەزهەبی ڕەسمی دەوڵەت (شیعەی جعفەری)ە، بەبێ هیچ ئاماژەکردنێك بۆ ئایینی ئیسلام کەلەم بابەتەدا ئەساسە، بۆیە(کاك ئەحمەد) بەمە زۆر بێتاقەت دەبێت و بۆچەندین بارە دەستدەکات بەهەوڵ و کۆشش بۆ ئاگادار کردنەوەی ئەوانەی لەدانانی ئەو دەستورەدا بەشداریان کردووە، جگە لەوەی وەك ئاماژەمان بۆ کرد، پێش ڕودانی هەر شتێك ئەو هەمیشە دەست پێشخەری کردووە و ڕێگە چارەکانی ئاراستە کردووە، ئەوەتا لەچاو پێکەوتنێکدا، لەگەڵ ڕۆژنامەی(اطلاعات)دا سەبارەت بە دەستوری بنەڕەتی و (ڕفراندۆم) پرسیاری لێدەکرێت و ئەویش ڕاشکاوانە راو بۆچونی خۆی و ئەهلی سوننە دەخاتە ڕوو:

☒ ڕای ئێوە لەبارەی دەستوری بنەڕەتییەی(ڕفراندۆمەوە) چییە؟ ئەگەر لەحاڵێکدا پەسەند بکرێت.

+سەبارەت بەدەستوری بنەڕەتی وڵات، دەبێ ڕەچاوی(دوو) خاڵ بکەین، یەکەمیان/ ناوەڕۆکی ئەو دەستورە.

دووەمیان/ چۆنییەتی ڕێك خستنی ئەو دەستورە، چی لەڕوی زانستییەوە، چی لەڕوی هونەری و داڕشتنەوە.

---

[1]) هەمان سەرچاوە،ل۹٦.

ریفراندۆمیش واتاو رۆحێکی گشتی هەیە، ئەو دەرئەنجامەی هەیەتی بەهەمان شێوەیە هەروەك چۆن پێشتر لەبارەی پەسەندکردن، یان رەتکردنەوەی(کۆماری ئیسلامی) و دانانی لەجێی(سیستەمی پاشایەتی) ریفراندۆم پەیرەوکرا، ئەوە کارێکی باش بوو ئەنجامدرا لەو کاتەدا خەڵك بەگشتی تەنها کەمێك زانیاری شوناسێکی کەمیان بەسبوو، بۆئەوەی هەڵبژاردن دروست بکەین، بەلاّم لەدانانی دەستوری بنەرەتی ولاّتدا سەرەرای گشتگیربونی بابەتەکە مەسەلەی ویستو ئارەزوی خەڵك لەئارادایە، زۆر بابەتی زانستی و هونەری وردە هەیە خەڵك بەگشتی نایزانن و دەستیان پێی ناگات. بۆیە رۆڵی(ریفراندۆم) لەدانانی دەستوردا تەنها پەسەندکردنی(ناوەرۆك و رۆحی) ئەو دەستورەیە لەلایەن خەڵکەوە بەگشتی، نەك دانانی ئەو دەستورە و ناوەرۆکەکەی، لەبارەی دارشتنی ناوەرۆکی دەستورەکەوە دەبێت بگەرێینەوە بۆلای شارەزایان و پسپۆرانی ئەوبوارە، لێرەدایە ئێمە جەختدەکەینەوە لەسەر ئەوەی زانایانی ئەهلی(سوننە) دەبێ بەشداریان پێ بکرێت لە دانانی دەستوردا، زۆرجار دووبارەمان کردۆتەوە(ئەهلی سوننە) دەستوری بنەرەتی ولاّت رەتدەکاتەوە، ئەگەر زاناکانیان بەشدار نە بووبن لەدانانی ئەو دەستورەدا"[1]، وادەزانم لێرەدا زۆر رون دیارە(کاك ئەحمەد) چۆن ویستویەتی شارەزایانە و لەرێگەی(ریفراندۆم) و بەژداریکردنی زانایانی سوننە لەدانانی دەستوردا رێگە لەو کارەساتە بگرێت کە رویدا!

---

[1]) بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤.

ستەمی چینایەتی (طبقاتی):

قسەکردنی(کاك ئەحمەدی موفتی زادە) لەبارەی جیاوازی چینایەتی و ئەو تەبەقاتەی لەناو کۆمەڵگادایە بەئەندازەیەکە، ئەگەر کەسێك پێشینەیەکی لەسەر(کاك ئەحمەد) نەبێت ڕاستەوخۆ لە کۆڕو سیمینارە کانییەوە دەستپێبکات بەو ئەنجامەدەگات، ئەم پیاوە تەنها کارێك کەویستویەتی لەکۆمەڵگادا ئەنجامی بدات بریتییە لە نەهێشتنی ئەو بەرز و نزمییەی کۆمەڵگەی داپۆشیوەو کۆمەڵێکی کردۆتە کۆیلەی کۆمەڵێکی دیکە، چونکە دەبێت ئەوەمان لەیادبێت (موفتی زادە) پێش ئەم ستەمە(ستەمی چینایەتی)، تـا ئەو شوێنەی توانیویەتی کاری بۆ نەهێشتنی دوو ستەمی کۆمەڵگا خەفەکەر کردووە(ستەمی نەتەوایەتی- ستەمی مەزهەبی)، بەڵام قسەو باسەکانی(کاك ئەحمەد) لەبارەی چینایەتی لەکۆمەڵگادا زیاترە، ئەمەش لەبەرئەوەیە ئەم ستەمە تایبەت نییە بە کۆمەڵگایەکی دیاریکراوەوە، بەڵکو ستەمێکی جیهانییەو لەهەموو کۆمەڵگایەکدا، ئەگەر زانایانە مامەڵەی لەگەڵدا نەکرێت لە ماوەیەکی زۆرکەمدا سەرهەڵدەدات، واتە نەخۆشییەکە پێویستە بەردەوام ئاگاداری بیت و دەرمانی بکەیت. دەکرێت لەکۆمەڵگادا(ستەمی نەتەوایەتی) نەکرێت، لەبەرئەوەی ئەو کۆمەڵگایە لەیەك(نەتەوە) پێکهاتووە، یان (ستەمی مەزهەبی) نەکرێت، لەبەرئەوەی کۆمەڵگایەکی بێ دینە، یان یەك(دین) تێیدا حاکمە، بەڵام(ستەمی چینایەتی) دەکرێت لەهەموو شوێنێکدا بکرێت، تەنها ئەگەر ئەو شوێنە مرۆڤی تێدابێت، هەر لەبەرئەمەیە دەبینیت بە بەردەوامی(کاك ئەحمەد) باسی دەکاتو بەهەموو توانای خۆیەوە کار بۆ ئەوە دەکات لەڕیشکەوە دەرمانی ئەم دەردە

سامناکە بکات. لێرەدا بەدڵنیاییەوە دەتوانین ئەوە بڵێین، ئەگەر کەسێك بیبەوێت لەبارەی نەهێشتنی چینایەتی و جیاوازییەکانی ناو کۆمەڵگا، چ لەڕوی مادییەوە، چ لەڕوی مەعنەوییەوە قسەبکات، بەبێ گەڕانە وە بۆ (کاك ئەحمەدی موفتی زادە) زۆر شت هەیە ناتوانێت ئاماژەی بۆ بکات و زۆر زانیاری هەیە لەکیسی دەچێت.

کاك ئەحمەد، لەکاتی قسەکردنی لەسەر دروست بوونی چینایەتی لەکۆمەڵگادا ڕاستەوخۆ دێت لەپەنجەرەی باڵە خانەی(قورئان)ەوە بەشارەزایی خۆی تەماشای کۆمەڵگاکانی ڕابردوو دەکات، دواتر دێت ئەوەی بینیویەتی لەڕێگەی وتارو کۆڕو سیمینارە مەستکەرو خامە بەبڕشتەکەیەوە بۆ تەواوی کۆمەڵگای مرۆڤایەتی دەگێڕێتەوە...

ئەو زۆر ڕاشکاوانە ئەوە دەڵێت، بەدرێژایی مێژوو ئەو هەموو شۆڕشەی پێغەمبەران (سلاوی خوایان لەسەربێت) لەکۆمەڵگاکانی خۆیاندا بەرپایان کردووە، هەر لەبەر ئەمەبووە ئەو چینایەتیە و ئەشرافییە نەهێڵن، کەباڵی کێشاوە بەسەر چینی فەقیرو هەژاردا."ئەوە وا ئێمە لەقورئاندا دەبینین لەبارەی حەرەکەتی مێژووی بەشەریەتەوە، لەبارەی ئینقلابگەلی دینییەوە سەیر دەکەین، کۆمەڵێك لەمەدا خۆشگوزەران و خەڵکیان چەوساندۆتەوە، ئەم کۆمەڵە ئەشرافیو خۆشگوزەرانانە لە مێژووی ئیسلامدا بەدوژمنی خەڵك و بەناوی دوژمنی پێغەمبەران (سلاوی خوایان لەسەربێت)و موستکبیرین و موترەفین، یان ناوە گشتییەکەیان(ملاء) دەناسرێن،ئەمانە بەدرێژایی مێژوو کارێکیانکردووە لەڕێگەی جۆراو جۆرەوە بەفروفێڵی جیاواز وردە وردە دەسکەوتی ڕەنج و کۆششی خەڵکی

بێتە ژێر دەستیان، خەڵکی بێزاربێت و ناڕەحەت زیندەگی بکات، بەڵام ئەوان خۆشبگوزەرێنن"[1].

کاك ئەحمەد، دەڵێت کۆمەڵێك وشە هەیە، هەرگیز ناتوانێت مانای پڕاو پڕی(مستعضفين)بدات، وەك وشەی(ڕەنجدەر و پرۆلیتار)، بەڕای ئەو تەنها ئەو چەمکە قورئانییە دەتوانێت ئاماژە بکات بەدەردو و ئازارەکانی(مستعضفين)، ئەمانە زەعیفکراون لە ڕوی مادی و مەعنەوییەوە، لەهەموو لایەنێکەوە زەعیفکراون، لەلایەنی فیکری و ڕۆحییەوە، لەلایەنی دەرك و شعورەوە. ئەو عیبارەتە ڕاستە(مستعضفين)، تەعبیرەکانی دیکە ناتوانن بەتەواوەتی مانای ئەم چەمکگەلە بگەیەنن. ئەم شەڕە بەدرێژایی مێژووی بەشەری بوونی هەبووە، پێغەمبەران (سلاوی خوایان لەسەربێت) لەسەردەمێکدا هاتوون بۆ ڕزگار کردنی وەزعی کۆمەڵگا، و ڕاستەوخۆ لەگەڵ جەماعەتی(مترفين)دا ڕوبەڕوبونەتەوە، چونکە ئەگەر قەراربێت نبوەتی پێغەمبەران(سلاوی خوایان لەسەربێت) سەربگرێت یەقینەن بازاڕی ئەوان-مترفين-تەخت دەبێت، خەڵك وریا دەبێتەوە، کەخەڵکیش وریا بویەوە ئیتر ئەو نازو و غرورەی ئەوان کار ناکات، ئەم حاڵەتە بەدرێژای مێژوو بەردەوام بووە جەماعەتی(ملاء و مترفين) بوون و لەدووای ئەوان پێغەمبەران ڕوبەڕویان بونەتەوە و سەرکەوتون و ئەوان-ملاء و مترفين- شکستیان هێناوە، دووبارە هەوڵیانداوەتەوە و سەریان بەرز کردۆتەوە بۆئەوەی بتوانن خۆیان بسەلمێن، بۆئەمەش ئەو بەرنامەیەی پێغەمبەرێك هێناویەتی لەناوی بەرن جۆرەها هەوڵیانداوە، تازەمانێکیش توانیویانە زۆرترین پەیامییان لەناوبردووە. بەرنامەی ئیلاهیان فەوتاندوە، بەڵام وردە وردە هۆشیاری خەڵکی پەیدابووە، ئیتر

[1]) کاسێتی ژمارە(٧)،درباره انقلاب فرهنگی،(٦٦)B

نەیانتوانیوە بەتەواوەتی لەناویبەرن، چونكە لەچوارچێوەی(دەربار)-كۆشكی كڵێسا و خانەدان و ئەشرافییەكان-دا مایەوە و بەو شێوەیە پەیامەكەیان لەدەستی خەڵكی و(پێشەوایانی دینی) دەرهێنایە دەرەوە، وەك(تەورات و ئینجیل)، ئەسڵی(تەورات و ئنجیل)یش بەشێوەیەكی گشتی لەناو نەچووە، چونكە میللەت ئەوەندە هۆشیار بووە كەبڵێت چی لێهات؟ بەڵام چونكە لەدەست(دەربارو ڕۆحانییەكان)دابووە، هاتوون بەئارەزووی خۆیان دەستكاریان كرووە و عیبارەتیان گۆڕیوە"[1].

دەبینین بەو جۆرە(كاك ئەحمەد) دێت سەرهەڵدان و زەرورەتی بوونی دینەكان پەیوەست دەكاتەوە بە بوونی ئەو تەبەقاتییەی لەناو كۆمەڵگادا هەیە."ئینقلابی ئیسلام، وەك باقی ئینقلابەكانی تری دینی دژی ئەشرافییەت بوو، هەوڵدەدا بۆ سڕینەوەی ئەو ئەشرافیەتەی لەكۆمەڵگادا هەبوون، شوكر بۆ خوا ئینقلابی حەزرەتی(ڕەسول الله)(ﷺ) زۆر كار كرا لەوەودواش لەسەردەمی(خولەفای ڕاشدین)دا كەم تا زۆر ڕوداو ڕویدا، بەڵام بەداخەوە غەفڵەتگەری ئەشرافی سەریانهەڵدایەوە وردەوردە هاتنەوە ناوكۆمەڵگا، یەكێك لەسیفاتی ئەشرافی كەئیسلام نەفرینی دەكات ئەوەیە، باڵەخانەكان مجلل(بەشان و شكۆ-ڕازاوە) تربێت لەژیانی وەسەتی كۆمەڵگا، زیاتر بێت لەحەدی وەسەتی ژیانی خەڵكی ناوكۆمەڵگا، خەڵكی بێن باڵەخانەكانیان لەو ئەشرافی ترو و موجلەل تر دروست بكەن كەجۆرێك بێت حەدی وەسەتی ژیانی خەڵكی تێپەڕێنێت. ئەمە لەدیدی فیكرو تەمەدوونی ئیسلامییەوە شتێكە نەنگین و خوێن تاڵە لەناو كۆمەڵگادا"[2].

---

[1]) كاسێتی ژمارو(٦)، حوكمەتی ئیسلامی، (٥٨)، A

[2]) كاسێتی ژمارە(٧)، درباره انقلاب فرهنگی، (٦٦)B

موفتی زادە، دوای ئەوەی دەیسەلمێنێت کۆمەڵگای دینی، واتە کۆمەڵگای بێتەبەقات و بێ ئیمتیازات. دێت قسە لەسەر ئەوە دەکات، هۆکاری چییە زۆربەی زۆری ئەوناوچانەی سوپای ئیسلام فەتحی کردوون بەبێ جەنگ و کوشتار هاتونەتە ژێر رەحمەتی ئیسلامەوە و بەدەسەڵاتی ئیسلام ڕازی بوون؟

ئەو بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە جارێکی دیکە لەڕوانگەی نەبوونی چینایەتیو جیاوازی لەناو سوپای ئیسلام و ڕیزەکانی ئیسلامدا بەڵگەدێنێتەوە لەو گۆشەیەوە وەڵامی ئەم پرسیارە دەداتەوە.

"لەناو سوپای موسوڵماندا هیچ جۆرە جیاوازییەکی تەبەقات و ئیمتیازاتێك نەبووە، ئەوەی سەرکردەی سوپایەك بۆ تێربوون خواردوێتی سەربازێکی سادەی ناو سوپاش هەرئەوەی خواردووە، کاتێك خەڵکی لەناوچەیەك ویستویانە ڕوبەڕوو ببنەوە، بەڵام دواتر ئەوەیان بینیووە و لەملاشەوە جیاوازی ئیمتیازاتی ناو سوپاکەی خۆیان دەبینی لەهەموو ڕویەکەوە، ئیتر شەڕیان نەکردوەو مسوڵمان بوون. بۆنمونە ئەوسوپایەی ئامادەکراوە بۆ فەتحی ناوچەکانی(فارس) لەژێر دەسەڵاتی تاغوتی، کاتێك خەڵکی چینی خوارەوە بینییان لەناو سوپای ئیسلامدا تەبەقات و ئیمتیازات و جیاوازی لەناو سەربازەکاندانییە و لەهەمان کاتدا سەربازانی سوپا لەدەستەی هەڵبژێراون،-ئەمەش بۆئەوەی(دین) بەسەلامەت بگەیەننە هەموو لایەك، هەروەها تەماشایانکرد ئەوکەسانەی لەسوپادانو بەشداری فەتحکردنی ناوچەکان دەکەن هەمیشە جیاوازی و ئیمتیازاتێکیان هەیە بەنیسبەت ئەوانەی نایەنە ناوسوپا، لەولاشەوە کەسەیری سوپای خۆیانکرد هەمووی چینی هەژارە بەکوشتیان دەدەن بۆ ئەوەی چینی دەسەڵاتدارن بەسەلامەت بمێنەوەو نەڕوخێن، خوێنی هەزاران جەنگاوەر دەرژێنن بۆئەوەی یەك قەترە لەخوێنی ئەوان

نەڕژێت، کەوایان خستبویە مێشکی خەڵکی فەقیرو هەژارەوە ئەو خوێنە موقەدەس-پیرۆز-ەو نابێت لەناو بچێت و بفەوتێت. ئائەمانە کاتێك لەشکری ئیسلام دەبینن دێت هەر لەدورەوە بەبێ ئەوەی تەبلیغ-بانگرێن بۆناو ئایینی ئیسلام-بکرێن، بەبێ ئەوەی دەنگی حەق بەشێوەیەکی سەریح و ئاشکرا بلاّو بێتەوە، بەبێ ئەوەی سیستەمی ناوکۆمەڵگابیینن-کۆمەڵگای ئیسلامی-، تەنها سوپای ئیسلام دەبینن، هەر بەچاوکەوتنیان بەسوپای ئیسلام دووچاری ڕامان دەبن، بیردەکەنەوە و دەڵێن سەیرکەن سوپای ئیسلامی چۆنە؟! نە چادرەکانیان جیاوازە، نە جلەکانیان، نە ئەو خۆراکەی لەمبەر بۆئەو بەر دەیگێڕن-مەبەست لە سەرکردەی سوپاوە بۆ سەربازە ئاساییەکان-، هەر لەدورەوە ئەوە دەبینن و سەیری حاڵو وەزعی لای خۆشیاندەکەن جگە لەوەی دەیانزانی جیاوازی زوڵم چەند زۆرە لەناو سوپای خۆیاندا، لەکاتێکدا سوپا لەحاڵی ئاوادا چەند پێویستی بەسەرباز هەیە بیانپارێزێت کەچی سوپا بەو حاڵەشەوە هەرگوێیان پێنادات، لەبەرئەوەیە دەبینیت سەرچاوەیەك نییە پیشانی بدات بەموتلەقی ئەسڵەن میللەتی ئێران ڕوبەڕوو بوونەوەیەکی هەبوبێت، تەنانەت لەو سەرچاوانەشدا نییە کە(١٢٠٠)ساڵ پێش ئێستە نوسراون"[1].

قوڵ ڕۆشتنی(موفتی زادە) لەدیاریکردن و دەرمانکردنی دەردە کۆمەڵایەتییەکانی ناوکۆمەڵگا، توانیویەتی سیفەتی فەیلەسوفی کۆمەڵایەتی پێ ببەخشرێت، هەرکات بییەوێت ڕەخنە لەڕەوتی ئەشرافی کۆمەڵگا بگرێت و لەبارەی ئەو تەبەقاتەوە قسەبکات، شتێك لەبەردەمی خۆیدا نابینێتەوە ببێتەمایەی ڕێگری، ئەم قسەیەش لەدواتردا باشتر ڕون دەبێتەوە. بەلاّم تائێستا وەك خۆی

[1]) کاسێتی ژمارە(٢).درمورد چگونەگی حملە اعراب بە ایران.(١٩).A

دەڵێت"بگەڕێنەوە بۆ مێژوو"، بۆ ئەوکاتەی پێغەمبەر (ﷺ)دەستیدایە ئەوەی مزگەوت دروستبکات، چونکە لەڕوانگەی(موفتی زادە)وە مزگەوت ئەرزشێکی زۆری هەیەو هەرگیز قبوڵناکات مزگەوتەکان ببنە ئەشرافی،"کەبەداخەوە ئەشرافی بوونی مزگەوتەکان سنوری بۆ نەماوە، لەسەرەتای ئیسلامدا حەزرەتی (رەسول الله) (ﷺ) لەگەڵ هاوەڵە قارەمانەکانی مزگەوتێکی دروستکرد، تەماشا دەکەین ئەو مزگەوتەی پێغەمبەر(ﷺ) دروستیکرد هەروەك ماڵی کرێکارێکی نمونەیی، وەك ئەو ماڵەیە کرێکارەکان هەیانە، یا هیچ جیاوازییەکی نییە، لەوەو دوا ژیان گوزەرا وردەوردە سەیری مزگەوت دەکەین، چی بۆتە شتێکی تر، ئەوەڵێن خیانەتێك بەنسبەت کۆمەڵگای ئیسلامییەوە ئەوانە کردییان وا فەرهەنگی ئیسلامیان گۆڕی، -هەوڵی تەواوییاندا-کارێك بکەن هەتا(-مرکز-سەنتەرە ئیسلامییەکان) ئالودەبکەنەوە بەڕەنگی ئەشرافی"[1].

ئالێرەدا، پێش ئەوەی بێین قسە لەسەر گۆڕانکاریەکان بکەین لەڕوخساری مزگەوتەکاندا، گرنگە بەکورتی ئەوە بخەینە ڕو، کە(موفتی زادە) چی بابەتێك بەخەسڵەتی مزگەوت تەماشا دەکات؟ ئەو هەموو بینانەی ئێمە ناومانناون (مزگەوت)پێویستە خەسڵەتییان چی بێت و گرنگییان چییە؟

کاك ئەحمەد، لەباسێکدا بەناونیشانی(زمانی کوردی) لەسەرەتادا باسی چەند خەسڵەتێکی مزگەوت دەکات و گرنگییەکانی مزگەوت ڕوون دەکاتەوە لەڕێگەی ئەو تایبەتمەندیانەی کە مزگەوت هەیەتی، وەك یەکرێزی و بە بەندەبون،و نەتوانینی بڕیاردانی تاك ڕەوانە، چونکە ئەوەی لەمزگەوتدا کۆدەبێتەوە هەر دەسەڵاتێکی هەبێت دواجار لەگەڵ ئەوانی دیکەدا یەکسانە و جیاواز نییە. سێیەم خەسڵەتی

---

[1]) کاسێتی ژمارە(٧)،درباره انقلاب فرهنگی،(٦٦)B

مزگەوت لەگەڵ ڕەنگی ئەشرافیدا سازگار نییە بەمەرجێك ئەو ڕوكنە یەكەمییە دامەزرابێت، ئەویش ئەوەیە گشتی-هەموو نوێژ خوێنەكان-بە ناونیشانی بەندەی خوا بێنە مزگەوت و بەشداریبكەن، ئەمە پەیدابوو ئیتر مزگەوت ڕەنگی ئەشرافیو تەبەقاتی ناگرێت و هەموو بەناونیشانی بەندەی خوا ئامادە دەبن، ئەگەر ئائەم تایبەتمەندیە یەكەمییە دروست بوو سەیردەكەیت بەشێوەیەكی سروشتی مزگەوت ڕێگەی ئەوە نادات كابرا غروری ئەشرافییەتو عەزەمەتی تێدا دروست ببێتو بیفرۆشێت بەسەر خەڵكدا. تا ئەم سروشتە كەمزگەوت هەیەتی دەبێتە هۆی دروستكردنی مرۆڤی مەردو و پیاو، مرۆڤێك لەگەڵ خەڵكدایەو بۆ خەڵكە، مرۆڤێك ژیانی جیاواز نەبێت لەوەی خەڵك هەیەتی"[1]. دەی كاتێك سەیری ئەم خەسڵەتە دەكەین چاوێك بەمێژووی دوای جێنشینی پێغەمبەر(ﷺ)دەخشێنینەوە بەجۆرێك لەجۆرەكان مزگەوت لەو بنەماو و سادەیەیی خۆی لایداوە، تەنانەت كۆبوونەوەكان نەك هەر لەمزگەووتدا ئەنجام نادرێت، بەڵكو لەكۆشكی(خەلیفە)و (پاشاكان)دایە و جیاوازی ژیانی نێوان دەستەڵات و خەلیفەو پاشا زەوی بۆ ئاسمانی نێوانە. خەلیفەی وادەبینیت كۆشكەكەی لەناوەڕاستی شاردایە كەچی بەشوراو پاسەوان دەورە دراوەو ئاگادار نییە لەدەرەوەی كۆشك دەنگوباس چییە، لەكاتێكدا فەتحی ناوچەكان و دەسەلاتی سوپای ئیسلام لەسەردەمی خەلیفەیەكی وەك (عومەری كوری خەتاب)(ﷺ) دەگاتە ئەوەی كۆشكی شاهانەی(فارس) تەفرو تونابكات، ئەم خەلیفە جوامێرە لەگەڵ ئەو هەموو فەتحەی لەسەردەمی ئەودا ڕوویدا كەچی ژیانی بریتییە لەژیانێكی سادە، بەڵكو كەمتر لەسادەترین ئەوسادەیەی كەسێكی ئاسایی ناو خەلافەتی خۆی ژیان دەگوزەرێنێت، نمونەیەكی گرنگ هەیە

---

[1]) كاسێتی ژمارە(٢)زبانی كوردی(١٧)A

لەسەردەمی خەلیفە(عومەر)دا، کە(موفتی زادە) زۆرجار باسیدەکات و بەو نمونانە ئەوە دەسەلمێنێت چەنێك حەقیقەتی دین شاراوەتەوەو لەرێگە ئەصلیەکەی خۆی لایداوەو کۆمەڵێك ئەشرافی هاتوون دەیانەوێت بەناوی دینەوە خەلکی فریو بدەن‌و لەگەشەکردنیان بخەن.

"حەزرەتی عومەر(ﷺ)، ئەو مرۆڤە بەعەزەمەتە، دوای ئەوەی بوو بەخەلیفە، نەیتوانی کرێکاری بکات و کاربکات. ناچاربوو زۆرترین کات سەرقاڵی بەرێوەبردنی ئەو کۆمەڵگا گەورەیە بێت، ئەو کۆمەڵگایەی وا خەریك بوو لەگەڵ(ئێران و رۆما) شەربکات، ئەو کۆمەڵگایەی توانی نیوەی(ئاسیا و ئەفریقا) فەتح بکات. بیر بکەینە تاکە کەسێك خەریکی بەرێوەبردنی ئەو کۆمەڵگایە بێت-هەڵبەتە خۆ نیزام و بەرنامە بە شورا بوو، بەلأم(ئیدارەی ئیجرا) بە ئەو بوو-، هێشتا حەق بلێین، لەگەڵ ئەوەی ئەو ماوەیە هەر دەچوو کاربکات، دەچوو باخەکانی(بیت المال)ی ئاو دەدا و حەیوانەکانی(بیت المال)ی چارەدەکرد، چونکە لە(بەیتەرییە)و ئاودان و خەلیفەی شارەزا بوو. ئا ئەوەیە مرۆڤی گەورە بەو شێوەیە پەروەردە دەکرێت! ئەم مرۆڤە گەورەیە کەبوو بەخەلیفە ئیتر نە یدەتوانی بروات کاربکات و نان و بژێوی ماڵ و منداڵی بەدەست بهێنێت. لەبەرئەوە(شورا) موچەی بۆبرییەوە، ئەو چەند ساڵە هەر ئەو برە پارەی هەبوو. لەپێش هەموو کەسەوە (علی‌و عائشە) بیریانکردەوە ژیانی ژن و منداڵی زۆر خراپە. لە کاتێکدا جامیعەی ئیسلامی وەزعی زۆر خۆشە و ئەو برە پارەیەی وەریدەگرێت بۆ مەسروفی ماڵ‌و منداڵی زۆر کەمە، لەبەرئەوە زۆرێك لە هاوەلأن پێشنیاریان کرد،"کە(عومەر) ئەمە کەمە و بەش ناکات، ئیجازە بدە بیکەینە دوو بەرامبەر". رازی نەبوو،

کۆمەڵێك لە بەرپرسە گەورەکانی(شورا) چوون بۆلای(حفصە)، کەکچی حەزرەتی عومەر و خێزانی پێغەمبەر(ﷺ) بوو.

وتیان: "ئێمە چەندین جار قسەمانکردووە، خۆت دەزانی ماڵی باوکتو براو خوشکەکانت چەند ژیانیان ناخۆش دەگوزەرێت، وتمان بە(عومەر) ئیجازە بدە مووچەی خۆت و منداڵەکانت زیادبکەین ڕازی نەبوو، ئێستا هاتووین بەتۆ بڵێین، چونکە تۆ لە لایەکەوە(باوك و فەرزەن)ی لە نێوان تاندا هەیە و لەلایەکیتریشەوە خێزانی پێغەمبەر(ﷺ)بوویت و ئەرزش-ڕێز-ی دایکایەتیت هەیە بۆی، لەبەرئەوە لەلایەن خۆمانەوە ئەم پەیامەی بۆ دەنێرین، بەلام لەلای ئەو نەڵێیت، کەئێمە وتوومانە پێت، هەر بەناوی قسەی دڵی خۆت پێی بڵێ "باوکە ماڵی خۆمان ژیانیان زۆر تاڵە، برا و خوشکەکانم ژیانیان زۆر نارەحەتە، با کەمێك ئەم مووچەیەت بۆ زیاد بکەن ".

(حفصە) ڕازی بوو، ڕۆیشت قسەی کرد لەگەڵیدا....دەستیکرد بەقسەکردن و باسی ژیانی موسڵمانانی بەگشتیکرد، کەچەند ژیانیان باشە و هیچ کەسێك نییە ژیانی ناخۆش بێت، تەنها ئەو ماڵە هەیە کەژیانی لە چاو ژیانی زۆربەی خەڵکیدا لەخوارەوەیە....

حەزرەتی عومەر، خۆی پێڕانەگیرا و وتی"گوێبگرە ڕۆڵە با هەندێ پرسیارت لێ بکەم. تۆ ژەمێك لەگەڵ پێغەمبەر(ﷺ)ژیاویت، ژیانی پێغەمبەر چۆن بوو؟ باسی بکە.

ماوەیەك باسیکرد و وتی: زۆربەی جارەکان لەسەر زەوی بەبێ ڕاخەر خەوتووین، ژوورەکەمان هیچی تێدانەبووە، زۆربەی کات بەیانی تاوەکو ئێوارە نانێك نەبووە بیخۆین.

وتی: دەی ڕۆڵە پێغەمبەر نەبووە لە بەردەستیدا- ئەوەی پێویستایە دەستی نەدەکەوت-؟

وتی: سوێند بەخودا(بیت المال) کاتی وا هەبووە لەو پەڕی دەوڵەمەندی و سەروەت و دەسەلات بووە، زۆرترین سەروەت لە ئیختیاریدا بووە، بەلام بەو شێوەیە ژیاوین.

وتی: ڕۆڵە خۆ پێغەمبەر(ﷺ) وەفاتیکرد، بە بۆچوونی تۆ باشیکرد یان خراپیکرد؟ بەڕای تۆ، ڕێگەی دروست بووە و گەیشتوەتە مەبەست؟ حەزرەتی (حفصه)، دەستیکرد بەگریان و وتی: هەڵبەتە تەنها ئەوە باشدەگاتە مەنزل. ئەوە باش ڕێگە دەزانێت چۆن بڕوات تا بگاتە ئەو شوێنەی وا داواکراوە.

وتی: دەی ڕۆڵە گیان دوای پێغەمبەر کێ بوویە جێنشینی؟ کێ بەردەوامی بەڕێگەی ئەودا؟

وتی : ئەبوبەکر

وتی: ئەی ڕێگەی(ئەبو بەکر) چۆن بوو؟ ئەو چۆن ژیانی دەگوزەراند؟

کەمێك باسی ژیانی ئەویشی کرد، کەبەچی برسییەتیەکەوە ژیانی گوزەراندوە، لەکاتێکدا ئەو هەموو سەروەت و سامانە لەبەردەستیدا بووە.

جا بەکورتی باسی بکەم. دوای ئەوەی باسی ژیانی پێغەمبەر(ﷺ) و ئەبو بەکری گێڕایەوە.

وتی: دەی ڕۆڵە، ئەبوبەکر بەڕێگەی ڕاستدا ڕۆیشت؟ گەیشتە ئەو مەنزلەی وا پێغەمبەر بۆی ڕۆیشت؟

وتی: بێ گومان باوکە، ئیمانم هەیە ڕاست دەگاتە ئەو مەنزڵە.

وتی: دەی ڕۆڵە گیان، ئەگەر باوکی خۆتت خۆشدەوێت، پێم بڵێ باوکە ئەمان بکە بالەو ڕێگەیە لا نەدەیت، ڕۆڵە گیان پێدەچێت یەك زەرە لەو ڕێگەی(محمد و ئەبو

بەكر) لامدا لەمەنزڵدا هەر نەگەمەوە پێیان. ڕۆڵە گیان، ئەگەر من ویستم لابدەم تۆ ئاوا ئامۆژگاریم بكە، كەدەبێت ڕەهبەر وەك (محمد) ژیان بگوزەرێنێت، ڕەهبەر دەبێت وەك(ئەبوبەكر) بێت. نەك لاشەم پەروەردە بكەم، نەك خۆشگوزەرانی بكەم و لە كۆتاییدا ڕێگەم جیابێتەوە و نەگەم بەئەوان"[١].

كاك ئەحمەدی موفتی زادە، بەو شێوەیە كاری لە ناو نمونەكانی مێژووی ئیسلامدا دەكرد، هەموو هەوڵێكیدا ئەو ڕەگە ئەشرافییەی لەناو خەڵكیدا بلاّوبۆەتەوەو ڕیشی داكوتاوە لەبنا وشكی بكات. بەهێزێكی تەواوەوە كاری بۆ ئەوە دەكرد لە پاڵ ئینقلاب لەدەسەلاّتدا، ئینقلاب لەو فەرهەنگەشدا بكات، كەكۆمەڵگای ئێرانی بەگشتی و كوردستانی بەتایبەتی گیرۆدەكردووە، ئەمەش یەكێكە لەو خالاّنەی (موفتی زادە)ی دڵساردكردبوویەوە لەئینقلابی خەڵكی ئێران.-دیارە لەشوێنی خۆیدا قسە لەسەر ئەم بابەتەشكراوە-.

كاك ئەحمەد، لەو بابەتەی بەناوی(فەرهەنگی ئینقلاب*)ەوە پێشكەشی كردووە، لەدڵەوە لەخۆی دەپرسێت(بۆچی لە ناوكۆمەڵگادا هەندێك كەس ماڵەكەی لە(مەڕمەڕ)و هەندێك ئەصلەن ماڵی نییە تێیدا دانیشێت، و(٦٠ -٧٠)ساڵ تەمەنی كردووە كرێنشینە و دەبێت هەمیشە خەریكی ئەملا و ئەولا بێت و لەم محەل بۆ ئەو محەل لەم ماڵ بۆ ئەو ماڵ بار بكات؟ ئەمە ئەو پەیوەندییە فاسدەی كۆمەڵگایە وایكردووە، ئەم كابرایە مافەكەی دزراوە-ئەو كەسەی خانووی نییە-، مومكینە فلاّنە كەسی ئەشرافی كەئێستا ئەشرافیانە دەژی دزیبێتی، بەلاّم ئەم دزییە ڕاستەوخۆ نییە. مومكینە فلاّنەكەسی ئەشرافی ژیانێكی ئەشرافی

---

[١]) كاسێتی ژمارە(٢)زبانی كوردی(١٧)B

*) تەواوی ئەم بابەتە لە كتێبی(٢)دا بلاّوكراوەتەوە.

درووستكردبێت، بەلاَم ڕاستەوخۆ خۆی تاوانێكی نەبێت و لەو صەدمەیەی گەیاندویەتی بەو میللەتە هەژارە،.... بەلاَم ڕاستییەكەی ئەمەیە، ئەو پارەییەی لەماڵێكی ئەشرافیدا خەرجیكردووە، ئەوە بەشێكی پارەی ئەو ماڵەیە وا لە گڵ(خۆڵ) درووستكراوە و دەبوایە لەمدا خەرجبكرایە...

كاك ئەحمەد، لەدرێژەی ئەو كۆڕ و بابەتانەی لەبارەی ئەشرافی و ئەشرافی بوونی كۆمەڵگا ئەنجامیداوە، لە قۆناغێكدا بەوە دەگات، وەلاَمی ئەو پرسیارە بداتەوە. هۆكاری ئەوە چییە، لەگەڵ ئەوەی ئایینی ئیسلام توانی دژایەتییەكی زۆری ئەشرافییەكان بكات و لەناویان بەرێت، بەلاَم سەیردەكەیت دوای ماوەیەك دەگوزەرێت، بەتایبەتی دوای دەسەلاَتی خەلیفەكانی ڕاشدین، وردە وردە ژیانی ئەشرافی لەكۆمەڵگای ئیسلامیدا سەرهەڵدەدات و كاردەگاتە ئەوەی هەڵەی زۆر گەورە و مێژوویی بەسەر بڕێك لەدەسەلاَتدارانی جیهانی ئیسلامی ئەو كاتەدا تێبپەڕێت؟

موفتی زادە، بۆ وەلاَمی ئەم پرسیارە لەسەر بابەتێك قسەدەكات و لەدەرگایەكەوە دەچێتەو ژوورەوە، كەبەڕاستی ئەوانەی خۆیان بەخاوەنی دنیایەك لەگێڕانەوەی مێژوو دەزانن و لایان وایە هەمیشە بۆ پرسە مێژووییەكان پێویستە ڕاوێژ بەئەوان بكەیت، پەیان بەم باسە نە بردووە، بۆیە لێرەدا گرنگە ئاماژە بەوەبكرێت، هەندێك بابەت لەمێژووی دەسەلاَتی ئیسلامیدا هەیە پێویست دەكات قسەیان لەسەر بكرێت و وەلاَمی مەنتقییان بدرێتەوە ئەو موقەدەساتەی بە بەریانداكراوە لێیان وەربگیرێتەوە، چونكە وەك دەڵێن"لەئیسلامدا مێژوو پیرۆز نییە، بەڵكو حەقیقەت پیرۆزە". زۆریش گرنگە بۆ چارەسەركردنی ئەو بابەتانە سەردانی نوسینو كۆڕو وتارەكانی(كاك ئەحمەد موفتی زادە و مامۆستا ناصری سوبحانی و مەلا محمد

رەبیعی و...) زۆری دیكە لەزانایانی كورد بكرێت، كەتائێستاش نەناسراون، كەسێكی وەك(رەبیعی) (رەحمەتی خودای لێبێت) لەبارەی (وەفات و مانەوەی حەزرەتی عیسا)وە لێكدانەوە و تەفسیرێكی هەیە، دەتوانرێت زۆر گەورە سەیر بكرێت، یان(مامۆستا ناصر) لەبارەی (جەنگی جەمەل و بابەتی ناسخ و منسوخ و ئیمامی مهدی....) و چەندین پرسی گرنگەوە، كەبەڕاستی لەكاتی ئێستاشدا ورووژاندن و قسە لەسەر كردنیان بە ترسناك دەزانرێت، قسەی هەیە و جێگەی خۆیەتی بەهەند سەیریان بكرێت بۆ ڕوونكردەوەی ناڕونی ئەو بابەتە سودیان لێوەربگیرێت، بۆیە دەبینیت موفتی زادە، لەبەرئەوەی گەیاندنی حەقیقەتی لەلا گرنگ بوو دێت بەم جۆرە وەلآمی ئەم پرسیارە دەداتەوە و لەڕێگەی و رووژاندنی پرسیاری(بۆچی لە سەردەمی معاویەی كوڕی ئەبو سوفیان-مقەر-شوێنی كۆبوونەوە) لەمزگەوتەوە گوێزرایەوە بۆ ناو كۆشكەكان؟ بابەتەكە زۆر دوور و درێژە، ئەگەر بەكورتی باسی بكەم، دین بەو جۆرەی قورئان بەیانی دەكات هاتووە بۆ شەڕ و ڕووبەڕوو بوونەوە، لەگەڵ(موترەفین)دا، {وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ }الزخرف٢٣

دەفەرموێت"ئێمە لەهیچ جێگەیەكدا پێغەمبەرێكمان نەناردوە(الا) ڕاستەوخۆ لەگەڵ خۆشگوزەراندا(موترەفین) كەوتوەتە ڕووبەڕوو بوونەوە. خۆشگوزەرانەكان دوای پارەی زۆر و فرت و فێڵیان بەكارهێناوە، هاتوون و وتویانە دینی ئیلاهی(چۆنەو چی) دەڵێت لەگۆڕێدا نییە، باو و باپیران و نەژادی ئێمە (چی دەڵێن)، ئەوە-واتە قسەكانی باوباپیرانمان-جێی قسەیە بۆئێمە و ئاباوو نەژادی ئێمە وا ڕەفتاریان كردووە، ئیتر ئێمە حەقمان نییە خودا چی دەڵێت.

نەژادی ئێمە باشتر حاڵی بوون لە ئێمە، ئەو جۆرە ئەوان ڕفتاریان كردووە ئێمەش وا ڕەفتار دەكەین". ئەمە قسەی ئەوانەیە كەوا خۆشدەگوزەرێنن.

ئەوان دەچێنن بەگوێی هەژار و فەقیردا ئەگینا هەژار و فەقیر هیچ كات گوێ بەژیانی باو و باپیرانی نادات، بەلاَم(موترفین) و خۆشگوزەرانگەل بۆ پارێزگاریكردن لەوەی هەیانە و بۆتە خەصلەت بۆیان، بۆئەوەی ئەو بارودۆخەی بوونی هەیە وەك خۆی بمێنێتەوە و تەكانێك نەخوات، چونكە بەبچوكترین تەكان و حەرەكەت لەكۆمەڵگادا قەسر و قسور و ژیانی خۆشیان دەكەوێتە لەرزە و تەكان دەخوات، لەبەرئەوە بەشێوەیەكی ئاسایی ئەم وەسوەسانە دەخەن گوێی خەڵكەوە،"كورە خەڵكینە ئەژداد و ئاباوی ئێمە نەیانفامی ژیانی چەند پشتە، ئێستا ئێمە بكەوینە شوێن بیر و بۆچوونی كابرای لات، كابرایەك كەكۆمەڵێك لات و لوت لەدەوری كۆبوونەتەوە؟

ئەمە دەربڕینێكە لەدەربڕینەكانی(موترەفین)، كەقورئان دەفەرموێت(وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلاَّ الَّذِينَ هُمْ أَرَاذِلُنَا بَادِيَ الرَّأْيِ وَمَا نَرَى لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ)هود٢٧. تانەو تەشەر دەدەن لەپێغەمبەران، دەڵێن"تۆ چیت؟ كۆمەڵێك لات و لوت لەگەڵتان"، ئەمە لۆژیكی دین و ڕووبەڕوو بوونەوەی دینە، لەگەڵ موترەفین، كەلەم دوو وشەدا كورتی دەكاتەوە بۆمان، چونكە ئیسلام كاملترین دین و بەرنامەیەكی جیهانی بوو، لەبەرئەوە هەر لەسەرەتاوە ڕووبەڕوو بوونەوەی دەستیپێكرد لەگەڵ تەواوی دنیادا، دنیای ئەو ڕۆژەش بریتی بوو لەناوچەیەك لە(ئیران و ڕۆما) باقی ناوچەكانی تر داگیركراوی ئەوان بوون، یان جێگەیەكی بێ ئەرزشو ناقابیل بوون، كەگوێ بەداگیركردنیان نەدراوە. هەر لەسەرەتاوە لەبەرئەوەی ڕووبەڕووبوونەوەی هاوشێوەی ئەو سیستەمە ئیلاهییە

لەسنوری نزیکترین هۆزەوە دەستی پێکرد بوو، دواتر وردە وردە گوازرایەوە بۆ قەبیلەو نەتەوەکانی دیکە. خودی پێغەمبەر(ﷺ) جیهانیبوونی ئەم نیزامەی بەم جۆرە بلاّوکردەوە، کە ئەو فەرمانەی نارد بۆ(خوسرەو پەروێزی)ی گۆڕ بەگۆڕ، هەروەها بۆ(ئیمپراتۆری ڕۆم)، پاشان بۆ پاشاکانی دەوروبەر، کە زەمەنێك سەربەخۆبوونو زەمەنێکیش داگیرکراوانە حوکمیانکردووە، بەو جۆرە تەختی گشتیانی لەرزاند.

جا لەناو ئەم پاشایانەدا هیچ کامیان هێندەی (شای ئێران) بێ شەرەف و بێ شەرم نەبوو!

هەرکام لەپاشاکان بەجۆرێك بەرپەرچی نامەکانی پێغەمبەر(ﷺ) دایەوە، بەلاّم دەزانن(خوسرەو پەروێز)ی ڕوو ڕەشی بێ شەرەف، نەوی لەکاغەزەکەی پێغەمبەر(ﷺ) و دڕاندی و فڕێیدا، کاتێکیش ئەم هەواڵە گەیشتەوە پێغەمبەر(ﷺ) دوعای لێکرد"خوای گەورە تەخت و بەختی پەرت بکات". جا تەماشا دەکەیت لەتەواوی ستەمگەری دنیادا تەنها شای ئێران ئەوەندە بێشەرەفو پڕ ڕووبووە، لێرەدا سەیرێکی ئەوانەی دەوری پێغەمبەر خۆی و ئەوان بکەن وا باوەڕیان پێهێناوە، دەبینی بازرگانێکی سەروەت مەندی وەك(خەدیجە) کەشویکرد بەپێغەمبەر(ﷺ) ئەوندە پاك وصەفا و صەمیمەتی لەماوەی(١٥-١٦) ساڵ کار لەگەڵ(محمد) دیبوو، لەگەڵ(محمد) (ﷺ) وەحی بۆهات دەچێت بۆلای ئامۆزاکەی، پیش ئەوەی بۆ خودی(محمد) ڕۆشنبیێتەوە چی ڕوویداوە ئەو ئیمانی پێدەهێنێت.

ئەبوبەکر(ﷺ)، بازرگانێکی دەوڵەمەندی ئەشرافی ئیمان دەهێنێت. دەبینێت تەنها(ئەبو سوفیان) و منداڵەکانی درێژە بە شەڕی خۆیاندەدەن تا کاتێك(مەککە) فەتح دەکرێت، کەئیتر تازە توانایەکیان نامێنێت شەڕبکەن، جا لەو کاتەدا هیچ

چارەیەكیان نییە مسوڵمان بوون. گرنگی بەم(دوو) شتە بدەن بۆ لەمەو دوامان گرنگە، ئەوەی وا فیرقەو گرووپ دروستبوو. سەیر دەكەیت شوێنی ئەمدووانەیە، (شاهێنشاهی ئێران) و (خانەوادەی بەنی ئومەییە). خیانەتی ئەم دوو فكرە و سیاسەتە بوو-واتە، هۆكاری سەرهەڵدانی گروپ و فیرقەگەری لە جیهانی ئیسلامیدا ئەم دوو دەستەڵاتە لێی بەرپرسیارن-. هەر لەرۆژی سەرتاوە-سەرەتای ئیسلام- تەماشادەكەین دوژمنایەتی بێ شەرمانەی ئەم دووانە، (ئەمەویەكان) دور لە(حەزرەتی عوسمان و عومەری كوڕی عبدالعزیز) و دور لە زۆریك ئینسانگەلیان. لێرەدا تەنها قسە لەسەر ئەشرافیەكانە ئەوانەی وا جاهوجەلال و ئمتیازاتیان دەویست. هیچ كەس ئەوەندەی(ئەمەویەكان) لەنزیكەوە و (شاهینشاهی ئێران) لەدوورەوە خراپ نەبووە لەگەڵ ئیسلامدا. دوای ئەوەی ئیسلام گەشەیكرد و ئەوانەی لەناوبرد ئەم دوابڕاوانە بێدەنگ دانەنیشتن. تەماشا دەكەین تەنها كەسێك لەسەر كورەی زەویدا دیاریكرا(حەزرەتی عومەری كوڕی خەتاب) شەهید بكات یەك نەفەری(ئێرانی) بوو بەناوی(ئەبو لوئلوئی مەجوسی) كە لەقەبی (بابا شوجاع)یان پێدا. زۆر دیارە سەیردەكەیت پەناگەی ئەم(بابا شوجاع)ە بریتییە لەماڵی (معاویە و ئەبو سوفیان)، یانی پەیوەندی ئەم دووانە بەیەكەوە. جائەم باسە زۆر دوور و درێژە بتەوێت ئەم باسە بگێڕیتەوە و حەقی خۆی پێبدەیت، بەڵام ئەوەی لێرەدا ئێمە ئەنجامی لێدەگرین ئەوەیە، كەسێكی وەك(حەزرەتی علی) (ﷺ)، وتی بە(ئەبو سوفیان) كەهاتبوو مسوڵمان ببێت، كاتێك كەشورای (ئیسلامی) تەشكیل بوو بوو،(حەزرەتی ئەبوبەكر) بە(خەلیفە) هەلبژێردرا بوو، (ئەبو سوفیان) وەك(كلكە نەوتینە)دەهاتە بەردەمی ماڵی(علی) دەستیكرد بەوتنی (شیعر) و وتنی(ئیهانە) بەحەزرەتی(علی)، كەئامۆزای پێغەمبەرە لەگەڵ حەزرەتی

(عبداللە). کە ئەویش ئامۆزای پێغەمبەرە. دەستی کرد بەشیعر و تانە و تەشەر، وتی"فەقیران ئەوە لە(شورا) حەقی ئێوە دەخۆن و کەسێکی دیکە دەبێتە(خەلیفە)، لەکاتێکدا ئێوە(بەنی هاشمن)، ئێوە ئاموزای پێغەمبەرن، بەئێوە ڕەوایە، خوێڕییەکان بۆچی نایەنەدەرەوە حەقی خۆتان بسێنن. ئەمە شەرتی بێت(مەککە) پڕدەکەم لەشۆڕە سوار بۆ پارێزگاری لەهەقی ئێوە"، بەلاّم حەزرەتی (علی) زۆر بەدەرك و تێگەیشتو بوو، لەنزیکەوە لەقوتابخانەی پێغەمبەر(ﷺ) پەروەردە بوو بوو.

هاتە دەرەوە وتی: ئەوە چی دەڵێیت ئەبوسوفیان؟! خەریکە من هاندەدەیت چی بکەم؟ ئەبو سوفیان قەسەم بەخودا دەزانم لەسەرەتاشەوە ڕاستت نە ئەکرد مسوڵمان بوویت، دەزانم لەترس و ناعیلاجیدا مسوڵمان بوویت، ئەبو سوفیان تۆ لەم ماوەیەدا ئەمە تێنەگەیشتیت دین بۆ هۆز و تایفەیەك نییە بۆ تەواوی بەشەریەتە؟ لەدینندا هۆزێك فەزلی نییە بەسەر هۆزێکدا؟ ئەبوو سوفیان، دەزانم کەڵەکت داوە، دەزانم دەتەوێت هەر لەئەوەڵی ڕۆژەوە، کە پێغەمبەر وەفاتیکردووە. خێرا ئیسلام لەناو بەریت و بگەڕێیتەوە بۆ ئیمتیازاتەکەی خۆت. حەزرەتی (علی) وریابوو کلاّو نەچوویە سەری، خەلافەت لەزەمانی(حەزرەتی ئەبوبەکر و حەزرەتی عومەر)دا بەهێز بوو یەکێك لەنیشانەی هێزی ئەمە بوو، قوتابییەکانی پەروەردەی دەستی پێغەمبەر زۆریان هەر لەژیاندا بوون، بەلاّم وردە وردە کەم بوونەوە، (حەزرەتی ئەبوبەکر) چووە-وەفاتیکرد-، (حەزرەتی عومەر) چووە-شەهیدکرا، زۆرێك لە هاوەڵاّن کۆچی دواییانکرد تا گەیشتە زەمانی(حەزرەتی عوسمان). لەسەردەمی (حەزرەتی عوسمان)دا، چونکە هەر لەبەرۆ پیاوە گەورەکان کەم بوونەوە. وردە وردە توانیان کاربکەن-دوژمنان-، ئەمە جگە لەوەی(حەزرەتی عوسمان) ئەرکێکی

تەحقیقی زۆر زۆر قورس و گرانی لەسەرشان بوو، کەئەگەر مرۆڤانە داوەری بکەیت ئەو کارەی(حەزرەتی عوسمان)کردی لەو سەردەمەدا بەوەسائیل و ئەو تواناییەی ئەو کاتە لەبەردەستدا بووە لەبەرامبەر ئەو کارانەوەیە، کەئێستا بەم هەموو وەسائیلەوە چەندین بیریار خەریکدەبن ئەنجامی بدەن و ئەنجامی دەدەن نیوەی ئەوشیان پێ ناکرێ. لەماوەی ئەو(دووانزە) ساڵەی خەلافەتدا کارێکیکرد زۆر زۆر گرنگ، هات بەزمانی عەرەبی ڕەسمی بەخەتێکی جوان(حەوت*) دانە نوسخەی قورئانی نوسییەوە و ڕێکیخستن، بوویە هۆی ئەوەی تەواوی خەڵکی دنیا بزانن چۆن قورئان بنوسنەوە، نەك ئەوەی هەرکەسێك بێت بەجۆرێك بینوسێتەوە. ئەمە بووە هۆی ئەوەی شەیتانە خائینەکانی(بەنی ئومەییە)-نەك مسوڵمانەکانی- هەر لەزەمانی(حەزرەتی عوسمان)دا، ئەوەی(ئەبوسوفیان) لەسەردەمی(ئەبوبەکر)دا کردی و نەکرا لەم سەردەمەدا کردیان. وردە وردە توانی لە ویلایەتی(شام) کۆشکێك درووست بکات، ئەمەش یەکەمین لەتمەی سەرزەمینی ئیسلامە!

ئالێرەوە دەتوانین(موعاویە) بناسین، دەتوانین بزانین(موعاویە) وەك (عومەرو ئەبو بەکر) ناتوانێت ڕەفتاربکات، چونکە(موعاویە) یەك کۆشکی هەبوو، مسوڵمانان دەچوون لەماڵی(موعاویە) نانیان دەخوارد لەپشت سەری(علی) نوێژیان دەکرد. ڕۆژێك (موعاویە) بەمسوڵمانێك دەڵێت"دێیت لەماڵی من نانده‌خۆیت و لەپشت سەری(علی)یەوە نوێژ دەکەیت؟

ئەویش لەوەڵامدا دەڵێت:"ئاخر نانەکەی تۆ چەورترە و نوێژەکەی(علی) قبول ترە".

---

*) بیرو ڕای مێژوونووسان جیاوازە لەسەر ژمارەی نوسخەکانی قورئان، زۆرێکیان دەڵێن لیژنەی نووسینەوەی قورئان چوارکەس بوون.(نووسەر)

ئەو خۆراكی ناواخۆشی دەخوارد، ڕەنگی ناوا ئەشرافی بوو، بەلاّم ئەمە بۆ ئەوانی ترنەبوو. (موعاویە) ناتوانێت وەك حەزرەتی(عومەر) بژی، ناتوانێت وەك حەزرەتی(ئەبو بەكر)بێت.ڕاستە(ئەبوبەكر)پێشتر ئەشرافی بوو، خۆشگوزەرانیدەكرد، بەلاّم بەڕاستی مسولّمان بوو، لەبەرئەوە وەك(محمد)(ﷺ) دەژیا.

(عومەر)پێش مسولّمانی، دەچوو(باجی) فەحشاو(باجی) شەرابی لەدەولّەمەندەكان دەسەند و لەهەرچی خۆشگوزەرانە خۆشگوزەرانتر بوو، بەلاّم ئەو بەڕاستی مسولّمان بووە تازە خۆشگوزەرانی مانای نییە بۆ ئەو. ئەو لەگەلّ پێغەمبەر(ﷺ) پەروەردە بووە،بەلاّم وەك قورئان دەفەرموێت،"ئەوەی لەپێش(فەتح- فەتحی مەككە) مسولّمان بووە گیانی لەمەترسیدابووە، لەگەلّ ئەوەی لەدوای فەتح مسولّمان بووە وەك یەك نین، ئەمانەی دوای فەتح ڕێگەیان بۆ نەماوەتەوە و (كونە مشكیان لێ بووە بەعەمارە)، هەلّبەتە بووە بەدلّ مسولّمان بووە پەشیمان نە بووەتەوە، بەلاّم زۆرێك چارەی نەماوە بۆتە مسولّمان، ئەمانە ناتوانن وەك(ئەبوبەكر و عومەر)بن، ئەو ڕێگە وا پێغەمبەر(ﷺ) پێیدا چووە ئەمانیش پێدا بچن. ئەو بەرنامەیەی ئەو كاری لەسەركردووە ئەمانیش كاری لەسەربكەن، لێرەدا سروشتی ئەشرافیەت و خۆشگوزەرانی(موعاویە) ناچاربوو (بنكە و بارەگا)ی كۆبوونەوەی لە مزگەوتەوە بگوازێتەوە بۆكۆشك و لەناوێدا خۆشگوزەربێت، لەناو كۆشكدا دەستور دەدات. هاوەلاّنی پێغەمبەر(ﷺ) (١٢) نەفەر بەجارێك بكوژرێن لەسەر ئەشرافیەتی خۆی، لەناو كۆشكدا بتوانێت سفرەی ڕەنگاو ڕەنگی دابنێت و ئەمر و نەهی بكات و خەلّكی لەبەرامبەرییەوە بەپێوە بوەستن، تا ئەم رەسم و ئاداب و ڕسومە لەناو كۆشكدا دەكرێت و لەناومزگەوتدا ناكرێت"[1].

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

کاك ئەحمەد، لەبابەتەکانیدا بەدەگمەن دەبینین باسەکانی بەجۆرێك لە جۆرەکان پەیوەستی نەکات بەو چینایەتییەی لەناوکۆمەڵگادا دروستبووە، قسەکردنی (موفتی زادە) لەبارەی چینایەتییەوە ئەوەندە دووبارە بووەتەوە، ئەوەندە پێداگری لەسەر کردووە. بەبەڵگەی لۆژیکی سەلماندوویەتی دەبینیت لەکاتی خۆیدا توانیویەتی گەورەترین گۆڕانکاری درووست بکات لە ناوخەڵکی شارەکاندا، ئەمەش لەباسەکانی دواتردا قسەی زیاتری لێدەکرێت.

لەوکاتانەی(کاك ئەحمەدی موفتی زادە) دەربارەی چەمکی چینایەتی و (بێ تەبەقایەتی) قسەی کردووە زۆرێك لە خەڵکی و بەتایبەتی(مەلا) نەخوێدەوارەکان! واحاڵی بوون ئەم قسانەی(کاك ئەحمەد) دەیکەن لەقسەی دینەوە دوورە و ئەو هاتووە چەمکی(مارکس)ی هێناوە و قسەی لەسەر دەکات، خۆی دەیگێڕێتەوەو لەو بارەیەوە دەڵێت"دێتەوە بیرم چەند باسکراوە لەبارەی وشەی(بێ تەبەقەوە)، هەرئەوەندە شتی مندالأنە و بێ مانا وتراوە حەدو حسابی نییە!! بۆنمونە هەندێك بەناوی زانایانی دینەوە وتویانە(بێ تەبەقە) زاراوەیەکی(مارکسییە) ! ئەمانە کاریان تەنها بەوشەکەیە، نەك ماناو هەڵگری ناوەڕۆکی، هەتا لەسەرەتای ئینقیلابەوە لەبارەی وشەی(تەوحید)ەوە. شورایەك بوو لەم بارەیەوە قسەو باسیان کردبوو، یەکێك لە(مەلاگەل) وتبووی"خۆشم لە وشەی(تەوحیدی) نایەت(تەوحید) وشەیەکی مارکسیزمییە و عەبا و مێزەرەکراوەتە سەری" هەڵبەتە خۆی ئەهلی مێزەر و عەبا بووە، هەتا گوێم لێبووە وتویانە"ئەحمەد بەرەو مارکسی چووە"، چونکە لەکتێبی(لەبارەی کوردستانەوە) نوسیومە(کومەڵگەی تەوحیدی بێ تەبەقات)، دەبێت مرۆڤ بەو شێوەیە چەندێك بێ ئاگابێت؟!! وشە لەم یاسایانەدا دەوری نییە، مەفهومی وشە دەوری هەیە، من زۆر ئەمەم وتووە، کۆمەڵگای

ئیسلامی ئەو كۆمەڵگایەیە(ئیستكباری)تێدا نەبێت، ئەوەی وا(ماركس) دەیلێت لەبارەی وشەی(بێ تەبەقە).

یەكەم: ئەمە درۆیە، ئەو تەوحیدە ئەو هەیەتی كۆمەڵگای بێ تەبەقە ناكات، بەڵكو كۆمەڵگا تەبەقاتی دەكات و(چوار مێخی دایدەكوتێ). مەبەستی ئەوەیە، توانای گۆڕان و لابردنی ئەو تەبەقەی نامێنێت، كەئیمكانی نییە تەبەقات حەرەكەت و تەكان بخوات! هێشتا لەدەسەڵاتی سەرمایە داریدا توانای گۆڕانكاری لەبارەی تەبەقەكانەوە بوونی هەیە و كرێكار دەتوانێت ببێتە خاوەنی كارگە و خاوەنی كارگە دەكرێت ئیفلاس بكات، لەكاتێكدا لەدەوڵەتی ماركسیدا ئەم ئیمكانیاتە بوونی نییە، حوكمەت سەرمایەدارە و كرێكاری بێچارە هەر بەرهەمهێنە، بۆیە كۆمەڵگای پڕ تەبەقە و تەبقەترین تەبەقە ئەو كۆمەڵگایەیە ماركس درووستی دەكات، دەبێت كەسێك نا شارەزابێت بڕوا بكات و بڵێت "ماركس تەبەقات لەناودەبات".

دووەم: مەگەر ئێمە قسەمان لەبارەی عیبارەتی وشەوە هەیە، یان لەبارەی مانا و واقیعەتی وشەوە؟ هەروەك وتوومە، تۆ ئەوە ئەنجام بدە وا شەرعییە، جا هەر ناوێكی لێ دەنێیت گرنگ نییە"[1].

وەك دیارە(كاك ئەحمەد) تا ئەو ئەندازەیە لە(ماركس) تێگەیشتووە و بەو شێوەیە خوێندنەوەی قوڵی بۆ فكرەی(ماركس) كردووە هەر ئەم ڕەخنەو ڕەتكردنەوەی فكرەی(ماركسە)، وایكردووە زۆرێك لەوانەی لەبارەی(كاك ئەحمەد) و هەوڵ و چالاكییەكانییەوە دەنووسن و هێرشی بێ بنەما دەكەن، ئەوانەن سەربە(فكری ماركس)ن، چونكە واقع ئەوەی سەلماندووە یەكێك لەو قوتابخانە فكریانەی زۆربەی

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

هەرە زۆری شوێنكەوتوانی توانای قبولكردن و پێكەوە ژیانیان نییە لەگەڵ قوتابخانەو فكرە جیاوازەكانداەبینین(ماركسییەكانن)، لەمێژوودا وتە زۆرەو دەكرێت بگەرێتەوە بۆ ئەو سەرچاوانەی لە بارەی(ماركس)و سەردەمی (سۆڤیەت)ەوە قسەیان كردووە، بۆیە(مامۆستا هەژار) زۆر جوانی وتووە"لام وایە بەمردویش هەزار كۆمۆنیستی نەزانی دەبێ بەقوربان بكرێ"[1].

وادەزانین، تا ئێرە توانیومانە لەبارەی دیدگای(موفتی زادە) لە بارەی(چینایەتی و سەروخواری لە كۆمەڵگا)دا و بەتایبەتی لەرووە مێژووییەكەیەوە زۆر بەكورتی شتێكمان وتبێت، چونكە بە دڵنیاییەوە دەیڵێین، دەتوانرێت لەبارەی(چەمكی چینایەتی لای كاك ئەحمەدی موفتی زادە) توێژینەوەی چەند سەد لاپەرەی ئەنجام بدرێت، ئەمەش دەبێتە ئەركێك لەسەر هەموو ئەو خوێندكارانەی لەزانكۆدا، بەتایبەتی ئەوانەی لەبەشی(كۆمەڵناسی)ن، بۆیە لێرە بەدواوە هەوڵدەدەین لەبارەی چۆنییەتی كاركردنی(كاك ئەحمەد) بۆ نەهێشتنی ئەم دەردە لەناو كۆمەڵگای كوردەواریدا بەشێوەیەكی تایبەت قسە دەكەین، هەروەها لە كۆتایی باسەكەدا ئاقاری نوسینەكە بەرەو ئەو بابەتە دەبەین، كە ئاخۆ(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) لە ژیانی خۆیدا و لەو ساتەوەی وەك رەهبەرێك دەركەوتووە چەندێك بۆ پلەو پایە و ئیمتیازات كاری كردووە؟

---

[1]) مامۆستا هەژار: هەمان سەرچاوەی پێشوو. ل٥٠٩

هەوڵدانی کاك ئەحمەد
بۆ نەهێشتنی چینایەتی لە کۆمەڵگەدا

هەرکەسێك بیەوێت لەبارەی شێواز و هەوڵی(کاك ئەحمەد) بۆ نەهێشتنی تەبەقات لەکۆمەڵگادا زانیاری پەیدابکات، ئەوە زۆر گرنگە بۆی بەوردی بەدوادا چوون بۆ ئەو کۆڕ و وتارانەی بکات، کەدەربارەی(ئینقلابی فەرهەنگی) قسەی کردووە.

ئەگەر لە شوێنێكدا مرۆڤ بیتوانیایە چاوێكی بە(كاك ئەحمەد) بكەوتایە و دەربارەی دەرد و ئافاتەكانی كۆمەڵگا پرسیاری بكردایە، گومانی تێدا نییە لەوەڵامدا هەر ئەوەی پێدەوتیت، كە لەئێستادا دوو دانە ئافات كۆمەڵگای گرتووەتەوە، بەهەموو شێوەیەك لەجوڵە پێكردن و گۆڕانكاری پەكی خستووە، دوو دەرد و نەخۆشی، ئەگەر هەر بزوتنەوەیەك بیەوێت بچوكترین تەكان بەڕەوتی پێشكەوتن و گۆڕان بدات،بەبێ لەبەچاوگرتن ئەو دووانە مانای نابێت، ئەو دەرود ئافاتو نەخۆشیانەش بریتین لە(ئیستكبار و ئیسراف).

كاك ئەحمەد، لەم بارەوە دەڵێت،"كۆمەڵگای ئیسلامی ئەوەیە دوو ئافاتی گەورەی تێدا نەبێت ئافاتی(مەعنەوی)، لەگەڵ ئافاتی(ماددی).

ئافاتی مەعنەوی: ئیستكبار- خۆ بەگەورەزانین.

ئافاتی ماددی: ئیسراف* - زیادە ڕۆیی.

دەی سەیركەن، كۆمەڵگایەك ئیستكباری تێدانەمێنێت، واتە خۆیان لەهەندێك بەگەورەتر نەزانن، گشتی براو خوشك بێت لەبەرامبەریەكەوە، یەك پلە و پایەبن.

كۆمەڵگایەك ئیسرافی تێدا نەبێت، واتە كۆمەڵێك ژیانیان خۆشتر نە بێت لەهەندێك. ئایا ئیتر تەبەقات بونی دەبێت لەكۆمەڵگای وڵاتی وادا؟ تەنها ڕێگە چارەی نەهێشتنی چینایەتی سیستەمی ئیسلامییە، لەم سیستەمە مفهومی تەبەقات نامێنێت ئەوە وشەی (ماصدق)یە مفهومی ئەم وشەیە-تەبەقات-

---

*) كاك ئەحمەد لە شیعرێكیدا، كە دەربارەی ئیسراف نووسیویەتی بە ناونیشانی(اسراف و تبذیر)، چوار دەرەجەی ئیسرف دیاری دەكات بۆیە دەڵێت:

"اسراف"نسبیەو، زۆرە دەرەجەی هەركەس بەگوێرە مەسئولیەت خۆی

یەكەم ئەوەیە كە زۆرتر لەوە پێویستە بخۆی یا بخۆیتەوە

دووەم لە دەخڵ و خەرجا گوێ نەدەی خەرجی خۆت زۆرتر لە دەرامەد كەی

سێیەم شێوانن ئەتازەو میزان: دەس درێژی بۆ حەقی خاو خێزان

چوارەم لادانە لە حەد ناوەڕاس لای خوار كۆمەڵتەو لای سەریش دنیاس

لەناودەبات ئەگینا لەسیستەمی غەیر ئیسلامیدا هەرچی بڵێیت تەبەقات هەر بوونی هەیە"[1]، هەروەها"ئەوە قورئانی پیرۆزە لەڕێگەی وشەی(عفوا) لەڕووی ئابوورییەوە چارەسەری چینایەتی دەکات. لەگەڵ ئەوەی وشەکان مانای جیاوازیان هەیە قورئان وشەی(عفوا) بەکاردەهێنێت(وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ) پرسیارت لێتدەکەن، چەنێك ببەخشن لەماڵیان بۆ پڕکردنەوەی ئەو جیاوازیە چینایەتییە کە هەیە لەڕووی ئابوورییەوە(انفاق)واتا ئەو جیاوازیە ئابوریەی لەنێوان خەڵکیدا درووست بووە و هەندێك زۆر چووەتە سەرەوە هەندێك لەخوارەوەیە ئەو (انفاق)ی پێدەڵێن لەڕیشەی وشەی(نفق)یە"[2].

ئەگەر لەڕوی ماددییەوە پێویستە لەماڵی خۆمان ببەخشین، ئەوا لەڕووی مەعنەوییەوە دەبێت لە ئەخلاقی خۆمان ببەخشین.(موفتی زادە) بۆئەوەی لەکۆمەڵگادا دەردی خۆ بەگەورەزانین چارەبکات ئەو فەرموودەیەی پێغەمبەر(ﷺ) دەهێنێت و کاری لەسەردەکات، کەدەفەرموێت(التكبر على متكبر صدقە)، واتە"خۆبە گەورەزانین بەسەر ئەوانەی خۆیان بەگەورە دەزانن چاکەیە". مرۆ پێویستە هەرچی شتە ببەخشێت، یەکێك لەو شتانە(ئەخلاقە)، یەکێکیش لەو بەخشیشانەی ئێمە لەئەخلاق ئەنجامیدەدەین پێغەمبەر(ﷺ) دەفەرموێت ئەوەیە کاتێك کەسێك مەغرورە بەپلەوپایەو قودرەت و دەستەڵات دەبێت تۆ فەخریفرۆشیت بەسەریاندا و لەبەرامبەریانەوە غرور بنوێنیت.

"زۆر کەس لەوانەی هاتوچۆی ماڵی ئێمەیانکردوە دەزانن و ئاگادارن، بۆنمونە ئەکەر کەسێك مەغروربوبێت بەمەقام و سەروەت و عیلم و کەسایەتی....

---

[1] کاسێتی ژمارە(٢)زبانی کوردی(١٧)B

[2]) کاسێتی ژمارە(٢)، در مورد چگونگی حملە اعرعب بە هیران،(١٩)A.

بەهەرشتێك غروریان بوبێت و هاتبێتن بۆماڵی ئێمە(زوو كەهێشتا كەمێك سەرو خوار لەماڵمانا بوو)، لەخوارەوەی-ژوورەكە-دامدەنا. لەخوارەوەی خۆمەوە و خۆم دەچوومە سەری سەرەوەی گشتیان، یان لەهەر دانیشتنێكدا هەڵكەوتایە خەڵك كۆببوایەتەوە،(ئەگەر-فەرزەن- چونكە من نەدەچوومە دانیشتنی ئەشرافی وشتەوە...)، بەڵام بۆنمونە ڕۆژێكیان مەجلیسی(خوێندنەوەی قورئان گیرا)، جەماعەتی پارێزگاو بەرپرسان هاتن، چی سەیردەكەم كەسایەتییە زاناكان گشتیان لەخوارەوە دانیشتوون و چەند كورسییەكیان لەسەرەوە بەخاڵی هێشتۆتەوە بۆ پارێزگارو-محافض-و ئەمانە(چەند دانە خوێڕی وهیچ وپوچ...)، ڕاست چوومە كورسی سەری سەرەوە دانیشتم، سەیرمكرد دەڵێن"چەند مغرورە". سوێند بەخوا، كاتێك ڕۆشتم جلەكانم دڕابوون، بەشەرواڵ و چاكەتێكەوە ڕۆشتم سەرقۆڵەكەی دڕابوو. بەڵام ئەمە لەبەر ئەخلاقی ئیسلامی، لەبەرئەوەی پێغەمبەر(ﷺ) فەرمووە. هەركەسێك هاتووچۆی ماڵی كردبێ دەزانێت چۆن لەبەرامبەر كەسە سادەكانەوە مامەڵەمكردووە، و چۆن سەرو خوارم لەماڵدا لابردووە"[1].

هەروەها لەبارەی ئەو جیاوازییانەی لەفەرمانگەكاندا ئەنجامدەدرێت، دەڵێت"ئەگەر كەسێك بچێتە فەرمانگەیەكەوەو لەبەرناسراوی‌و هەندێك حاڵی تایبەتی بەجیاوازی مامەڵەی لەگەڵدابكەن و كارەكانی بۆ ئەنجامبدەن، ئەگەر ئەوە قبوڵبكات ئەوە ناعەدالەتی كردووە"[2].

بۆ ڕیشەكێشكردنی ئەم دەردە(موفتی زادە) ئەوەندە دەچێتە خوارەوە تادەگاتە ئەوەی لەبارەی(لەبەر یەكتری هەڵسانەوە)وە قسەدەكات و ئاگاداری خەڵكی

---

[1]) كاسێتی ژمارە(٧)، سخنرانی در مسجد-پیر محمد-،(٨٠)B.

[2]) سەرچاوەی پێشوو.

دەکاتەوە دەردی لەبەریەکتری هەڵسانەوە لەناوخۆیاندا نەیهێڵن."ئا ئەمە نمونەیەکی سادە گشتمان لەم کۆبوونەوەیەدا بینیمان*، یەکێکی وەك من دێم، کەتەمەنم (٤٥-٤٦)ساڵێکم لەبەرم هەڵدەسنەوە، بەڵام یەکێك دێت(٦٠-٧٠)ساڵ تەمەنییەتی لەبەری هەڵناسنەوە، توخـوا ئەمە ئەدەبە؟! ئەمە ئەخلاقە؟ ئەمە پێیدەڵێن موسوڵمانی؟! موتلەقەن ئەمە بۆنی موسوڵمانی لێنایەت، ئەگەر قەرارێت هەڵسانەوە دروستبێت دەبێت لەبەری ئەو(٦٠-٧٠)ساڵە هەڵسنەوە نەك لەبەری من. ئەمە نمونەیەکی بچکۆلە، کەچەنێك بەڵگەی ئیسلامیمان لەبارەیەوە ڕونکردۆتەوە"[١].

یەکێکی دیکە لەو خاڵانەی(کاك ئەحمەد) کاری لەسەرکردووە و هەوڵیداوە لەو لایەنەشەوە کۆمەڵگا ئاراستە بکات و لەپەتای چینایەتی و جیاوازی پاکی بکاتەوە، بریتییە لەلایەنی پۆشینی ئەو جل و بەرگەی خەڵکی ڕۆژانە لەبەری دەکەن. لەباسی(ستەمی نەتەوایەتی)دا ئاماژەمان بۆ ئەوەکرد چۆن هەوڵیداوە جلی لەبیرکراوی کوردی جارێکی دیکە بیکاتەوە جلی باوی کۆمەڵگا، کەتا ئەوکاتە بەرەو

---

*) دیارە کاك ئەحمەد ئەم باسەی لە کۆبوونەوەیەکدا کردووە، کە ژمارەیەکی زۆر لەخەڵکی ئامادەی بوون، لێرەدا پێویستە ئەوە بوترێت یەکێك لەو شێوازانەی ناردنی پەیامو مەبەستەکان، کە لەوڵاتی ئێران بەگشتی و ناوچەی کوردستانی خۆمان بەتایبەتی بەکارهێنراوە بریتییە لە ناردنی پەیام لەڕێگەی خوتبەدان و کاسێتی تۆمارکراوەوە، کەیەکێکە لەڕێگە زۆر شیاوەکان لەچەند ڕویەکەوە،کە لێرەدا بەکوردتی ئاماژەی بۆدەکەین. باشترین ڕێگەیە لەڕوی کاتەوە، بۆنمونە کەسێك وەك(کاك ئەحمەد یان مامۆستا ناصری سوبحانی)دێن لەماوەی(٢١)کاتژمێر-دیارە هەر ڕۆژی کاتژمێرێك-تەفسیرێکی(سورەتی یونس)دەکات کەلە دواتر لەدوتوێی(٤٢٩)لاپەرەدا چاپدەکرێت، هەروەها باشترین و ئاسانترین ڕێگایە بۆ گواستنەوەی هەستی کەسەکان لەکاتی قسەکردنیاندا بۆ نەوەکانی دواتر........ مەبەستیش لەم ڕونکردنەوەیە ئەوەیە، زۆرێك کەس پرسیاری ئەوەدەکەن. بۆچی کاك ئەحمەد یان مامۆستا ناصر کتێبیان زۆر نەنوسیوە، ئەمە وەڵامەکەیەتی بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەو بارو دۆخەی ئەو دوو زانایەی تێدا ژیاوە!

[١]) کاسێتی ژمارە(٧)، وەزیفەی ئینسان لە مصیری تاریخەوە،(٧٢)B.

لەناوچوون و کار گەیشتۆتە ئەوەی تەنها چینێکی تایبەتی کۆمەڵگا لەبەریانکردووە، بەلاّم وائیستا(کاك ئەحمەد) بۆ ڕەواندنەوەی جیاوازی چینایەتی لەڕووی لەبەرکردنی جل وبەرگەوە دەستی پێکردووەو وەك کاری هەمیشەیی لەخۆیەوە دەسپێدەکات و دواتر بەتایبەتی داوا لەگەنجان و دانیشتوانی ناوچە کوردنشینەکان دەکات لەڕووی جل وبەرگ لەبەرکردنەوە زیادەڕۆیی نەکەن و وردە وردە هەوڵبدەن بۆ جارێکی دیکە شەرواڵ و جلی کوردی بەکۆمەڵگا ناشنابکەنەوە.

"من(١٥-٢٠) ساڵ لەمەوبەر جلەکانم لەجلی گشتان جوانتربوو، ئابڕوبەرتربوو، دژی ئیسلام تربوو، کەسانێك کەدەمناسن لەبیرتانە لەساڵی(١٣٤٣) هاتمەوە بۆ سنە لەسەرەتادا وردە وردە شەرواڵم لەپێکرد، ئەویش لەناوماڵی خۆماندا هێشتا کۆمەڵگا ئەزمی ئەمەی نەدەکرد. دەیانوت"عەیبە تۆ بۆلەناو ماڵدا شەرواڵ لەپێدەکەیت". هەتا دەیانوت"خەڵکی بە چێوارت دەزانن". دەیباشە چێوار عەیبی چییە؟!

لەوەودوا لەماڵ هاتمە دەرەوە بۆ بەردەرگا، پاشان دراوسێکانمان و خزم وناسراوەکانم، وردە وردە بۆ فەرمانگەو ئەم شارو ئەو شار. شوکر بۆخوا، دەبینم لەم (١٤-١٥) ساڵەدا زۆرێك لە گەنجان شەهامەتیان پەیداکرد و مامۆستایی زانکۆو پزیشك و خوێنەوار عەیبیان لێنایەت و جلی کوردی لەبەردەکەن. کەمێکی تریش بجوڵێن و پێشڕەوی بکەن و ئەوەی وا زەرق و بەرق و ڕەنگی ئەشرافییە لایبەرن، چونکە بزانن لە نەزەری ئینسان و لەنەزەری ئیسلامدا ڕەنگی ئەشرافییەت خوێنتاڵە. ڕەنگی ئەشرافییەت نیشانەی دزی وخیبیانەتە...."[1].

هەڵوێستی(موفتی زادە) بۆ ئەشرافییەکان تائەندازەی بەدزو خائین زانینییان دەڕوات.-ئەمەشی لەبابەتی (ئینقلابی فەرهەنگی)دا زۆر بەڕوونی باسیکراوە-، جگە

---

[1]) کاسێتی ژمارە(٧)،ئینقلابی فەرهەنگی،(٦٦)B.

لەوەی لە شیعرێکیدا(نەعلەتی خوا*) لە هەموو ئەو دین و سیستەمانە دەکات دەبنە مایەیی نانەوەی تەبەقات و چینایەتی لە کۆمەڵگدا. هەروەها لەپاڵ ئەم دژایەتیکردنەی تەبەقاتی ئەشرافییەت، خۆشەویستییەکی (دایك بۆ رۆڵەکەی) هەیە بەرامبەر بە هەژاران و نەدارانی کۆمەڵگایی جیهانی، ئەم خۆشەویستییەی جگەلەوەی لەزۆرێك لە ووتار و کۆڕەکانیدا بە ووردی باسیکردووە، لە (شیعر)ەکانیشدا بەتایبەت نوسیویەتی و لەسەر ئەو چینە چەوساوەیە(شیعر) دەهۆنێتەوە، تـــا دەگاتە ئاستێك دەڵێ"ئەوەی خۆشەویستی هەژاران لەدڵیدا نەبێت ئیمانی تەواو نییە"*.

---

* ئاخ نەعلەتی خوا لە نەزمێ، دینێ

نەزمی تەبەقات ڕجوا ئەوینێ

لەلایێ، خەڵکی ملکزو هەژار

لەلایێ تر(اتراف) لەتەك(استكبار)

دیوانی شعری کاك ئەحمەدی موفتی زادە، دیاری بۆ یاران

*) پـــار

ئەو دڵە وا بۆ هەژاران کوڵ نەدا — زەحمەتە ئیمان تیا جێ گرتبێ

ئەك بەزەی، قورئان ئەڵێ: تۆ بۆ هەژار — گیان ئەدوێنی کە ئیمانت ببێ

کۆرپەیێ، تازە گرۆگاڵی ئەکرد — وەك گوڵ ئەشکۆفایەوە بۆ دایکی کە: ((پـــار))

دایەلەی داماوی دڵقرچاوی، بۆ — جەرگی، چی هێنا؟ تریتی نان و ئاو

ئاو لە چاوی زاو خەمی، بەرچانە دڵ — تاگوڵی، بەنی دڵی، ئاشت کردەوە

کۆرپەلە دڵپڕبو، بەلام نازی ئەداو — برسیەتی((پـــار))ی، لەبیری، بردەوە

دور لەتۆ بۆخۆم ئەڵێم: دەك ژەقنەبێ — بێ خەم و هەوڵی هەژاران، عەیش و نۆش.

ناکەوێتە فکری منداڵی هەژار — ئەو دەمەی، کۆرپەت بەناز ئەگری لە کۆش؟!

ئاخ ئاخ یاخوا بەمیراتم کەوێ — ژینی ئەشرافی، هەتا روتێ هەبێ

بێ خەمی ئەو دایك و بارکە ڕۆڵەیان — برسیە، تێری لە گیانم ژەقنەبێ

کاك ئەحمەدی موفتی زادە: دیاری بۆ یاران.

"پایەیی یەكەمی بزوتنەوەی دینی، بریتییەلە خۆشەویستی هەژاران"[1]. تێكەڵبوونو كراوەیی(كاك ئەحمەد) لەگەڵ هەژاران و هەڵگرتنی نازو داواكارییەكانیان یەكێكە لەو هۆكارانەی لەكاتی ئینقلابدا زۆرترین لایەنگرو خەمخۆری هەبێت. كاك ئەحمەد، لە وتەیەكی ناوازەیدا دەڵێت"بەخوای گەورە صادقانەو صەمیمانە پێتانبڵێم، ئیمانی خوا لەدڵی كەسێكدا جێگەی نابێتەوە، تـــا لەو دڵەدا خۆشەویستی هەژاران نەبێت[2]".

یەكێك لەو خاڵە تایبەتو درەوشاوانەی لەكەسایەتی(كاك ئەحمەد)دا بوونی هەیەو دەبێت هەمیشە بۆ مێژوو بگێڕێتەوە، جگە لەو سادەیی و بێ فیزییەی هەیبووە، هەر ئەم خۆشەویستییەتی بۆ هەژاران، لەباسێكیدا دوای مەرەخەس بوونی لەزینداناو لەكەش و هەوایەكی تەواو نارەحەتی تەندروستیدا، نارەحەتییەك، كەئەگەر كەسێكی وەك(موفتی زادە) نەبێت هەرگیز ناتوانێت قسەبكات و باسی بابەتێك بكات لەلای زۆرێك لەخەڵكی هەرجێگەی تێڕامان نییە، دیارە هۆكاری ئەوەی(كاك ئەحمەد) لەئاوا وەزعێكی تەندروستیدا دێت ئەو قسانەدەكەت، كەخەڵكی لەباشترین حاڵی تەندروستییو ئازادیدا بیریشی لێناكاتەوە، (هەست بەمەسئولییەت) كردنێكی زۆر وردە! ئەو دەڵێت"كڵۆڵ ئەو كەسەی بەناوی ڕابەری بزوتنەوەی دینییەوە كاردەكات و پێی ناخۆشە هەژاران ببینێت و خۆشحاڵە بەوەی كاربەدەستان ببینێت".

تائێرە وادەزانم دەربارەی هەوڵو كاری(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) بۆ لابردنو ڕۆشنكردنەوەی دەردی چینایەتی لەكۆمەڵگادا بەرچاو ڕوونییەكمان بۆ دروستبوو. لێرە بەدواوە پێویستە لەو ڕووەوە قسە لەسەر كەسایەتی خودی(كاك ئەحمەد) بكرێت، كەتاچەند بەڕاستی ویستویەتی لەژیانی تایبەتی خۆیدا بەكردار نەك بەگوفتار كار بۆ ئەوە بكات ئەم چینایەتییە نەهێڵێت و لەناو یبەرێت؟ ئەو بەناوی سەركردەیەكی دینی و خاوەن پێگەو

---

[1]) كاسێتی ژمارە(١٧)،بحث وطن دۆستی و دلایل مانع كار سیاسی(ویدیو١٠)،(٢٥٨)B.

[2]) سەرچاوەی پێشوو.

دروشم، ئەوەی واباسیكردووە بەزیادەوە كردویەتی، یان هەر قسەو باسی سەر زارەكی بووەو ویستوویەتی لەخۆپیشاندان‌و قسەكانیدا جەماوەری زۆربێت؟

دەربارەی ئەمانە، لەژێر ناونیشانی(لەقەب و ئیمتیازات لای كاك ئەحمەدی موفتی زادە) باسێك دەنووسین و هەوڵدەدەین زۆر بەكورتی ئەو كەسایەتیەیی(كاك ئەحمەد) لەمێژووی ڕوبەڕوو بوونەوەی خۆیدا لەگەڵ ستەمكاران هەیبووە، ئاشكرای بكەین‌و ئەو قسەو باس‌و درۆو دەلەسەیەیی دەربارەی كەسایەتی ئەم قارەمانەكراوە بڕەوێنیینەوە.

لەقەب و ئیمتیازات لای كاك ئەحمەدی موفتی زادە

كاك ئەحمەد، یەكەمین هەنگاو لەژیانی تایبەتی خۆیداهەڵیگرت، بۆ ئەوەی هەرچی چینایەتی و جیاوازی و ئیمتیازاتە لێی دوور كەوێتەوە، ئەوەبوو ڕاستەوخۆ، هەموو ئەو لەقەب و ناوانەی لەخۆی كردەوە كەڕۆژانە كەسەكان لەبەر پلە و پایەی ئایینی پێیاندەدرێ‌و بەشێوەیەك لەشێوەكان لە خەڵكی ئاسایی جیادەكرێنەوە، (كاك ئەحمەد) بەجۆرێك دەستی پێكرد نەیویست تەنانەت لەبەر(مەلا) بوونەكەی یان(حاجی) و (سەید) بوونەكەی یەك مسقاڵ جیاوازی هەبێت، لەگەڵ ئەو هەموو خەڵكە ئاساییەدا، بۆیە دەبینیت سەرەتا دێت وشەی(مەلا- حاجی- شێخ)و هەرشتێك بۆنی جیاكاری لێبێت لەڕووی ناونیشانەوە لەخۆی دەكاتەوە، ئەو دەیوت"پێغەمبەر و هەموو هاوەڵان لەوپەڕی دینداریدا بوون، بەڵام نابینی

یەکێکیان لەقەبێکیان پێوەبێت. کێ بیستویەتی بەحەزرەتی(علی) بگوترێ (سید علی)؟ یان بۆ حەزرەتی(عومەر و ئەبوبەکر و عوسمان) وشەی(حاجی یان مەلا) دابنرێت؟ مەگەر ئەوان(مەلا و حاجی) نەبوون؟"، لەبەرئەم بیرکردنەوەی دەبینیت کاری بۆ نەهێشتنی هەموو لەقەبەکان کرد و وتی"لەجیاتی ئەوە پێم بڵێن (کاك ئەحمەد)"و خۆشەویسترین وشە دەربڕین لەلای ئەوەبووە،ئەم خۆشەویستیەشی دووبارە لەبەر هەمان هۆکار بووە، وردەکاری و ترسانی لەوەی ببێتە کەسایەتییەکی ئیمتیازدار و خوانەکا وەك ئەو(شێخانە) تەماشا بکرێت، کەئینسان لەکاتی بینینی هەڵسوکەوتی هەندێ کەس لەبەرامبەریانا هەست بەشەرمەزاری و تەریق بوونەوە دەکات، کەچۆن مرۆڤێك بۆتە بەندە و تا ئاستی خوارتر لەبەندە کرنوش بۆ شێخێك دەبات و هەوڵدەدات بەتەواوی وجودیەوە بڵێت تۆ(شێخی)منی!!
کاك ئەحمەد، دێت ناوی ئەم هەڵسوکەوت و بارودۆخە دەنێت(بت)، بۆیە زۆر لەوە سڵی کردۆتەوە وەك(بت) سەیری بکەن،"-توحیدیی بوو- نهێنی ئەوەبوو پێغەمبەر(ﷺ) توانی لەماوەیەکی کەمدا کۆمەڵگا لە ئیمتیازات پاك بکاتەوە، و منیش هەر دەنوسم وهەردەڵێم با ئیمتیازات نەمێنێت و هەر دەمێنێت ئێستا پێتان دەڵێم: بەگیانەکەی گشتان کۆمەڵێك کەس، کەخەریکن من دەکەنە(بت). (ناڵێم گشتی بەعەمدەن). بەگیانەکەی گشتان، ڕۆحی ئەوەیان هەیە(واتە، وەك ئەوانە حسێبدەکرێن)،وا پێغەمبەرانیان تـــا پلەی خوا بەرزدەکەنەوە، لەبەرئەوەی بڵێن خۆمانجێنشینیانین و لەسەرترین لەهەموو خەڵك. دڵنیام لەدڵی کۆمەڵێکدا ئەمە پەیدا ببێت-کە(ئەحمەد)بکەنە(بت) بۆئەوەی خۆیان جیابکەنەوە...ئەم جۆرە ئیمتیازانە بەکارنەهێنن بۆمن.قەیناکات نامەدەنوسیت،بنووسە(برای خۆشەویستم، باوکی خۆشەویستم، کاك ئەحمەد گیان) ئارەزووی خۆتە، بەڵام لەکاتی نەبوونمدا

هیچ قەید و لەقەبێك درووستمەکە، ئاسایی وەك هەرچی مرۆڤە ناوم ببەن، ئەگەر لەغیاباتی (ئامادە نەبوونی) مندا هەر وشەیەکتان لەگەڵ ناوی(ئەحمەد)دا وت، ئەوە ئیمتیازتان پێداوە و کردووتانە(بت). بەگیانەکەی گشتان، ئەو سەرمەشقەی لەسەرەتاوە دانراوەبۆمان پەیڕەوی لێ بکەن-مەبەست ئەو سەرمەشقەیە پێغەمبەرو هاوەڵان دایانناوە و کەسیان لەکەسیان ئیمتیازاتیان نەبووە،و وەك مرۆڤێکی ئاسایی سەیری یەکتریانکردووە-. ئائەم میللەتە مەزلومە بەدبەختە ئازادی دەبێت لەوەی هەزاری وەك من بێت و لەبازاڕدا هاتوچۆ بکات و هیچ سەرسوڕ هێنەرنەبێت و وەك کەسێکی ئاسایی سەیری بکەن"[1]. ئەگەر لێرەدا وازلەم باسە بهێنینو بڕۆینە سەر بابەتێکی دیکە. دڵنیام لەوەی پەیامەکەبەتەواوی ماناوە گەیشتووەو زۆر جوان ڕۆشن بۆتەوە، کە(کاك ئەحمەد) تـــاچەنێك بەشوێن لەقەبو ئیمتیازاتدا ڕایکردووە و هەوڵی بۆ داوە، بەڵام...نا... بەردەوام دەبین زۆر شتی دیکە ماوە دەبنە پاڵپشتی بەهێز بۆ ئەم قسانەی ئێستا.

ڕێگەیەکی دیکە. (کاك ئەحمەد) کاری لەسەرکردووە بۆ ئەوەی بیسەلمێنێت لەخەڵکی ئاسایی جیاواز نییە و ئیمتیازاتی ناوێت، بریتییە لەوەی، کەخۆی ناوی دەنێت(قەیدی خۆ پارێزی)، واتە دروستکردنی پەرژینێك بۆ خۆپارێزی،(موفتی زادە). ئەم (قەیدە) بە(دەرد و نەخۆشی) باسدەکات. لەیەکێك لەدانیشتنەکانیدا لەدوای(ئازادبوونی لەزیندان) دەڵێت"یەکێکی دیکە لەدەردەکان، دەردی (قەیدی خۆپارێزی)ە. دەهاتن دەیانووت"فلانەکەس هەروا لەخۆتەوە دەڕۆیتە دەرەوە لەوەخت و بێ وەختدا، لەکاتێکدا تۆ ئەم گشتە شتەت هەیە". هەوڵیاندەدا

---

[1] کاسێتی ژمارە(١٧)،مراسم مولودو سخنرانی‌نفی امتیازات و منع هر گونه لقب وامتیازی برا خود، .A(٢٥٤)

قەید و پەرژین بەدەورمدا درووست بكرێت بۆئەوەی بمپارێزن. دەی ئاخر ئەوە بەكەڵكی چی دێت؟! واگیرام سەد ساڵ تەمەنمكرد؟ ڕۆژێك ئەرزشی هەیە كەوەك پێغەمبەران بچینە ناو خەڵكیەوە. خۆ لە(علی و عومەر) لەپێشتر نیم، دەی(حەزرەتی عومەر) چوو بۆ مزگەوت و كابرای تاوانبار هات و لەكاتی ئیمامەتدا دەدات لێی و شەهیدی دەكات، (علی) دەكەوێتە ڕێ بۆ نوێژی بەیانی و لەتاریكی بەیانیدا، چونكە پارێزەری نییە، ئەو بەدبەختە خۆی دادەشارێت و شەهیدی دەكات، ئەگەر ڕاستدەكەم ئەو ئەمانەتەی خوا(دین) بگەیەنمە ئەم ئەمانەتەی خوا-خەڵك-*، ئەوەیە دەبێت وەك ئەوان ڕەفتاربكەم، دەی ئاخر ئەم گشتە خۆپارێزی و قەبیر و قیودەچی لێبكەم؟! جاری وا هەبوو شەو سەعات(١٠ و ١٢) دەچوومە دەرەوە لەگەڵ دەهاتمەوە، دەبوو بەهاتو هاوار (ئای ئەوە فلانەكەس چۆن وا چویتە دەرەوە؟!). لەبیرتە (كاكە حەسەن)-مەبەست كاك حەسەنی ئەمینییە- لە(كرماشان)دا. پشۆێنەی ئەمنیتان دروستكرد بۆ ئەو خانوەی تێیدا بووین؟ لەوەو دوا من بەرنامەم بۆ دانان دەموت بەسەرە وەرن. ئەمە گوایە بۆ پارێزگاری! شەوێكیان دەوروبەری سەعات(دوو) گوێم لە(تەقە) یەك بوو لە دەرەوەی ماڵەكاندا. نیگەران بووم هەستام چووم ئەملا و ئەولا هەمووی گەڕام یەكێكیان خەبەری بوویەوە، وتم" بخەوە من گەڕاوم هیچ خەتەر نییە بەم دەوروبەرەدا".-واتە كاك ئەحمەد، ئەوەندە چاونەترس و بێ باك بووە، لەگەڵ ئەوەی كەسێك هەبووە بەناونیشانی پاسەوان و ئاگادار. كەچی لەحاڵێكی وادا ئەوان

---

*) بەرای كاك ئەحمەدی موفتی زادە. خوای گەورە دوو دانە ئەمانەتی داوەتە دەستی كەسێك، كە (عالمی دین) بێت، یەكێك بەندەكانییەتی، یەكێكی دیكەیان (دین) خۆیەتی. كاسێتی ژمارە(١٦)،دیداری عمومی،(٢٤٧)-٢،B.

ئاگادار ناكات و خۆی دەڕوات بەشوێن هەواڵی ڕوداوەكەدا دەگەڕێت-. یان جارێكیان لە(تاران) بۆ (ئوتێل) دەچووین وتم" توخوا(كاك ئەمینی) سەرمەنێ سەرم باوەك بەنی ئادەم-ئادەمیزاد- بەئوتوبوس(پاص) بڕۆین، باوەك و مرۆڤ بڕۆین، بۆچی لەم عالەمە خۆمان جیابكەینەوە؟"[1]

لەم دوو نمونەدا، كەڕاستەوخۆ(كاك ئەحمەد) خۆی دەیانگێڕێتەوە بەتەواوی ئەوە ڕۆشندەبێتەوە ئەم پیاوە تاچەند پێی شەرم نەبووە لەبەر هەر هۆیەك بێت خۆی لەخەڵكی ئاسایی و چینی هەژاران جیابكاتەوە، لەنمونەیەكی وەك ئەوەی، كەئامادە نییە بە(تەكسی) لە شوێنێكەوە بڕوات بۆ شوێنێكی دیكە و ئەم كارە وا سەیر بكات كەخۆی لە خەڵكی جیادەكاتەوە، دەتوانین بگەینە ئەو دەرەنجامەی ئامانج و مەبەستەكانی تەنها لەبەرئەوە بووە میللەتێكی مەزلومی وەك كورد بگەیەنێتە مەسیر و مەئوای خۆی، و ئەوەی لەپێش ئینقلاب بەڵێنیان پێدرابوو بۆیان بەدی بهێنێت، ئەگەر ئەم بەڵگانەش لای هەندێك لە(دڵ) كوێران و ڕاستی نەبینان جێگەی شكو گومان بێت، خۆ ئەوە هیچی تێدا نا هێڵێتەوە. كەلەڕۆژنامەی(اطلاعات)ی ڕۆژی(١٧-٣-١٣٥٨)،وەك وتەیەكی ڕاستەوخۆ (اقتباس مویاشر) لە(كاك ئەحمەد) وەرگیراوە و بڵاوكراوەتەوە تێیدا دەڵێت"قسەو باسی كاندیدبوونی من بۆ سەرۆك كۆمار، كەلەڕێگەی ڕادیۆی(مۆسكۆو لەندەن)ەوە بڵاو بۆتەوە، ڕاست نییە و ئەمە تەنها بۆ تێكدانی بیر و ئەفكاری گشتی خەڵكە، بۆئەوەی وا خەیاڵ بكەن من بۆبوون بە(سەرۆك كۆمار) ئەم هەموو هەوڵو ڕووبەڕوو

---

[1]) كاسێتی ژمارە(١٦)،دیداری عمومی،(٢٤٧)-٢،B.

بوونەوەیەم ئەنجام داوە، ئەم قسانە بە هیچ شێوەیەك ڕاست نییە و من ئەوەم قبوڵ نە كردووە"[1].

وەك پێشتر ئاماژەمان بۆ كرد، ئەم نمونانە بەجۆرێك لە جۆرەكان دەبنە هۆكاری بەرچاو ڕونیمان لەسەر كەسایەتی(كاك ئەحمەدی موفتی زادە). بۆ زیاتر ڕونكردنەوەی ئەم بابەتە دەگەڕێینەوە بۆ قسەكانی(شەهید كاك فاروق فەرصاد)* لەوەلأمی پرسیاری(بۆچی كاك ئەحمەدمان بەناونیشانی پێشەنگ هەڵبژاردو بەیعەتمان بەودا؟). ئەمەش بۆئەوەی هەوڵبدەین زیاتر لایەنەكانی كەسایەتیو پلەو پایەی(موفتی زادە) ئاشكرا بكەین و زیاتر سنورەكانی گومان لەم شۆڕشگێڕە ماندونەناس و دڵفراوانە تەسك بكەینەوە.

(لەوانەیە كۆمەڵێك كەس هەبن پرسیاری ئەوەیان بۆ پێشبێت، ئێمە بەچی دەلیلێك لەم جامیعەی خۆمان پشتگیریان بۆ(كاك ئەحمەد)مان بەرێگەی دین زانی؟ بۆ هاورێی بووین لەتەك ئەوا؟ بۆچی خەلكی تر بانگدەكەین بەهاورێ بوون لەگەڵ ئەودا؟ بۆچی ئومێدەوارین هاورێیبین و ئومێدیشمان هەیە لەقیامەتدا هەر هاورێی بین؟ ئەمە عیللەتی چییە؟ ئایا هەر پێخۆش بوونی سادەیە یان بەڵگەیەكی بەهێزی دینی لەپشت سەر ئەم بابەتەوەیە؟ئەمیشە دەكرێ بەحسێكی تولانی بوێت.

هەڵبەتە ئەوەی ئێستا باسی دەكەم بۆ هەموو كۆمەڵگایەك دەبێت، یانی لە هەر كۆمەڵگایەكدا ئەفرادێك گەرەكیان بێت ڕێگەی دروست بدۆزنەوە بۆ ئەوشتەی وا

---

[1]) بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤(ئیتلاعات-١٣٥٨/٣/١٧)

*) شەهید فاروق فرساد لەساڵی ١٣٤٠ ی شەمسی، لەشاری سەقزی سەر بە پارێزگای سنە چاوی بەدنیاهەڵهێناوە، خوێندی سەرەتایی و ناوەندی لە سەقز تەواوكردووە، پاشان بەهۆی ئەوەی باوكی شوێنی نیشكردنەكەی گۆڕیوە، لە سەقزەوە چونە سنەو خوێندنی دواناوەندی لە سنە تەواوكردووە...... درێژەی بابەتەكە لە پاشكۆدا بخوێننەوە.

خوادەستوری داوە و خوا پێیڕازییە ئەشێ تبقی ئەم زابیتە حاكم بێت، وەئیلا غەیری ئەمە باتڵە. قورئان لەدوو ئایەتدا باسی ئەمە ئەكات، ئەو دوو ئایەتە دەهێنینە پاڵیەكەوە لێمان ڕۆشن دەبێتەوە بەقەول كێ بكەین.

بۆ ئێمە وەقەول(كاك ئەحمەد)مانكرد، یانی بۆچی ئەومان بەعینوانی كەسێك زانی كەمەتبوعی(شوێنكەوتەی) بین؟ ئێمە تەبەعیەت لەئەو بكەین؟ ئەو تەبینە كەئەو ئەیكات لەئیسلام، ئێمە وەعینوان تەبینی دروست وەریگرین و وەحەرەكەت بكەین بەرەو ئەو مەسیرە كەئەو پێی خۆش بوو؟ ئەو بەدروستی ئەزانی؟ عیللەت چی بوو؟ قورئان ئەفەرموێت:{الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ وَأُولَئِكَ هُمْ أُولُوا الْأَلْبَابِ }الزمر١٨

ئەفەرموێت"مژدەبێت بۆ كەسگەلێك كەوانین گوێچكەی خۆیان بگرن و حازرنەبن كۆمەلێك قسەی موختەلف-جیاوازی لەوەی خۆیان دەیانەوێت-ببیستن، یەكێك لەسیفاتی بەندەی هیدایەت دراوی خوا ئەوەیە كەحازرە قسەی جۆراو جۆر بژنەوێ(ببیسێ). ئەساسەن و ئەوەڵەن وەصفی ئەمەسە(يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ)، هەر لەڕووی ئەمەیشەوە حاشییەیەكی تربێژم،(بزانن كۆمەڵگای ئیسلامی كۆمەڵگایەكە قسەی جۆراو جۆری تیابكرێ، ئیلا ئەگەر قسە یەك قسە بێت-هەموو یەك جۆر بیروڕا ببیستن و جیاوازی بیرو ڕابوونی نەبێت-. ئیتر(يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ) مەفهومێكی نییە، وانییە؟! ئەبێت قسەی جۆراو جۆر هەبێت تـائینسان بتوانێت گوێیان لێبگرێت و شوێن باشترینەكەیان بكەوێت، ئەگەر قەرار بێت هەرچی دەمە قرقەپ بێت و هەر یەك قسەبێ، ئیتر ئیمكانی نییە شوێنكەوتنی باشترین لە قسەكان دروست ببێت-واتە، ئەگەر ئێمە چەند جۆرێك قسەو باسمان نەبێت و هەندێك لەم

قسانە خراپ نەبن، ئیمکانی نییە شتێك دروستببێت بەناوی هەڵبژاردن لەقسەکانداو شوێنی باشترینیان کەوتن-.

هەر لە ڕوی ئەمەوە بزانن، کەجامعەی ئیسلامی یەکێك لە موهیمترین شتەکانی ئەوەیە، ئیمکانی ئیستماعی اقوال بۆ ڕاو بۆچونی تیابێ، تـابکرێت شوێن باشترینیان بکەوین.

دوای ئەوەی گوێ بۆ قسەکە دەگری، سیفەتێکی تریش باسدەکات، چونکە بیستن بەتەنیا مەترەح نییە، بیستن بۆ چییە؟ بیستن، بۆئەوەسە کەوا ئینسان شوێنی بکەوێت، ئەمما شوێنی چی بکەوێت؟ شوێنی(احسن)ی بکەوێت، واتەی لەنێوان کۆمەڵێك قسەدا کەدەیبیستێت، هەتا نافەرمێ شوێن خاسەکەی بکەوە، ئەفەرموێت شوێن خاسترینی(احسن)، یانی(خاسترینیان).

دوایش ئەفەرموێت، ئەمانە کەوا گوێچکە شلدەکەن بۆ قسەی موختەلیف، و شوێنی باشترینیان دەکەون، ئەمانەن ئینسانێك کە خوا هیدایەتی کردگن.

واتە یەکێ لەزەمینە گەلێك کەوا ئەبێت هۆکاری ئەوەی لەهیدایەتی خوا بەهرەمەند بین(أُوْلَئِكَ الَّذِينَ هَدَاهُمُ اللَّهُ...)، ئەوەیە گوێ بگرین بۆ قسە و-باسی-جییاواز،و حازر بین ئیتیباع لە ئەحسەنەکە بکەین-ئامادەبین شوێنی باشترینیان بکەوین-.

(أُوْلَئِكَ هُمْ أُوْلُوا الْأَلْبَابِ)، ئەفەرموێت، لەناو بەندەگانیشا ئەوانە صاحیبی(لُب) بن، یانی صاحێو(خاوەنی)ی عەقڵبن، عەقڵێك خالص، بێ تیکەڵاوی هەواو هەوەس. لەجێگەیەکی تردا قەولی(احسن) تەفسیر دەکات، واتە-تەفسیرکردنی ئەو چەمکەی-نەیداگەسە دەستخۆمان،-بۆئەوەی- هەر قەولێك مەیلمان بوو ناوی بنێین قەولی(ئەحسەن)، یان زابیتەی هەس، لەگەڵ (شەرائیت ومەرج)ی قەولی

ئەحسەندا. لەقورئاندا موعەڕەفی ئەكات، -توخوا دیقەت بكەن ئەمە نوكتەیەكی زەریفە-، ئێژی كێ ساحێبی ئەحسەنە.

ئاخر قەولی ئەحسەن تەنیا(بێ گویەندەكە-ئەوكەسەی دەیڵێت) لەڕوی شەرعییەوە قابلی بەگوێگرتن نییە، بەڵێ ئەگەر علومی تەجروبی(زانستی ئەزموونی) ئەخوێنین لێرا پێویست ناكات بزانین ئەم بابەتی، ئەم بیروڕا هی كام لە(دانشمەندان) بیریارانە، هەر دانیشمەندێك كردویەتی تۆ بەشوێن ئەوەوەیت تێبگەیت ببیت، ئێستا مەسەڵەن دانشمەندێك(بیریارێك)ی بێ عەقیدە بێ‌یان بەعەقیدەبێ، پیاو خاسبێ ، پیاو خراو بێ، لێرەدا موتلەقەن مەترەح نییە، لێرا (علم برایە علم) مەترەحە. وەلێ لەدینا ئەم مەتڵەبە نییە، لەدینا قەول بەعزێ خصوصیاتی هەس تا ببێتە قەولێكی باش، ئەمما ئەگەر هات و قائیلەكەی ئەو صیفات‌و خصوصیاتەی نەبوو نابێتە قەولێكی پەسەند یان قەولێكی ئەحسەن. قورئان، قائیلەكەی(گویەندەكەی)، باسی دەكات، كە ئێمە تێبگەین كێ خاوەنە باشترین قسەیە و بۆ ئەوە دەشێت شوێنی بكەوین. ئەفەرموێت{وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحاً وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ }فصلت٣٣

سێ سیفەتی بۆ زیكر ئەكات:

ئەفەرموێت ئەو كەسەی وا: یەك: ئەوەڵەن دەعوەت دەكات بەرەولای خوا، بانگەوازی بۆ خوایە، بەلاّم ئەگەر لەهەر كۆمەڵگایەكدا فەردێك دەعوەت بكات بەرەولای خۆی(بانگەشە بۆئەوەبكات شوێن ئەو بكەون)، دەعوەت بكات بەرەولای حیزبی، دەعوەت بكات بەرەولای ئەوەی ڕەئی پێبدەن، دەعوەت بكات بەرەولای ئەوەی ئیمكانیاتی‌و دەستەلاّت‌و قودرەتێكی دەسكەوێت،و دەعوەت بكات بەشكم مەردم بباتە ژێر ڕكێفی خۆی‌و بیانكاتە پێپلیكانەو بچێتە سەرشانان‌و خۆی

بەرزۆبێتو هیچکامیان ساحێبی قەولی ئەحسەننین. ئەوەڵێن وەصفی(قەولی ئەحسەن)،ئەوەیە دەعوەت بۆ خوابكات(دعی) بۆ كوێ ؟(الی الله).یانی مەردم (خەڵكی) لەگشت زیللەتگەلێك، كـــەدوری لــە خـــوا دەهـــێـنـێـت بـەسـەریانا بانگەواز بكاتو دەعوەت بكات بەرەو لای عیزەت و خوا پەرستی. ئەمە مەرجی ئەوەڵە.

دووەم: تەنیا داعی و قسەو بانگەوازكردن نییە.

(وَعَمِلَ صَالِحاً) خۆیشی(عامل بەصالیحات)ە، واتە هەر خەیرێ هەرصەلاحێ، كەوا كۆمەڵگا بەرەولای ئەوە دەعوەت دەكات و خەڵكی بەرەولای ئەوە دەعوەت دەكات، لەسەرەتادا خۆی پەیرەوی لێ بكات(تەتبیقی بكات)، خۆی ئیمانی هەیەپێی، ئەگەر ئیمانی نەبێ پێی و ئەنجامی نەیا و مونتەسیب(ڕێكنەكەوێت) نەوێ پێی، ئیتر ئەوەیە دەبێتە شۆخی-شتێكی بێ مانا-، چۆن ئەكرێت؟

{أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنسَوْنَ أَنفُسَكُمْ وَأَنتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلاَ تَعْقِلُونَ}

خاسی بۆ خەڵكی وەلێ خۆمان هیچ! قانیت بەصالیحاتیش بێت.

(جاتوخوا دیقەتبكەن)، تـــائێرە ئیحتیمالی هەیە زۆر كەس هەبێت لەگۆمەڵگادا- ئەم مەرجانەی تێدابێت-، شەرتی سێیەمی هەیە، كەپیاوی خۆی دەوێت.

(دَعَا إِلَى اللَّهِ) دەعوەت بەرەولای خوا دەكرێت، قامەت بەصالیحات بونیش هەر مومكینە.

وەلێ شەرتی سێیەمی هەیە:

ئەفەرموێت: (وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ)یانی چی؟ یانی هەرچەند من، هیچ نیم ئیلا فەردێك لە ئێوە(لە موسوڵمانانگەل) هیچ ئیمتیازێك، هیچ بان و ئیمكانێك، هیچ بەڵێ قوربانێك، هیچ قودرەتێكم لە ئێوە ناوێت نییە. من چیم؟ هیچ، ڕەهبەر،

مامۆستا؟ نەوەلا (إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ)(منیش کەسێکم لەموسولمانان)، منیش یەکێکم لەناو موسولمانان. دەی ئێسە بێ تەعەصوب صەمیمانە بێینەوە سەر ئەوەی مەبەستمان بوو لەسەرەتاوە بۆئەمە ئەم باسەمان دەستپێکرد-(بین و بین الله، بینکم و بینکم الله). (کاك ئەحمەد) دەعوەتی بۆ(خوا)کرد یان بۆ خۆی؟ عامل بە صالیحات بوو یان نەبوو؟ (ان من المسلیمن)ی بەتەواوی وجودیەوە ووت، یان یەك ئیمتیازی تەحەمولکرد؟ ئاخر فەرقی هەیە، کەسی واهەیە ئیمتیازی گەرەك نییە، وەلێ ئەگەر بیەی پێی قبولّی دەکات.

کاك ئەحمەد، تەحەمولی نەنەکرد ئیمتیازی بۆ قایل بێت،-با ئەم ڕوداوەتان بۆ بگێڕمەوە: ڕۆژێکیان-دوای ئازادبوونی لە زیندان-نەخۆش، نارەحەت، جەماعەتێك دەعوەت بوو بوون بۆ(تاران) سەردانی بکەن، لەو ژوورەدا بەو نەخۆشییە سەختەوە ئیسراحەتی نەکرد ئێوارە فەرموی"هەرچەند میوانتان دەعوەتکردگە فرە سەخت بێمە ئەیوو، حەتا سەلام و ئەحوالّ پرسیەك بکەم"، وەختێك دوای ئەوە کەقەرار بوو مەجلیس مەولوی تەشریع بوێت تەشریفی هاوردە ئەم دیوو، وەختێك هات ئاشکرا دیاربوو،هەرکەس لەپشتەوە(کاك ئەحمەد)ی بدیایە ئەیدی کە(کاك ئەحمەد) چی پێهاتووە، چۆن ئەم ئینسانە قەوییە، یەکسەرە جسمی پێچرابوو بەیەکدا!

هاتە مالّۆ، فەرمووی"ناتوانم (تەوقەو ماچ ماچێن)بکەم و دەست کەمە ملتان بەموصافەحەیەكو دەسدانەوەیەکی ئاسایی ڕازی بن. دوای ویستی تەشریفی دانیشێ فرە بەسەختی دانیشتە سەر پشتیەك، گەرەکی بوو بێتە خوارۆ دانیشێ یەکێ لەبراگەل ووتی پێی"با پەتویەك بخەینە ژێرت".

چوون جەستەی فرە ئوستوخانی بوو، فرە ئێشی پێئەگەیشت هەتا دائەنیشت، "با پەتویەك بخەینە ژێرت".

فەرمووی" نە ... پەتوم گەرەك نییە".

وتیان"قوربان، ئێمە گشتمان دانیشتوین، باپەتویەك بخەینە ژێرت. ئەمە عادییە و شتێك نییە!"

فەرموی" نە پەتوم گەرەك نییە".

دووبارە هەر تیكراریان كردۆ.

فەرمووی"ئەگەر كەسێك نەخۆش بێت ئەشێت بڕوات ئیسراحەت بكات، بەڵام كەهاتە ناو خەڵكی دەبێت لە خەڵكی بچێت".

یانی هەتا حازرنەبوو ئیمتیازی پەتویەك، كە ئیمتیاز نەبوو بۆ ئینسانێكی نەخۆش، كەدانیشتن و هەڵسانەوەی بەشیدەت ئێشی پێ ئەگەیاند، هەتا حازر نەبوو لەناو جەمعێكا پەتویەكی بەنێ كەكەسێكی تر دانیشتووە و ئەو پەتووەی لەژێردانییە.

دەی(اننی من المسلیمین) چۆن ئەوێژرێت؟ كێ لەم جامیعەی ئێما چی كەسێكی تر ئاوا ئەو ئایەتەی وت؟ ئێستە ئێمە قسەی جامیعەكانی تر ناكەین.

ساڵی(١٣٥٩)بوو ئەمەشە بابەتێكە هەر حەزدەكەم بیگێڕمەوە بەناونیشانی یادگارییەك. لە(تاران) بووین لەیەكێك ئوتێلەكانی خوار(مەیدان ئینقیلاب)ە كە زۆربەی كات دەچویە ئەوێ. شەو بوو(من بووم و كاك حەمەژیان و كاك ئەحمەد).

كاك ئەحمەد، فەرمووی(ئەو وەختە ماشینێكمان(ئۆتۆمبێل) بوو لەخوارەوە بوو)."ئەو ماشینە ڕۆشنكەن بمبەن سەرێك ماڵی مامۆم بدەم".(ئەو وەختە ماڵی مامۆیەكی لەتاران بوو).

منیش ووتم: باش. ووتم تـا من ماشینەكە گەرمدەكەم تۆش تەشریف بێنە خوارەوە.

چووم و من ماشینەكەم ڕۆشنكرد، وەختێك هاتە خوارەوە بینیم ئوتێلەكە تاسەر شەقامەكە (سیاجی)هەبوو، دیار بوو هاتە خوارەوە، ئیتر ساڵی(٥٩) بوو منیش مناڵتر بووم لەئێستە، و میقدارێك شایەت موحیبەت و عیشق و عەلاقەی خۆشگەرەك بوو هەروا دەریببڕم، فرەش سادە نەوەك بێژی مەبەستم ئەوەبێت كەمەسەڵەن بەئیمتیازێك زیاتر قایلبم.... نەوەڵا هەر بەو موحیببەتو صەمیمیەت كەوا حەزمەكرد پیشانی بدەم.

هەروا بەدەسم، زۆر ئاسایی ڕۆژگار كەوا دەرگا ئەكەنەوە بۆ كەسگەلێك، ماشینەكە ڕۆشنبوو دەرگاكەم بۆ كردەوە.

ئەویش هات، هات لەسەر پلیكانەكان وەستا، كە دی من دەرگاكەم كردۆ(ئەو وەختە نەشزانم(كاك ئەحمەد) هیچ كاتێك لەدواوە دانەدەنیشت، گشتمان هۆكاری ئەوەمان دەزانی، چونكە دواوە هەمیشە كۆمەڵێك كەس كەوا شتێكن، یام دەبن بەشتێك لەدواوە دادەنیشن، هەمیشە ئەو هەر عەمدەن نەدەچوویە دواوە، هەتا كاتی واهەبوو، وا ڕویدەدا لەناو ماشین و شتا كەسێكیشی دەخستە پاڵخۆی بۆئەوەی هەر تەواو لار دانیشێ و لەكەسێك نەچێت مەوقیعیەتی هەیە و كەسێكی تایبەتە!

تۆ فكری لێ بكەرەوە لە(پەیكان)*دا تۆ بڕۆیتە ناوەڕاستی دوو كەسەوە، ئیتر دانیشتنێك تەواو لارە، هیچ كەسێك بەهیچ پێگەیەكی كۆمەڵایەتی بەوشێوەیە دانانیشێت. دەی ئەو بەوشێوەیە دادەنیشت، بۆئەوەی لە هاتووچۆ كردنەكەیدا شكڵی یەك پێگەی تایبەت و ئیمتیازات پەیدانەكات).

---

*) پەیكان: جۆرێك سەیارەیە لەشێوەی (نیسان تاك)دا بەو لە وڵاتی ئێران زۆر بەكاردەهێنرێت، سەیارەیەكی بچوكی تەسك و زۆرجار بۆ گواستنەوەی كەل وپەل بەكاردەهێنرێت.

دەرگای پێشەوەم کردبوویەوە، لەسەر پلیکانەکان وەستاو ئاوا کەنینێك لەگەڵ عەصابێتیاکرد و فەرمووی" دەرگاکە دابخەرەوەو خۆشت برۆ دانیشە".

دەرگاکەم بەست و خۆشم دانیشتم. لەولاوە بۆ خۆی هات دەرگایەکەی کردەوە و هات دانیشت. سەری هاوردە پێشەوە بۆ لای سەرم و (بەتەعبیر-دەربڕینی-ێك کەمن ئێسە ئەو تەعبیرە ناگەڕێنمۆ).

فەرموی"وادەزانی منیش نازانم دەرگا بکەمەوە؟!"

یانی هەڵبەتە بەتەعبیرێك توندتر پێیوتم من ئەوە ناگێڕمەوە، بەڵام مەبەستەکەی ئەوەی گەیاندن"هەتا ئەوانە وا دەرگایان بۆ دەکەنەوە خۆیان نازانن دەرگا بکەنەوە، بۆیە دەرگایان بۆ دەکەنەوە، من خۆم دەزانم دەرگا بکەمەوە".

واتە،حازر نەبوو تەحەمولی ئیمتیازێکی ئاوا بکات! کامتان دیتان لەو بنەمایانەی لەکتاب و سوننەت هەڵیجێنابوو بۆ ئێمەشی ڕونکردبوویەوە، پێچەوانەی ئەوانە کارێك بکات؟ لە هیچ کاتێکدا حازرنەبوو لەشوێنێکا بکەوێتە پێش کەسێکی ترەوە.

کێتان دیی ئیمتیازێك مادی داوابکات بۆخۆی؟ بینیتان ئیمتیازێ مەعنەوی داواکات؟ لەحاڵێکدا پێگەیەك کەوا(کاك ئەحمەد) بووی لە ئاستێکابوو، ئەگەر ئەو داواکاری فرە گەورەیەشی بکردایە و ئێمە جێبەجێمان نەکردایە، چونکە سەرك وسەبای ڕونبوو بۆمان.

ئەگەر(کاك ئەحمەد)، لەم ساڵانەی دواوە-سەردەمی ئازادبوون و نەخۆشییەکەی بۆ چاکبوونەوە-مەسەڵەن داوای فرەی لەئیمتیازاتی مادیشی لە هەرکامان بکردایە گشتمان حازر دەبوین.(ئەصڵەن بەئیمتیازمان نەدەزانی).

داوای ئیمتیازاتی مەعنەوی لە هەرکاممان بکردایە واقیعەن بەتەواو وجودۆ حازر ئەبوین بیدەینێ، ئەشماندا یانی زەمینەش فەراهەم بوو، لەحالێکا بەشیدەت موخالەفەتی ئەکرد و بەشتی ڕازی نەدەبووە.

ئەو ڕازی نەبوو، کاتێك خۆی حزوری نەبێت و لەغاییباتدا وشەی(گیانی) بۆ وەکار بووەن! لەنامەیەکدا نوسیبویان"(کاك ئەحمەد گیان) وای ووتگە".

دەیووت"وەختێك تۆ نامە دەنوسی و من خۆم نیم ئەم کەلیمەی(گیانە) بۆ کردوتانە بەلەقەب بۆ من؟! مەینوسن. مەتلەبێکم نوسیبوو، بریا بوویە خزمەتی هەلیسەنگێنێت، نوسیبووم"پرسیارێکمانکرد لە(کاك ئەحمەد)،و کاك ئەحمەد (ئاوای فەرموو)".

دوایی هەروەك ئەوەی ئیهانەم پێکردبێت خەتی هێنابوو بەژێر وشەی(ئاوای فەرموو).

فەرمووبووی"خودت فەرمودی"-خۆت ووتت-. جا ئەو(خودتە) لە کوردیا، کاتێك ئیهانەیەك بەکەسێك دەکەی ئێژی(خۆت)، ئەویش وەلامت دەداتەوە، یانی(فەرمودە)ی بەتەوهین زانی بوو....

دەی ئیتر خاس، ئەو وەختە ئەزانین(إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ) لەوتەو لەکردەوا بەتەواوی وجودۆ ئاشکرابوو. ئەیوت من هیچم، من یەکێکم لە موسوڵمانان.

(........دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحاً وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ)....

هەرکەسێ ئەم(سێ وەصفیە)هەبوو، ئەوکاتە باشترین وتەشی دەبێت((وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلاً مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ).

کێ لەهەرچی کەسە قسەی باشترە؟

کەسێ کە:

یەك/ بانگەواز(إِلَى اللَّهِ)بێ.

دوو/ (وَعَمِلَ صَالِحاً).

سێ/ (وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ).

ئەگەر وابوو ئیتر(الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ.....)) لەئەمیش و لە دیگەرانیش وەلێ ، فیتبعون احسن....

دەی خوا ئەیزانێ بەئەحسەن ئەقوالمان زانی، بۆیە شوێنیكەوتین و ئەحسەن ئەقوال. بەلاّم شوێنكەوتنێك شوێنكەوتنە لەسەر دەستوری قورئان بێت. وا تەصەور مەكەن ئەم شوێنكەوتنە هەروا پێخۆشبوونێكە، نەوەلا شوێنكەوتنێكە شەرعەن واجبە بەشارەتی ئیلاهی لەسەرە، وەعدەی بەهرەمەند بوون لەهیدایەت صاحیبی(لُب) بوون بەم شەرتە مەترەحە لەجامیعەی ئێما، بۆیە هاورێی بوون، بۆیە ئومێدمان هەس ئینشا الله هاورێ بین، لەقیامەتیشا ئینشا الله هاو مەسیرو هاورێ بین، بە ئیزنی خوا.

پەیوەندی نێوان، ئیخوان موسلیمین و
كاك ئەحمەدی موفتی زادە و مامۆستا ناصری سوبحانی

قسەکردن لەم بارەیەوە لە بابەتە ئاڵۆز و (ئاو کێشەکانە)، چ لەڕووی مێژووییەوە، چ لەڕووی کارو چالاکی و بنەمای فیکریەوە، بۆیە ئێمە لێرەدا هەوڵنادەین قسە لەبارەی مێژوو و وردەکاری دروست بوونی(ئیخوان موسلمین)ەوە بکەین لەئێران، ئەوەی گرنگە لێرەدا هەوڵدەدەین تیشکێك بخەینە سەرچۆنییەتی پەیوەندیو مامەڵەی(کاك ئەحمەد) لەگەڵ بزوتنەوەیەکی وەك(ئیخوان)دا، کەیەکێکە لەبزوتنەوە فراوان و فرە لایەنگرەکانی جیهان، بەپێی وتەی(یوسف نداء)* ئێستا لەجیهاندا(١٠٠ملیۆن) لایەنگری لە(٧٢) وڵاتی

---

*) ناوی تەواوی یوسف مصطفي علی نەدایە، لە ئەسکەندەرییە لە ساڵی ١٩٣١ لەدایك بووە، بازرگانێکی مصرییە و مفوظي پەیوەندییە نێودەوڵەتیەکانی کۆمەڵی ئیخوان (مسلمینە). لە ساڵی (١٩٤٨) ەوە. لایەنگری کۆمەڵی ئیخوان موسلمینە ئەو کاتە تەمەنی ١٧ساڵان بووە لە سەرەتای ساڵەکانی(٥٠)دا لەناوچەی (سوێس) لەدژی بەریتانییەکان جەنگاوە، لەگەڵ زۆرێك لە ئیخوان موسلمیندا دەستگیرکراوە، دوای ئەوەی تۆمەتبار کراون بە هەوڵدان بۆ تیرۆرکردنی(جەمال عبدالناصر) لە مەیدانی مەنشیە لە ئەسکەندەریە لە ئۆکتۆبەری ساڵی (١٩٥٦) دا ئازاد کراوە. دوای دەرچوونی لە زیندان چالاکیە بازرگانییەکانی دەست پێکردووە.

خوێندنی زانکۆی لە کۆلێژی کشتوکاڵی زانکۆی ئەسکەندەرییە تەواو کردووە..یوسف ندا هەڵگری ڕەگەزنامەی ئیتالیە و لە سەردەمی سەرۆك (حەبیب بورقیبە)ی هاوڕێی ڕەگەزنامەی تونسی وەرگرتووە. لە مانگی ٨ ی ساڵی ١٩٦٠ ندا بڕیاری کۆچکردنی داوە سەرەتا چووە لیبیا و پاشان چووە (نەمسا). چالاکییە بازرگانییەکانی لە نێوان ئەو دوو وڵاتەدا بەرفراوان کرد هەتا لە کۆتایی (١٩٦٠) دا نازناوی(پاشای ئەحمەد)ی لە ناوچەی دەریای ناوەڕاستدا پێ درا.

تا ئێستاش لە(کابیۆنا)ی ئیتالیا دەژی. یوسف ندا وەك کەسایەتیەکی دور لە چاوی هۆکارەکانی ڕاگەیاندن ماوەتەوە تا کاتێك لە ١٧/نۆڤەمبەی/٢٠٠١ دا (جۆرج بۆشی کوڕ) خۆی و دامەزراوەکەی بەوە وەسفکرد کە پشگیری تیرۆر دەکەن.لەو کاتەوە(نداء) لەهەمرو دونیاوە چاوی لەسەرە. لەدوای قسەکەی(جۆج بۆش)ەوە دەسەڵاتدارانی (سویسرا و ئیتالیا – CIA-لێکۆلینەوەی فیدراڵی ئەمریکی و(١٢)دەوڵەتی دیکە لەم کارەدا پشتگیرییانکرد و هەستان بە ئەنجامدانی لێکۆڵینەوەیەکی چڕو پڕ لەو بارەیەوە، بەڵام هیچی لەسەر ساغ نەبوویەوە هۆکارەکانی ڕاگەیاندن بە پیاوێکی (ئارون ئامظ) ناوزەندی دەکرد ئەو تەنها بازرگانێکی بەناوبانگ

جیاوازدا هەیە[1]، ئەمەش بۆ خۆی ژمارەیەكی زۆرەو مانای بوونی پێگەیەكی تایبەتە، هەروەها یەكلایكردنەوەی ئەوەی(كاك ئەحمەد) سەربە(ئیخوان موسلیمین) بووەو دەكرێت بەئەندامی ئەو حیزبە ئەژمارد بكرێت؟ دواجاریش قسەكردنێكی كورت دەربارەی ئەو پەیوەندیەی لەنێوان(شەهید مامۆستا ناصری سوبحانی[*])و(كاك ئەحمە)دا هەبووە.

بەجۆرێك لەجۆرەكان، هەموو سەرچاوەكان كۆكن لەسەر ئەوەی سەرەتای سەرهەڵدانی(حركە ئیخوان موسلیمین) (بزوتنەوەی برایانی موسوڵمان) لەئێران بەگشتی و كوردستان بەتایبەتی دەگەڕێتەوە بۆ كۆتایی ساڵی حەفتاكان(١٩٧٩)، هۆكاری گواستنەوەی ئەم(تۆوە)ش. لەئەنجامی ئاوارەبوونی دەیان كەس لە

و سەرۆكی بانقی تەقوانییە كە سەرۆكی ئەمریكا بە پشتگیركردنی تیرۆر ناوی دەبەن، بەڵكو لە ماوەی ٢٥ ساڵی ڕابردووا ڕۆڵێكی گرنگی بینیوە لەناوكۆمەڵەی ئیخوان موسلمیندا، ئەو ڕێكخەرەی پەیوەندیەكانی نێوان ئیخوان و شۆڕشی ئێران بووە، هەروەها ئەڵقەی پەیوەندی نێوان (سعودیە — یەمەن. سعودیە — ئێران) بووە. هەوڵێكی لەتوانا بەدەریدا بۆ چارەسەركردنی كێشەی نێوان حوكمەتی جەزائیر و بەرەی ڕزگاری جەزائیر)، هەروەها ڕۆڵی هەبووە لە (تونس و عێراق و توركیا و كوردستان و مالیزیا و ئەندۆنیزیا). دەسەڵاتدارانی میصر لە ٢٠٠٨ بە شێوەیەكی ئامادە حوكمی (١٠ ساڵ) زیندانیان بەسەردا سەپاند، دوای ئەوەی (حوسنی موبارەك) بابەتەكەی ناردە دادگایی سەبارەت لەگەڵ (٤٠) لە سەركردەكانی ئیخوان موسلمین لە (میصر).سەرچاوە WWW.GOOGLE.COM

[1]) یوسف نداو، احصاوات عن الئیخوان،یوسف نداو فی حوار مع جزیرە،المصری الیوم(الحلقة الثالثة)،www.wikipedia.org.

[*]) خوێنەر دەتوانێت بۆ وەرگرتنی زانیاری دەربارەی ژیانی(شەهید مامۆستا ناصری سوبحانی) بگەڕێتەوە بۆ كتێبی(شەهیدی بیرو رای ئازادی)، كە دەزگای(بەرهەم)بۆ بەرهەمەكانی (ناصری سوبحانی) بلاوییانكردۆتەوە. بۆ زانیاری دەربارەی لایەنی فیكری وبلیمەتی ئەو پیاوە سەردانی هەموو ئەو(كاسێت و سیدی)ە بكرێت، كەئێستا لە زۆرێك لە تۆمارگاكاندا بوونیان هەیە، یاخود كتێبی(دواییەنەكانی) بەڕێز(مامۆستا تەحسین حمە غەریب) بخوێنرێتەوە...

ئەندامانی ئەو کۆمەڵەیە لەوڵاتی(میصر)ەوە بەهۆی ڕژێمی تۆتالیتارو چەپی (جەمال عبد الناصر)، هەروەها بەهۆی ئەو قوتابیانەی بۆ خوێندنی زانستە شەرعیەکان دەچوونە(میصر)و پاشان دەگەڕانەوە ناوچەکانی خۆیان بۆ نمونە، "-ئیخوان-بەهۆی(ئەمجەد زەهاوی و شێخ محمد سەوواف)ەوە هاتە(عێراق)و (کوردستانی باشور) و لەوێشەوە لە ڕێگەی چەند(فەقێ)یەکی (مەریوان و پاوە)یی کەلەکۆتایی شەست و حەفتاکاندا لەوێ دەیانخوێند، هاتە کوردستانی ئێران"[1].

دوای گواستنەوەی فیکری ئیخوان بۆ کوردستانی ڕۆژهەڵات لەوێ(مامۆستا ناصری سوبحانی) وەك کەسی یەکەمی ئیخوان دەردەکەوێت، بەڵام پێش دەرکەوتنی ناوێك بەناوی(ئیخوان)ەوە هەموو ئەوانەی دواتر وەك(کۆمەڵەی دەعوەو ئیصلاح) دەرکەوتن و درێژەیان بەکاری خۆیاندا، لەژێر چەتری(مەدرەسەی قورئان و دواتر مەکتەب قورئان)دا، بەسەرپەرشتی خودی(کاك ئەحمەد) کار و چالاکییەکانیان ئەنجامدەدا". ئەو چەند کەسە ئیخوانەی هاتنەوە بۆ کوردستانی ڕۆژهەڵات، لەگەڵ کەسایەتی سرنج ڕاکێشی(کاك ئەحمەد) ئاشنا دەبن و بەپاراستنی شوناسی فیکری خۆیانەوە و هاوڕێ لەگەڵ(کاك ئەحمەد) دەستدەکەن بە وانەوتنەوە لە(مەدرەسەی قورئانی مەریوان)دا و (کاك ئەحمەد)، ڕێزێکی زۆریان لێدەگرێت و ئەوانیش(کاك ئەحمەد)یان لەلا زۆر گەورە دەبێت"[2].

(کاك حەسەنی ئەمینی)یش، دەربارەی بوونی ئەندامان و لایەنگرانی(ئیخوان موسلیمین) لەڕیزی قوتابیانی(مەدرەسەو مەکتەب قورئان)دا،بەم شێوەیە دەدوێت

---

[1] بارام صەفی زادە. ئیخوانەکانی ئێران گەورە لە دیموکرات و کۆمەڵە و ئەوانی دیکە دەبنە گۆڤاری (ئیسلام پۆست). ژ. ٧. ساڵی ٢٠٠٩، ل ١٨.

[2] هەمان سەرچاوەی پێشوو.

"برێك لە هاوڕێیان لەو کاتەدا بەیعەتییان بە(ئیخوان) دابوو، بەڵام بەهەرحاڵ، ئەوکاتە جوڵەی(ئیخوان) لە کوردستانی ئێران زۆر چالاك نەبوو تـابتوانن سەربەخۆ کاربکەن، هەربۆیە ئەو برادەرانە بەشێوەی سەربەخۆیی و جیاجیایی کاریان نەدەکرد، ئەگەر پەیانیشیان بە(ئیخوان) دابێت تەنها بەشێوەی(بەیعەت) پایەدار بوو، چونکە زەمینەیەك بۆ چالاکی دینی لەکوردستانی ڕۆژهەڵات وجودی نەبوو تا کەسانێك بێن لەو زەمینەیەدا کاربکەن، هەرچی کە پێویستبوو تـا کەسێکی موسوڵمان، یان بزاوتێکی دینی ئەنجامی بدات لە(کاك ئەحمەد)و بزاوتەکەیدا هەبوو.

بەهۆی ئەم دەلیلەوە هەرکەسێك لەگەڵ هەر حیزب و کۆمەڵێکدا بوون دەهاتن لەگەڵ(کاك ئەحمەد) کاریاندەکرد، ئەو برادەرانەش-ئیخوانییەکان-بەشێوەی مامۆستاو هەندێکجار گوێگر لە دەرسەکانی ئێمەدا بەشدارییان دەکرد. لەناو کۆمەڵەی ئێمەدا ئامادە بوونو هەندێکجار دەبوونە ئەندامی شورا-(وەك مامۆستا ناصری سوبحانی(بە پاراستنی شوناسی جەمعی خۆی) هەزار ڕۆژی تەواو سەرپەرشتیاری لەئەستۆدا بوو"[1]. -دیارە دوای دەستگیرکردنی(کاك ئەحمەد) لەلایەن ئێرانەوە-، هەروەها ئەوانیش خۆیان لەئێمە بەجیاواز نەدەزانی، بەلای (کاك ئەحمەد)ەوە هەموو موسوڵمانان و بیرکردنەوەی ئەوان عەزیز و بەڕێز بوون، بەهیچ شێوەیەك جیاکردنەوە بوونی نەبوو، برادەرانی(ئیخوان) سەرکردە پێشینەکانی ئیخوانیان بەچی ئەندازەیەك خۆشبوێستایە(کاك ئەحمەد)یشیان بەو ئەندازە خۆشەویست، چونکە(کاك ئەحمەد) شتێکی نەدەوت بەپێچەوانەی زەوقی

[1]) بارام صەفی زادە: ئیخوانەکانی ئێران گرەو لە دیکرات و کۆمەڵەو ئەوانی تر دەبەنەوە ،!! گۆڤاری ئیسلام پۆست ، ژمارە حەوت ، ئایاری ۲۰۰۹.ل ۱۹-۱۸.

ئەوان بێت. لەکاتی دانیشتنەکانیشماندا ئەو برادەرانە خۆیان ئاشکرادەکرد دەیانوت(لەگەڵ ئیخوان بەیعەتمان کردووە). تا ئاستێك هەندێك لەوان پێشنیاریان دەکرد بەیعەتی خۆیان بشکێنن و بێن لەگەڵ(مکتب قران) و (کاك ئەحمەد) بەیعەت ببەستن، بەڵام(کاك ئەحمەد) قبوڵی نەدەکرد و دەیوت"لەسەر بەیعەتەکەی خۆتان بمێننەوە ئێمەو ئێوە لەگەڵ یەکتردا کار و چالاکی دینی خۆمان دەکەین"[1].

پێویستە لێرەدا ئاماژە بە ڕۆڵی(ئیخوانی کوردستانی باشور) بکرێت لەگەڵ ئەو کارو چالاکیەکانیان لەگەڵ ئیخوانی ڕۆژهەڵاتدا،و هەروەها پەیوەندی(کاك ئەحمەد)یش لەگەڵ ئەماندا. (بورهان محمد ئەمین)، کەبە(بورهانی ئەمینی) ناسراوە، یەکێکە لەئیخوانەکانی(کوردستانی باشور).کەڕێی دەکەوێتە ئێران و لەوێ بە(کاك ئەحمەد) ئاشنادەبێتو بۆ ماوەیەکی زۆر لەلای ئەوان دەمێنێتەوە، (مامۆستا بورهان) لەبارەی چۆنییەتیو هۆکاری ڕێکەوتنە کوردستانی ئێرانەوە بەم شێوەیە دەیگێڕێتەوە"پایزی ساڵی ١٩٧٩ بوو، لێرە(کوردستانی عێراق) وەزعمان لێ تەنگ بوویەوە، بەتایبەتی ترسی ئەوە هەبوو، کەئیحتیماله لەلایەن دام و دەزگای بەعسیەوە بگیرێین و ببرێین بۆ لێکۆڵینەوە. دوای مەشورەتو ڕاگۆڕینەوەیەك لەسەر ئەوە ڕێکەوتین من سەفەر بکەم بۆ ئێران، دوو نامەیان نوسی یەکێکیان بۆ برایەك کەله(مەریوان)بوو،ئەوەی دیکەیان بۆ جەنابی(کاك ئەحمەد) منیش کەگەیشتمە (مەریوان) ئەو کۆمەڵەی سەر بە(کاك ئەحمەد) بوون، مەدرەسەی قورئان بوونو هەندێکیان سەر بەمەدرەسەی ئیخوان بوون، خەریکی کارکردن بوون، کەگەشتمە ئەوێ پاش ماوەیەك پێموتن، حەز دەکەم دەورێك ببینم و خزمەتی ئەم خەڵکە بکەم، وتم چۆنە من (ئیدارەی) مەدرەسە بکەم؟ زۆریان پێخۆش بوو، جارێکماندا

[1] کاك حەسەنی ئەمینی: یاد ایام....(چاوپێکەوتن)،گۆڤاری راه ما،ژ.٩٠ بەخشی نۆ، ل ٢٥-٢٤.

لەڕادێوی مەریوانەوە، وتمان ئەوانەی پێیانخۆشە بەشداری بکەن -لە مەدرەسەی قورئاندا بۆ قورئان خوێندن- لەڕۆژی شەممەوە پۆل دەکەینەوە، کەسوپاس بۆ خوا ژمارەیەکی زۆر بەشداری لەگەڵماندااکرد، تا ئەو کاتە هەر لە(مەریوان) بووم‌و (کاك ئەحمەد)، لەبەرئەوەی خوێنی نەڕژێت و میللەتی کورد سەرگەردان نەبێت، بڕیاریدا(سنە) بەجێبهێڵێت و بڕواتە(کرماشان)، کەچووە(کرماشان)، ئێمەش لەگەڵ کۆمەڵێك برا، چوینە(کرماشان) سەردانمانکرد لەماڵێکی گەورەی کۆندا بوو، کەدەیانوت ماڵی جولەکە بووە، لەوێ بەخێرهاتنێکی گەرمی کردین،و پاشان نامەکەم پێداو دوای خوێندنەوەی دووبارە ڕێزێکی زۆری بۆ دەربڕین"[1]،و وتی "لە ئەیامێکی پڕ لە تقلباتی سەیردا هاتون. إنشاالله بەخێر و سەربەرزی هەموو لایەك دەیگوزەرێنین"[2]. بەم شێوەیە دەتوانین بڵێین یەکەم پەیوەندی نێوان (ئیخوان موسلیمینی کوردستانی عێراق و کاك ئەحمەدی موفتی زادە) دروست بوو، هەروەك ئاماژەی بۆ کراو(مامۆستا بورهان)یش باسی دەکات،(کاك ئەحمەد) بەبێ بوونی هیچ کێشە و گرفتێك پەیوەندییەکی زۆر تەندروست و قوڵ و فراوانی لەگەڵ ئەو برادەرانەدا دروست دەکات و کار دەکاتە ئەوەی ڕەزامەندی دەردەبڕێت، کەسێکیوەك(مامۆستابورهان)وانەی(تەفسیری قورئان)بەقوتابیەکانی(کاك ئەحمەد) بڵێتەوە، ئەمە جگەلەوەی بە درێژای ئەوکاتەی لە ئێراندا دەبن و(کاك ئەحمەد) خۆی دەستگیر نە کراوە. (مامۆستا بورهانی ئەمینی) لەو ماڵەدا کەدەبێت خودی

---

[1]) چاوپێکەوتن، لەگەڵ مامۆستابورهانی امینی، هاوڕێی کاك ئەحمەدی موفتی زادە، دەربارەی پەیوەندی خۆی بە کاك ئەحمەدەوە ، مانگی دووی ۲۰۰۹.

[2]) بورهان محمد ئەمین، کاك ئەحمەد دڵسۆزی کورد و کوردستان، گۆ. پەیامی ڕاستی .ژ. ۷۹ بەهاری ۲۰۰۷. ل۳۷.

(کاك ئەحمەد) تێیدا دەژی و بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ لە نزیك یەکەوە ژیان دەگوزەرێنن"[1].

دەبینین ئەم پەیوەندییە توند و تۆڵەی بەردەوام دەبێت، تا کاتێك"گیروگرفتەکانی ناوخۆی(مەکتب قورئان) ڕەهەندێکی ئاڵۆزتریان پەیداکرد، (کاك ناسر)و باقی هاوڕێیانی لە(شورای مەکتەب) هاتنە دەرەوە و ئیخوانەکانی ڕۆژهەڵات لەساڵی (١٣٦٤) وە بە شێوەیەکی سەربەخۆ و بەڕێخستنێکی نوێ و بەڕێبەرایەتیەکی نوێ کار و تێکۆشانی خۆی لەپێشدا کوردستان، پاشان لە هەموو ناوچەی ئێران کەسونی لێیە درێژە پێدا"[2].

ئیخوانەکانی ئێران،هەموویان لەژێرناوی(کۆمەڵەی دەعوە و ئیصلاح)دا کۆدەبنەوە، پەیوەندیەکی پتەویان لەگەڵ ئەمینداری گشتی یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان (مامۆستا صەلاحەدین محەمەد بەهادین)دا هەیە، بەپێی ئەو زانیاریانەی پێگەی(wikipedia) لەسەر زاری(مامۆستا عەبدول عەزیز سلیمی)ەوە بڵاوی کردۆتەوە، دەڵێت": (مامۆستا صەلاحەدین محەمەد بەهادین) لەپیاوە گەورەکانی بواری دەعوەیە لەئێران و پیاوێکی زاهید و مورشیدێکی ڕۆحانی دەعوەی ئیسلامی بووە. دوای ئەوە ساڵی(١٩٩١) دەگەڕێتەوە کوردستانی عێراق. ڕێکخستنی دەعوەی ئێرانی دەدرێتە دەست کۆمەڵێك لە پیاوان و ناودارترینیان لەوانە:

١.عەبدول ڕەحمان بێرانی، ئەمیری گشتی کۆمەڵەکەیە.

---

[1]) چاوپێکەوتن، لەگەڵ مامۆستابورهانی امینی، هاوڕێی کاك ئەحمەدی موفتی زادە، دەربارەی پەیوەندی خۆی بە کاك ئەحمەدەوە ، مانگی دووی ٢٠٠٩.

[2]) بارام صەفی زادە: ئیخوانەکانی ئێران گرەو لە دیکرات و کۆمەڵەو ئەوانی تر دەبەنەوە ،!! گۆڤاری ئیسلام پۆست ، ژمارە حەوت ، ئاياری ٢٠٠٩.ل ١٩

٢.ئیبراهیم مردوخی، لە پارێزگای كوردستان.

٣. عەبدول واحید شكر زهی، لە پارێزگای سیستان و بلوجستان.

٤. شێخ درزند، لە پارێزگای هورمزگان لە باشوری ئێران.

٥. عەبدول رەحیم خورشید، لە پارێزگای ئازربایەنجان.

٦. عەبدول عەزیز سلیمی، لە پارێزگای كرماشان.

ئەم كۆمەڵەیە تا ئێستاش لەكارەكانیان بەردەوامن و دوای هاتنە سەركاری ریفۆرمخوازان بەسەرۆكایەتی(سەید محەمەد خاتەمی) لە(٢ی جۆزەردانی ١٣٧٦). هاورێ بوو لەگەڵ كرانەوی زیاتری كەش و هەوای سیاسی ئێران، لەوكاتەدا گەڵاڵەو پەیرە و پرۆگرامی ناوخۆی جەماعەت پێشكەش بە(وەزارەتی ناوخۆی ئێران)كراو داوای بەفەرمی بوونی یاسایی و تێكۆشانی تابلۆداریان وەكو جەماعەتێكی (فەرهەنگی سیاسی- قانونی) لەحوكمەتی ئیستلاح تەڵبەكانكرد، بەڵام بەداخەوە تا ئیستا ئەو داوایە بێ وەڵام ماوەتەوە"[1].

لەراستیدا جگە لەو پەیوەندیەی لە نێوان(ئیخوان)ی ئێرانو (كاك ئەحمەد)دا هەبووە، لەماوەیەكدا پەیوەندی(ئیخوان) بە(موفتی زادە)وە دەگاتە پەیوەندی لەسەر ئاستی ئیخوانی عالەمی، (ئیخوان موسلمین) لەرێگەی(پەیوەندییە نێودەوڵەتییەكانەوە) پەیوەندی بە(كاك ئەحمەد)ەوە دەكەنو لەگەڵی دادەنیشن، هەموو ئەم زانیاریانەش لەو چاوپێكەوتنەدا باسكرا. بەناونیشانی(شاهد علی العصر) لە، (٢٠٠٢/٨/١١)، (كەناڵی ئەلجەزیرە) بەرپرسی هەموو پەیوەندیەكانی (ئیخوان موسلمین)و (یوسف نداء) سازیكرد، كەلە چاوپێكەوتنێكی چڕوپڕی (٨ زنجیرە)یدا لەشێوەی پرسیار و وەڵامدا باس لەگرنگی و پەیوەندی ئیخوان

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو ل ١٠

بە(کاك ئەحمەد)ەوە دەکات. ئێمە هەوڵدەدەین لێرەدا ئەو بەشەی چاوپێکەوتنەکە، کەقسەکردنە لەسەر(کاك ئەحمەد) دابەزێنین، وەك بەڵگەیەکی مێژوویی دواتر قسە لەسەر ئەو خاڵەبکەین، کە(یوسف نداء) لە بارەی(ئیخوان)بوونی (موفتی زادە)وە باسی دەکات.

دیارە ئەم بابەتە لە زنجیرەی(دووەم)ی بەرنامەکەوە دەستپێدەکات[1]:

ئەحمەد منصور[*]: ئەحمەدی موفتی زادە یەکێکە لە سەرکردە سوننییەکان.

یوسف نداء: خوا لێی خۆش بێت، تۆ بابەتێکت وروژاند لەگرنگترین ئەو بابەتانەی ئێرانە ئازارمدەدات .

ئەحمەد مەنصور: من هێشتا هیچ پرسیارێکم نەکردووە.

یوسف نداء: ناوت هێنا خوا لێی خۆشبێت. چونکە چیرۆکەکەی زۆر خوێناوییە.

ئەحمەد مەنصور: دەیناسی؟

یوسف نداء: دەیناسم، لە نزیکەوە دەیناسم. هەتا سەردانەکەشم بۆ لای(ئەحمەدی موفتی زادە) و کۆمەڵەکەی بوو.

ئەحمەد منصور: کەی ناسیوتە...؟ پێش شۆڕش یان دوای شۆڕش؟

یوسف نداء: لەرۆژانی شۆڕشدا، کۆمەڵەکەی کوردبوون، ئەو کاتە کوردەکان بڵاوبوون و تا ئێستاش هەر بڵاون. ڕاسترەو شیوعی و کافر و ئیسلام لە ناویاندا هەبووە.

ئەحمەد منصور: ئەحمەدی موفتی زادە لە عەرەبە سوننەکانی ئێران بوو؟

---

[1] احمد منصور. شاهد علي العصر(العلاقات الدولية الأخوان كما يرا يوسف نداء. قناة الجزة. ٢٠٠٨/٨/١١ حلقة الثاني.

[*]) پێشکەشکاری بەرنامەی(شاهد على العصر)لە کەناڵی ئاسمانی(الجیرە).

یوسف نداء: نەخێر.(ئەحمەدی موفتی زادە) لەكوردەكانی ئێرانە شوێنی لە(كرماشان) بوو.

ئەحمەدمنصور: لە خۆراسان بووە یان لە كرماشان؟ ببورە.

یوسف نداء: ئێمە كە سەردانمانكرد لە كرماشان بوو، كاتێك سەردانمانكرد كێشەكە ئەوە بوو یارمەتی شۆڕشی دەدا، لەگەڵ ئەوەی شۆڕش مۆركێكی ئیسلامی هەبوو، كوردە ڕاستڕەوەكان و شوعییەكان بەشێكی زۆریان پێكهێنابوو كەلەلایەن ڕوسیاوە پشتگیری دەكران لە دژایەتی كردنیان لەگەڵ(شاه)دا...

ئەحمەد منصور: پێش ئەمە ناسیبووت یان دوای ئەمە؟

یوسف نداء: نەخێر. لەوكاتەدا ناسیم.

ئەحمەد منصور: چۆن بینیت؟

یوسف نداء: لەچیرۆكێكدا بۆت دەگێڕمەوە، كاتێك كێشە ڕوویدا لەنێوان (موفتی زادە) و حوكمەتدا. ئەو كاتە (ئەبو حەسەن بن صەدر) سەرۆك كۆمار بوو، لەگەڵ (بنی صدر) ڕێكەوتین. پێمانوتن لەبەرژەوەندی نییە ئێمە واز لە باڵی ئیسلامی بهێنین و شوعیەكان كەلێرە نین زاڵبن بەسەریاندا. ئەو دەوڵەتانەی وا دادەنرا یارمەتی شۆڕشی ئیسلامیان دابێت، بۆیە پێویستە شۆڕشی ئیسلامی بیانپارێزێت، مۆڵەتمان لێوەرگرت و چوین بۆ كرماشان، لەكرماشان چاومان پێی كەوت ئەو پیاوە-كاك ئەحمەد-وتی. من داواكاریم هەیە. من شەرمەزاربووم.

ئەحمەد منصور: گرنگترین داواكارییەكانی چی بوون؟

یوسف نداء: ئەو خۆی شاردبوویەوە. واتە كاتێك ئێمە چووین....

ئەحمەد منصور: قسەتان لەگەڵ كردوو ئەو خۆی شاردبوویەوە...؟

یوسف نداء: ئەو دیارنەبوو. لەبەر ئەوە...

ئەحمەد منصور: ئەو خۆی لەکێ شاردبوویەوە؟ لەحوکمەت یان....

یوسف نداء: لە هەردووکیان، لە هەڕەشەی شوعیەکان و لەحوکمەت.

ئەحمەد منصور: باشە، چۆن مۆڵەتت وەرگرت؟ چۆن مۆڵەتت لە(ئەبو حەسەن بەنی صەدر) وەرگرت، بۆئەوەی چاو پێکەوتن لەگەڵ پیاوێکی موختەفی بکەیت؟

یوسف نداء: لە بەرژەوەندی خۆی بوو-حوکمەتی ئێرانی-.

ئەحمەد منصور: ئێوە چۆن توانیتان لەو ئاڵۆزیەدا ئەو پەیوەندیەتان دروستکرد؟

یوسف نداء: ئەرکێکی شەرعیمان بوو.

ئەحمەد منصور: من لە ڕووی شەرعییەوە نالێم.

یوسف نداء: من لە دیدگایەکی شەرعییەوە کار دەکەم..

ئەحمەد منصور: من لایەنی شەرعی دەزانم، بەڵام ئەم لایەنە کەسێکی دەوێت توانای هەبێت بەکاری بهێنێت بە شێوەیەك لە شێوەکان.

یوسف نداء: نەخێر، ئەو توانایی هەبوو لەسەر بەرگەگرتنی لە ناخۆشییەکانو ترسەکان.

ئەحمەد منصور: لەکاتێکدا هەموو دەوڵەتەکان توانایان نەبوو بێنە ناو ئەو بارە ئاڵۆزەوە، تۆ چۆن توانیت داغڵی ئەو بارەببیت و تەحەمولی بکەیت؟

یوسف نداء: ناتوانیت....باوادابنێین، هەروەها تا سنوری تواناکانی خۆمان دەڕۆین. ناتوانیت بڵێن پێت وەك دەوڵەتێك کاربکە، پەیوەندییە شەخصییەکانمان یارمەتی دەدایین ئەو کارانە بکەین. ئەوەی یارمەتی(بەنی صەدری) دەدا بۆ کارو باری کوردی لەئەمریکا دادەنیشت و کورد بوو پەیوەندیمان لە نێواندا هەبوو.

ئەحمەد منصور: سوننی بوو؟

یوسف نداء: بەڵێ. سوننی بوو، ناوی (بارتۆما) بوو (موزەفەر پارتۆما).

ئەحمەد منصور: تا ئیستاش لە ئێران دەژی؟

یوسف نداء: نەخێر. ئەو ئێستا لەئەمەریکایە و ئەمەریکیشە، تۆ داوام لێدەکەیت ئاماژە بە هەندێك ناو بکەم. ئەمەش دەبێتە ماڵ وێران کردنیان. خوا بیانپارێزێ.

ئەحمەد منصور: ئینشاالله وانابێ.

یوسف نداء: خوا بیانپارێزێ، (پارتۆما) توانی بڕوات، لەبەرئەوەی ئەمان چاوەڕێیاندەکرد، ئەو پیاوی حوکمەتە، ئێمەش لە ڕێگەی پەیوەندی تایبەتەوە، کەچاوەڕێیان دەکردین بردینیان بۆ ئەو شوێنەی کە ئەو خۆی لێ حەشاردابوو.

ئەحمەد منصور: کێ پێشوازی لێ کردن؟

یوسف نداء: کۆمەڵەی برامان(ئەحمەدی موفتی زادە) خوا لێی خۆشبێ.

ئەحمەد منصور: واتە ئێوە لەپشتی حوکمەتی ئێرانەوە پەیوەندتان پێوەی کردبوو؟

یوسف نداو: نەخێر، حوکمەت دەیزانی پەیوەندییان پێوە دەکەین...بەڵام چۆن؟

ئەحمەد منصور: ئەگەر حوکمەت بیویستایە بیگرێت، دەیتوانی شوێن پێتان هەڵبگرێت؟

یوسف نداء: نا...نا..ئەوان لەو کاتەدا پێداگربوون، چونکە شوعییەکان هەڵگەڕانەوە، پێداگربوون لەسەر ئەوەی تێگەیشتن لە نێوانیاندا هەبێت.

ئەحمەد منصور: ئێوە هەڵدەستان بەگێرانی ئەو ڕۆڵە؟

یوسف نداء: بەڵێ.

ئەحمەد منصور: واتە، ئێستا دەتوانین بڵێین، سەردانەکەی تۆ بۆ لای(موفتی زادە) زیاتر لە چەند ئامانجێکی هەبوو، یەکێکیان ئەوەیە تۆ دەتویست پەیوەندییەك لەنێوان ئەو و حوکمەتی ئێراندا دروست بکەیت؟

یوسف نداء: نەخێر، من دەمویست سوننەی ئێران بپارێزم.

ئەحمەد منصور. چۆن، ئەوەمان بۆ ڕوونبكەرەوە.

یوسف نداء: چونكە هەندێك لەشوعییەكان هەبوون، هەتا لەناو حوكمەتی ئیسلامیدا چالاكیەكان هەبوو، بەڵام بەناوی ئیسلامەوە، تەفرەقەیان لەناو شۆڕشدادەنایەوە، شۆڕش هەموو شتێكی تێدابوو، ئێمە یان...

ئەحمەد منصور: لەكوێ خۆی شاردبوویەوە؟ لە شاخەكان، یان.....

یوسف نداء: لە كرماشان.

ئەحمەد منصور: لە شاخ، لەماڵ لە...؟

یوسف نداء: نا... لە ماڵدا بوو...

ئەحمەد منصور: تۆ و كێ بوون؟

یوسف نداء: ئێمە كۆمەڵێك بووین. من (غالب)م لەگەڵدا بوو.

ئەحمەد منصور: لەهەموو پێویستیەكدا لەگەڵتا بوو؟

یوسف نداء: نەء...لە هەندێك شتدا لەگەڵمابوو. لەهەندێك شوێندا نە دەكرا هەردووكمان بڕۆین، پێویست بوو یەكێكمان ئاگای لەوی ترمان بێت، بەڵام لە هەندێك شوێندا هەردووكمان ئامادەی مردن بووین.

ئەحمەد منصور: خوانەكات ....فەرموو.

یوسف نداء: لەهەندێك شوێندا هیچ كاممان نە دەچووین، كەسێكی دیكەمان دەنارد.

ئەحمەد منصور: هەروەها....

یوسف نداء: بەڵێ. ئێمە هەردووكمان، ئێمە لەوكاتەدا هەموو شتێكمان بەكراوەی باسدەكرد، دوای ئەوەی هەموو شتێك تەواو بوو، نە مانتوانی شتێك بكەین.

ئەحمەد منصور: باشە.

یوسف نداء: دوای ئەوەی لەهەموو شوێنێکدا دەوره دراوین، نە مانتوانی بگەڕێین بەدوای خواردندا. دوای دوو هەفتە لەماڵەکە پرسیارمانکرد ویستیان شتبکڕن، من چووم بۆ بازاڕ. وتیان(پێنج کیلۆ) (ئارد)- لەکاتێکدا من(پێنج ملیۆن تەن) ئارد دەکڕم، بەڵام لەو کاتەدا (پێنج کیلۆ)م کڕی.

ئەحمەد منصور: بگەڕێینەوە لای ئەحمەدی موفتی زادە.

یوسف نداء: بەڵێ.

ئەحمەد منصور: تۆ دەڵێیت چوم بۆلای؟

یوسف نداء: بەڵێ چووم. پێموت پێویستە تۆ هاوکاری حوکمەت بکەیت، ئەو کاتە هەوڵێك هەیە ئێمە بکەوینە نێوانتان. وتی من داواکاریم هەیە. پێشەکییەکەی ئەوەیە، ئەگەر داواکارییەکانت شتێك حەلبکرێت من هێزی خۆم دەخەمە کار.

ئەحمەد منصور: گرنگترین داواکاریەکانی چی بوون؟

یوسف نداء: داواکارییەکانی تێکەڵ بوون، ئێمە وەك (ئیخوان موسلمین)، هەردەم داواکاری ئیسلامان لەپێش داواکاری نەتەوەییەوە بووە، بەڵام ئەو داواکاری (نەتەوەی و ئیسلامی)شی، هەبوو.

ئەحمەد منصور: دەتوانیت بەکورتی داواکاریەکانیمان پێ بڵێیت. ئەوە دۆزێکی گرنگە، بابەتی(سوننە) لە ئێراندا تا ئێستاش شوێنی گومانە؟

یوسف نداء: یەکێك لەداواکارییە نەتەوەییەکانی(کرماشان) بوو، لەبەرئەوەی ناوچەیەکە(نەوتی) هەیە، ئەو دەیوت: بەشێك لەو نەوتەی لەلایەتی لەکرماشان بەکاری بهێنێت بۆ کوردەکان. بەسەر کوردەکان و بەسەر خوێندنگە و نەخۆشخانەو ڕێگا و بان و ئەو شتانەدا دابەشبکرێت.... ئەوان دەیان ووت: سەروەت و سامانی

وڵات هینی وڵاتە و پێویستە بەسەر وڵاتیشدا دابەشکرێت، نەك بەسەر ئەم ناوچەو ئەو ناوچەدا. نەك وەکو ئەو کۆمەڵەیەی لە (خۆزستان) بوون. دەیانوت، نەوت هینی خۆمانە و نابێت بدرێت بە ناوچەکانی دیکە، دۆزی دووەم، کەمافی خۆی بوو، ئەویش فێرکردنی(دینی) لەخوێندنگا سوننەکاندا، ئەو دەیووت: هەندێك لەپیاوە شیعەکان لە خوێندنگە(سونییەکاندا) وانە دەڵێنەوە ئەمە قبوڵناکرێت.

ئەحمەد منصور: واتە،ڕۆڵەکانی(سوننە) دەبێت ڕۆڵەکانی دیکەی(سوننە) فێربکات؟

یوسف نداء: بەڵێ، ئەو ئەمەی قبوڵ نە دەکرد و تێکەڵییەك هەبوو.

ئەحمەد منصور: نەخێر، جگە لەمانە داواکاری چی تری هەبوو؟

یوسف نداء: بابەتی مزگەوتی(تاران) بوو، دەیویست مزگەوتێکی(سوننە) لە (تاران) هەبێت، کە تا ئەو کاتەش هیچ مزگەوتێکی سوننەی تێدا نەبوو.

ئەحمەد منصور: تاران. تا ئێستاش مزگەوتێکی سوننەی لێ نییە.

یوسف نداء: تۆ باشتر دەزانیت. من زاکیرەم ناتوانێت وەڵامی هەموو پرسیارەکان زوو بداتەوە.

ئەحمەد منصور: ئینشاالله. بەڵام من لەوە لەگەڵتام چالاکم تێدایە، تائێستا هیچ مزگەوتێکی سوننە لەئێراندا نییە. ئەو ڕۆژە داوایاندەکرد.

یوسف نداء: بەڵێ.

ئەحمەد منصور: ئەحمەدی موفتی زادە نوێنەری ئیخوان بوو؟

یوسف نداء: بەڵێ. لەئیخوان بوو.

ئەحمەد منصور: دەتوانیت بڵێین لەئێران ئیخوان موسلمین هەبووە؟

یوسف نداء: بەڵێ، هیچ قسەیەکی لەسەر نییە، بەڵگە ئەویش.

ئەحمەد منصور: ڕێکخراو بوون؟

یوسف نداء: بەڵێ. هەتا كێشەشییان بۆ دروستكردن. جارێكیان پەیوەندییان پێوەكردم. وتیان چەند لێپرسراوێكی ئاسایش دەیانەوێت بتبینن. وتم با من چاوپێكەوتن لەگەڵ وەزارەتی دەرەوە بكەم، ئەمان منیان بانگكردووە، من پەیوەندیم بەوەزارەتی دەرەوە هەیە نەك ئاسایش.

یوسف نداء: بەدڵنیاییەوە.

ئەحمەد منصور: بگەڕێنەوە لای(موفتی زادە)و داواكارییەكانی، ئێمە تێگەیشتن لەوەی، كە (موفتی زادە) نوێنەری ئیخوان بووە لە ئێراندا؟

یوسف نداء: خوا بیبەخشێت، گوناه بوو، ئێمە هەوڵماندا قەناعەتی پێ بكەین، هەتا خەریك بوو ئێمەش لەو سەردانەدا بكوژرێین.

ئەحمەد منصور: چۆن؟

یوسف نداو: دوای ئەوەی لەكارەكانمان بوینەوە، چوینەوە بۆ ئوتێل، بەیانی زوو فڕۆكەكەمان..

ئەحمەد منصور: ئوتێل لە كرماشان؟

یوسف نداء: لەكرماشان، شەو تا درەنگێك لەگەڵیداماینەوە، دواتر چوینەوە ئوتێل بخەوین، دوای(٥-١٠) دەقیقە، هەندێك چەكداری كۆمەڵەی ئەو(١٥)كەس دەبوون هاتن، وتیان لێرە مەمێننەوە پێویستە بتان بەین بۆ شوێنێكی ئارامتر، وتمان بۆ؟ "وتیان زانیومانە دەیانەوێت بتانكوژن." چوینە شوێنێكی دیكە تا بەیانی گەڕاینەوە.

ئەحمەد منصور: باشە، دەمەوێت بگەڕێینەوە سەر باسی داواكارییەكانی(ئەحمەدی موفتی زادە) تۆ تا ئێستا(سێ) داواكاریت پێ وتم، یەكێكیان بابەتی نەوت، بابەتی وتنەوەی وانە، بابەتی مزگەوتی سوننی لەتاران، داواكاری تری چی هەبوو؟

یوسف نداء: بابەتی زمانی كوردی، ڕێگەیان پیّ بدەن هەندێك ڕادیۆو تەلەفزیۆن دابمەزرێنن، واتە شتی نەتەوەییان تێكەلّ بەپێداویستیە ئیسلامییەكانكردبوو.

ئەحمەد منصور: واتە، هەموو كەمە نەتەوایەتییەك لەهەموو شوێنێك ئەم داواكاریانەی دەبێت.

یوسف نداء: بەلّیّ.

ئەحمەد منصور: چی تر؟

یوسف نداو: لەوكاتەدا ئێرانییەكان گرنگترین شت لەمێشكیدا ئەوەبوو، ئێمە موسلّمانین، ئەوەی موسولّمان لەیەكتری جیابكاتەوە ئەوەهەلّەیە، ئەوەی ئێرانییەكان لەیەكتری جیابكاتەوە ئەوە هەلّەیە، ئێمە بەدوای یەكێتیدا دەگەڕێین، لەگەلّ ئەم هەموو بانگەشە ئاشكرایانەدا لەشتەكاندا هەلّە هەبوو، واتە هیچ شتێك بیّ هەلّە نابێت. ئێمە(تۆلێدانسمان)هەیە بۆ هەلّەكان. دەمانەوێت هەلّی مژینەوە نامانەوێت بیتەقێنینەوە.

ئەحمە منصورد: بەلّیّ. ئێستا(ئەحمەدی موفتی زادە) گیراوە. چەند سالّێكی لەسجن بەسەربرد.

یوسف نداء: گیرا.خستیانە زیندان.

ئەحمەد منصور: باشە تەواوی دەكەم*.

ئەحمەد منصور: لەبەرنامەی پێشودا لەسەر خالّێكی گرنگ وەستاین(ئیخوان موسلیمین)، یان ئەهلی سوننە لەئێران و بەتایبەتی ڕێكخستنەكانی(ئیخوان

*) لێرە زنجیرەی دووەم لەبەرنامەكە تەواو بوو، زنجیرەی سیّ یەم لە (١٨|٨|٢٠٠٢) پەخشدەكرێتەوە و لەسەر چەند تەوەرەیەكی دیكە قسەدەكەن، لەنێوانیدا باس لە پەیوەندی تاران و(ئیخوان موسلیمین)وەزعی سوننە دەكرێت. لەوێشدا لەبارەی(موفتی زادە)وە قسەدەكرێت.

موسلیمین) لەئێران، هەروەها(ئەحمەدی موفتی زادە) سەركردەی(ئیخوان)لەوێ، ئەوەی كە چاوتێپێیكەوت و پاشان لەلایەن دەسەلأتدارانی ئێرانەوە دەستگیركرا، دوای دەرچوونی بەماوەیەكی كەم لە زیندان كۆچی دوایكرد.

چۆن دەسەلأتدارانی ئێران رێگە دەدەن بەدروستكردنی رێكخراوی (ئیخوان موسلیمین) كەپەیوەندی بەسەركردایەتی دەرەكییەوە هەیە، ئەو دەوڵەتێكە واخۆی دادەنێت، یان وابانگەشە دەكات دەوڵەتێكی ئیسلامییە؟

یوسف نداء: بەڕاستی ئەو بابەتە خاڵی لاوازییە. ئەم خاڵە لاوازەش تەنها لەئێراندا نییە. واتە دەكرێت هەموو دەوڵەتێك مافی ئەوەی بدرێتێ ترسی هەبێت لەهەر رێكخراوێك لەولأتەكەیدا، كەپەیوەندی بەرێكخراوێكی دەرەكییەوە هەبێت، بەلأم ئەوان واراهاتون كە(ماسۆنییەت) لەهەموو شوێنێكدا ببینن، راهاتون (رۆتاری)ببینن، وا راهاتوون هەموو پێداویستییەكی گەورە ببینن كەبنەرەتەكەی دەگەرێتەوە بۆ ئەمەریكاو غەیری ئەمەریكا، ئەم خاڵە لەماوەیەكی دوورو درێژدا لەلایەن ئیخوانەوە چارەكراوە، بەوەی هەموو رێكخراوە ئیخوانییەكان لەهەموو دەوڵەتەكاندا هەڵدەستن بەكاروباری خۆیان بەپێی ئەو بارودۆخەی لەو ولأتەدا بوونی هەیەو ئەوانی تێدایە.

ئەحمەد منصور: ئایا ئەمە پەیوەندی نییە بەرێكخراوێكی دەوڵەتی، یان سەركردایەتییەكی بەكۆمەڵ، وەكو خۆت ئاماژەت بۆكرد؟

یوسف نداء: رێكەوتنی شتەكان پەیوەندی بەشتە ناوخۆییەكانەوە نییە، واتە بانگەوازێكی ئیسلامییە، وەك بانگەوازی راست یان هەڵە، هیچ دەستكاری سیاسەتی دەوڵەت ناكات، ناوخۆیی بێت یان دەرەكی. هەرچی پەیوەندی بەئیسلامەوە هەبێت، وەكو ئیسلام، وەكو دین، وەكو بانگەواز، وەكو ئەمانە

پەیوەندی هەیە، بەڵام بەدەر لەمانە پەیوەندی بەسیاسەتی ناوخۆ یان دەرەکی، هیچ دەوڵەتێکەوە نییە.

ئەحمەد منصور: لەژێر ڕۆشنایی ئەو پەیوەندییە تایبەتییەیی، لەگەڵ ئێران هەتانبوو. دوای ئەوەی(ئەحمەدی موفتی زادە) دەستگیرکرا چیتانکرد؟ ئایا...؟

یوسف نداء: لەڕاستیدا بابەتی(ئەحمەدی موفتی زادە) کاریگەری لەسەرمن زۆربوو، لەبەرئەوەی ئەوە خۆی بابەتی کاریگەری پیاوێك بوو(خوالێی خۆشبێت) ئێمە بڕوامان وایە، کەپیاوێکی ستەملێکراو بوو، کاتێك کەدەستگیرکرا ئێمە هەوڵماندا تەدەخولبکەین، بەو واتایە، نا ئێمە جیاوازین، لەگەڵ ئێراندا لەبابەتی (ئەحمەدی موفتی زادە)و ئەوانی تردا، واتە ئێمە پەیوەندییەکانمان بپچڕێنین، ئەگەر ئێمە پەیوەندییەکانمان بەهەرکەسێکەوە بپچڕێنین ناتوانین هەڵەیەك چارەسەربکەین، کەباوەڕمان وایە، دەبێت چارەسەربکرێت، باشتروایە پەیوەندییەکە بەردەوام بێت، واتە هاریکاری یەکتری بکەین لەوەدا لەسەری ڕێکەوتوین و پۆزش بۆیەکتر بهێنینەوە لەوەدا تێیدا جیاوازین. هەوڵدەدەین و بەردەوام دەبین لەهەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی ئەوانەی تێیدا جیاوازین، ئێمە هەوڵماندا هەتاکۆتایی یارمەتی ئەو پیاوە بدەین نەمانتوانی، داوای سەردانیشمانکرد لەزینداندا. ئەو بابەتە توشی شێوەیەك لەلەرزینم دەکات. کاتێك لەگەڵ تۆ باسی دەکەم.

ئەحمەد منصور:لەکێ داوای سەردانیتانکرد؟

یوسف نداء: لەوەزارەتی دەرەوە. بریتی بوون لەچوار پیاوی گەورە. بەیەکەوە نانمان خوارد.

ئەحمەد منصور: لەکوێ، لەئێران، یان لە....؟

یوسف نداء: لە تاران وتم پێیان حەزدەکەم سەردانی بکەم، وتیان دەکرێت شوێنەکەی ببینیت.

ئەحمەد منصور: بیرتە ساڵی چەندبوو؟

یوسف نداء: نەخێر.

ئەحمەد منصور:باشە. بەنزیککراوەی پێم بڵێ .

یوسف نداء: نا... ناتوانم پێت بڵێم، لەتوانایی مندا نییە...، ئەگەر بمتوانیایە ڕونیبکەوەوە....

ئەحمەد منصور:باشە، باڵەگەڵت بێنمەوە بەیەکەوە، بۆئەوەی بگەینە بەروارێکی نزیك، چونکە بەروارەکان بەلای منەوە زۆر زۆرگرنگە، واتە دەتوانین. لەکۆتایی (٨٠)کاتدابووە؟

یوسف نداء: لەوانەیە.

ئەحمەد منصور: ٨٩ ـ ٩٠

یوسف نداء: دەکرێت(٨٩ ـ ٩٠)دەکرێت.

ئەحمەد منصور: ٨٩

یوسف نداء: لەوانەیە٨٩ .

ئەحمەد منصور: توانیمان ماوەیەکی گرنگ. دیاریکەین و بگەینە ئەنجامێك لەجیاتی ئەوەی ماوەکە گشتگیربێت.

یوسف نداء: بەڵێ... بەڵێ

ئەحمەد منصور: واتە دەتوانین بڵێین لەساڵی(٨٩) سەردانی(ئەحمەدی موفتی زادە)تکرد لەزیندان؟

یوسف نداء: نەخێر. سەردانم نەكرد، من داوامكردو بەڵێنیاندامیٚ، كەئەو بابەتەم بۆ ڕێكبخەن، دەشیانزانی من ناتوانم لە هیچ شوێنێكدا ماوەیەكی درێژ دانیشم، دەیانزانی كەمن دەتوانم، تەنها دوو ڕۆژ دانیشم، لەڕۆژی دووەمدا، واتە ڕۆژێك پێش سەفەرەكە داوامانكرد. وتیان ناكرێت، ناتوانین ئەو دەرچووە، بەڵام نەمانتوانی ناونیشانەكەی بزانین.

ئەحمەد منصور: ئاه... لەزیندان دەرچووە؟

یوسف نداء: بەڵیٚ. نەمانتوانی ناونیشانەكەی دەستخەین، باشە ئێوە(ئێران)، وەكو دەوڵەتێك، وەكو وەزارەتێك ناتوانن شوێنی لەكوێیە؟ پێموت ئێوە ناتوانن، من دەزانم لەڕاستیدا لەلای ئەوان دەرچووم بارودۆخەكە گۆڕا، بەیەكەوە دەرچووین و دابەش بووین.

ئەحمەد منصور: ئێوە دابەش بوون، ئێوەكیٚ بوون؟

یوسف نداء: ئێمە دووان بووین.

ئەحمەد منصور: تۆ و كیٚ؟

یوسف نداء: واز لەوەبهێنە، من زیاتر چاوم لەسەر بوو، ئەوەی لەگەڵماندا بوو ڕۆیشت، ڕۆیشتنی پەرجوو(موعجیزە)تێدابوو، چونكە ئەوەی لەگەڵماندابوو كەسی نەدەناسی، جگە لەیەك كەس و یەك ناونیشان، ئەویشی پیٚ نەبوو بیری كردەوە تەكسییەكیگرد، تەكسییەكە لەو شوێنە وەستا كە ئەوی بۆ چووبوو. دوایی دابەزین نەیدەزانی بۆ كویٚ بڕوات پیاوێكی بینی و چوو بۆلای...

ئەحمەد منصور: كیٚ،(ئەحمەدی موفتی زادە)، یان ئەوەی بەشوێنیدادەگەڕا؟

یوسف نداء: نەخێر، ئەوی تریان...ئەوی تریان، بەڵام گرنگ ئەوەیە سڵاوییان لەیەكتری كرد، وتی من بەخاتری ئەوەهاتووم(ئەحمەدی موفتی زادە) ببینم،

وتی(بەخوا)ئەوەی من دەزانم، ئەو هەفتەیەك لەمەوپێش لەم ماڵەدابوو، بەڵام ئێستانا..بابگەڕێین. بردیو(دوو-سێ)شەقام گەڕان،گەیشتنە كۆڵانێك دەرنەدەچوو. كەمێك بەدەوری خۆیاندا سوڕانەوەو ماڵەكەیان دۆزییەوە ڕۆشتنە ژوورەوەو (ئەحمەدی موفتی زادە)یان بینی: كاك ئەحمەد، وتی پێی"سوبحانەاللە، ویستم سەفەربكەم، بەڵام تەندورستیم ڕێگەی پێنەدام ناچاربووم سەفەرەكەم بۆماوەی دوو ڕۆژ دوابخەم، ئەمەش فەزڵی خوا بوو".

ئەحمەد منصور: واتە، ئێوە سەرەڕای ئەوەی بەسەردانێكی فەرمی لەئێران بوونو ئێران دەزگایەكی باشی(هەواڵگیری)هەیە، كەچی توانیتان بگەنە ئەوماڵەی (ئەحمەدی موفتی زادە)ی لێ یە؟

یوسف نداء: بەڵێ..بەڵێ..بەس ئەوەشنا.شتێكی زۆرم لەبارەی پەیوەندییەكانەوە بەدەستهێنا،(خلیج و سعودییەو عێراق)هەموویان بەوە تاوانبارمان دەكەن ئێمە بەكرێ گیراوی ئێرانین، هەروەها ئێرانیش بەو چاوەوە سەیرمان دەكات كەبەكرێ گیراوی(خلیج و سعودییە و عێراق)بین. ئێمە لەنێوان ئەم(چەكوش و بندان)ەداین، بەڵام ئێمە ئامانجمان هەیە، پەیوەندی بە بارودۆخی ئیسلامەوە هەیە، ئێمە هیچ بەرژەوەندییەكی تاكە كەسیمان نییە.

ئەحمەد منصور: ئێوە نە دەترسان سەردانەكەتان بۆلای(ئەحمەدی موفتی زادە) ئاشكرا ببێت، لەگەڵ ئەوەشدا كاریگەری هەبێت لەسەر پەیوەندییەكانتان لەگەڵ ئێراندا؟

یوسف نداء: پێش ئەوە كێشە ڕویدا بوو، من جارێك لەجارەكان چوومە ناو ئێرانەوە ئەوان دەیانزانی من گەیشتوم، واتە(كەمال غەرازی) دەیزانی.

ئەحمەد منصور: (كەمال غەرازی) لەو كاتەدا وەزیری دەرەوە بوو؟

یوسف نداء: نەخێر، وەکیلی وەزیری دەرەوە بوو.

ئەحمەد منصور: من تێبینی ئەوە دەکەم، پەیوەندی تۆ بەوەزارەتی دەرەوە...؟

یوسف نداء: من پەیوەندیم بەسەرۆکایەتی و وەزارەتی دەرەوە هەبوو، پەیوەندیم بەهیچ کەسێکی ترەوە نەبوو.

وەك ئاماژەی بۆکرا، ئەم گفتوگۆی نێوان(یوسف نداء و ئەحمەد منصور) بەچەند زنجیرەیەکی(تەلەفزیۆنی) کۆتایی پێهات، ئەوەی بەلای ئێمەوە گرنگ بوو، ئەوباسە تایبەتەی بوو لەسەر(کاك ئەحمەد).وەك لەوەلآمەکانیشدادەردەکەوێت(یوسف نداء) بەو ناحەقیەیی بەرامبەر(موفتی زادە) ئەنجامدراوە زۆر نارەحەت بووە و یەکێك بووە لەو ڕوداوانەی کاری تێکردووە و بەلایەوە گرنگ بووە. شایەتی دانەکانی (یوسف نداء) زۆر ڕون و ئاشکرایەو پێویستی بەهیچ کۆمێنتێك نییە، بەلآم ئەوەی جێگەی هەڵوێستە لەسەرکردنەوەی پێویستە بۆ(یوسف نداء) خوێنەرانو مێژووش ڕاست بکرێتەوە بابەتی(ئیخوان)ی بوونی(کاك ئەحمەدی موفتی زادە)یە. لەڕاستیدا(یوسف نداء) لەم بابەتەدا نە پێکاوە کاتێك(کاك ئەحمەد) بە(ئیخوان موسلمین) ئەژماردەکات و زۆر ڕاشکاوانە دەڵێت"بەڵێ، ئیخوان بووە." پێویستە لێرەدا ئەوە بووترێت بە(ئیخوان) دانەنانی(کاك ئەحمەد) لەبەرخراپی(ئیخوان) نییە،و هەوڵبدرێت ئەو لەو خراپانە دوربخرێتەوە، بەڵکو تەنها لەبەرئەوەیە (کاك ئەحمەد) زۆر لەوە فراوانتر بیریکردۆتەوە بکەوێتە ژێر سەیتەرییەیی ڕێکخراوێکی دیکەوە، ئەم قسەیەش دەتوانین لەهەڵسوکەوت و هەوڵدانەکانیدا زۆر بەڕونی هەستی پێبکەین. شتێکی بەڵگە نە ویستە سەربەخۆی بوون بۆ کەسێکی بلیمەتی چاو نەترسی وەك ئەو،پێویستییەکی گرنگی قۆناغەکەی بووە،(کاك ئەحمەد) بەدەلیلی کۆنگرەی(بیستی خرداد) و (تەئسیسی شورای- شمس-)و

دانیشتنەکانی، لەگەڵ لایەن‌و کەسایەتییەکاندا، کاری بۆ ئەوەکردووە یەکڕیزی بەتەواوی مانەوە دروستبکات، یەکڕیزییەك بێت ناوەڕۆك و ڕوخساری جێگەی گومانی هیچ کەس و لایەنێك نەبێت، ئەو لەدانیشتنە کۆتاییەکانیدا، لەگەڵ قوتابییەکانی بەم جۆرە دەربارەی خۆجیاکردنەوە قسەیان لەگەڵ دەکات"برا موسوڵمانەکان، خوشکە مسوڵمانەکان، چەنێك ئاگاداریم داوە، ئەگەر کەسانێك بیانەوێت(گروهگەرای‌و فیرقەگەرای) بکەن و ئەم خەصڵەتە تەشکیلاتزەدەگی و حیزب پەرستییە لەناوموسوڵمانانا موتەئەسیفانە ڕیشەی داکوتاوە بییانبێت، من بەریم لەوان و ئەوان لەمن بەرین، لەقیامەتدا مەسئولیەتی ئەمانە ناگرمەسەرشان.-لەقیامەت بپرسن-کە(ئەحمەد) تۆ بۆچی هاتی ژمارەیەك لەمسوڵمانانت جیاکردەوە لە خەڵکی تر بەناوی(گروهـ ودەستەیەك). بەرنامەی من ئەمە نییە براکانم، خۆم خەجاڵەتباری لای خواناکەم، خود خواهی(خۆویستی) ئێوە. ئێوە بڵێن، ئێمە موسوڵمانگەلی مەکتەبی جیاین لەمەردم، خۆمان لەخەڵك جیادەکەینەوە. بەرپرسیارێتی لەئەستۆی خۆتانەو چەندەها جار وتومەو ئێستایش ئەیلێمەوە. ئەوە وامن گەرەکمە ئەمەیە، بەڕاستی بەتەقوابن، ئەمە مەسئولبن لەبەرامبەر خۆتان و لەبەرامبەر بەندەکانی خواوە، لەبەرامبەر دینی خوا، لەپێشدا جوان جوان خۆتان پەروەردە بکەن و ڕێگەی ئیسلام بگرن‌و لەوەودوا هەوڵبدەن بەشکوم مەقام و ئیمتیازێك پەیدابکەن"[1].

وادەزانین بەم وتەیەی(موفتی زادە)خۆی دەگەینە وەڵامی پێچەوانەی قسەی(یوسف نداء)، چونکە کەسێك نییە پێچەوانەی ئەوە بسەلمێنێ چوونە ناو هەرحیزب و ڕێکخراوێکەوە ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ ئاماژەیەکە بۆ خۆجیاکردنەوە لەو جۆرە

[1] کاسێتی ژمارە(١٣)، راگه زن و شوهر، زمان ازدواج، حزب سازی وجودای از مردم.(٢١٧).B.

لەحەرەكەت كەلەوكاتەدا لەكۆمەڵگادا هەیە. دەربارەی دروستبوون یان دروست نەبوونی حیزب لە دیدی(كاك ئەحمەد)ەوە لەناو ئیسلامدا باسێكە دەكرێت لەكاتی خۆیدا قسەی لەسەربكرێ*.جگەلەوەش لەوكاتەدا،كە(یوسف نداء)ئەو قسەیەی كردووە بۆ ڕۆژی دواتر لەپێگەی(ئیخوان موسلیمن)دا، چەندین كەسایەتی بەرپەرچی ئەو قسەیانەیان داوەتەوە و ئەوەیان ڕەدكردۆتەوە(كاك ئەحمەد) ئیخوان بووبێت.

هەروەها(كاك حەسەنی ئەمینی)ئەندامی باڵای شورای(مكتب قورئانی كوردستان) لەنامەیەكی تایبەتیدا وەڵامی ئەوە دەداتەوە، ئایا(كاك ئەحمەد) سەربە(ئیخوان موسلیمین)بووە، ئەو بەم جۆرە دەنوسێت"سەبارەت بەپەیوەندی(كاك ئەحمەد)، لەگەڵ(ئیخوان موسلمین)دا ئەوەی ڕاستی بێت(كاك ئەحمەد) هەرچەند توانیبێتی یارمەتی هەموو كەسو كەسایەتیو تاقمو ڕێكخراوێكی ئیسلامی و ئینسانی بێ خیانەتی ئەدا، وەك بۆخۆیو خۆمان دڵسۆزی دەكرد. لەم ڕوانگەوە بەبرایانی (ئیخوان) پتر لەهەر تاقم و ڕێكخراوێك پەیوەندی و هاوكاریان هەبوو، چونكە ئەوكاتە، هەم لەلایەنی باوەڕی دینییەوە،و هەم لەبواری كۆمەڵایەتی و ڕامیارییەوە زۆر بەیەكەوە نزیك بووین. ئەو(من و تۆ)یەیی ئێستا هەیە ئەو كاتە لەبەینا نەبووە، ئەوەی(كاك ئەحمەد)دەیكرد و دەیوت، هەموانیشی فێركردبوو خزمەت بەدینی ئیسلام و گەلی ستەم لێكراوی كوردو هەموو ئینسانێكی ماف خوراو زەلیلكراو بكەین، بەڵام هیچ كات، هیچ كامێكیان(نەمكتب و نەئیخوان) وازمان لەناو و ئیش و دەرس و تێكۆشانی تایبەتی خۆمان نەهێنا. بەكورتی بوین

---

*) لەكتێبی(٢)دا لەوبارەیەوە بابەتێك بڵاوكراوەتەوە.

بەیەك"[1] .لەڕاستیدا پێویستە،ئەوەش بوترێت هەرئەوکاتەی خودی(کاك ئەحمەد) - خوادا لەژێر ڕەحمەتی خۆیدا بیحەسێنێتەوە- لەژیاندا بووە، یەکێك لەو ڕەخنانەی ڕوبەڕووی کراوەتە، ئەوەیە، کە بۆچی ئەو لەکاتی قسەکانیدا باسی(سەید قوطب و حەسەن بەنا...)-رەحمەتی خوایان لێبێت- ناکات و ئاماژەیان بۆناکات؟ یان بۆچی ئاماژە بەکتێب و نوسراوەکانیان ناکات؟ خۆی لەوەلامێکدا، کەپێویست ناکات هەموو بنوسین-دەکرێت خوێنەر سەردانی ئەو کاسێتەبکات، کەلەم بارەیەوە پرسیاری لێکراوە-چەند هۆکارێك باسدەکات،و دەڵێت، لەو زەمانەی لە(تاران) بووە کتێبی ئەو جەماعەتەی موتالەعەکردووەو بەیەکێك لەکتێبە زۆر باشەکان باسیدەکات، هەروەها زۆر بەگەورە باس لە(سەید)و هاوەلانی دەکات بەئەندازەیەك ئاماژە بۆئەوەدەکات شیعرێکی هەیە، وشەیەکی بەکارهێناوە لەوێدا ئەو وشەیە مەبەستی(سەید قوطب)ە. جا ئەمە لەو باسانەیە لەکتێبی(٢)دا ئامادەیی هەیە...

لێرەدا بەئەنجامگیری لەو بەلگانەی هێنامانەوە دەگەینە ئەوەی(کاك ئەحمەدی موفتی زادە)، ڕۆژێك وەك ئەندامێکی(ئیخوان موسلیمین) کاری نە کردووەو نەبۆتە بەرپرسی بالای ئەو ڕێکخراوە لە ئێران، بەلام زۆر لەنزیکەوە لەگەڵ ئەندامەکانیدا تێکەڵ بووەو پێکەوەکاریان کردووە و بەجدی بۆهێنانەدی مەبەست و ئامانجەکانیان هەوڵیانداوە. دڵسۆزی و خۆشەویستی و ڕێزگرتن و یەك ئامانجی، ئەو خالانە بووە. بۆتە هۆکاری لێك نزیك بوونەوە و تێکەڵ بوونی(کاك ئەحمەد)و ئەندامانی (ئیخوان)ە. ئەو ڕێزو خۆشەویستییەی لەنێوان(کاك ئەحمەد) بەناونیشانی بەرپرسی

---

[1]) وەلامی نامەیەکی عضوی شورای (مکتب قرانی کوردستان)،مامۆستا حەسەنی نەمینی)، تایبەت بەو بابەتە،سنە،٢٠٠٨/١٢/٢٢ز.

(مكتب قورئان) و (ناصری سوبحانی) بەرپرسی یەكەمی باڵی ئیخوان لەئێراندا هەبووە شایستەی باسكردن و تێڕامانە. تێڕامانێك، كەدەبێتە پێویستی و ئەركی هەموو ئەوانەی بانگەشەی ئیسلامی بوون دەكەن و لەواقیعی ئێستادا چەمكی بەرپرسیارێتییان هەڵگرتووە و بانگەشە بۆئەوە دەكەن، دەبێت ئیسلام كەپەیامی خوداییە لەسەر زەویدا بچەسپێت و كاری پێ بكرێت، بەڵام ئەگەر لەهەرچی شتاهەیە گومانمان هەبێت، لەوەدا زۆر بێ گومانین هیچ بەرنامەیەك لەسەر زەویدا،(بەتایبەت بەرنامەی ئیسلام) نزیك نابێتەوە لەچەسپان و پیادەكردن، ئەگەر ئەو خۆشەویست ڕێزەی لەنێوان(كاك ئەحمەد) و (مامۆستا ناصر)دا، بەناونیشانی دوو سەركردەی بزوێنەری كۆمەڵگا هەبووە.نەبێت! دەی بالێرە بەدوا زۆر بەكورتی و لەچەند نمونەیەكدا باسی ئەو موحیبەتە بخوێنینەوە، كەئەو دوو پیاوەی بەستوە بەیەكەوە.

پەیوەندی نێوان
كاك ئەحمەد و مامۆستا ناصری سوبحانی

سەرەتا پێویستە ئەوە بووترێت، بەداخەوە سەرچاوەیەكی وا لەبەردەستانەبوو باس لەسەرەتای یەكتر ناسینی ئەم دوو پیاوە بكات، ئەوەی لەبەردەستدایە زیاتر لەوكاتە قسە لەسەر پەیوەندییەكانیان دەكات،كەسەرەتای ئینقلابەو (كاك ئەحمەد) لە(سنە) خەریكی ئاگادار كردنەوەو جولاندنی خەڵكییەو (مامۆستا ناصر)یش لە(پاوە)بەهەمان شێوە بە وتارو ئامۆژگاری و بەیاننامە، لەگەڵ خەڵكی ناوچەكەدا سەرقاڵی دەركردن و لەناو بردنی(شاه)ن.

بەپێی سەرچاوەكان، چ لەسەرەتایی ئینقلاب،و چ پێش ئینقلاب پەیوەندی نزیكایەتی لەنێوانیاندا هەبووە، ئەویش لەرێگەی كردنەوەی(مەدرەسەی قورئان) لەناوچەكانی(پاوە).لەكاتی ئینقلابیشدا(مامۆستا ناصر)و هاورێكانی بەبەردەوامی (كاك ئەحمەد)یان لەو گۆرانكارییانە ئاگاداركردۆتەوە كەرویداوە، ئەوەتا (كاك ئەحمەد) سەبارەت بەو رووداوەی رۆژی (١٩٧٨/١٠/٢٧) لەشاری (پاوە) رویدا،و تێیدا سوكایەتی بەزانایان و خەڵكی هەژار و پیرۆزییەكانیان كراوە، نامەیەكی نارەزایی بەرز كردۆتەوە بۆ(ئەنجومەنی شورای میللی ئێران)و (ئەنجومەنی سەنا) و (دادگای مەركەزی) و (رۆژنامە مەركەزییەكانی تاران)و (كۆمەڵەی داكۆكی لەمافی مرۆڤ) و (كۆمەڵەی مافناسان) و (بەرپرسانی پارێزگای كوردستان)، راشكاوانە ئیدانەی ستەمكارییەكانی بەرپرسانی رژێمی كردووە لەشارەكاندا، بەتایبەتی ئاماژەی كردوە بەپەلاماردانی چەكدارانی رژێم بۆسەر خەڵكی(شاری پاوە)و

سوکایەتی کردن بەزانایانو قورئانی پیرۆزو جەماوەری(پاوە).
لەیاداشتنامەکەدا(موفتی زادە) دەڵێ"بەو بۆنەیەوە هەموو بەرپرسان ئاگادار دەکەمەوەو داوایان لێدەکەم دەست لەم یارییە ترسناکە هەڵگرن، چونکە جەماوەری خۆڕاگرو بێدارو ڕاپەڕیوی ئەو شارانە لەوە زیاتر ستەمکاری قبوڵناکەن،و تازە ماهییەتی سیاسەتی شەرمهێنەرەی ڕژێمیان بۆ دەرکەوتووە"[1].

ئەو پەیوەندییەی لەنێوان(کاك ئەحمەد) و (مامۆستا ناصر)دا هەبوو، لەسەر ئەساسی خۆشەویستی و ڕێزێکی ڕیشکداکوتاو بوو، ڕیشکێك خۆراکی لەقوڵاییەکانی دینەوە وەرگرتووە و بەهەموو لق و پۆپەکانیدا بڵاوبۆتەوە، خۆشەویستی ئەودوو زانایە دواتر درێژ بووەتەوە بۆخۆشەویستی ئەندامو لایەنگرانو هەموونەوانەی،وەك قوتابی لەبەردەمیاندا دانیشتوونو زانیارییەکانیان وەرگرتووەو گواستویانەتەوە. لەبارەی ڕێزو خۆشەویستی(کاك ئەحمەد) بۆ (مامۆستا ناصر)، (مامۆستا سیف الله حوسێنی)، کەهاوڕێییەکی نزیکی سەردەمی فەقێیایەتیو خوێندنی(مامۆستا ناصر) بووەو یەکێك بووە لەو مامۆستایانەی لەکاتی دەستگیرکردنی(مامۆستا ناصر)دا، لەگەڵ هاوڕێکانیدا هەوڵ و تەقەلایەکی زۆریانداوە بۆ ئازادکردنی. (حوسێنی)لەبارەی ئەو خۆشەویستیو ڕێزەوە چیرۆکێکی خۆی بەم شێوە دەگێڕێتەوە"لەساڵی(١٣٦١) من دور خرامەوە بۆ شارێك لەشارەکانی(پارێزگایی کرماشان) ناوی(کەنگاوەر)ە، لە(ئامادەیی شەریعەتی

[1]) دەزگای بەرهەم: شەهیدی بیرورا مامۆستا ناصری سوبحانی چاپی یەکەم، ٢٠٠٦، ل٣٩

کەنگاوەر) وانەی(عەرەبی و مەنتیق و جیهانبینی دینی و ئەدەبیات)م دەوتەوە. خوالێخۆشبوو(کاك ئەحمەد) لەوکاتەدا لە(سنە)وە کۆچی کردبوو بۆ(کرماشان). ڕۆژی(٣خوردادی١٣٦١) نزیك سەعات(١٠:٣٠ بۆ١١) تاقیکردنەوەی قوتابییەکانم تەواوکردو وەرەقەی تاقیکردنەوەکانم هێنایەوە بۆ(جوانڕۆ)و هات بەخەیاڵمدا بڕۆم سەرێك بدەم لە(کاك ئەحمەد).چوم بۆ(کرماشان)و لەوێ سەردانی(کاك ئەحمەد)م کردو دوای سەلامو ئەحواڵ پرسین ماوەیەك دانیشتین، چی لەپڕ یەکێك زەنگی دەرگایی لێداو(کاك ئەحمەد) بەعینوانی خاوەنماڵ تەشریفی برد دەرگاکەی کردەوە، چی دیمان(کاکە ناصری سوبحانی)ئەویش لە(پاوە)وە هات، هاتە سەرەوە و(سێ نەفەری)دانیشتن و دەستکرا بەگفتوگۆو قسەکردن، دوای قسەو باسی دەربارەی بارودۆخی(پاوە) و ئەو ڕوداوانەی بەسەریدا هاتووە هەمووی بۆ گێڕاینەوە، پاشان(کاك ناصر) ئایەتێکی قورئانی خوێندەوە ئایەتی(أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي)طه١٤. ماوەیەك تەوزیحیدا و باسی نوێژی کرد، ئەگەر نوێژ واقیعەن یادی خوای تێدانەبێت بەمانایی واقیعی ئیتر ئەو نوێژە نوێژی ڕاستی نییە، هەروەکو خوا دەفەرموێت (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَقْرَبُواْ الصَّلاَةَ وَأَنتُمْ سُكَارَى حَتَّىَ تَعْلَمُواْ مَا تَقُولُونَ...)[1] واتە(لەحاڵەتی غەفلەت و مەستیدا نزیکی نوێژ مەکەونەوە،

[1] يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ لاَ تَقْرَبُواْ الصَّلاَةَ وَأَنتُمْ سُكَارَى حَتَّىَ تَعْلَمُواْ مَا تَقُولُونَ وَلاَ جُنُباً إِلاَّ عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّىَ تَغْتَسِلُواْ وَإِن كُنتُم مَّرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ أَوْ جَاء أَحَدٌ مِّنكُم مِّن الْغَآئِطِ أَوْ لاَمَسْتُمُ النِّسَاء فَلَمْ تَجِدُواْ مَاء فَتَيَمَّمُواْ صَعِيداً طَيِّباً فَامْسَحُواْ بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ إِنَّ اللّهَ كَانَ عَفُوّاً غَفُوراً }النساء٤٣،

بەڵكو بەجۆرێك نوێژ بكەن بزانن چی دەڵێت...) لەوكاتە(كاك ئەحمەد) باوەشی پێداكردو وتی"تۆ موجتەهیدی"، ئەویش موتەوازیعانە وتی"قوربان نەخێر، من ئیدعام نییە، ئەمە هەرشتێكی شەفافە و ڕۆشنە و هەرنەفەرێك پێویستە بیزانێت"، جا ئەوكاتەی(كاك ئەحمەد) پێیوت تۆ"موجتەهیدی"، ساڵی(١٣٦١) بوو، جا لەدواتر تا ساڵی(١٣٦٨) جیاوازییەكی زۆری هەیەو دیارە(كاك ناصر) لەوماوەی(٧) ساڵەدا زانستی زۆر زیادیكرد. تائەوێش ئاگاداریم هەیە،(كاك ناصر) بەنیسبەت (كاك ئەحمەد)ەوە ئەوەندە موتەوازع بووە بەناونیشانی(ناصحی ئەمین) كاك ئەحمەدی موعەرەفی دەكرد،وشەی(نوصحی، ناصحی ئەمین)بۆ پێغەمبەران (سەلامی خوایان لێڕازیبێ) دەوترێ، بەڕاستی بەو هەموو عیلمەوە كەهەیبوو لەبەرامبەر(كاك ئەحمەد)ەوە بەوجۆرە بوو"[1].

لەكاتێكدا،(كاك ئەحمەد)دێتو (مامۆستا ناصر)، وەك كەسێكی گەورەی (موجتەهید) تەماشادەكات،و تائەو پلەیە بەرزیدەكاتەوە لەولاشەوە، جگەلەو هەموو تەوازوعەی(مامۆستا ناصر) دەینوێنێت، لەبەرامبەر(كاك ئەحمەد)ەوە، بەوەشەوە ناوەستێت(مامۆستا بورهانی حاجی هادی)، یەكێك بووە لەهاوڕێ نزیكەكانی(مامۆستا ناصر) لەبارەی دیدو بۆچوونی(مامۆستا ناصر)ەوە بۆ(كاك ئەحمەد)بەم جۆرە دەگێڕێتەوە"(مامۆستا ناصر)بەجۆرێك (كاك ئەحمەد)ی خۆشدەویست و بەڕێز بوو لەلای، ئەگەر كەسێك لەپاڵیدا

[1]) چاوپێكەوتنی نوسەر، لەگەڵ (مامۆستا سیف اللە حسینی)، ڕۆژی ٢٠٠٩/٨/٢٩، جوانڕۆ، مزگەوتی (خاتم امبیا).

بیوتایە(ئەحمەدی موفتی زادە)زۆر زۆرپێی بێ تاقەت دەبوو دەمووچاوی گرژدەبوو، دەتووت ئیهانەت بەخودی(مامۆستا ناصر)خۆی كردووە، هەمیشە دەبوایە بتوتایە(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) بە بەردەوامی(مامۆستا ناصر) دەیگوت"ئەگەر شورایەك دروستبكرێت بۆ هەموو ئومەی ئیسلامی دەبێت(كاك ئەحمەد)ببێتە سەرۆكی ئەو شورایە، ئەگەر نەشكرێتە سەرۆكی دەبێت ئەندامێكی گەورەی ناو ئەو شورایەبێت"[1].

(كاك ئەحمەد)ئەوەندە دڵنیا بووە لەو عیلم و ئیمانەی لای(مامۆستا ناصر) هیچ گومانی لە (موجتەهید)بوونی نەبووە. دەگێڕنەوە، كاتێك لەزینداندا بووە هەندێك هەڵوێستی مامۆستا ناصر گەیەنراوەتەوە بە كاك ئەحمەد، گوایە بەپێچەوانەی ڕاو بۆچوونی ئەوەوە بووە، و ژمارەیەك لەدۆستان و لایەنگرانی كاك ئەحمەد پێیان گران بووە، بەلآم كاك ئەحمەد وتوویەتی"كاك ناصر موجتەهیدە، هەرچی وتبێ وەك زانایەكی موجتەهید وتویەتی.."[2]، هەروەها جگە لەو پەیوەندییە خۆشەویستییەی لەنێوان ئەو دوو زانایەدا هەبووە، پەیوەندییەكی زانستیش لەنێوانیاندا هەبووە، واتە پەیوەندییەك هەیە، كەدەتوانین ناوی بنێین(پەیوەندی عیلمی) پەیوەندییەك لەڕووی زانستەوە، هەوڵیانداوە لەكاتی قسەو باسەكان سود لەزانستەكانی یەكتری وەربگرن و برەوی پێبدەن، (تەحسین حەمەغەریب)توانیویەتی، ئەگەر بەكورتیش بووە قسە

---

[1]) چاوپێكەوتنی نوسەر لەگەڵ (مامۆستا بورهانی حاجی هادی). سلێمانی ٢٠٠٩/١/١٠

[2]) عبداللە عبدالعزیز عەبدی: ژیاننامەی زانای گەورەی كوردستان مامۆستا ناصری سوبحانی، چاپی یەكەم، ل٨٩.

لەسەر ئەم پەیوەندییەکان بکات،"قسەکانی کاك ئەحمەد زۆربەیان میتۆد(ڕێباز)ن، مامۆستا ناصر زۆرێك لەبۆچوونەکانی کاك ئەحمەدی هێناوە کردوونی بەسیستەمێکی گەورە، جائەم قەریحە فەلسەفییەی موفتی زادە وایکردووە کەشتەکانی ئەو میتۆدی بن(الموازع المنهجیه و القواعدیه)، دواتر مامۆستا ناصر سودی لێ بینیوون و لەقورئاندابۆیان گەڕاوە"[1].

کاك مەنصوری برای مامۆستا ناصر دەڵێ"ساڵێ پاش شۆڕش لەگەڵ برای شەهیدم کاکە ناصر چوینە خزمەتی کاك ئەحمەد، هەندێك قسەو باسی زانستی چوو بەنێوانیاندا. کاکە ناصر عەرزی کاك ئەحمەدی کرد:"پێم باشە کەمێك زیاتر موتالەعەی فەرمودەکانی پێغەمبەر(ﷺ) بکەیت. ئەویش فەرمووی بەچاوان... بەچاوان"[2].

کۆتا شتێك لەبارەی پەیوەندی ئەو دوو زانایەوە دەمەوێت بیڵێم، بریتییە لەو نزا پڕ لە ئیمان وحەسرەت و چۆشەی شەهید مامۆستا ناصری سوبحانی لە ەکێك لە کۆتایی باسەکانیدا بۆ شەهید کاك ەحمەدی موفتی زادەی دەکات، کە ئەگەر بەڕاستی هەرکەسێك لە ئێمە بەئیمان و دڵەوە گوێ لەو نزایەیی مامۆستا ناصر بگرین ئیتر بەسدەبێت بۆئەوەی بزانین ئەو دوو زانایە تا چی ئەندازەیەك موئمینانە یەکتریان خۆشویستووە!!

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو،ل١٨٩

[2]) عبدالله عبدالعزیز عەبدی: ژیاننامەی زانای گەورەی کوردستان مامۆستا ناصری سوبحانی، چاپی یەکەم، ل٨٩

مامۆستا ناصر، لە موحازەرەیەكیدا كە بەبۆنەی یادی لەدایك بوونی پێغەمبەرەوە(ﷺ) وتوویەتی، وەك پیشەی هەمیشەی لە كۆتایی باسەكەیدا لە لەتكەی بەرزی ئیمان و بەدڵێكی پڕلە حەسرەتو بە دەنگێكی پڕ لە تاسەی دیدارەوە، تاسەیەك وەك تاسەی دڵی ئەو دایكەی كە ڕۆڵەكەیان لەبەرچاوی هەڵگرتووەو ئێستا جگەلە نزای خێر هیچی لەدەست نایەت بۆی بكات، ئا بەو ئاوازەوە دەستەكانی بۆ ئاسمان بەرزدەكاتەوەو وەك پێغەمبەرێك كە هەستدەكات بەرامبەر هەموو بەشەرییەت بەرپرسیارە لە پەروەردگاری داوادەكات[1]" لە خوای گەورە داوا ئەكەم كە جارێكی تر لە ئاوا مەجلیسێكدا (كاك ئەحمەد) بێ دانیشێت". دیارە كاتێك مامۆستا ناصر ئەم نزایە دەكات، كاك ئەحمەد لە زینداندایەو ئەمیش بە شێوەیەكی شاراوەو هەرجارەی لە ماڵ و شارێك دادەنیشێت و ئەدای مەسئولییەتی خۆی دەكات...

لەكۆتای ئەم باسەدا، زۆر بەئاسانی دەتوانین هەست بەخۆشەویستی ئەو دووسەركردە بكەین، كەیەكیان سەركردەو ڕابەری ڕۆحی و فەلسەفەی ئەهلی سوننەی كوردستانە لەسەردەمی شۆڕشدا، لەهەمانكاتدا بەرپرسو دامەزرێنەری(مكتب قورئان)ە و ئەوی دیكەیان زانا و موجتەهیدو لێپرسراوی باڵی(ئیخوان مەسلیمین) و دامەزرێنەری یەكەمی ئەو ڕەوتەیە لەئێران لەژێر ناوی(كۆمەڵەی بانگەواز و ئیسلاح)[2].

---

[1]) مامۆستا ناصری سوبحانی: لادانەكانی بەشەرییەتو ژیانی مونمینامە. سەروەت عەبدوڵا، چاپی یەكەم، ٢٠١١، چاپخانەی سیما،ل٨٦.

[2]) جاعه الدعوه والاصلاح فی اران.www.wikipedia.org.

بەشی دووەم

كاك ئەحمەدی موفتی زادە و مەسەلەی كورد (خودموختاری) بە نموونە

كوردستانی جوانم

چەنای چەن ساڵ كوردستانی جوانم لە دووریت عالەمم لێ بۆتە زیندان

مەگەر ناوت لەناو رۆژنامە موچرك بخاتە گیانو چاو بێنێتە گریان

وڵاتی خۆشەویستم یاخودا قەت شەڕی زۆرکارو خوێری لێت نەکاکار

خودای ئەو خەڵکە خۆتو ڕۆڵەکانت بپارێزێ لە فێڵ و داوی بەدکار

لە هەورامانو سارالّت لەبارتر لەکوێ بێرم کە پێ خۆشکەم دڵی خۆ

گرانە تا بەهەشتی خوا پەیاکەم کەژو کێوی بە جوانی ناوبەری تۆ

لە دڵ، تارانو دەورەی، ناگرێ جێ سنەو مەسناوو گریاشانو قارت

بەڵێ ڕاسە شەمێران خۆشە ئەما هەموی قوربانی بستێ دەیەزارت

نە بەندی، گەر وەکی باپیرە گەورەم بەئازادیش ببم میوانی تاران

دڵم ئێژێ: قەزای بەردێکی سەخناخ لەسەر تا خواری تارانو شەمێران*

ئەمن فاشیستو بەدخوای خەڵکی تر نیم موبارەك بێ لە هەرکەس نیشتمانی

بەڵام بۆمن هەمو ئێران بەمولکی فدای وێڵەی سنەو مەسناوی جوانی

وەتەن ئەلحەق بەهەشتی روی زەوینی -گەلت-داخی بەجەرگم-زۆر هەژارە-

زەلانی پاییزی ئامانییەت بۆ دڵی ژاکاوی دوری، بای بەهارە

بەڕاس لایەقتە کوردستانی جوانم گەلێ ژیرو نەترسو کرژی نیمان

لەگوێت هەر نەبڕێ یاخوا دەنگی صەلّوات لەبۆ پێغەمبەرو بۆ ئال و یاران

١٣٦٨/٧/١٦(لە کوچە تاریکەکانی زیندانداا نوسراوە)

دەروازەیەك بۆ موفتی زادە و کورد و کوردستانی

---

*) ناوی یەکێکە لە گەڕەکەکانی شاری(تاران).

یەکێك لەو بابەتانەی زۆر بە زەحمەت دەتوانرێت حەقی خۆی پێ بدرێتو تەواوی ڕاستیەکان باس بکرێت، بریتیە لە مەسەلەی(کورد) و کاری(کاك ئەحمەد)، وەك ڕەهبەرێکی دینی لەم بوارەدا، کە پێشمان وایە یەکێك لەو لایەنانەی (کاك ئەحمەد) زۆر ڕووبەڕووی ڕەخنە دەبێتەوە تێیدا هەر ئەم مەسەلەیەیە.

گومانیش نییە لەوەدا، هۆکاری ڕەخنە گرتن لە(موفتی زادە) لەم ڕوانگەیەوە ئەوەیە، ئەو مامەڵەی لەگەڵ دۆزی کوردو لایەنی نەتەوایەتیدا(مامەڵەیەکی فیکریانە)بووە و لەسەر ئاستێکی زۆر قوڵ و بەرپرسیارێتیەکی تەواو مێژوویی‌و ئەخلاقی‌و ئینسانییەوە لەمەڕ ئەم بابەتە جولاوەتەوە، نەوەك مامەڵەیەکی سۆزداری(عاتیفیانە). بەڵگەش لەم بارەیەوە زۆرەو ئەوەی وورد مامەڵەی لەگەڵدا نەکات ئاسان ناتوانێت بەئەنجام بگات، ئەوەتا لە نامەیەکدا بۆ(ئیمام خومەینی) ڕاستەوخۆ و بەبێ پەردە لەوە ئاگاداری دەکاتەوە ئاستی بەرپرسیارێتیان لەچی پلەیەکدایە،"ئێستا لەم قۆناغە ناسکەی مێژووسازی ئێمە، نەك تەنها لەبەرامبەر جیهانی ئیسلامییەوە، بەڵکو لەبەرامبەر مرۆڤایەتیی‌و مێژووی ئایندە بەرپرسیارێتیمان هەیە"[1]. ئاشکرا دیارە کاتێك کەسێك لەسەر ئەم ئەساسە بیربکاتەوە ناکرێت تۆ بێیت لە بابەتێکی ئاوا فراوان و فرە ڕەهەندا بێ ویژدانانەو بەبێ حساب کردنێك بۆ ئایندە، کەتۆ چەنێك لێپرسراو دەبیت بەرامبەر قسەو بۆچون و نوسینەکان، سەرلەبەری ماندوبوونی چەندین ساڵەی(شۆڕشگێڕیکی) ئاوا بخەیتە بەر ڕەخنە،و تەنها خاڵێك نەدۆزیتەوە مایەی دڵخۆشیت بێت.

[1]) تلگرافی ئەحمەدی موفی زادە بە ئیمام خومەینی. بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤.

دیارە ئەم جۆرە لەبیرکردنەوەو کارکردن بەم میتۆدە بۆ تەواوی سەرکردە سیاسیەکان دەبێتو پێویست دەکات لەسەر ئەم بنەمایە کاربکرێتو ڕەخنە بگیرێت، هەر لەبەر ئەمەشە هەوڵدراوە لە ڕووانگەی کارو هەوڵەکانی(کاك ئەحمەد) بۆ بەدیهێنانی(خودموختاری) بۆ کوردەکان بابەتەکە بنووسرێت، بۆئەوەی هیچ نەبێت نزیك بینەوە لەوەی حەقێك بدەینە بابەتەکە، ئەمەش بە لەبەرچاوگرتن و ورووژاندنی چەند باسێکی دیکە، کەلە ڕاستیدا دەبێت بۆ قسەکردن لەسەر هەر یەك لەو باسانە توێژینەوەی سەربەخۆ ئەنجام بدرێت، بەڵام کاری ئێمە لێرەدا ئەوەیە، ئەگەر زۆر بەکورتیش بووە ئاماژەیان پێبدەین.

کاك ئەحمەدی موفتی زادە، لەسەرەتای دیوانە شیعرییەکەی(دیاریە بۆ یاران)دا بە(شیعر)ێك دەست پێدەکات(مافی نیشتمان)*، ئەگەر هەر کەسێك ئەو شیعرە

---

* مافی نیشتمان

نیشتمان ئەی خاكو خۆڵی تۆ کلەی چاوانمە نیشتمان ناوی بەڕێزت هێزی ڕۆحو گیانمە

نیشتمان ئەی بەربەیانت ڕۆشنی نیمانمە نیشتمان نێوارەکانت خەڵوەتی غیرفانمە

نیشتمان قوربانی کوێستانت دڵی پڕ دەردی من

نیشتمان حەیرانی گەرمێنت هەناسەی سەردی من

نیشتمان سەرمەشقی بەرزە هیمەتە کۆماری تۆ مەرگەزی زانستیو غیرفانە لادێو شاری تۆ

نیشتمان باغاتی فیردەوسە هەموو گوڵزاری تۆ عیزەتو فەخرە هەمو نەخشی دەرو دیواری تۆ

نیشتمان ئەی شاخو داخانت نومێدی دڵ هەمو

نیشتمان دەشتو بیابانت بەهەشتی ئارەزو

نیشتمان شەرتە کە تۆزی ڕێت بە ئەم دنیا نەدەم شەرتە تاماوم لەشەرتی گیان فیدایی لا نەدەم

نیشتمان شەرتە لەعیشقی پاکی تۆ سەر بانەدەم شەرتە قەت گوێ بۆ ڕەقیبو وەسوەسەی ئەعدا نەدەم

نیشتمان ئەی فێنکی قەلبم شنەی کوێستانەکەت

نیشتمان ئەی ناوی ژینم خاکی کوردستانەکەت

بەوردی و قوڵی بخوێنێتەوە لە ڕادەی تێگەیشتن و ئامانج و ترسەكانی(موفتی زادە) بۆ (كورد و كوردستان) حاڵی دەبێت و بەجۆرێك لەجۆرەكان بەرچاو ڕوونییەكی بۆ دروست دەبێت.

هەركاتێك كەسێك بیەوێت لەبارەی(كاك ئەحمەد)ەوە بابەتێك بنووسێت پێویستە سەرەتا خاڵێك هەیە زۆر لای ئاشكرابێت، ئەویش ئەوەیە كارەكانی(كاك ئەحمەد) بەبێ پەردە بووەو هەموو ئەو شتانەی پێویست بوون بە ڕاشكاوی و بەبێ گوێدانە ڕازیكردنی دڵێك و زویركردنی دڵێكی تر وتوونی، ئەمەش یەكێكە لەو خاڵە

نیشتمان ئێحسانی تۆیە خوێنی باوباپیری من　　هێزی شانو نــوری دیدەو قـودرەتی تەدبیـری من

نیشتمان گەر خوێنی من پاكەو حەلاڵە شیر من　　هەر لەسەر ڕێی خۆشەویستی تۆیە بڕوا و بیری من

نیشتمان دایم لەسەر ئاواتی بەرزی ناوی تۆم

خاتر جەم بێ بەلاگەردانی خاكو ئاوی تۆم

لاوی كورد ئەر پاكە شیرت هەستە وەك شێری ژیان　　ڕاكە مەیدان بۆ بەجێ هێنانی مافی نیشتمان

ڕۆڵەی صوڵتان سەلاحەدین ئەخۆی گۆڵی كەسان　　ڕوكنی ئیمان خۆشەویستی نیشتمانە بێ گۆمان

لاوی كوردم خوەت نەكەیتە داردەستی دوژمنت

دوژمنت نەت باتە مەیدان بۆ برای خۆ كوشتنت

كوردە قەت ئەنوی بەلای دوژمنی عەیارەوە　　شێری دوژمن تێكەڵە حەتمەن بە ژاری مارەوە

ڕەنگ نەكەی داوێنی ناموست بە لكەی عارەوە　　نیشتمانت دایكتە، ئەیدەی بە دەس ئەغیارەوە

ڕەنجی باوباپیری تۆ ئەم نیشتمانەی دا بە تۆ

كوردە وریابی نەكەی باپیرانت ڕەنجەڕۆ

كوردە دینو نیشتمانە مایەی بەرزی ژینی تۆ　　دوژمنی هەر دوكیانە دوژمنی بێ دینی تۆ

هەر بژی تۆو نیشتمانت، هەر بژی ئاینی تۆ　　با لە داخا شەق ببا بەدخاهی تۆ بەدبینی تۆ

هەستە سا، هەروەك تریشقە ڕیشەكەن كە دوژمنت

تا بە فێڵو كەن لە ڕیشەی دەر نەهێناوە بنت

(دیوانی شیعری كاك ئەحمەدی موفتی زادە، دیاری بۆ یاران، مافی نیشتمان،لا٢٧)

جەوهەریانەی موفتی زادە جیادەكاتەوە لەكەس و سەركردەكانی سەردەمی خۆی، هەروەها مەسەلەی نە ترسان و بێ باكی لەو ڕووداوانەی ڕوو دەدەن، وەك پێشتر ئاماژەی بۆ كرا.

بەپشت بەست بەم دووخاڵە دەگەیتە خاڵی سێیەم،كە(ڕاستگۆیی)و درۆ نەكردنییەتی لەگەڵ نەتەوەكەیدا، بەڕای ئێمە لەناو ڕابەرانی دۆزی كورددا لاوازترین خاڵیان هەمیشە ئەم سێ خاڵە بووەو زۆرترین لەتمە لەكورد دراوە لەم سێ دەرگایەوە بووە!

كاك ئەحمەدی موفتی زادە، زۆر زیرەكانە دەركی بەوەكردووە، كەدەكرێت ئێمە بەناوی كار بۆ نەتەوەوە(درۆی باڵدار) بكەین و ئاسان هەر كەسێك بمانەوێت فریوی بدەین.

یەكێك لەو(ناونیشانە) تازانەی موفتی زادە هێناویەتیە ناو فەرهەنگی ڕۆشنبیری كوردییەوە لەماوەیەكی كورتدا قسەی لەسەركردووەو ڕوونی كردۆتەوە، مەسەلەی (هەستی نەتەوایەتی درۆ)-(حسی میللی درۆ)، هەركاتێكیش لەسەر ئەم ناونیشانە قسەدەكات بە دەردێكی زۆر كوشندە ناوی دەبات و بەخاڵێكی لاوازی سەردەمی ئینقلابی دەزانێت."زۆر كەس كەبەدڵ كەسێكیان خۆشدەوێت زۆر لەقسەو هەڵسوكەوتیاندا دەكرێت زاهیری نەبێت و-ناوەڕۆكی-دەرنەكەوێت، بەڵام ئەگەر مەبەستێك ناپاكانە لەدڵیاندابێت، (ماڵێك، مەقامێك، پارەیەك، شتێكیان) بوێت، ئەگەر خۆشەویستیەكەیان درۆبێت ئەوەندە دەیڵێنەوە، كەئیتر ئینسان ڕقی لێی بێتەوە. لەم سەردەمی ئینقلابەدا كۆمەڵێك كەس، كەزەمانێك پێیان عەجیب بوو

بەكوردی لەگەڵ ماڵ و منداڵیاندا قسە بكەن(واتە هەر بەزمانی* فارسی قسەیان كردووە) گشتی هات و (جلو بەرگ)ی كوردی پۆشیوكەواو شەرواڵو دەسماڵیان لەبەركرد، ئێمەی فەقیر هەر لەدورەوە جێماینو هەر نەدەگەیشتین بەقولیاندا! ئەمەش بۆئەوەی بڵێن ئێمە فرە كوردین، سوێند بەخوا هەرگیز بڕوات پێناكەم- مەبەست ئەوەیە، باوەڕ بەو كەسانە ناكات زەمەنێك بەفارسی قسەیانكردووەو ئێستا هاتوون لەڕێگەی پۆشینی جلی كوردییەوە كوردایەتی بە(كاك ئەحمەد)و ئەوانەی وەك ئەوبوون دەفرۆشنەوە-، پانتۆڵە تەسك و قسە فارسیەكانت لەناو ماڵا هەروا لەبەر چاوم، چونكە ئەم كورد بوونەت درۆیەو زیادە ڕەوی زۆری تێدادەكرێت، ئەوەی دەڵێم وا لەناو چینی ڕۆشنبیراندا بۆتە نەخۆشی، ئەمەیە-چینی ڕۆشنبیر وادەڵێن-" كەزمانی كوردی دەبێت پاك بكرێتەوەو تۆزی غەیرە كوردی تێدا نەمێنێت"، پاشان كۆمەڵێك بڕوایان پێدەكەن، كەخۆشم زەمانی(تارانم) لەوانە بوم، نەك بەدڵ قبوڵم كردبێت، زمانی كوردی پاك بكرێتەوە، بەڵام لەڕۆژنامەی (كوردستان) لەساڵی(١٣٣٥) كەدواتر ڕاوەسێنرا، وتارم دەنوسیو وامدەكرد كوردی پەتی بنوسرێت،-وشەی-غەیرە كوردی تێدا نەبێت .... ئەو دەردەی كەوتۆتە ناو ئێمەی كورد، ئەوەیە دەبێت بەشیعارو قسە بانگەشە بكەینو كوردبوون بۆتە شیعارو كەلیماتی زلە زلە. ئەوەی زمانی كوردی پاك بكرێتەوە ئەمەش جگەلە قسەو خیانەت بە(نەتەوە) هیچی دیكە نییە، ئەمەش دیارە كاری داگیركەران بوو،

---

*) كاك ئەحمەدی موفتی زادە، دیارە لەبارەی زمانەكان بەگشتی و زمان و ڕەچەڵەكی زمانی كوردییەوە زانیارییەكی ووردو قوڵی هەبووە، لە پەراوێزی بابەتێكیدا، زۆر بە كورتی لەبارەی زمانی كوردییەوە قسە دەكات، لە ڕاستیدا كۆمەڵێك ڕوونكردنەوە دەدات، كە جێگەی خۆیەتی بەهەند وەربگیرێت و دیراسەی ووردتر و خوێندنەوەی قەوڵتری بۆ بكرێت، هەرلەبەر گرنگی بابەتەكەی ئێمەش لێرەدا وەكخۆی لەبەشی پاشكۆدا بڵاومانكردۆتەوە.......

بۆئەوەی تەفرەقە بخەنە ناو میللەتەوەو خەڵکی لە قورئان دوور بخەنەوە، دەیانوویت ووشەی عەرەبی لاببەن(لاشیان دەبرد)، بەڵام ووشەی فەرهەنگەکانی دیکە قەیناکا، ئەم کارانەش تەنها بۆ ئەوەبوو بێگانەمان بکەنەوە لەئیسلام، تاوەکو باش بتوانن حوکوم بکەن بەسەرماندا. هەر کات دڵەکان پەیوەندیان بەئیسلامەوە نەما، پاشان ئەو بەرنامەیەیی خۆیان بێنن بەناوی ئازادییەوە بیسەپێنن بەسەرماندا، ئەوکاتە زۆر ئاسان دەتوانن سواری ملی ئەم میللەتە بن"[1].

(کاك ئەحمەد) لەناو زیندانی کۆماری ئیسلامی ئێراندو لەژێر ئەو هەموو ئەشکەنجەو ئازارەدا میللەت و زمانەکەی خۆی بیر نەچۆتەوە، لەیەکێك لەباسەکانی دوای مەرەخەس بوونی لەناو ناڵەی ئێش و ئازارو قوڵپەی گریانی بۆ ئەو هاورێیانەی سەردانیان کردووە، باسی ئەو دەردەیان بۆ دەکات، کەخۆی ناوی ناوە(نەخۆشی حەسی میللی درۆ). لەوێدا دەڵێت"لەناو زینداندا هەمیشە بیری ئەوەم دەکردەوە ئاخۆ ئێستە بڕۆمە ناو شارو گوێچکە شل بکەم،کابرای کرێکارو برای خۆشەویستی خزمەتگوزارم، (کەقەزای کەل و پەل و کۆڵەپشتیەکەی ناو شانی ئەخەم لە هەزار پانتۆڵی ئەشرافی پڕ شەوق و زەوق)،برای حەماڵم چۆن قسە دەکات، کاتێك خەریکە بارێك هەڵدەگرێت، بۆئەوەی بیگەیەنێتە ماڵان؟

کۆمەڵێك شت کەبێگانەیە لەناو زمانی خەڵکیدا،نەك ئەوەی لەناو زمانی خەڵکیدا هەیەو بێیت ئاڵو گۆڕی کەیت(عەرەبی لاببەیت و ئینگلیزی) دابنێیت بەناوی پاك کردنی زمانەوە-زمان جیابکەیتەوە لەو خەڵکە، ئائەوە خیانەتە، دەمووت ئاخۆ ئەو(پەتا) چەپەڵە بەو ڕیشە داگیرکارییەوە ماوە لەناوخەڵکا، دەبێ هەر کوردی قسە بکرێت بەناوی کورد دۆستی، بەڵام بۆ بەدبەختکردنی کوردو بۆ ئەوەی(دین و

---

[1]) کاسێتی ژمارە(١٦)، دیداری عمومی، (٢ – ٢٤٧).B

ئیمان) لەکورد بسێننەوە، بۆئەوەی باش بتوانن زەلیل و خوێڕی بێت لەژێر چەپۆکی داگیرکەراندا، ئاخۆ ئەو پەتا ماوە؟!

ئێستا ئەگەر بمەوێت، وەك مرۆڤ، وەك کابرا ووتی"یەك نەفەر خەریك بوو لەگەڵ زانایەکدا مناقەشەی دەکرد، ئەو حەقی بوو زاناکە ناحەقی بوو، زاناکە خستیە ناوکۆمەڵێك چەمك و دەستەواژەی ئەستێرەناسی، و فەلەك وا دەڵێ و فەلسەفە وادەڵێت، کابرای فەقیریش ئەمانە نازانێت، دەڵێت توخوا کاکە بەم قسە زلانە مەمترسێنە،(من حیلمم نییە، حەقم هەیە). بەڕاستی ئەم قسە زلزلانە جیایە لەزمانی کوردی هێنراوەو داغلکراوە، کەخۆیانی پێ بەرنەپێشەوە... دەموت ئایا هەر وەکو جاران ماوە؟

ئەمانە زۆر ئازاریان دەدام زۆربە دورو درێژی لەسەر هەر یەکەیان لەم باسانە بیرم کردۆتەوەو عەزێتم بووە"[1]

کارو تەقەلای(موفتی زادە) بۆ گەڕاندنەوەی مافە نەتەوەییەکانی کورد بەگشتی‌و لەناو هەموویاندا ئازادکردنی زمانی کوردی لەو هەوڵانەیە، دەبێت بۆ هەمیشە میللەتی کورد گەورە تەماشایان بکات و پیرۆز ڕایانبگرێت.

(کاك ئەحمەد)، بەپێی قسەو باسەکانی ئەوەندە لە گرنگی زمان‌و جل‌و بەرگ پۆشین تێگەیشتبوو بۆ نەتەوەیەك،ئەگەر بیەوێت ڕزگاری ببێت. دەبینیت لەزۆر لەشوێنەکاندا لەم بارەیەوە قسە دەکات‌و هۆشداری دەداتە میللەتی کوردو ئەوانەشی لەگەڵ کورددا دەژین، دەیوت ئێمە خاوەنی زمان‌و جل‌و بەرگ‌و ڕەسەنایەتی خۆمانین.

---

[1] سەرچاوەی پێشوو .

وادەزانم، ئەگەر(كاك ئەحمەد)بە درێژایی خەباتی ژیانی خۆی تەنها ئەو(شۆڕشە فەرهەنگی)یەی لەناوچەكانی كوردستاندا بەرپایكردو و بەسەركەوتن گەیشت، ئەگەر تەنها ئەوە لەبەر چاوبگرین بەسە بۆئەوەی لە هەموو كوچەیەكی ئەم نیشتمانەی كورداندا بەگەورە ناوی بهێنرێت، وەك هەموو شۆڕشگێڕەكانی دیكەی دونیای خەباتی كوردی یادی بكرێتە.

لەڕاستیدا، هەروەك ئەوەی(موفتی زادە)كاری بۆ دەكرد ئەوەندەی(شۆڕشێكی فەرهەنگی) گرنگەو پێشینەیە بۆسەركەوتن و بەردەوام بوونی(شۆڕشێكی چەكداری) بەپێچەوانەكەیەوە گرنگ نییە. هەر لەبەر ئەم خاڵەشە دەبینیت(كاك ئەحمەد) هەر لەسەرەتای(ئینقلابی ئیسلامی)یەوە نائومێدیو بێتاقەتییەكی پێوە دیارەو زۆر جەخت لەسەر ئەوەدەكاتەوە ئەم(ئینقلابە) ڕوویدا كاتەكەی زۆر زووەو هێشتا میللەت تەواو ئاگادار و هۆشیارنەكراوەتەوە، -ئەم بابەتەش هەر لەناو ئەم كتێبەدا باسكراوە و خودی(كاك ئەحمەد) بەوردی باسی بێتاقەتی خۆی بەرامبەر ئینقلاب دەكات-.

كاك ئەحمەدی موفتی زادە، لەو وتارەیدا كەبە(ووتاری بۆكان) بەناوبانگە. وەك سەركردەیەكی وشیار زۆر بەئاگایانەوە جارێكی دیكە باسی زمان و گرنگی زمان و هەوڵ و ماندوبوون و ئازارو نارەحەتیەكانی میللەتی كورد، وەبیری خەڵكی ئێران دەهێنێتەوە، لەو وتارەیدا بۆ گرنگی ئازادی زمانی كوردی گفتوگۆیەكی خۆی لەگەڵ چەند توێژەرێكدا دەگێڕێتەوە."لەبیرمە جارێكیان لیژنەی لێكۆڵینەوە لە(سەنتەری زانستی تاران)ەوە هاتبوون بۆلای من بۆ(سنە)، لەبارەی كوردستانەوە كۆمەڵێك پرسیاریانكرد یەكێك لە پرسیارەكانیان، ئەوە بوو، ئەرێ كوردەواری بۆ دانشمەند(بیریار) و زانای گەورە گەورەی كەمی لێ هەڵكەوتووە؟

ووتم، تۆ چی دەڵێیت؟! بەچی بەڵگەیەك وا دەڵێیت؟!
ووتی، بەپێی ئەوەی دوای خۆیان بەجێیان هێشتووە-مەبەست ئەو بەرهەمو بلاّوکراوانەیە نوسەرە کوردەکان بەجێیانهێشتووە(نوسەر)-... باسی زۆرم بۆ کردن، بەلاّم ووتم براله:
لەوانەیە من بەقەد زۆرێك لەوانەی وا لە(تاران)دا دەنوسن، خوێنەوارم و زیاتریش لەوان، بەلاّم بۆچی نانوسم؟
ووتم، حاڵی خۆمت پێدەڵێم. کەسێك بەزمانی کوردی دەنوسێت یەك زەحمەتی هەیە بیردەکاتەوە و بیرەکەی خۆی دەخاتە ناورِستەوە، بەلاّم ئەگەر کەسێك بەزمانی خۆی نەنوسێت و بەزمانێکی دیکە بنوسێت، دوو زەحمەت دەکێشێت.
زەحمەتی یەکەم، (بیرکردنەوە و دارِشتنی لە رِستەدا)بەئیزافەی زەحمەتێکی تر.
مرۆڤ بە شێوەی ئاسایی عادەتی وایە، شتێك کەلەفیکریدایە دەیخاتە ناو زمانی دایك و باوکییەوە، ئەمە یەك زەحمەت، دواتر دەبێت بێت ئەو رِستانە وەربگێرِێت بۆ زمانەکەی تر.
ووتم، زەحمەتی کوردەواری ئەوەیە، من کەمیقدارێك توانایم هەیە قەڵەم بەدەستەوە بگرم و بنوسم ئارەزووم ئەوەیە بەکوردی بنوسم، چونکە زەحمەتی کەمترە...
ووتم، من کاتێك خەریکم بەکوردی دەنوسم، چەمك و دەربرِین و خوازراوەکانی زمانی خۆم هەمووی دەرك دەکەم، جوان جوان دەتوانم هەمووی بخەمە سەرکاغەز، بەڵام ئەگەر موکەلەفبم بەوەی، لەجیاتی زمانی خۆم بەزمانی فارسی بنوسم، ئەو تواناییەم لەدەست دەچێت، بۆ؟
چونکە وشەو چەمك هەیە بەکوردی زیاتردەیزانمو دەتوانم ماناکانی پیێ برازێنمەوەو بەفارسی نایزانم و پەکم دەکەوێت.

ووتم، کاکە گیان مەسەلە ئەوە نییە کوردەواری زانای لێ هەڵنەکوتووە، هەر ئێستا کتێبی گەورە گەورەی زۆر هەن لەکتێبخانەکاندا-دەسنوسن-کەوتوونو تۆز دەیانخوات، ئەگەر بە فارسی نەینوسیت چاپ ناکرێت..."[1].

موفتی زادە،بەمجۆرە لەسەر گرنگی زمان قسەدەکات،دەربارەی جلو بەرگی کوردو گرنگییەکەی لای(کاك ئەحمەد) لەشوێنی دیکەی ئەم کتێبەدا قسەکراوەو ئەوە باس ناکەین. لەهەموو بوارەکاندا کارو پێداگری ئەو بۆ ڕزگارکردنی(نەتەوەیی کورد) تا ئاستێك دەڕوات، ئەوکاتەی نوێنەری(ئیخوان موسلیمین) لە(کرماشان)(کاك ئەحمەد)دەبینێت تێبینی ئەوە دەکەن، ئەم پیاوە لەسەر(نەتەوە) زۆر پێداگری دەکاتو داواکارییەکانی تێکەڵن،"داواکارییەکانی تێکەڵ بوون، ئێمە وەك(ئیخوان موسلیمین) هەردەم داواکاری ئیسلامیمان لە پێش داواکاری نەتەوەییەوە بووە، بەلاَم ئەو داواکاری(نەتەوەیی و ئیسلامی)شی هەبوو"[2].

لێرەدا ئەو هەولاَنە بەجێ دەهێڵین کە(کاك ئەحمەد) بۆ نەتەوەیی کوردی داوە، چونکە بێماناترین کار ئەوەیە تۆ بێیت(هەوڵی دینی و هەوڵی نەتەوەیی) لەیەکتری جیابکەیتەوە، ئەوەشی تا ئێستا نوسراوە لەسەر کاری(کاك ئەحمەد) بۆ(کوردستان) بەمانای ئەوە نایەت کاتێك(کاك ئەحمەد) دەربارەی زمانی کوردی،یان جلو بەرگو فەرهەنگی کوردی قسەی کردووە هەڵگری هیچ ناوەڕۆك و پەیامێکی دینی نەبووە، بەڵکو کارەکانی ئەو تێکەڵەن لەو دوو چەمکەو ناکرێت بە دابەشکردنییان سنور تەسك بکرێنەوە.

---

[1]) کاسێتی ژمارە(٦)، سخنرانی بۆکان، (٤٥)B

[2]) چاوپێکەوتنی کەناڵی(الجزیرە)لەگەڵ(یوسف نەدا)، هەمان سەرچاوەی پێشوو.

كاركردنی كاك ئەحمەد بۆ هێنانە دی خودمختاری

یەكێك لەو بابەتانەی لای(كاك ئەحمەدی موفتی زادە)، جێگەی گرنگی پێدان بووە و لەهەموو دانیشتن و كۆبوونەوە ڕەسمی و ناڕەسمیەكاندا كاری بۆ كردووەو ویستوویەتی هیچ نەبێت بەشێكی مافە خوراوەكانی میللەتی كورد لەو ڕێگەیەوە بسێنێتەوە، بریتیە لە(خودمختاری)-خۆبەڕێوەبردن-، ئەو خودموختارییەی (كاك ئەحمەد) كاری بۆ كردووە، بریتیە لە(خودموختارییەكی ئیسلامیانە)، چونكە ئەو لەسەر ئەو خودموختاریەی باسی دەكرێتو لەدەرەوەی بەرنامەی ئیسلامە تێبینی هەیە،و بە ڕێگەیەكی تەواوی نازانێت بۆ لابردنی ئەو هەموو زوڵمو زۆرەی بەدرێژایی مێژوو لەمیللەتی كورد كراوە،"میللەتی كورد ئەوەی دەوێت ئەو(سێ) جۆرە ستەمەی لە كۆڵبێتەوە-(ستەمی نەتەوەیی- مەزهەبی- چیانییەتی)-، كەجۆرێك لەستەمەكان(ستەمی نەتەوەییە)،ئەمەش لەسەردەمی(كۆرش) تاكۆتاییەكانی(پەیمانی ئاریامهر) بەردەوامی هەبوو. كەخەڵكی لەمافە نەتەوەییەكانی بەهەر شێوەیەك بێت لەشێوەكان بێبەش كراون، ئێستا ئەو مافانە بە(خودموختاری)تەعبیردەكرێت. دیارە تێگەیشتنی جۆراو جۆریشیان هەیە بۆ ئەم چەمكە،بەڵام لەڕوانگەی ئیسلامەوە كەمێك بەرز ترەو مەسەلەی(مافی یەكسانی) مەترەحەو هەموو نەتەوەكان بەئەندازەیەك مافیان هەیە. لەسیستەمی بەڕێوەبردنی مەركەزیدا كەبە(خودموختاری)دەناسرێت، یەك حوكومەتی مەركەزی بوونی هەیەو یەك(ماف) بەڕەسمی بۆ میللەت دەناسرێت، بەڵام لە(مافی یەكسانی ئیسلامیدا) یەكەم نەتەوەكان هەن، دواتر ئەمان(شورای ناوچەی)(محەلی) دروست دەكەن، واتە

لە(خوارەوە بۆ سەرەوە)، نەك لە(سەرەوە بۆ خوارەوە)، ئەمەش جیاوازی(مافی یەكسانی ئیسلامی)یە، لەگەڵ(خودموختاری)دا"[1].

بۆیە دەبینین، هەركاتێ كاك ئەحمەد لەسەر(خودموختاری) قسەی كردووە. هەرگیز نە یگووتووە ئێمە بەتەنها بە بەدەستهێنانی(خودموختاری) ڕازی دەبین و دەست لە داواكارییەكانمان هەڵدەگرین، بەڵكو هەمیشە بەجۆرێك قسەدەكات كە (خودموختاری) بە نیسبەت میللەتی كوردەوە مافێكی زۆر كەمە، بەڵام بۆ ئەم قۆناغە دەكرێت ئەوەندە قبوڵبكەین.

ئەوەتا لە چاوپێكەوتنەكانی دوای(ئینقلاب)و ئەو كاتەی قسەو باسی(خودموختاری بۆ كوردەكان) تەواو گەرم بوو بوو، دەربارەی ڕادەی بەدەستهێنانی مافەكانی كورد لە سیستەمی خودموختاریدا دەڵێت"ئەمە-خودموختاری-لایەنی كەمی دابینكردنی داواكارییەكانی میللەتە، واتە بەشەرعیو لە دیدگای ئیسلامەوە پێش خودموختاری، ئێمەش مافمان هەیە، بەڵام ئەمە ڕادەی كەمییەتی، لەئێستادا دەبێت ئەم(مافە كەمە) تەئمین و(جێگیر ببێت)، دواتر ئەگەر لە ڕووانگەی ئازادیو دەركی دیموكراتییەوە بەرەوپێش چووین، بەقۆناغێك دەگەین دەتوانین لە(خودموختاری) زیاتر داوا بكەین"[2].

وەك دیارە(كاك ئەحمەد) بەدەستهێنانی(خودموختاری)بۆ كوردەكان بەكەم دەزانێت، بەڵام وەك خۆی ڕوونی كردەوە پێویستە سەرەتا لە بەدەستهێنانی ئەم مافە سەرەتاییە دڵنیابین دواتر هەنگاو بەرەو پێشتر بنێین، پێداگری(كاك ئەحمەد) لەسەر

---

[1]) چاوپێكەوتنی ڕۆژنامەوانی لەگەڵ(كاك ئەحمەد)، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

[2]) هەمان سەرچاوەی پێشوو .

بەدەستهێنانی(خودموختاری) تا ئەو ئاستە دەڕوات لەچاوپێکەوتنێکی لەگەڵ ڕۆژنامەی(کیهان)دا دەڵێت"لە ئاست خودموختاری کوردەکان نابورین".
کەڕۆژنامەکە ئەم وتەیەی(کاك ئەحمەدی) کردۆتە(مانشێت)ی چاوپێکەوتنەکە، ئەو لەدرێژەی چاوپێکەوتنەکەدا دەربارەی خودموختاری بەم جۆرە قسەدەکات "خودموختاری مافی سروشتی و ئاسایی کوردستانە، ئەو داوای سەرەتاییترین مافی مرۆڤی خۆیکردووە، دەربارەی چۆنییەتی خستنەڕووی داواکارییەکان لە ڕووی پلە بەندییەوە، (کاك ئەحمەد)، پێیوایە خستنە ڕووی داواکارییەکان پلە بەپلە دەبێت، بەلاّم دانپێدانان بەمافەکاندا نابێت پلە بەپلە بێت، دەبێت یەکجار بێتو بڕاوە بێت"، هەروەها لە وەلاّمی پرسیاری(خودموختاری کوردستانی ئێران، لەگەڵ ئەوەی کوردەکان لە تورکیاو ئێران و عێراقدا دادەنیشن و بلاّوبوونەتەوە، پێشەکی دروست بوونی مەرزی تازە نییە بۆ وولاّت(ئێران)، ولاّتی ئێران نابێت خەمی ئەم پێشهاتەی هەبێت؟)، دەڵێت" لەدیداری پێشوومدا، لەگەڵ(ئیمام خومەینی) لەبارەی مەسەلەی کوردەکانی ئێران و(جەلال تاڵەبانی) گفتوگۆمکرد، عەرزمکرد دەتوانن(جەلال تاڵەبانی) بانگهێشت بکەنو پێیان بڵێن، کەووڵاتی ئێرانی موسوڵمانی ئازاد دەتوانێت پاڵپشتی هەموو لانەوازو ستەملێکراوەکانی دونیا بێت، لەوانەش میللەتی ستەملێکراوی کورد، کە لەمافی میللی و فەرهەنگی خۆی بێبەشکراوە، ئەمەش بە واتای گۆڕینی سنورە جوگرافییەکان نییە، نەخێر، ئێران بەردەوام هەر ئێرانە، بەلاّم دەتوانێت پاڵپشتی موسوڵمانی(فلیپینی)و پاڵپشتی موسوڵمانی(فەلەستینی)بکات، هەروەها پشتیوانی موسوڵمانی (ئەمریکای لاتینی و ئەفەریقا) بکات".

هەر لەو چاوپێكەوتنەدایە، پرسیاری لێدەكەن،(گوایە میللەتەكان و ویلایەتە سەربەخۆكان بەگشتی لە ڕووی ئابورییەوە سەربەخۆن، واتە سەربەخۆیی ئیداری و فەرهەنگی و پاڵپشتی سەربەخۆیی ئابوریان بووە، كوردستان تواناو دەسەڵاتی وای هەیە؟) ئەو بۆ ئەم پرسیارە دوو وەڵام دەداتەوە:

یەكەم: هەروەك بە ڕۆژنامەنوسە بیانییەكان و نوێنەری(لۆماند)م ووت، لە ڕابردوودا سەروەت و سامانی ووڵات بەتاڵان چووە، ئەگەر ئەوەی لەكوردستان یان هەر ناوچەیەكی دیكەبەدەست دەهات بۆ ئاوەدانكردنەوە و پێشكەوتنی ئەم شوێنانە بەكاربهاتایە هەر یەك لەم ناوچانە لە ڕووی ئابوورییەوە دەیتوانی سەربەخۆ بێت، لەگەڵ زانینی ئەم ڕاستیەدا، ئێستا ئەگەر سەربەخۆی تێكەڵ بەبواری ئابووری بكەین ستەمانكردووە.

دووەم: لە ڕوانگەی دەقی قورئانی (خَلَقَ لَكُم مَّا فِي الأَرْضِ جَمِيعاً...)[1] تەواوی ئەوەی لە زەویدایە بۆ مرۆڤەكان دروست كراون، لە سوچێكی ئەم زەوییەدا، ئەگەر دەوڵەتێكی ئیسلامی بلاَونەبوو، هەر سەروەت و شتێك كەبەدەستی دەهێنن بۆ هەموو مرۆڤایەتییە، میللەتە بچوكەكانی ئێران كە لەژێر ناونیشانی ووڵاتی ئێراندا لەیەك نەخشەی جوگرافیدا كۆبوونەتەوە بەلایەنی كەمەوە جێبەجێكردنی ئەم یاسا قورئانییە كەهەر سەروەتێك لەم ولاَتەدا بەدەست بێت دەبێت بۆ هەموو میللەتی ئێران سەرفبكرێت"[2].

---

[1]{هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُم مَّا فِي الأَرْضِ جَمِيعاً ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاء فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ }البقرة٢٩

[2]) چاوپێكەوتنی ڕۆژنامەی(كیهان)، لەگەڵ كاك ئەحمەدی موفتی زادە. بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤

كاتێك دەگەڕێیتەوە بۆ ئەو دۆكۆمێنتانەی لەبارەی هەوڵ‌و كۆششەكانی (كاك ئەحمەد)ەوە نوسراون‌و لەبەردەستدان دەبینیت، بیركردنەوەو داواكارییەكانی (موفتی زادە) بۆ بەدەستهێنانی خودموختاری‌و سەربەخۆیی كوردستان بەساڵ لەپێش ڕوودانی ئینقلابی ئێران‌و گەڕانەوەی(ئیمام خومەینی)یە بۆ ئێران، (كاك ئەحمەد) خۆی دەڵێت" ساڵێك پێشتر، ئەو كاتەی(ئیمام) لە(نەجەف) بوو، من پەیوەندی ناڕاستەوخۆم لەگەڵی ئەنجامداوەو لەبارەی ئەم مەسەلانەوە قسەم لەگەڵ كردووەو ئەو پێشوازی لێكردوون، ئەوكاتەش گەڕایەوە بۆ ئێران، لەیەكەمین چاوپێكەوتنمدا، دووبارە ئەم بابەتەم تەرحكردەوەو ئەویش هەروەك ئەوكاتەی لە(نەجەف) داوامـلێكرد بوو قبوڵی كرد، هەروەها دوای ڕووخانی ڕژێمی لەچاوپێكەوتنە دواترەكاندا، چ لەگەڵ ئەوان،و چ لەگەڵ تەواوی مەقاماتی سیاسی دەربارەی ئەم بابەتە پێداگریم كردووە. دڵنیاشم كاتێك سیستەمێكی نوێی ئینقلابی دروست دەبێت، دەبێت سەرەتا پێیەكانی مەحكەم بێت تا ئارام ئارام بەرەو پێش بڕۆین، تائەو كاتەی دەگەین بەمەسەلەی گرنگ تر"[1].

لەگەڵ ئەو هەمووە پێداگرییەی(كاك ئەحمەد)و ڕازی بوونی بەردەوامی (ئیمام خومەینی)و سەرانی شۆڕش، كەچی لێرەدا پرسیارێك دروست دەبێت، ئەویش ئەوەیە، باشە، دەی ئەگەر(ئیمام) ئەوەندە وەعدی بە(كاك ئەحمەد)داوە، كەخودموختاری بەكوردەكان بدات، دواتر بۆچی ڕێگری كراوە و كۆسپی دروست كردووە لەڕێگەی ئەم پرۆسەدا؟ بۆ وەڵامی ئەم پرسیارە پێویست دەكات ووتەی(كاك ئەحمەدی موفتی زادە)، خۆی بگوازینەوە"ڕاستییەكەی ئەمەیە

---

[1]) چاوپێكەوتن لەگەڵ(كاك ئەحمەد). بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

هەندێك نەگونجان(ناهەماهەنگی) لەناوخۆماندا بووەتە هۆی دروست بوونی ئەمە، چەند بابەتێك هەیە، پێویست ناكات ئاماژە بەهەموویان بكەم. بۆ نمونە، ئێمە لە(تاران) سەرگەرمی ئەم بابەتانەو لێكۆڵینەوە بووین دەربارەی ئەو بابەتانەی لە بارەیانەوە جیاواز بووین، لە رۆژنامەكاندا بلاّودەبوویەوە و دەبوویە مایەی ترس لەلای خەلّكی. زانیاریتان هەیە-مەبەستی ئەو رۆژنامەنوسەیە چاوپێكەوتنەكەی لەگەڵ سازداوە-، كەخودی(بەڕێز موهەندیس بازرگان) خۆی پەیوەندی دروستكرد كەئەم بابەتی(خودموختارییە) دەبێت بدرێت بەدەوڵەت، هەربەوشێوەیە كاتێ بەڕێز(تاڵەقانی) لێرە بوو نزیكەی دوانزە سیانزە رۆژ، رادیۆو تەلەفزیۆن بانگهێشتیانكردم بۆ بابەتەكانی كوردستان و هەروەها لەلایەن(شورای ئینقلابەوە) بەتەلەفۆن بانگهێشتكرابووم بۆ دارشتنەوەی دەستوری ئەساسی، كەبەگشتی لەم بابەتەدا كاری باش‌و بەهێزئەكرا، ئەمە جگە لەوەی كاتێك(بەڕێز تاڵەقانی) لێرەبوو لەلایەن رۆحانییەكانەوە بابەتێكی(٢٧) ماددەی ئامادەكرا، ئەمەش بەناونیشانی زەمینەسازی بوو، نەك بەناونیشانی تەرحی كۆتایی، چونكە تەرحی كۆتایی دەبێت لەلایەن زانایانی میللەتەوە ئامادەبكرێت، كەكاتێك كاری پێكرا قابیلی رەخنەو ئیعتیراز نەبێت، بەگشتی هەرچەندە كۆتایی مانگی(اسفند)* هەوڵمدا، بەلاّم ئەو هۆكارانە هاتنەپێشەوە، كەدانیشتنەكانمان لە(سەقز) تێكچوو، لەبەرئەوەی بریار بوو یەكەم جار(رۆحانییەكان) كۆببنەوە و بۆچوونەكانی خۆیان یەكلایی بكەنەوە، پاشان بانگهێشتی كۆمەڵەكانی دیكە بكەن و ئەوانیش پێشنیارەكانیان پێشكەش بكەن، لەكۆی ئەم پێشنیارانەش، یەك بابەتی كولی ئامادەبكەنو یەك دەستەی نوێنەران بنێرن بۆ(تاران) و لەسەر ئەو بابەتانەی پێیانە كاریكەین، لە(سەقز)لەسەر ئەم بابەتە كارم دەكرد كە(دەستەی

---

*) اسفند: رەشەمێ، سێیەمی مانگی زستان، مانگی دوازدەهەمی ساڵی ئێرانی. فرهنگی فارسی – كوردی، دانشگای كردستان، ح ١ – لا ١٨٠.

نوێنەران) دیاری بکەین، بەڵام ڕووداوی کوردستان ڕوویداو کاری ئێمە دواکەوت. دوای ئەوەی کە(موهەندیس بازرگان) ڕەزامەندی خۆی دەربڕی، سەبارەت بەم بابەتەو دووبارە منی پێش لەهەڵبژاردن بانگهێشتکرد، ویستم تەلەفۆن بۆ بەڕێز(قاسم لۆ) بکەم، بەڵام تەلەفۆنی پێنەبوو، (بەڕێز حسەینیش) تەلەفۆنی پێنەبوو، بەڵام کەسێکم ڕاسپارد لەگەڵ ئەو بەڕێزانەدا قسەبکات تا لەشوێنێکدا کۆببینەوەو قسە بکەین، بەڵام بابەتەکانی کۆبونەوەکەی (سنە) بووە هۆی ئەوەی دووبارە کارەکەی ئێمە دوا بکەوێت. هەر لەو کاتەدا دووبارە کەسێکم نارد بە دەلیلی ئەوەی ژمارەیەك لە برادەرانی کوردی(شیعە) لەمەڕ ڕووداوەکانی ڕیفراندۆمەوە نارازی بوون و ژمارەیەکیان هەر بەشدارییان نەکردووە، هەتا زانیاریان هەیە خەڵکیان کۆکردۆتەوە،و وتویانە کەئێمە نامانەوێت لەگەڵ کوردەکاندا بین، ئەم کۆمەڵە بابەتانە بەگشتی پێشنیارمکرد، کەشوێنی کۆبوونەوەمان لە(کرماشان) بێت، هەم ئاشتکردنەوە بێت، هەم ئەوەی(کرماشان) گەورەترین شاری کوردستانە. وا بیردەکەمەوە ئێستا کێشە زۆر لە لایەنی دەوڵەتەوە نەبێت دەربارەی بابەتی خودموختاری، دەبێت لە لایەن ئێمەوە بە جدی هەوڵی بۆ بدەین، پاشان باسی بکەین"[1]. وا دەزانین لێرەدا ڕوون بوویەوە هۆکاری بەدەست نەهێنانی(خودموختاری) کوردستان، لەسەرەتادا پەیوەندی بەیەکڕیزی سەرکردایەتی کوردەوە هەبووە، کەئاسان نەیانتوانیوە لەسەر داواکارییەکانی کورد ڕێك بکەون و لەبەرامبەر سەرانی شۆڕشەوە یەك قسەبن. لەڕاستیدا دوای ئەو هەوڵانەی، کە پێشتر لە زاری(کاك ئەحمەد)ەوە گواستمانەوە، دەربارەی بەدیهێنانی(خودموختاری)، ئەو تەنها بەو هەوڵانە دەست لەم داواکارییە گرنگ و سیاسیە هەڵناگرێت، بەڵکو دێت لەڕێگەی بەستنی کۆنفرانسێکەوە (٢٠ خرداد/١٣٥٨) لەشاری(سنە) بەسترا، دووبارە ئەو باسە

[1]) چاوپێکەوتنی(کاك ئەحمەد)، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران

دەورووژێنێتەوەو دەیەوێت بەهەر جۆرو نرخێك بووە، ئەو خودموختارییە لەو قۆناغەدا گەورەترین دەسکەوتە بۆ ناوچە کورد نشینەکان بەدەستی بهێنێت.

بۆ ئەم مەبەستە(کاك ئەحمەد) دێت، لەرێگەی دەعوەتنامەوە تەواوی سەرکردایەتی ئەوکاتەی کوردو هەموو رێکخراو و لایەنی پەیوەندی دار بەو بابەتەوە ئاگادار دەکاتەوەو داوایان لێدەکات لەو کۆنفرانسەدا بەشداری بکەن. (کاك ئەحمەد) لەدەعوەت و ئاگاداری نامەکەیدا، کەلە رۆژنامەی(ئیتلاعات) ژمارەی رۆژی(١٣٥٨/٣/١٨)دا بلاوکراوەتەوە، بەم شێوەیە داوادەکات بەژداری کۆنفرانس بکەن:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هاونیشتمانییە خۆشەویستەکان! ئەو گرفتاری‌و مەحرومەتیانەی میللەتی کورد لە زەمانی بەردەوام بوونی دەستەلاتی ستەمکارانی شاهنشاهی لە کورشەوە تا ئاریان مهر تەحەمولی کردووە و بەرگری کردن و کۆششی ئەم میللەتە لەپێناوی لابردنی زولم و زۆر زیاتر لەوەیە وەسف بکرێت. ئێستاش کە هەستانەوەی میللەتە موسلمانەکانی ئێران بە بەرهەم گەیشتووە و لەجیاتی سیستەمی ستەمکاری شاهنشاهی سیستەمی دادپەروەری جمهوری ئیسلامی جێگیربووەو لێپرسراوانی کۆمەلگا لەبەرامبەر داواکارییەکانی میللەتی کورد، لەوانە پرۆژەی مافی خودموختاری، پشتگیری خۆیان دووپاتکردۆتەوە، هەر تاکە مرۆڤێکی وشیارو دلسۆزی کورد بەرپرسیارە کە ئەوپەڕی توانایيەکانی خۆی لە رێگەی بەکارهێنانی دروست و سەرکەوتن و بۆ خۆشی و مسۆگەری ئایندەی میللەتی کورد بەکاربهێنێت.

ڕون و ئاشکرایە، کە لەم جۆرە پرسانەدا تاکێك یان چەند کەسێکی میللەت حەقی بڕیاردانیان نییە، بەلکو تەنها رێگەی لۆژیکی کۆبوونەوەی چەند تاکێکە لە هەموو گروپ و توێژە سیاسیە جیاوازەکان، تا لەم رێگەیەوە کۆمەلێك بۆ نوێنەرایەتی

هەڵبژێرن. ئەم كۆمەڵە پرۆپۆزەڵی پێویست بۆ وتوێژكردن لەگەڵ گەورە لێپرسراوانی میللەت ئامادەدەكەن، ئەو كەسانەی لەم ڕێگەیەوە هەڵدەبژێرێن دەتوانن خۆیان بە نوێنەری میللەت بزانن، بەنوێنەری میللەت لە خەیرو خۆشی ئەواندا. بۆ هێنانەدی ئەم پرسە گرنگەو دروستكردنی ئەم جۆرە گروپە جارێك لە(سەقز)و جارێك لە(كرماشان) هەوڵی بۆ درا، كەبەداخەوە هەندێك ڕوداو بوونە هۆی بەنەتیجە نەگەیشتنی كۆتا، بەڵام بەهەرحاڵ ناتوانرێت لەبەر هەندێك ڕوداو چاوپۆشی بكرێت لەوەی مایەی ئازادیو خۆشگوزەرانی میللەتی كوردە. بەناچاری جارێكی تر لەبانگهێشت نامەیەكدا هەموو كەسایەتییە دڵسۆزەكانی كورد بانگهێشت كرانەوە، كەلە (٢٠ خورداد)ی مانگی ئایندەدا ئامادەبنو پاش موناقەشەو لێكدانەوەی بیرو بۆچوونە جیاوازەكانو هەڵبژاردنی باشترینی ئەوان، كۆمەڵێك وەك نوێنەر هەڵبژێرێن، بۆئەوەی باشترین پرۆپۆزەڵ بۆ هێنانەی دی داواكارییە جۆراوجۆرەكانی میللەت، لەوانەش هێنانەدی مافی خودموختاری كوردستان لە چوارچێوەی جمهوری ئیسلامی ئێران بێتەدیو چاودێری بكرێت. بەم شێوەیە داوا لە هاونیشتمانییە كوردە خۆشەویستەكان دەكەین، كە بەشداری بكەن و لەهەموو جۆرە كینەو ڕا جیاوازە تایبەتەكانی خۆیان چاوپۆشی بكەنو بەرژەوەندی میللەتی كورد لەپێش هەموو تێبینییەكانی ترەوە ڕەچاوبكەنو لە كۆنفرانسی ڕۆژی(٢٠ خورداد) بەشداری بكەن.

بەشداربووان دەبێ لەكاتژمێر(٧:٣٠)سەرلەبەیانی (٢٠ خرداد) لە مزگەوتی(جامعە) ئامادەبن، شوێنی كۆبوونەوەو پێشوازی و حەسانەوە پێشتر ئامادە كراوە.

وسلام علیكم ورحمة الله وبركاته

براتان/ ئەحمەدی موفتی زادە

١٣٥٨/٢/١٨

وەك دیارە(کاك ئەحمەد) لەو دەعوەت نامەیەدا زۆر بەجوانی مەبەست و نییەتی خۆی لەگرتنی ئەم کۆنفرانسەو گرنگی کۆنفرانس بەنیسبەت کوردەوە دەخاتەڕوو، زمانی نوسین لای(موفتی زادە) یەکێکە لە بابەتە گرنگەکان، کەدەکرێت لەبارەیەوە توێژینەوەی گرنگ ئەنجام بدرێت. لەم دەعوەتنامەیەو زۆرێك لەو ئاگادارنامەو کتێب و وتارانەی نوسیویەتی گرنگی بە زمانی نوسین و چۆنییەتی خستنە ڕووی داواکاریەکانی داوەو مەبەستی بووە لە ڕێگەی بەکارهێنانی کەمترین ڕستەو ووشەوە زۆرترین پەیام بگەیەنێتە کەسی بەرامبەر.

هەروەك لە پێشتریشدا لە بارەیەوە قسەکرا، (کاك ئەحمەد) دڵنیابووە بەهەوڵو لێدوان لەو دۆخەی ئەوکاتەی کوردستانی تێکەوتووە مافی خودموختاری دەستەبەر نابێت، بۆیە دەبینیت-بەتایبەت لە ناوچەیەکەوە سەفەردەکات بۆ ناوچەیەکی دیکەو بەوپەڕی هێزەوە هەوڵ دەدات مەسەلەی خودموختاری و مافە تایبەتیو گشتیەکان ڕوون بکاتەوەو هۆشداری بداتە خەڵکی، کە لەبەردەم چی گۆڕانێکی گەورەی مێژوویدان. لێرەدا گرنگە ئەوە بوترێت، یەکێك لەو سیفاتە گرنگانەی لەناو(کاك ئەحمەدی موفتی زادە) بەناونیشانی خەمخۆرو سەرکردە ڕەنگی داوەتەوەو زۆر ئاسان دەتوانرێت دەرکی پێ بکرێت، مەسەلەی ڕۆشنبیرکردنو ئاگادار کردنەوەی هەموو چینو توێژەکانی خەڵکیە لەوبابەتانەی ڕۆژانە ڕوودەدات. ئەمەش دەبێتە گرنگترین خاڵێك، وای کردووە(موفتی زادە) ئاسان دەرکەوێتو بەدیارترینو جەماوەریترین سەرکردەی کوردی ئینقلاب ئەژمار بکرێت، هەرچەند خۆی لەم بارەیەوە دەڵێت"تائێستا سەرژمێرییەك لەبەردەستدا نییە ئەوە بسەلمێنێت..."[1].

---

[1]) چاوپێکەوتنی ڕۆژنامەوانی لەگەڵ کاك ئەحمەدی موفتی زادە. بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤

دیارە ئەم وەڵامە لە ئەنجامی پرسیاری یەكێك لە ڕۆژنامەنووسەكانەوە دێت، كاتێك دەربارەی زۆری لایەنگری كوردەكان بۆ(كاك ئەحمەد) لەوانی دیكە زیاترە.

بەمجۆرە دەبینین، (موفتی زادە) بۆ ڕوونكردنەوەی حەقیقەتی خودموختاریو وەڵامدانەوەی ئەو تەنگەژێیانەی بۆ ئەم بابەتە گرنگە دروستكراوە هەمیشە لەسەردانكردنی شارەكاندا بووەو بەبەردەوامی لە ڕۆژنامەكاندا چاوپێكەوتنەكانی بلاوكراوەتەوە.

لەسەفەرێكیدا كە چەند ڕۆژێك پێش ئەنجامدانی كۆنفرانسەكەی(سنە)یە، بەسەردان دەچێتە(كرماشان) و لەوێ لەكۆبوونەوەیەكی جەماوەریدا لە(مزگەوتی شافعی) دەستدەكات بەڕوونكردنەوەی بابەتی خودموختاری و مەسەلەی(دەستور)ی وڵاتو گرنگیو پێگەی میللەت لەم دەستورەداو زۆر بە ڕاشكاوانە ئەوە دووبارە دەكاتەوە، ئەوە مافی موسوڵمانانی ئێمەیە كەقانونی ئەساسی لە ژوورە داخراوەكاندا قبوڵ نەكەن، بۆیە بڕیاردراو لەهەر پارێزگایەك دوونەفەر بۆ ئەو مەبەستە دیاریكرا...، هەروەها دەربارەی خودموختاری دەڵێ"خودموختاری، تەنها بۆ كوردستان نییەو كۆماری ئیسلامیو هەموو چینەكانی(بلوج-عەرەب-كورد- توركمانو فارس) دەگرێتەوە، ئەمەش پایەی ناسیۆنالیستییە"[1].

هەروەها، ڕۆژنامەی(ئیتلاعات) نوسینگەی(سنە)ی، دەربارەی گەڕانەوەی (موفتی زادە) بۆ(سنە)و كۆششەكانی بۆ ڕوونكردنەوەو قسەكردن لەسەر خودموختاری كوردستان بەمجۆرە هەواڵەكە بلاودەكاتەوە"عەلامە موفتی زادە، دوای(بیست و پێنج) ڕۆژی دووری لەكوردستان گەڕایەوە(سنە)، لەلایەن ژمارەیەكی زۆری خەڵكی شارەكانی كوردستانەوە پێشوازی لێكرا، ئەو لەناو پێشوازی كەرانو لە(میدان ئازادی)(سنە) و دەوروبەری(زانكۆی كوردستان)، دەربارەی خودموختاری ئەو

---

[1]) هەواڵی ڕۆژنامە(ئیتلاعات) ڕۆژی(١٣٥٨/٣/١٩)، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤

پارێزگایە قسەی کردوو ئاشکرای کرد،"خودموختاری هەموو پارێزگاکانو بەتایبەت کوردستان ئەبێت لەقانونی ئەساسیدا پێش بینی کرابێت، پێشنیاری بابەتی خودموختاری لە هەندێك ناوچەی کوردستان بۆتە هۆی خاڵی جیاوازی نێوان برادەرانی(شیعەو سوننە) من چوومە ئەو ناوچانەو ڕوونم کردەوە، کەلەناوچەی بەرفراوانی کوردستاندا(سوننی و شیعە) پێکەوە ژیان دەگوزەرێنن و خودموختاری کوردستان بۆ هەموو خەڵکی ئەو ناوچانەیە".

ووتیشی" لە بنەڕەتدا خودموختاری بەو مانایە نییە، کەئێستا بڵاوبۆتەوە ئەوانەی کوردنین لەکوردستاندا مافی ژیانیان نییە. ئەم شیعارانە لە لایەن دوژمنانی کوردو نەژاد پەرستەکانەوە بڵاودەکرێتەوە، تــاهەستی نەتەوەیی خۆتان بۆ پارێزگاری کردن لە کوردستان بپارێزن، بەڵام غێر کوردەکان تا ئەو کاتەی دەیانەوێت لە کوردستاندا بژین، پێڵاویان لەسەر چاوانە خزمەتگوزاری و دابینکارییەکانی ئەوان بۆ ئێمە جێگەی گرنگی پێدانە"[1].

[1] ڕۆژنامەی(ئیتلاعات)(١٣٥٨/٣/١٧)، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤

ڕۆژی دەستپێكردنی كۆنفرانس

دوای ئەو هەموو ڕوونكردنەوەو داواكاریو باسكردنەی سەبارەت بەگرنگی (كۆنفرانسی سنە) بۆ بەدەستهێنانی(خودموختاری) بۆ كوردستان،بەئامادە نەبوونی ژمارەیەك لەسەركردەو كەسایەتی دیاری بزوتنەوەی سیاسی كوردستان لە ڕۆژی خۆیدا(٢٠ی خوردادی ١٣٥٨) كۆنفرانس بە ووتارێكی(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) دەستی پێكرد.

بەپێی ئەو زانیاریانەی ڕۆژنامەی(كیهان) لە ڕۆژی(١٣٥٨/٣/٢١)، واتە ڕۆژێك دوای كۆنفرانسەكە بلاّویكردۆتەوە، ئەو لایەنانەی بەشداریان لەكۆنفرانسەكەدا نەكردووە و كورسیەكانیان بەخالّی دانراوە، بریتی بوون لە:

(سەید عیزالدین حسینی، كۆمەڵەی مامۆستایانی كوردستان، كۆمەڵەی پارێزگاری لە ئازادی و ئینقلابی كوردستان، شورای هاوكاری كۆمەڵەكانی كوردستان، ڕێكخراوی چریكەكانی فیدای خلق شاخ كوردستان، ڕێكخراوی ئینقلابی زەحمەت كێشانی كوردستان و خوێنكارانی زانكۆ و خوێنكارانی پێشەنگ).

ئەو لایەنو ڕێكخراوانەشی، لەگەڵ ئەنجامدانی ئەم كۆنفراسەدا بوونو بەشداریان كردووە بریتی بوون لە: (گروپی عەدالەت ویستانی كوردستان، گروپی ئیسلامی نەصر، ئەنجومی ئیسلامی بازاڕەكانی سنە، ئەنجومەنی ئیسلامی"دانش اموزان"، ئەنجومەنی ئیسلامی گەنجان، ئەنجومەنی ئیسلامی خوێندكارانی زانكۆ)[1]،

---

[1]) ڕۆژنامەی(كیهان) ڕۆژی ١٣٥٨/٣/٢١ (كونفرانس با سخنان موفتی زادە شروع بە كار كرد). بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

هەرچەندە بڕیاریش بووە خودی(د. عبدالرحمان قاسملو) لەو كۆنفرانسەدا بەشداری بكات.[1] بەڵام بەداخەوە ئەویش لەبەر هەر هۆیەك بووە ئامادەی كۆنفرانس نەبووە.

"دەوڵەت داواكاری ئەوە بووە كەپێشنیاری گشتی بۆ(خودموختاری كوردستان) لەلایەن نوێنەرانی خەڵكی كوردەوە بخرێتە ڕوو، تادوای شیكردنەوە و لێكۆڵینەوەو خوێندنەوەی تەواوی، لەولاتدا بێتە هەڵبژاردن یان ڕەدبكرێتەوە، هەربۆیە كۆنفرانسی ئەمڕۆمان ئەنجامداوە، بابەتی سەرەكی ئەم كۆنفرانسە خستنە ڕووی پێشنیاری خودموختارییە لەلایەن نوێنەرانی هەڵبژێردراوی خەڵكەوە، بەڵام وەبیرهێنانەوەی ئەم خاڵە گرنگە، ئەگەر ئەنجامی واقیعی و داواكاری گشتی خەڵكی كورد لەم كۆنفرانسەدا نەیەتە بەرهەم ئامادەی ڕێكخستنی كۆنفرانسگەلێكی ترین لەهەر نوقتەو شوێنێكی كوردستان تاهەر كەس فیكرو تێبینی و پیشنیارێكی بۆ خودموختاری هەیەتی بەبێ پەردە بیخاتەڕوو، تەنانەت ئەگەر لە ئاستێكی موخالیفیشدا بێت"[2] ئەمە وتەی دەست پێكی (كاك ئەحمەدی موفتی زادە)یەلە كۆنفرانسی(بیستی خرداد) لە شاری(سنە).

ئەو لەو وتارەیدا كە بۆ بەدەستهێنانی خودموختاری ڕێكی خستووە تیشكی خستۆتە سەر زۆر مەسەلەی گرنگ، هەر لەسەرەتای قسەكانیدا ئاماژە بەوەدەكات هۆكارێكی دەمارگیر لەپشتی دیاری كردنی شاری(سنە)وە نییە بۆ ئەم كۆنفرانسە، "دەبێت بڵێم هەڵبژاردنی(شاری سنە) بە ناونیشانی شوێنی ڕێكخستنی كۆنفرانسەكە،بەهۆی دەمارگیری شاری، یان لەپێش بوون و بانگەشەی

[1]) ئەحسین حمە غریب، دوایینەكان، چاپی یەكەم، ٢٠٠٧، ل ١٩٦.

[2]) كونفرانس بە سخنان موفتی زادە مشروع بە كاركرد، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

ئایدۆلۆژیایەکی تایبەت یان کەسێکی تایبەت نەبووە، بەڵکو مەسەلەی دابینکردنی خواستەکانی گەلی کوردە، هەر کەسێکیش دڵسۆزی گەلی کورد بێت خوازیاری ئەم جۆرە کۆبوونەوانەیە"[1].

لەڕاستیدا گرنگە ئاماژە بەوە بکەین(کاك ئەحمەد) لە چاوپێکەوتنێکیدا، لەگەڵ ڕۆژنامەی(تهران مصور) دەربارەی سەنتەری کوردستان لە کاتی بەدەستهێنانی خودموختاریدا؟ ئەو دەڵێت"من خوازیارم شاری قارەمان، شاری(کرماشان) بەناوی(سەنتەری ایالن) خودموختاری کوردستان هەڵبژێردرێت، هەر بۆ ئەم بابەتەش لە خاوەن بیرو بۆچوونانی کورد داوامکردووە بۆ ڕێکخستنی پێشنیاری کۆتایی خودموختاری لە(کرماشان) کۆببنەوە-دیارە ئەم چاوپێکەوتنە مانگێك دوای-کۆنفرانسی سنە- ئەنجام دراوە-، کوردەکانی ناوچەی(کرماشان) لە ڕووی حەماسی و میللیەوە بێئەندازە بەهێزو پەیوەستن"[2].

(کاك ئەحمەدی موفتی زادە) لە درێژەی قسەکانی کۆنفرانسدا، باسی جیاوازی خودموختاری لـــە سیستەمی ڕۆژئـــاواو سۆسیالـــیستی، لەگەڵ خودموختاری لەسیستەمی ئیسلامیداکردووە، ئەو بەمشێوەیە جیاوازی لە نێوان ئەو دوو سیستەمەدا بۆئامادەبوان ڕوونکردۆتەوە،"ئاساییە کەئەم پێشنیارە-پێشنیاری خودموختاری- لەسەر بنەمای فەلسەفەی سیستەمی ئیسلامی بێت، لەبەرئەوەی نە لەسیستەمی خۆرئاوایداو نەلەسیستەمی سۆسیالیستیدا پێشنیاری خودموختاری تەواو دیمکراتی و لەسەر بنەمای مافی میللی و محەلی نییە، چونکە

---

[1]) سەرچاوەی پێشوو.

[2]) ڕۆژنامەی(تهران مصور) چاوپێکەوتن لەگەڵ علامە موفتی زادە،(١٣٥٨/٤/٣)، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤

لەم جۆرە سیستەمەدا هێز (لەسەرەوە بۆ خوارەوە) دەنوسرێتەوە، بەڵام لە سیستەمی ئیسلامیدا لە لای میللی و چینایەتی كاریگەرییەكی نابێت، هێز لەدەستی(شورا) ناوچەییەكاندایەو لەكۆتایدا فەرمان لە شورای بەرزدەبێت، ئێمە هەوڵی خۆمان دەدەین، یەك پێشنیاری گشتی بخەینە بەردەم دەوڵەت، كەتەواوی مافەكانی خەڵكی كورد دابینبكات لە ڕووی خودموختارییەوە"[1]. ژمارەی ئەو نوێنەرانەی بەشداریان لە كۆنفرانسەكەداكرووە زۆربووە، هەر كەسێكیان بەپێی پێگەو توانی خۆی لەكۆنفرانسەكەدا قسەی كردووە و دەربارەی بەدەستهێنانی خودموختاری پێشنیاری خستۆتە بەردەم ئامادە بووان، هەروەها لەو كۆنفرانسەدا هەر نوێنەرێك لە پاڵ پێشنیارەكانیدا بۆئامادەنەبوونی تەواوی نوێنەری گروپ و لایەنەكانی دیكەی كورد ئەسەفی دەربڕیوەو ئومێدیان خواستووە ئامادە نەبوونیان نەبێتە مایەی نانەوەی جیاوازی و تەفرەقە دروستكردن و هۆكاری دیكە لە پشتی ئامادە نەبوونەكەیانەوە بێت .

(ئایەتوڵا جلیلی)، كە نوێنەرێكی خەڵكی(كرماشان) بووەو لەو كۆنفرانسەدا بەشداری كردووە، لەكۆتایی قسەكانیدا لەپاڵ گرنگی و یەكڕزی و یەكێتی بووندا، ئەسەفی دەربڕیوە بەهۆی ئامادە نەبوونی هەموو نوێنەرەكانەوە.

(پریوش ڕەجبی)، نوێنەری ژنانو ئەنجومەنی ئیسلامی سنە، لەبەر ئامادە نەبوونی هەندێك لە گروپ و كەسەكان زۆر گلەیی كردوو،وتی"ئەم بەشداری نەكردنانە بۆ من بەناونیشانی یەك كەسی ئازادیخواز دەلیلێكی باوەڕ پێكراوی نییە، مەسەلەی گرنگی چارەنوسی گەلی كوردە، نەك ناكۆكی باوەڕو فیكری".

---

[1]) اغزبە كنگرە سنندج, روزنامە انیگان, ۱۳۵۸/۳/۲۱، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی مرفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤

هەروەها (عەزیز عەبدول قادر پور شەریعەت)ووتی"هیوادارم بەشداری نەكردنی (ئایەتوڵڵا حسینی) لەم كۆنفرانسەدا نەبێتە هۆی دووبەرەكی لەگەڵ ڕابەرەكانی دیكەدا، تـا ئەو كاتەی(كـاك مــوفـتــی زادە) داواكارییەكانی خەڵكی كورد لـە حوكومەتی مەركەزی دەكات، بەدڵێكی پڕ لە خۆشەویستی بۆ(مەهاباد) بڕواتە دیدار لەگەڵ(ئایەتوڵا حسینی) سازبكات"[1].

دانیشتنی یەكەم ڕۆژی كۆنفرانسی(سنە) بۆ خودموختاری كوردستان، بەدیاری كردنی(١٠٠) نوێنەر لەو نوێنەرانەی بەژداری كۆنفرانسەكەیان كردبوو كۆتایی هات. بۆ ڕۆژی دواترو لەكۆتایی دانیشتنەكەدا، لەنێوان(١٠٠هەڵبژێردراو)ەكەدا (١٥) كەسیان بەناونیشانی نوێنەری خەڵكی بۆ دانیشتنو پێدانی موزەكەرات بەدەوڵەت دیاریكران"[2]. لەگەڵ ئەوەی حوكومەتی ئەوكاتەی(ئێران) هیچ هاوكاری و ئاسانكارییەكی بۆ ئەم كۆنفرانسە گەورە نەكردووە، بەڵكو هەمووی لەسەر ئەركی سەرشانی(كاك ئەحمەد) و ئەوان بووە، پارێزگاری(سنە)ش بەژداری لە كۆنفرانسەكەدا نەكردووە، (دكتۆر یونسی) هۆكاری بەشداری نە كردنەكەی دەگێڕێتەوە بۆئەوەی ئەو فەرمان بەرێكی دەوڵەتەو، وەك فەرمانبەرو كاربەدەستی دەوڵەت ناتوانێت بەشداری لەكۆنفرانسی وادا بكات،"من یەك پلەی دەوڵەتیم، لەبەرئەوەی حوكومەت نایەوێت لەم جۆرە كۆبوونەوانەدا، كەتایبەتە بەخەڵكی خۆیان دەستتێوەردان ئەنجام بدات، بۆیە بەشداریم نەكردووە، بەڵام بەناونیشانی كەسێكی ئازاد، نەك پارێزگار، دەڵێم دەبوایە ناكۆكیەكان لەناوببرێت و هەموو

---

[1]) ڕۆژنامەی(ایندەگان)١٣٥٨/٣/٢١، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

[2]) سەرچاوەی پێشوو

گروپەكان لەم كۆبوونەوەدا بەشداریان بكردایە تا ڕێگە چارەیەكی كامڵتریان دەدۆزییەوە، ئەمەش ڕەئی شەخصی خۆمە.
نوێنەران لەم كۆنفرانسەدا لەبارەی بابەتێكەوە قسەیاندەكرد كەلەدیدی خەڵكییەوە بایەخ پێدراوە...."[1].
وەك دەستوری هەموو كۆنفرانسو كۆبوونەوەیەك، دوای دانیشتنەكان بەشداربووان، لەگەڵ ڕۆژنامەو میدیاكاندا بەگشتی دەكەونە گفتوگۆو لەبارەی چۆنییەتی بەڕێوەچوونی كۆنفرانسەكەوە بیروڕای خۆیان بەجەماوەر دەگەیەنن.
كاك ئەحمەدیش، بەعینوانی هەڵسوڕێنەرو ڕێكخەری كۆنفرانسەكە،بۆ وەڵامدانەوەی چەند پرسیارێكی گرنگ لەگەڵ ڕۆژنامەی(ایندەگان) دەكەوێتە گفتوگۆ، ئەو سەرەتا دەربارەی، ئەنجامی بەدەست هاتووی كۆنفرانس، تا چی ئەندازەیەك دەتوانێت لەدابینكردنی داواكانی خەڵكی كورد كاریگەری بەجێ بهێڵێت؟ دەستی بەقسەكردوو ووتی"تاقە كۆنفرانسێ دەتوانێت بانگەشەی نیشتمانیو خەڵكی هەبێت، هەر ئەو كۆنفرانسەی ئێستای(سنە)یە، لەبەرئەوەی ئەگەر بەشێوەیەكی تەدریجی هۆكاری خەفەكردنی پێشوو توانای كۆبوونەوەی فراوانی بەتەواوەتی لە ڕووی نەفسییەوە جێ بەجێ نەبوو، لەگەڵ ئەوەشدا داغڵ بوونی گروپەكانی خەڵكی لەدورترین خاڵەكانی باكور و باشوری كوردستان گرنگی پێدانی خەڵكە بەپاشەڕۆژی خۆیان و دڵنیاییە بەئیشی ئەم كۆنفرانسە".
دووەم پرسیار كە(موفتی زادە) لەبارەیەوە لێدوان دەداتو بەڕاشكاوی بیرو بۆچوونی خۆی دەردەبڕێت، پرسیارە دەربارەی هۆكاری بەشداری نە كردنی هەندێك

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

لە نوێنەری گروپ و لایەنە سیاسیەكانی كورد لەم كۆنفرانسەی بەدەستهێنانی خودموختاری كوردستان؟

"هیوادارم بەشداری نە كردنی هەندێك لە برادەران هۆیەك نەبێت زیان لەسودەكانی خەڵكی كورد بدات، هەڵبەتە بە بۆچوونی من خوگرتنە بەو تەفرەقەی(٢٥٠٠) ساڵەوە كەبەشێوەیەكی ئاسای ڕێگەپێدانی كۆبونەوەی گشتی لەخەڵكی دەگرت، ئەمەش بۆ یەكەمجارە لەمێژووی میللەتی كورد شێوە كۆنفرانسێكی بەو شێوە بێتەدی، هەر لەبەرئەم هۆیەش شوێنی بەڕێوەبردنی كۆنفرانسەكانی ترمان كەهەموو خاوەن بیرەكانی كورد بتوانن بەشداربن بە كراوەیی هێلاًومانەتەوە، واتە شوێنی كۆنفرانسەكە دیاری نەكراوە".

یەكێكی دیكە لەو بابەتانەی بووبوویە جێگەی پرسیارو ئەو گروپانەی بەشداریان لە كۆنفرانسەكەدا نەكرد، كردوویانە دەسكەلای خۆیان و هێرشیان پێدەكردە سەر كۆنفرانس و لە دژی كۆبوونەوەكە بەیاننامەیان بلاًودەكردەوە، بریتی بوو لەبابەتی(٨ مادده)ی داواكاری خەڵكی كوردستان.

ڕۆژنامەی(ایندەگان) لە بارەی ئەم بابەتەوە، بەمشێوەیە پرسیارەكەی ئاڕاستەی (كاك ئەحمەد) كردووە:

"وەلاًمتان لەبارەی بلاًوكردنەوەی بەیاننامەكانی هەندێك لەگروپەكانی دەوروبەرەوە، كەتەئكید لەسەر(هەشت مادده)ی داواكارییەكانی خەڵكی كورد دەكەن؟

جیاوازی داواكارییەكانی ئەم كۆنفرانسە لەگەڵ(قەتع نامەی ٨ ماددەی) لەچەند لایەكەوەیە:

یەكەم: داواكاری ئەم كۆنفرانسە ئەوەیە، بابەتی خودموختاری كامڵترو بەشێوەیەكی هەمەلایەنە تر بخاتە ژێر شیكارییەوە.

دووەم: ئەوەی لە(قەتع نامەی ٨ ماددەی)دا بۆ زەحمەتكێشان تەنها پشكێك لەئیدارەی بەڕێوەبردنی كۆمەڵگا دانراوە، لەكاتێكدا ئەم كۆنفرانسە بە پشت بەستن بە حوكمی قورئان:

١- حوكومەت تەنها بەحەقی لاوازەكان و زەحمەت كێشەكان دەناسێت.

٢- بەوشێوەیەیی كەسەریح پیشاندراوە، ئەم كۆنفرانسە هەوڵی دەسەبەركردنی ووردی سیستەمی ئابووری و كۆمەڵایەتی ئیسلامی دەدات، واتە كەمترین جیاوازی چیانەیەتی، چ لە ڕووی ماددییەوە، چ لەڕووی مەعنەوییەوە لەكۆمەڵگادا نەبێت.

جیاوازییەكی دیكەی ئەم كۆنفراسە، لەگەڵ ئەو كۆمەڵەیەی بڕیاریان لەسەر(هەشت ماددە) دەدەن ئەوەیە، لە(قەتع نامەی هەشت ماددەیدا) ژمارەیەك كەسی كەمی لەوەو پێش دیاریكراو لە دەوری یەك كۆبوونەتەوە بێ ئەوەی میللەتی كورد لەو ڕووەوە ئاگاداربێت، بەڵام بنەمای پێكهاتەی ئەم كۆنفرانسە بانگهێشتی ئاشكراو گشتیە، كەهەموو چین و گروپە جۆراو جۆرە مەزهەبی سیاسیەكان تێیدا بەشدارن ئێمە ئەم كۆبوونەوەیەش بەناونیشانی هەوڵێكی سەرەتایی دەیناسین "[1]. لەگەڵ ئەو هەموو هەوڵە مەدەنی خوازانەی(كاك ئەحمەد) بۆ دەستەبەركردنی مافی نەتەوەكەیی و ڕزگاركردنی میللەتی كورد لەوجەور و ستەمەی ساڵەهایە بەبێ گوناه دەرهەقی ئەنجام دەدەرێت، لەبەر نـــایەكرێزی گروپ و ڕێكخراو و حیزبە

---

[1]) گفتوگو با علامه موفتی زاده، روز نامه(ایندگان) ١٣٥٨/٣/٢١، بەهزادی خۆشحاڵی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو كوردستان، روزهای بحران ٤.

سیاسیەکانی کورد لەناو خۆیاندا ، کە بەبۆچونی(کاك ئەحمەد)هۆکاری ئەم ناوەحدەتیەی ناوخۆی میللەتی کورد پەیوەندی بە ولآتانی دەرەوە هەیە، کە تەوجیهی گروپ و حیزبەکان دەکەن بەئاراستەی سودی خۆیان، نەك میللەتی کورد لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە ناپاکی لەنییەتی کارکردنی هەندێك لە پێشەنگانی گروپ و حیزبە سیاسیەکاندا بۆ گەلی کوردی ستەم دیدە بۆتە هۆکاری بەدەست نەهێنانی خواستەکانی ئەم نەتەوەیە، ئەمە بەلەبەرچاو گرتنی ئەو هۆکارانەی خۆی(کاك ئەحمەد) لە پێشتردا باسی کرد، بۆیە دەبینیت کاتێك پرسیاری ئەوەی لێدەکەن، (ئەگەر دەولّەت بە خودموختاری ڕازی نەبوو تەکلیفی خەلکی چییە؟) ئەو زۆر ڕاشکاوانەو لە دوو چاوپێکەوتنی جیاوازدا یەك وەلآم دەداتەوە، دەلێت"مرۆڤ موکەلەفە بەوەی ستەم لابەرێت، بەشێوەیەك پێویست دەکات مافی خۆی وەربگرێتەوە و ڕووبەڕووی ببێتەوە. هەتا ئەگەر بەشێوەی جولآنەوەی چەکدارانەش بێت، بەلآم ئومێدەوارم پەیوەندی دەولّەت بە بەڕێوەبردنی سیستەمی یەکسانی ئیسلام ئەوەندە دلّسۆزانە بێت، کەهەرگیز پێویستی بەڕوبەڕو بوونەوە نەبێت"[1].

هەروەها بۆ وەلآمی هەمان پرسیار لە چاوپێکەوتنێکیدا لەگەلّ ڕۆژنامەی(کیهان) دەلێت"تەواوی خەلکی(ئێران) بەیەکڕیز و هاوکارییەوە بەژداریانکرد لەم شەڕە درێژخایەنە(ئینقلاب) بەهیوای دروستبوونو بەدەستهێنانی یەك حوکومەتی ئیسلامی، موسولّمانان لەوانەش(کورد) بێگومان بوو لەدەولّەتی ئیسلامیدا ئامانجو داواکانیان دابیندەکرێت، بۆیە بەدوور دەزانرێت ئەم حوکومەتە لەبەرامبەر

[1]) گفتوگو بە علامە موفتی زادە ، روزنامە(تهران مصور) ١٣٥٨/٤/٣١، بەهزادی خۆشحالی: عەلامە ئەحمەدی موفتی زادەو کوردستان، روزهای بحران ٤.

خەڵكی موسوڵمان كەمتەرخەم بێت و ڕێگەی نامەشروع و ناڕەوا بگرێتەبەر! ئەگەر ئەم بۆچوونە دووره هاتەدی بێگومان هیچ میللەتێك بۆی نییە لەماف و لە(حەق)ی خۆی چاوپۆشی بكات، بۆیە لەئیسلامدا هەر ستەم لێكراوێك مل بۆ ستەمكار پان دەكات و ڕازییە بەستەمەكەی، لەستەم كارەكە نەفرین لێكراوترە"[1].

قسەكردن لەسەر كۆششەكانی(كاك ئەحمەی موفتی زادە) بۆ نەتەوەكەی یەكێكە لەو باسانەی، نوسەرو توێژەرەوەكان بەتەواوەتی ناتوانن مافی خۆی پێبدەن، ئەگەر بەهەر هەوڵ و جوڵەیەكی ووردو قوڵ مامەڵە نەكەن، بۆ نمونە ئەو هەوڵە مەدەنیانەی(كاك ئەحمەد) داویەتی لەم بابەتەدا، واتە ئەو هەولانەی لە ڕێگەی بنەماكانی كۆمەڵگایەكی مەدەنییەوە كاری بۆ كردووە خۆی بۆخۆی یەكێكە لەو باسانەی دەكرێت توێژینەوەی فراوانی لەسەر ئەنجام بدرێت و توێژەربێت لە ڕێگەی چالاكیە مەدەنییەكانەوە(كاك ئەحمەد) بخوێنێتەوەو قسەی لەسەر بكات.

بۆیە ئێمە لێرەدا كۆتایی بەنوسین دەهێنین دەربارەی موفتی زادەو چالاكیەكانی بۆ بەدەستهێنانی خودموختاری كوردەكان، گومانیشمان لەوەدا نییە زۆر بابەت و وتەو ڕووداوی گرنگ لەكۆنفرانسی(بیستی خرداد)دا ڕویداوەو ئێمە لێی ئاگادارنەبووین و نەمانتوانیوە خوێنەری پێ ئاشنابكەین، بەلاَم دڵنیای دەدەینە خوێنەر، كەكارو خەباتی(كاك ئەحمەد) زۆر لەوە زیاترە لێرەدا خوێندویەتیەوە، ئەمە تەنها بەناونیشانی دەروازەیەك بۆ خەباتێكی نەناسراو پێشكەشدەكەین پشت بەخوا ئەم نوسینە دەبێتە دەلاقەیەك بۆ كرانەوە بەڕووی بیرو بۆچوون و وتارو نوسینەكانی(كاك ئەحمەد)دا.

---

[1]) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

بەشی سێیەم

پاشكۆكان

ژیاننامەی شەهید كاك فاروقی فەرصاد

شەهید فاروق فەرصاد لەساڵی(١٣٤٠)ی شەمسی، لەشاری سەقزی سەر بە پارێزگای سنە چاوی بەدنیاهەڵهێناوە، خوێندی سەرەتایی و ناوەندی لە سەقز تەواوكردووە، پاشان بەهۆی ئەوەی باوكی شوێنی ئیشكردنەكەی گۆڕیوە، لە سەقزەوە چونەتە سنەو خوێندنی دواناوەندی لە سنە تەواوكردووە.

كاتێك(كاك ئەحمەدی موفتی زادە) مەدرەسەی قورئانی كردەوە، فاروقی لاویش بوویە ئەندامی ئەو مەدرەسەیەو لەساڵی (١٣٥٧) بەڵێی كرد بۆ ئەو پەیام و بانگەوازەی كاك ئەحمەد، بەهۆی لێهاتوییو پەیوەندی زۆرەوە زۆر بەزوویی شارەزای نهێنی و رۆحی بانگەوازەكەیان بوو.

ساڵی(١٣٥٧)كاتێك كە شۆڕش لە ئێران شێوەیەكی تازەی بەخۆوە بینی، فەرصادی بەدڵ بەشداریكرد، و پاشانیش لەپایزی ساڵی(١٣٥٨)، لەگەڵ كاك ئەحمەد سنەیان بەجێهێشت و بەرەو كرماشان بەڕێكەوتن.

لەتەواوی ئەم هەموو نارەحەتیانە، فاروق لە تەنیشت ڕابەری بانگخواز و خێرخوازو دڵسۆزی خۆی مایەوەو خۆی وەك شاگردێكی لەمبارەو لەكەسایەتی زانستی و هەموو لایەنی كاك ئەحمەد سودمەند بوو، لەماوەیەكی كورتدا خۆی گەیاندە ڕیزی كەڵەپیاوان و مامۆستایانی قوتابخانەی قورئان، بۆیە بەرپرسیاریەتی هەندێ لە پۆلەكان بە ئەو سپێردرا .

لەساڵی(١٣٦١)کاك ئەحمەدی موفتی زادە و سەدان نەفەر لە قوتابیان گیران بە چەندەها گروپ ڕەوانەی بەندیخانە جیاوازەکانی وولاَت کران، کاك فاروقیش لە (١٣٦١/٥/٢٧) بەرەو بەندیخانەی(سمنان) برا.

ئەم بەشە لە بەندیخانە ماوەی(سێ ساڵ و سێ مانگ)ی خایاند کە بەڕیز بەندی بەندینخانەکانی(سنە، دیزل ئاباد، کرماشان، سنە، سمنان) پاشان سنە، لە گروپی (١٩ نەفەری دانرا). شەهید فاروق لە بەندیخانەدا بەبێ ئیش دا نەنیشت، بەڵکو لە چۆڵی بەندیخانە بۆ بەدەست هێنانی خوێندنی زانستی و عیرفانی سودی وەرگرت لەم ڕێگەو شوێنەدا لە هاوڕێی بەندیخانەکەی کە(کاك حسنی ئەمینی) فێری زانستی و زانیاری(مەعارف)ی ئیسلامی بوو.

لەدوای دەربازبوونی لەبەندیخانە، بۆ بەرزکردنەوەو زیاتر پەرەدانو پتەوکردنی ئەو وانە ئیسلامیانەی وەریگرت بوو چووە لای مامۆستای شەهید(ناصری سوبحانی)و کۆچکردوو مامۆستا(بورهانە الدین حەمدی) دەستی کرد بەخوێندن و تەواوکردنی ئەو زانستەی کەهەیبوو.

فاروقی شەهید، لەماوەیەکی نادیارو نەزانراو، بەهۆی هەوڵی زۆرو بیرتیژییەوە، توانی بێتە خاوەنی زانستێکی بەرچاو و بەم هۆیەشەوە لەتەمەنی(٢٨ ساڵی)دا لە لایەن مامۆستا(محەمەد شێخ ئیسلام)کە مامۆستای کۆرسی فقهی شافیعی بوو لە(زانکۆی تاران) و پێوەری زانستی زانایانی ئەهلی سوننە، لەلایەن ئەوەوە دیاری دەکرا، هەروا کاك فاروق بوو بە فەقیه(فی المزاهب) و ئیجازەی پێدرا فتوابدات لە مەزهەبەکانی ئەهلی سوننەدا.

لەساڵی(١٣٦٩)ی شەمسی، لەلایەن(كاك ئەحمەدی موفتی زادە)وە دەستنیشانكرا وەكو یەكێك لەو چوار ئەندامەی فتوا و قەزا، بۆ وەڵام دانەوەی لەبابەتە مەزهەبییەكان، و مەرجەع لەمەزهەبی شافعیدا.

شەهید فاروق فرساد، هاوكات لەگەڵ فێربوون و فێركردنی زانستی دینیدا لە ڕێنومای و گەیاندنی لە نێوان لاواندا، هەوڵێكی بەرچاوی لە خۆی پشاندا، تا ئەو ڕادەیەی كە دەتوانین بڵێین یەكێك بوو لە هۆكارە كاریگەرەكان بۆ پەیوەندی كردنی زۆربەی لاوان بە ئیسلام و قوتابخانەی قورئان.

لەساڵی(١٣٦٨) بۆ جاری دووەم ڕەوانەی بەندیخانە كرایەوە، دوای تێپەڕاندنی چەند مانگێك ڕزگاری بوو لەبەندیخانە، لەدوای ئەم ماوەیەی بەندیخانەیە بەوزەیەكی زیاترەوە هاتەوە ناوساحەی بڵاوكردنەوە و بانگەوازكردن، و ڕۆڵی بەرچاو و دیاری بینی، لەوانە لە بۆنە ئاینی و دەرس و وانە و پۆلەكانی زانستی ئیسلامی، بۆ نمونە، نحو، صرف، بلاغە، اصول فقە، تفسیر و ژیانی پێغەمبەر(درودی خوای لەسەر بێت)، دڵ وگیانی لەرێیدا دانا.لە ڕەمەزانی ساڵی(١٣٧١)، بۆ جاری سێیەم ڕەوانەی دادگا كرایەوە، ئەمجارەیان بەیاسای دورخستنەوە دوریان خستەوە لەشارو ماڵەوە و بۆماوەی(٥) ساڵ ڕەوانەی شاری غەریبی تەنهای(اردبیل)كرا. ڕۆح سوكی وخۆشەویستی فاروق لەلای موسڵمانان، بەتایبەتی لاوانی پەیوەست بەدینەوە، وایكرد كە چەندەها جار لە چەندەها شوێنی جیاوازەوە خەڵكی بەرەو(اردبیل) برۆن، هەندێكیان بەمەبەستی سودمەندبوون لێی و هەندێكی تریش بە مەبەستی سەردان و بینینی ئەو.

لە تایبەتمەندییەكانی دیاری ئەو بریتیبوو لە گرنگیدان بە پەروەردەی ڕاست و دروستی منداڵان، هەروەك چۆن لە تەنیایی غەریبیدا لە نامەیەكدا بۆ خێزانەكەی

دەنوسێت "لەگەڵ بوونی ئەمانەدا، دیسانەوە، گرنگ خۆمانین، ئەگەر توانیمان خێرو چاكەیەك بەخۆمان بگەیەنین، ئەوا بۆی هەیە بتوانین بیگەیەنین بەكەسانی تریش، بەلاّم ئەگەر خوا نەخواستە خۆمان نەمانتوانی و دەستەوسان ماین، ئەوكاتە ئیتر دەبێت بەپەروەردەی وێنەی و ئاشكرا وەكو ئەدەبی پەیوەندی كردن و تێكەلاّوی كردن، شێوازی دانیشتن و نان خواردن یان ڕۆشتن بۆ میوانی و .... بەناوی پەروەردەوە، دڵخۆش و شادومان بین، لە كاتێكدا خوا دەزانێت ئەوەی كە هیواو ئاواتمە بۆ مندالّەكانمان، نەك ئەم پەروەردە دیارو ئاشكرایە، بەڵكو ڕیشە دانانی ئیمان و تەقواو تایبەتمەندی وەك: چاكە خوازی و خۆشەویستی و دڵسۆزی، ئەمانەت و ڕاستگۆیی و ئازایەتی و سەخاوەتی و دژایەتی ستەم و ناحەق بوون و لە وشەی(موسولّمان بوون)دایە، لە سۆزی بەردەوامی و ملكەچیم داواكارم كە پشتیوانم بێت، بۆئەوەی خۆم بەم شێوەیە دروستبكەم و ڕابهێنم و پەروەردە بكەم، هەروەها جگەرگۆشە دڵبەندەكانمان، هەروەها ئەوكەسانی تریش كە لەگەڵیاندا هەڵسوكەوت دەكەین".

ماوەی ئەو چەند ساڵەی كەدور خرابوویەوە لە(اردبیل) بوو لەمیوان خانەیەك دانیشتبوو بەناوی(شمشیری) بۆ بەدەستهێنانی خەرجی ژیانی خۆی ماوەیەك بەكرێكارییەوە مەژغوڵ بوو.

خوێن ڕێژ و دڵ كوێرو ئازار دەرەكانی دڵڕەش كەهیچ كاتێك بوونی تێكۆشەرەكان و یەكتاپەرستانیان بە درێژای مێژووی مرۆڤایەتی ڕەوا نەبینیوەو پێیان هەزم نەبووە، وازیان نەهێنا تا لەكۆتایداو لە(مانگی بەهمەنی ساڵی ١٣٧٤ی شەمسی بەرێكەوت لەگەڵ شەوی جومعەی ٢٧ی مانگی پیرۆزی ڕەمەزان) نییەتی گلاّوپیس بۆ لەناو بردنی ئەم نەمامە بەبەرهەم هاتووەی باخی قوتابخانەی قورئان و ئەم

تێکۆشـەرو هەمیشـە زینـدووە، ناپیاوانـە لەوغەریبیـەو تەنیاییـەی ئەردەبیلـدا نییەتەکەیان کردە عەمەلی و جێ بـەجێ کـردن، تـا لاپەڕەیـەکی ڕەشـتر زیادبکـەن لەکارە نەشیاو و پوچەکانیان.

دوای بەریانگ کردنەوە، شەهید فاروق بۆ کڕینی(میسـواك) فلچـەی ددان شـۆردن، لە میوانخانەکە ڕۆشتە دەرەوە، بۆئەو دەرمانخانەیەی نزیکی میوانخانەکـە بـوو، کـە بکوژانی بەفێڵ و تەڵەکە بازی تایبەتی خۆیان دەیرفێنن و دوری دەخەنەوە لەوێ، و لـەدوای شـەهیدکردنی جەنازەکـەی لـە یـەکێك لـە کۆلانـە چـۆڵەکانی نزیـك بەمیوانخانەکە بەجێ دەهێڵن.

زۆر ڕوون و ئاشـکرایە کـە ڕاسـتی و دروستی نەبڕاوەیـە، بۆیـە هەرچـەند هـەوڵی زۆریاندا بۆ ئەوەی شەهید کردنی فاروق بە مردنی ئاسایی(جەڵـدەی دڵ) لـە قەڵـەم بدەن، بەڵام بەویستی پەروەردگاری شاراوەبین، چەند سـاڵێك دواتـر، ئەوکاتـەی کـە باسی کوشتنی یەك لەدوای یەکی پەیدا بوو، بەپێی بەڵگـەی ڕۆشـن کـاتی شـەهید بوونی دەرکەوت کە فـاروقی شـەهیدیش یـەکێك بـووە لـەو کەسـانەی دانـراوە کـە لەلایەن ئەو ڕسواو شەڕەنگێزانەی لە کوردستاندا پلانیـان خوێنڕشـتن بـووە شـەهید بکرێت، کە لە لایەن هەندێك لە کەسایەتی و نێراوەکانی مرۆڤ دۆستییەوە ئاشـکرا بوو.

لاشەی پاکی شەهید فاروق فەرساد، لە دوای هێنانـەوەی، لـەڕۆژی(٢٩ بهمـن) لـە نێوان توڕەیی و غەم و پەژارەیەکی بێ وێنەدا بە ئامادە بونی دەیان هەزار نەفەر لە خۆشەویستانی، لە مزگەوتی(خالیدی کوڕی وەلید) شۆردراو لە مەزارگای(ئاساولە) لە شاری(سنە) بەخاك سپێردرا .

كاك فاروقی پەروانە ئاسا عاشقی مامۆستاو ڕابەرەكەی(كـاك ئەحمـەد) بـوو، هـەر ئەوە كە بەبۆنەی كۆچی دوای مامۆستاكەیەوە دەڵێت :

"پێدەچێت بۆ زۆرێك جێگـەی پرسـیار بێـت كـە حیكمـەت چییە لـەوەی كـە ئـەو كەسانەی ژیانی خۆیان دادەنێن بۆ بەرنامەكەی پەروەردگار بەردەوام توشـی كۆسـپ و تەگەرەو ناڕەحەتی دەبن؟"

ئەگەر سەرنجی ئەم خاڵە بدەین، تێدەگەین حیكمەتی تێدا چییە، ئـەم مەسـئەلەیە تەنها بەسەر(كاك ئەحمەد)دا نەهاتووە، لەپێش ئەویشەوە بـۆ تـەواو خۆشەویسـتانی خوا ڕوویداوە و بەردەوام بووە، لەدوای ئەویش هەم خۆشەویستانی خوا، بەم شێوەیە دەژین و ژیان دەبەنەسەر و بەم گیروگرفتانە تاقی دەكرێنەوە، ئـەم خاڵەیـە جێگـەی تێڕامانە: كەلـە دوای ڕۆشـتنی پێغەمبـەران و گـەورە پیـاوانی تـر، ئـەركی شـوێن كەوتوانی ئەوان ئەوەیە كە شوێن كەوتەی ڕێگەی ئەوانبن و بـە ڕێبازەكـەی ئەوانـدا بڕۆن، درێژەدان بەڕێگەی ئەو گەورە پیاوانە لە دێـر زەمـان و لـە ئێستاشـدا تـەنها بەقسەو دروشم نابێت، ئەمە(ئیدعای) گەورەیەو لێپرسینەوەو پێداچونەوەی هەیە.

"أَحَسِبَ النَّاسُ أَن يُتْرَكُوا أَن يَقُولُوا آمَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ " (العنكبوت /٢) .

پێوان و ناڕەحەتی تاقیكردنەوە بەپێوانەو ناڕەحەتی(ئیمان)ەوە پەیوەستە، هەرچەند ترازوی ئیمان پتەوتر بێت، تاقیكردنەوەكان ناڕەحەت تردەبن و چەندە ترازوی ئیمان لاوازو سـوكتر بێـت، ناڕەحـەتی و تاقیكردنـەوەكان سـوكتر دەبـن، لەبەرئـەوەی خۆشەویستانی پـەروەردگار بانگەشـەو دیعایـەی ئـەوان لەهـەموو خـەڵكی پتـەوتر دیارترە لەئەنجامدا تاقیكردنەوەو ناڕەحەتی ئەوان لەخەڵكی زیاترە.

(ان اشد الناس بلآءً الانبیاءُ، ثم الذین یلونهم، ثم الامثل فالامثل)فەرمودە.

خۆشەویست ترینی بەندەكانی پەروەردگار، پێغەمبەران بوون زۆرترین نارەحەتی و بەلاَیان بەسەردا هاتووەو خۆڕاگربوون، هەركەسە شیاو و نارەحەت چێژبێت بەشوێن ئەواندا دێت، نەبوونی بەلاَو نارەحەتی بۆ كەسێك، نیشانەی خۆشەویستی ئەو كەسەنییە لای پەروەردگاری، بەڵكو بەپێی دەستوری خوای بەپێچەوانەوەیە.

كاك ئەحمەد و نمونەی وەكو ئەو، لەبەرئەوەی عاشق و شوێن كەوتەی پێغەمبەر بوون(درودی خوای لەسەربێت)، دەبێت خۆڕاگربن لەبەرامبەر ئەم هەمووە نارەحەتیانەدا، بۆئەوەی كۆمەڵگا بەرەو خۆشبەختی ببەن، جا ئەو نارەحەتیانەی كەوا كەم كەس دەتوانێ خۆڕاگربێت لەبەر دەمیاندا(**رحم الله امرا عرف قدرة ولم يتعد طورة**) فەرمودە.

ئەو شتانەی كە بەجێ ماون لەدوای خۆیان .

١- كۆمەڵە بابەتێك(مەقالات).

٢- زیاتر لە(٥٠)كاسێتی تەوزیح و تەفسیر هی كاك ئەحمەد موفتی زادە(ڕەحمەتی خوای لێبێت).

٣- شەرحی(موستەلحات اربعە)ی ئیمام مەودودی(رحمە الله) لە ٣٢ كاسێتدا.

٤- زیاتر لە(٨٠)شریتی وتاری جۆراو جۆر لەسەر بابەتە جۆراو جۆرە ئیسلامییەكان.

٥- كۆمەڵە هۆنراوە، مەقالات، شریت و نامە.

زمانی كوردی لای كاك ئەحمەدی موفتی زادە

وەك وترا ئەم باسە لێرەدا دوای كۆمەڵێك باسی دیكە دێتو كاك ئەحمەد دەیەوێت، ئەوە ڕوونبكاتەوە كە نابێت بە هیچ شێوەیەك لە ڕووی جیاوازی زمانەكانەوە ستەم لە نەتەوەكان بكرێت، ئەو بەكارێكی زۆر بێ عەقڵانەی دەزانێن كاتێك كەسێك دێت لەبەرامبەر نەتەوەیەكدا ڕێگری دادەنێتو ناهێڵێت بەزمانەكەی خۆیان قسە بكەن، هەروەك و چۆن ئەوانەش بە درۆزن دەزانێت زەمەنێك ئامادە نە بوون بە كوردی قسەبكەن، بەلاّم لەكاتی ئینقلابدا هاتوون و خۆیان بە ناسیۆنالیست زانیوە! بۆیە دەبینیت كاك ئەحمەد لەباسی زمانی كوردیدا بەم جۆر دەست پێدەكات:"چەنێك ئەحمەقانەیە بلێیت وەلاّ فارس حەقی نییە بە فارسی قسە بكات! فارس حەقی نییە لە قوتابخانەدا منداڵەكانیان بە فارسی دەرس بخوێنن دەبێت مامۆستا بە كوردی دەرس بلێتەوە.

چەند بیركردنەوەیەكی ئەحمەقانەیە، بلێم مامۆستایەك دەڕواتە لادێیەكی(شیراز) منداڵی قوتابخانە كە هێشتا زمانە(شیرازی)یەكەی خۆی باش فێر نەبووە ئەم مامۆستایە دەبێت بڕوات بە زمانی(كوردی) وانە بە منداڵی شیرازی بلێتەوە هەروەك ئەوەی كە هەیە، مامۆستاكان لە لادێ كوردەوارییەكان بە فارسی وانە دەڵێنەوە، لە كاتێكدا منداڵ گەلی فەقیر هێشتا ووشە سادەكانی كوردی فێر نەبووە مامۆستاكە فرمانی پێدەكرێت كە دەبێت بڕۆیت بە فارسی دەرسی پێ بلێیت-ئەمە ئەوەڵێن دەرس كە نازانێت مامۆستا چی دەڵێت! دەی ئەم بێچارە دەبێت چی لێبێت؟! دەبێت چەندێك نارەحەت بێت هەر لەم سەرەتاوە؟ هەموو

ئەمانە پەیامی ئەوە بە ئێمە دەدەن ئەم بەرنامە واحیدە نێرراوە بۆ ئەوەیە بە وجودی ئەوەی کە بەشەر بە شێوەی نەتەوە دەبێت ژیان بگوزەرێنێ و بەرژەوەندی لەوەدایە، هەر نەتەوەیەك مافی خۆی بەرێزەو هیچ نەتەوەیەك مافی نییە زمان و فەرهەنگ و تایبەتمەندی خۆی بسەپێنێت بەسەر میللەتێکی تردا، هێشتا هەر لازمە ئەمانە وورده وورده بەرەو(ئینسیحابی هەم بستەگی) بچن، هەرچی تەمەدون زیاتر دەبێت، هەرچی پێشکەوتنی فکرو گەشەی گشتی مرۆڤ زیاتر دەبێت، ئەو کاتە سنورە دیاری کراوەکە بچوکترە بۆ مرۆڤەکان و بەشی ناکات، پێویستە من لەزانستی(ئەمریکاو ئەوروپاو ئاسیاو ئەفەریقا)...هەرچی لایەنە سود وەربگرم، پێویستە ئەمریکا لە زانست و فەرهەنگ و هەرچی شتی منە سود وەربگرێت، هەروەها کەسەیر دەکەیت زمانی فارسی لە کاتێکدا لەم چەند قەرنا زمانی حاکم بووە سەیری(فەرهەنگستان) بکەن، سەدهاو دەتوانم بڵێم نزیك هەزارو هەزارانیش لە زمانی کوردی براوەو خراوەتە ناو فەرهەنگەکانەوە(قاموس) هەروا بە درێژای مێژوو، سەیری(بورهان لوغە)بکە سەیری هەرکام لەو فەرهەنگە کۆنانەی ئێران دەکەیت هەر لەبەرۆ وشەی کوردیان بردووەو خستویانەتە ناو زمانی فارسیەوە ئەم هاوکاریە باشە! بەلآم لەلایەکەوە(تەحقیرانیزە)بۆ کورد، کە ناڵێت مەسەلەن ئەم وشەیە هی زمانی کوردییە، ئا ئەو لایەنە نێگەتیڤەی تێدایە ئەگینا خۆ ئێمە زەرەر ناکەین، باشە زمانێکی گەورەو فراوانمان هەیەو لەهجەی جیاواز و وشەی فراوانی هەیە، هەر نەتەوەیەك دەیەوێت بەسەر چاو وشەی پێ دەدەین با قسە بکات و بیباتە ناو زمانەکەی خۆی، بەلآم ئینکاری مەوجودییەتی زمانەکەی ئێمەی پێنەکات، بەیانی بە زمانەکەی من خۆی دەوڵەمەند نەکات و بڵێت تۆ زمانت نییە، ئاخر ئێستا لە ئێراندا وا دەڵێن، دەڵێن" لەهجەی کوردی" چەندێك

ئەحمەقانەیە!! ئاخ قسە لە ڕووی حسابی زمان ناسییەوە بکرێت، جا بزانن زمانی فارسی-سەرفی نەزەر لەوەی چەنێك زمانی قەڵەم و عیلمە — مەوجودییەتی چیە بیخاتە ڕوو، زمانی کوردیش لە شاخەی گەورەی هەورامییەوە، کە لەهجەی جیاوازی هەیە(سۆرانی)، کە لەهجەی جیاوازی هەیە(کرمانجی)، کە لەهجەی جیاوازی هەیە، (لوڕی)، کە لەهجەی جیاوازی هەیە، گشتی بهێنێت و بەراوردی بکات بزانێت(فارسی)دەوڵەمەندە یان(کوردی)؟

خۆ من لە ڕووی دەمارگیرییەوە نایڵێم، ووتم ئەمە نێگەتیڤە ئینسان بێت شەڕکات لەگەڵ زمانەکانی دیکەدا. بەخوا لەگەڵ زمانی(ئینگلیزی)شدا بەو بچکۆلەی و بێ ئەرزشییەی هەیەتی شەڕ ناکەم، ئەڵبەتە سەریش سوڕ دەمێنێت بڵێیت زمانی(ئینگلیزی)، ڕاستییەکەی ئەمەیە، بەڵام وجودی دەسەڵاتی سیاسی پەیدا کردووە وا ئەوەندە ماقوڵە، ئەگەر نا بە کەمترینی زمانی کوردیش ناچێت! ئەوندە زمانێکی بچوك و کەم لوغەو زەعیف و کەم ڕیشەیە.

بەڕاستی کەسێك زمانی کوردی بەڵەد بێت دەزانێت دەریایەکە ئەمە زۆر سەیرە! زمانی کوردی لە سەرەتاوە دابەش ناکرێت بەسەر لەهجەکاندا، ئەگەر مرۆڤ لە ڕووی زمان ناسیەوە بیڵێت ناکرێت بڵێیت زمانی کوردی چەند دانە(لەهجە) یەکە، لەسەرەتادا دابەش دەکرێتە چەند نیوە زمانێك، خۆ(سۆرانی)لەهجە نییە(کرمانجی) لەهجە نییە(لوڕی و هەورامی) لەهجە نین، ئەمانە خۆیان کەمینە زمانێکن، ئەوەندەش گەورەن هەر یەکەیان خەریکە بە زمانێکی تەواوی حساب بکرێت، بەڵام لە ڕووی ڕیشەی زمانەوانی و لە ڕووی(صەرف) و ڕستە سازییەوە بە نیوە زمان حساب دەکرێت.

ئەم نیوە زمانانە هەر یەكەیان چەندین لە هجەی تێدایە، ئە ئێستا بۆ نمونە(سۆرانی) سەیر بكە لەهجەی(سنە، قوروە، كامێران، مەریوان، سلێمانی، كەركوك، بۆكان، سابلاغ، سەردەشت، لایجان) ئەمانە گشتی لەهجەی جیاوازی سۆرانییە، دەزانن چەند لەهجەیەو چەنێك زۆرو فراوانە؟! دەتوانیت بلێیت(سنە)یی یەك لەهجەیە، لەهجەیەكە لە(سۆرانی)،(سۆرانی) نیوە زمانە، ناتوانیت بلێت سۆرانی لەهجەیە، هەمووشیان سەر بە زمانی كوردین.

(سابلاغی)یەك لەهجەیە لە(سۆرانی) لە زمانی كوردی، هەر بەو جۆرە نیوە زمانەكانی دیكەش وان و دەبینین.

ئەم زمانە كە ئەم(چوار) ڕیشە گەورەیەی لێ جیا دەبێتەوەو هەر ڕیشەیەكی چەند(لەهجە)ی هەیە،بەمە دەڵێن(لەهجە)، دەی ئەمە گەوجی و حەماقەتە، بێیت بەو شێوەیە(تەحقیری)بوونی خەڵك بكەیت. بۆ تەحقیری دەكەیت؟

ئائەمەیە سڕینەوە، ئەمەیە پوچی مەسخرە لە میللەت، ئەگەر نا، بەڵێ هیچ كێشەیەكی نییە، من وشەی فارسی دەهێنم ئەو وشەی كوردی ببات، ئەو وشەی(ڕوسی) بلێت، ئەو وشەی(ئنگلیزی) بلێت و تێكەڵ بن، زمانەكان گەورە دەبن بەیەكەوە كاتێك هاوكاریان هەبێت پێكەوە، ئەمە لایەنی پۆزەتیڤی بابەتەكەیە.

قورئان ئەمە بە ئێمە حاڵی دەكات، لەگەڵ ئەوە پێویستە(هۆز- هۆز) بێت، بۆ ئەمە كۆمەكی و هاوكاریان ئاسان بێت، پێویستە هەوڵ بدەین بەرەو یەكێتی و یەك ڕیزی، ئەویش لەم زەمانا كە توانای پەیوەندی كردن لە نێوان مرۆڤەكاندا زۆر ترەو زانیاری بچوك و سنوردار بەشی هەموو مرۆڤایەتی ناكات، مرۆڤ پێویستی زیاترە هەیە بە پەیوەست بوون و لەگەڵ یەك بوون، ئەگەر وا بێت جاران لەبەر

کـەمی ڕەوشـی خـەڵکی، بەرژەوەنـدی خـەڵکی پێغەمبـەرانی دەنـارد بـۆ هـۆزە جیاجیاکان لە یەکتر، کاتێـك ئاگـای پەیـدا بـوو بەرژەوەنـدی بەشـەر ئەوەیـە یـەك پێغەمبەر بەیەك بەرنامەی کۆتاییەوە بنێرێت بـۆ تـەواوی بەشـەرییەت، بەڕاسـتی کاتێك مرۆڤ لە سنوری خـۆی دەچـێتە دەرەوە تێـدەگات چـی ئاسـەوارێك گـەورەی هەیە، ئەم پەیوەست بوونە فیکری و فەرهەنگیە، چۆن دەتوانێت کۆمەکی بکات بە پێشـکەوتنی میللـەتان، چـۆن دەتوانێـت تێگەیشـتن ئاسـان بکاتـەوە لـە نێـوان نەتەوەکاندا.

ماوەیەك لە(عەرەبستانی سعودی) بووم، سەیرم دەکرد لـەو ماوەیـەدا، بـە بۆنـەی ئەوەوە کە موسوڵمانان کەم و زۆرێك لە عـەرەبی شـارەزان، سـەیرم دەکـرد ڕۆژێـك دادەنیشتن لەملامـەوە خـەڵکی(یۆغسـلافیا)یـە ڕۆژێـك دادەنیشـتم سـەیرم دەکـرد خەڵکی(ئینگلستانە)ڕۆژێ سەیرم دەکرد لە موجاهیدینی فەلەستینە لـە(فلیپینـە-ئەمریکایە)، ئەم دینە بوویە هۆکاری ئەوەی ئەم هەموو مەملەکەتە پرش و بلاّوانە بەدەوری کورەی زەویدا گشتی بەرەو یەکگرتویی بێت، ئەڵبەتە ئەمە هیچ دینێکە، چونکە دینەکە دەستوری ڕاستی خۆی لەناودا نییەو زۆر لـە ڕێگـە لادراوەو زۆردارو زاڵمـەکان گۆڕاویانـە ئەسـەرێکی حەرەکـە پێـدانی گرنگـی نییـە، ئـەم هـەموو کۆبونەوانە.

بەداخـەوە زۆربـەی دەڕواتـە(حـەج) و دەگەڕێتـەوە شـتێك حـاڵی نـەبووە-تـا حـاڵی بێخەبەر دەڕۆن و دەگەڕێنەوە، بەلاّم ئەگەر (دین) بەشـێوە واقیعیەکـەی خـۆی کـار بکات و باس بکرێت ئەوکاتە تێدەگەین چی هۆکـار مـەوجودێکـە بـۆ عـەزەمـەت و نەتەوەکان، بۆ ئەوە کـە نەتـەوەکان بتـوانن لـە زانسـت و مەعریفـەی یـەکتری، لـە پێشکەوتنی یەکتری سود وەربگرن لە کاتێکدا، ئەگەر قەرار بێت لە ئێستاشـدا بـۆ

هەر میللەتێك(پێغەمبەرێك بنێرێت، دەبێت ئێستاش وەك چەند هەزار ساڵ لەمەوبەر هۆزەكان بێگانە بن لەیەك، ئەم حازر نەبێت كۆمەكی ئەو بكات، ئەو حازر نەبێت یارمەتی ئەم بدات، لەبەر ئەمە بووە لە دەورانی ڕابردوودا پێشكەوتنی عەجیب لە شوێنێكدا بووە، هەر لەوێدا بووە ئیتر كوژاوەتەوە، بۆ نمونە سەیری(ئەصفەهان) بكە، ئەوە هەندێك لە ئاساری باستانی چەند هەزار ساڵی(دیمەشق)سەیر بكە لە(شام)، برۆ سەیری(میسر) بكە...هەروا هەر شوێنێكی دیكە سەیر دەكەیت، ئەمە جگە لەوەی كە زۆرداران بە هەڵە سودیان لێ وەرگرتووە، بەلاّم پیشانی دەدات كە لە لایەنی زانستیەوە مرۆڤ چی پێشكەوتنێكی بووە، بەلاّم لەبەرئەوەی(ڕوشتە عمومیەكەی) كەم بووە هەر هۆزێك بەجیا ژیاوەو نەتەوەی جیا بووە لەیەك لەوەو دوا كوژاوەتەوەو فەوتاوە!

بەلاّم لەگەڵ ئەوەی لە هەندێك شتدا جیاوازین، كە نەتەوەبوون و زمانمانە، ئەگەر لە هەندێك شتدا یەك بین، وەك دینمانە، عەقیدەمانە، فیكرمانە، ئەوە دەبێتە مایەیی ئەوەی هەرچییەكمان هەیە تێكەڵ بێتەوە لەگەڵ یەكترداو هەموومان سود لە یەكتری وەربگرین، بەلاّم كاتێك ڕوشتی بەشەر گەشتۆتە ئەم شوێنە، ئیتر زەرەرە بۆ مرۆڤایەتی وەك ڕابردوو، وەك سەدەكانی پێشوو بۆ هەر هۆزێك(پێغەمبەرێك) بنێریت، لەبەرئەوە هەر یەك(پێغەمبەری ناردووە بۆ تەواوی مرۆڤایەتی، كە ئیتر ئەم بەشەرە بەم ئاگاییەوە وا هەیەتی بتوانێت كۆمەكی یەكتری بكات و یەكگرتوییەك كە شەئنی ڕیشەی واحیدە، لایەقە لە ڕووی ڕیشەی واحیدەوە پەیدا ببێت بۆ بەشەرییەت تەحەقوق بكات .

پەیامی مفتی زادەی زانا

زانای ناودار (موفتی زادە) لەبارەی پێشهاتەكانی كۆتایی بارودۆخی(هەرێمی كوردستان) پاش (ئینقلابی ئیسلامی ئێران) پەیامێكی بۆ میللەتی ئێران بەم شێوەیە ڕوونی كردەوە:

بسم الله الرحمن الرحيم

هاولاتیانی موسولمان! لەكاتێكدا بزوتنەوەی گەورەی شۆڕشی نەتەوەی ئێران ڕێگایەكی بەئاراسەی لەناوبردنی كۆشكی سیستەمی(٢٥٠٠)سالەی پێكدادان و نۆكەری ئیمپرالیزم و درێژە پێ نەدان نەتەوە فرۆشانی جاسوس خۆفرۆشانی(ساواك) بەگشتی بەشوێن ڕێگایەكدادەگەڕان لەوێدا گیانی خیانەت پیشەیی خۆیان بەشێوەی تۆلە سەندنەوە لەمیللەت وەربگرنەوە، ناوچەی كوردستان چ لەئازربایجانی خۆرئاوا، چ شارەكانی كوردستان و كرماشان و بەسەدان كیلۆمەتر مەرزی كراوە بەڕووی ناوەندی دەسەلاتی ئیمپرالیزم.

بەسور و ڕەشەوە ناوچەیەك بوون كەخۆفرۆشان دەیانتوانی لەوێدا بگوزەرێن بەتایبەت ڕژێمی پێشوو، كەبەبیانووی ترس لە تۆلە سەندنەوەی میللەتی ستەم لێكراو ئەم ناوچانەی پڕكردبوو لە فەرماندراران و بەكرێ گیراوانی(ساواكی) كەدەتوانرێت بوترێت (ساواك) یەك لەسەر چواری كارو خیانەتی خۆیان بۆ كوردستان ناردبوو.

لەکاتی ڕژێمی پێشوو ئەوەی بەهیچ جێگایەك نە دەگەیشت هاوارکردن بوو، بەلاّم بەداخەوە دوای قۆناغی یەکەمی پیرۆزی شۆڕش، هەروەها میللەتی ستەم لێکراوی کورد چەندجار لە کۆنگرەکانی هێزی دژ بە مرۆڤی(تەزویر) هاواریکرد، بەلاّم دیسان دەنگی نەگەیشتە هیچ لایەك.

هاولاّتیانم (هاو نیشتمانانم)، میللەتی موسوڵمانی ئێران، ئەوەی ئێوە براو خوشکەکانی کورد لەماوەی شەش مانگی ڕابردوو، پاش پیرۆزی سەرکەوتن ئارامتان لەسەر گرتووە زۆر باشترو کاریگەرتر بووە لەوەی کە لە ڕۆژنامەکاندا باسکراوە، ئەگەر بزانن ئێوە لە هەموو جێگەیەکی ئێران لەجەژن و سرودی لەناو بردنی ڕژێمی پاشایەتی بوون، بەلاّم لە کوردستان ئەم شادی و سرودەی خەلکی زیاتر لە چەند ڕۆژێك بەردەوام نەبوو.

دەست بەجێ پاش ماوەی ڕژێم بە لەبەرکردنی ماسکی(قیناع)ی شۆڕشەوە و بەسود وەرگرتن لەسستی پاش شۆڕش دەستیانکرد بەئازاردان و کوشتنی موسوڵمامان لە کوردستان.

ئێوە هەمووتان ناڕەحەت بوون بەوەی، کەبۆچی لە بەرامبەر هەموو هێرشەکانی تاوانبارانی ئێرانی بۆ کوردستان میللەتی موسوڵمان و شۆڕشی ئیسلامی ئێران ئەوانەی فەرامۆش کردووە؟ لەم کۆتاییەی بالاّ دەستیەدا تاوانی بەکرێگیراوان تەنها کاری کوشتنی گەنجان و لاوانی(قوتابخانەی قورئانی مەریوان).و هێرش بۆ کوشتنی موسوڵمانان بووە.

ڕژێمی پاشایی بەهۆی کرێگیراوانی ناوخۆیی و دەرەکی کەلە ماقولاّنی خێلەکانی(پەهلەویی و وەیسی و پالیزیای) فەرمانیان وەردەگرت دەنگی هاواری موسوڵمانانی کوردیان بەرزترکردەوە، بەڕاستی ئەوەی کەمیللەتی موسوڵمانانی

ئێـــران بـــۆ ڕزگـــاركردنی گیـــان و ناموســـی موســـوڵمانانی كوردنیشـــانیدا بەپێشكەشكردنی باشترین شەهیدانێك و داواكاری ملیۆنەها موسوڵمان بۆ شـەهید بوون لە ڕێگەی ڕزگاری مـیللەتی كورد لـەدەست چووەكانی پێشووی هەمووی لـەیاد بردینەوە.

خۆشەویستان و موسوڵمانانی ئێران، ئەوەی كەبراو خوشكە موسوڵمانە كوردەكـانی ئێوەی نیگەراندەكرد سـتەم و كوشـتاری بـێ بەزەییانـەی بـە كـرێگیراوان بـوو نـەك لەدەست مـاڵ و سامـان، لەبەرئەوە سوپاس و پێزانینیان هەیە بۆهانـا هاتنـەوەكانی ئێوە بەگشتی و لەو كۆمەكە گشتیەكانتان بۆ خەڵكی(سنە)و برسی و تینـوی(پـاوە) كەئەوانیان تەنانەت لەخواردنەوەی ئاو قەدەغە كرد بوو، لەبەرئـەوە لـە خـوای بـاڵا دەسـت داواكـارم (شۆڕشـی ئیسـلامی) بەگـەورەیی ئێـران بەڕابـەری بـاڵا(ئیمـام خومـەینی) ڕێگەی بە ڕووی ڕزگاری سـتەم لێكـراوان و هـاوارداران بەسـەركەوتووی درێژە پێ بدات.

وسلام و علیكم و رحمەت الله و بركاة

٥٨/٥/٢٥ براتان احمەدی موفتی زادە

ڕۆژنامەی (كیهان)٣٠/ ١٣٥٨/٥

فاکسی عەللامە ئەحمەدی موفتی زادە بۆ ئیمام خومەینی لە (سنە)وە بۆ (قوم)

عەلامە(ئەحمەدی موفتی زادە) لە درێژەی فاکسەکەیدا کە بـۆ(ئیمام خومەینی) لـە (قـوم) نـاردبووی، سـەبارەت بـە هەڵبـژاردنی مەزهـەبی سـەرەکی وڵات لـە ڕەشنووسی (یاسای بنەڕەتی) نوێدا ڕەخنەی هەبوو.

قوم..

ڕەهبەری ئینقلابی ئیسلامی(ئیمام خومەینی)....

سەبارەت بە(ئێران)، چـەندەها جـار بـەبێ واسـتە و ڕاسـتەوخۆ، چ لەسـەردەمێ کـە لە(نەجەف) بوویت، چ لەسەردەمێکدا کەگەڕایتەوە بۆ ئێـران گفتوگۆمـان هـەبووە. یەکێ لە پایەکانی هەمیشەی گفتوگۆکانمان ئەوەبووە، کە(شیعە و سوننە) لەدانانی یاسادا و ئیشـەکانی جێبـەجێکردن و لایەنـە سـەرەکیەکان دەبێـت یەکسـان بـن، و جیاوازی و پشکی ئێمە لەبەینی ئەم دوو مەزهەبەدا نەبێت.

شـریتێك لـە گفتوگۆکـانی(١٦ی بەهمـەن)ی ڕابـردوو هەیـە، کـە(ئیمـام) ئـەم بۆچوونەی-کەیەکێك لە داواکاریە ئەساسیەکان بووە- پشتیوانی لێکردووەو تەئیدی کردووە، لەم کۆتاییانەدا ڕەشنوسێك لەیاسای بنـەڕەتی بـڵاو بوویـەوەو لـە(مـادەی سـیانزە)ی ئـەو یاسـایەدا، وەکـو تەفرەقـە نانـەوە دانـراوە، کەتـەنها مـەزهـەبی(جەعفـەری) بـەڕەسمی ناسـێنراوە. داواکـاری ئـەم ماددەیـە بێجگـە لـەم

ڕستەیە، لەگەڵ ئەو ڕێکەوتنانەدا و ئەمەی کەدەوڵەتی ئێران ئیسلامیە نەك مەزهەبی ناگونجێت.

ئێستا لەم قۆناغە ناسکی و مێژووسازەی ئێمەدا، نەك تەنها لەبەرامبەر جیهانی ئیسلامی و مرۆڤایەتی و مێژووی ئایندە بەرپرسیارێتیمان هەیە،-من کێشەکانی(ئیمام) هەست پێدەکەم و دەشزانم گروپێك هەن کە دەیانەوێت ئیمتیازێك بدەنە مەزهەبی جەعفەری،و ئەمە بەبەڵگە دەهێننەوە، کەئەڵێن"زۆربەی موسوڵمانانی ئێران جەعفەرە"، لەگەڵ ئەوەشدا مەلاکانی ئەهلی سوننە لە ڕێگەی ئیسلامدا دژی زاڵمان تێکۆشاون، بەڵام گروپێك بەناوی زانایانی ئەهلی سوننەت هەر لەو ساڵانەدا پاڵپشتیان لە ڕژێم کردووەو هەندێ بەڵگەی تری، وەکو ئەمانە دەهێننەوە، بەڵام ئیمام پێویستە ئەم برادەرانە ئاگادار بکاتەوە کە:

یەکەم: جیهاد، بریتیە لە هەوڵدان و لە خۆبوردەیی، نەك وەرگرتنی ئیمتیاز.

دووەم: ئیسلام، ناوێکە خواییە و(سوننەو شیعە) دروستکراوی خۆمانن و ئەگەر شانازییەك هەبێت لەناوی خوایە، نەك لە سوننە و شیعە.

سێیەم: جێگیر بوونی(شاهەنشای ئەمەوی)و جیاوازی ئەوان بەگرتنی دەسەلاتی شورا و کۆکردنەوەی هێزی حوکمەت و دەوڵەتی دەسەلاتدار، یەکەم هۆکاری جیاوازی بوو. ئەم جیاوازی نا نەوەیە چەندەها سەدەیە موسوڵمانانی بەرداوەتە گیانی یەکتری، و برا بەدەستی برا، چ لە ئێران لەسەردەمی سەفەویدا و لەچ سەردەمی ستەمکارانی تر لە ئێران و چەندەها شوێنی تر کوشتاری بەکۆمەڵ ڕوویداوە،-جابۆیە- ئێستا سەرەی ئێمەیە ڕێرەوی لادانی مێژوو ڕاستبکەینەوەو لەو جیاوازییە کە دوژمنایەتی دروستدەکات بەرەو یەك ڕیزی و برایەتی

بگەڕێنــەوە، ئەمــەش گــەورەترین پشــگیری برایەتیــە، كەلیمەیەكــە كــە ڕەمــزی سەركەوتن بووە و(ئیمام) هەموو كاتێك جەختی لەسەر كردۆتەوە.

چوارەم: سوپاكانی شەڕی(ئەهریمەن) شكست خواردوی داگیركەر، چ لـەناوەوە، و چ لەدەرەوە، هەمیشە لە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگەی جیاوازی نانـەوەدابوو تـــا بەســەر شۆڕشی ئێمەدا زاڵبن و دەسەڵاتی خۆیان بدۆزنەوە، بۆیە ئەم ئیمتیازی مەزهەبیــە لــە ڕاســتیدا تیشــكێكی زۆر خەتەرناكــە بەدەســت ئــەم ســوپانەوە دراوە، بــۆ موسوڵمانان، چ شیعەو چ سوننی كەمترین ئەهمییەتی زانستی نییە.

پێنجەم: ئەگەر خەڵكی ئێران زۆربەیان ئــەهلی شیعەن لـە وڵاتــە ئیســلامیەكانی تردا ئەهلی شیعە یا ئەصڵەن نـین، و هەڵسانی(شۆڕشـی ئیسـلامی ئێـران) لەسـەر پەیوەنـدی ئیســلامی موســوڵمانانی تردەبێــت و بەپێــدانی پشــكی ســەرەكی بوونی(مەزهەبی جەعفەری) لــە ئێرانـدا موسـوڵمانان لـە وڵاتـانی تـردا بەردەداتـە گیانی یەكتری، دووبـارە ئـاگری دوژمنایـەتی و براكـوژی بـۆ چـەندەها سـەدەی تـر دادەگیرسێنێ.

لێخۆشـبوون لــەم پشــكە سەرمەشـقێكە بـۆ بەدەســتگرتن و پەیوەنـدی برایــەتی ئیســلامی لــە هــەموو شــوێنێكدا، و شــانازییەكی مێژوویــە، كەبـەناوی(شۆڕشـی ئیسلامی ئێران)ەوە بنوسرێت و پاداشت لەوەدایە كەدەست دەكەوێت.

هیوادارم ڕابــەری شـۆڕش بتوانێـت ئــەم ڕاسـتیانە كەبەتەئكیـد زۆربــەی برادەرانــی شارەزای دڵسـۆزی شـیعە پشـتیان لەمــەكردووەو(ئاگایـان لەمــە نییــە)، یـا بەكـەم سەیریان كردووە، تێبگەنرێن تا(ئەهلی ئەهلییــەت كەســایەتی) خۆیـان لەبەرامبـەر خودا بەباشترین شێوە بگەیەننە كۆتایی، ئەگـەر بێجگـە لەمــە شـتێكی تـر بكـەن بێگومـان نە لە ئێران قابلی قبوڵ نەبێ و نە لە عالــەمی ئیســلامیش لەبەرامبــەریا

بێ هەڵوێست دەبێت. هەر شتێك ڕوویدا بەرپرسیارێتی خەتەرناکی ئەو لەئەستۆی کەسانێکدایە کەجیاوازی و کینە قبوڵدەکەن، و ئەم بەرپرسیارێتیە خەتەرەو ئەو کەسەی پێی هەڵەسێ ئەبێ قارەمانیکی بەهێز و بێ باك بێت.

والسلام و علیکم

ئەحمەد موفتی زادە- سنندج

١٣٥٨/٣/٢٨

ڕۆژنامەی (**اطلاعات**) ١٣٥٨/٣/٢٩

گفتوگۆیەك لەگەڵ عەللامە (موفتی زادە)

خستنەگەڕی سیستەمی یەكسانی ئیسلامی، پێویستی بە كێشمەكێشو دووبەرەكی و دژایەتی نییە.

چەند دێڕێك لەبارەی(ئەحمەدی موفتی زادەوە):
خوێندنی خۆی لە كتێبخانەو قوتابخانە ئیسلامیەكانی كوردستانی ئێرانو عێراق تا ئەو پەڕی هەوڵ و ماندوبوون تەواوی كردووە.
لەساڵی(١٣٢٨) چۆتە ناو ململانێ سیاسییەكانەوە و لەسەرەتای ئەو ململانێیەدا بەیارمەتی هاوڕێكانی ڕۆژنامەی بە دەستنووسی بڵاوكردەوە.
لەساڵی(١٣٣٠-١٣٣٢) لە(سنە) بەردەوام بووە لەسەر ئەم ململانێیە و لە ساڵی(١٣٣٦) هاتۆتە(تاران) لەبەرنامەی كوردی(ڕادیۆی ئێرن)ی ڕێكخستووە، و لە(زانكۆی تاران)، وەك وانەبێژ لەبەشەكانی(ئیلاهیات، حقوق، فەلسەفە، مەزهەبی ئیسلامی) وانەی وتۆتەوە.
پاشان(ڕۆژنامەی كوردستان)ی بڵاوكردۆتەوە. هەرلەو كاتەدا لەلایەن دەزگای (ساواك)دەگیرێت و لەزیندانی (قزڵ قلقە) زیندانی كراوە، پاش ئازادكردنی ململانێكانی خۆی لە كوردستان بەشێوەی وتار و ڕێنمای خەڵكی تا ئەوكاتە بەردەوام بووە...

- خەڵكی باوەڕیان وایە، لەسەر ڕابەری ململانێكانی كوردستان لە نێوان تۆ و (سەید عیزالدین حسێنی) جیاوازی هەبووە؟

+ موفتی زادە: ئەو شتەی هەرگیز لەلای من جێگەی بایەخ نەبووە، نازناو و تانەو تەشەری جۆراو جۆری خەڵکی بووە. من بەوپەڕی هێزەوە بوونی هەر جۆرە جیاوازیەك ڕەت دەکەمەوەو بەدرۆشی دەخەمەوە. من نازناوی ڕابەری لە خۆم نانێمەوە، ڕازیش نیم پێی، بەلاّم بەداخەوە ئەوانی دی خەڵکی تۆمەتبار دەکەن و دەستکیسەی بۆ دروست دەکەن ئەم بابەتانە سەراو ژوور دەکەن...

- دەڵێن ساڵانێکە تۆ لەگەڵ(ئیمام خومەینی) لە پەیوەندیدایت ئەم پەیوەندیانە چۆن چۆنی بووە؟

+ من بە هۆکاری(ئیمام) بۆ عێراق هات پەیوەندیم دروست بوو، لەگەڵ ئیمامدا لە پەیوەندیدا بووم لە ڕێنمونی و ڕێنماییەکانی ئەو ئاگادار بووم.

- هەندێك لە گەنجانی کورد، تۆیان بە ئاژاوەگێڕو و هۆکاری دوو بەرەکی ناوزەد کردووە، و پڕوپاگەندە لە دژت بلاّو دەکەنەوە، تۆ لەبارەی ئەمانەوە چ دەڵێیت؟

+ دەربارەی ئەو پڕوپاگەندانەی لەم پێنج تا شەش مانگی کۆتایدا دەربارەی من بلاّوکرایەوە پڕوپاگەندانێکی تر هەن کەڕۆشنگەرو دڵخۆشکەرن بۆ من، سەرەڕای ئەوەش هەوڵ و کۆششی ڕابردو و ئێستای من هەمیشە بۆ جولاّندنی خەڵکی و -نەهێشتنی-جیاوازی نێوانیان بووە.

- تۆ نامەیەکت بۆ(موهەندیس بازرگان) نوسیووە، کە ڕکەبەرەکانت ئەوەیان داوەتەوە پاڵت گوایا تۆ مانگانە(٢٠)ملیۆن تمەنت داواکردووە، ئەو پارەیە بۆ ئاوەدانکردنەوەی کوردستان بە خەرج بدەیت، باشتر لەوەی بۆ دژایەتی کردنی گروپە جیاوازەکان؟

+ ئەو نامەیە کە بەهەمان شێوە، لە کۆتایی ئەوەی خۆم ئامـاژەم پێـدا بـوو، بۆم زیادکردووە، بەلاّم گروپە جیاوازەکان لە دژی مـن ئـەو ڕێـزە ناپەسـەندەیان نواندووە کەلەبلاّوکردنەوەی چاپی زیـاتر لـەو نامـەیـەیان بەچاپ گەیانـدووە و سەرەڕای ئەوەش بێ ڕێزی ئەوان لێکدانەوەی بێ ویژدانانەی خۆیان بـۆ نامەکـە زیاد کردنێکی ترە....

بابـەتی ئـەم نامەیـە یـەك لـەو بابەتانەیـە لـەکاتی گەشـتێکی بـەڕێز (ئایەتوڵلا تاڵقانی) بۆ(سنە) بوو، کەلـە پێش چاوی ڕۆحانییـەکان خرایـە ڕوو، پاشان(ئایەتوڵلا کرمانی) لە لایەن(ئیمام خومەینی)ەوە بۆ ئـەم بابەتـە نێـردرا بوو، واتە هاتنە دەرەوەی دین و بـارودۆخی دیـن لەلایـەن(شاهەنشـاوە) و ئـەو نامەیـەم لـە دەرەنجـامی یادخسـتنەوەیەك لەگـەڵ ئـەو نامەیـەدا کـە پێشـتر نوسیبووم یاداشتم کردووە کە نرخی (١٥-٢٠ میلیۆن تمەن) نرخی کۆتایی بـۆ ئاوەدان کردنەوەی کێشەو گرفتە دینییەکان لەو ناوچـەیەدا تـەنها بـەس نییـە، لەگەڵ ئەوەشدا دەبێت ئاگاداری بارودۆخی مەلاکان و حافیزانی قورئان و بانگ بێـژان و خزمـەتگوزارانی مزگـەوت بـین، بـەبێ گومـان بڕێکـی باشـتر لـەوەی پێویسـتە کـەدیاریتانکردووە، بـەلاّم ئـەوەی کـە بڕێکـی ئاوەهـا بـۆ ئاوەدانکردنەوەی ناوچەیەکی دیاریکراو ئەمە هەڵەیەکە بەو واتایـەی کـە ئـەم دوو داواکارییە، واتـە چـاککردنی گـوزەرانی ڕۆحانییـەکان و ئاوەدانکردنـەوەی ناوچەکە لەگەڵ یەکتردا دژی یـەکتر ناوەسـتن و هـەر بـەو پێیـەش هـەر کاتێـك لەگەڵ(ئیمـام خومـەینی) و بەرپرسـانی تـر وتوێـژم کردبێـت هەمیشـە لەسـەر بابەتی سەرەکی جەختم کردۆتەوەو لێدوانم داوە، جگە لەوەش بە بۆچوونی مـن مرۆڤ لە بەها مەعنەویەکانەوە دەتوانێت مـرۆڤ بێـت، نـەك تـەنها چـاککردنی

بارو دۆخی مادی، دەتوانرێت بۆ دڵنیا بوون و دەرك كردن بەم ڕاستیە كۆمەڵگەی(سور پێستانی ئەمریكی) و كۆمەڵگەی خۆشگوزەرانانی(سپی پێستی ئەمریكی) بەراورد بكەن.

- تۆ بەوپێیەی لەگەڵ گەنجان و ڕێكخراوە پێشكەوتووەكان دانیشتن ئەنجام نادەیت، بەڵكو داواكاریشت لە دژی ئەوان هەیە، وا پێدەچێت لەبارەی(چەپگەران)ەوەتوندوتیژی دەكەیت؟

+ چەپگەران، یەك بەش لەهاوڵاتیان و یەك ڕاستی پێش چاوە،و نكوڵی لێناكرێت، دەربارەی لایەنگیری كردن ئەم بابەتە شایەنی لێكۆڵینەوەیە، كە هەر زەمانێك بەپێی گونجاوی هۆكاری دژە نەتەوەی شێوازێك لە ململانێ سەر هەڵدەدات، و ئەم تۆمەتی دژایەتیە لەكاتی دەسەڵاتی ڕژێمیشدا بۆ منیان هەر دەكرد، لەبەرئەوەی هەر گیز ئامادە نەبووم لەگەڵ ئاینی ساختەو دینی مرۆڤاندا كۆببمەوە و بچمە پاڵیان.

ئەمڕۆش كە حوكمەتێكی دژە دین نییە ململانێ و دژایەتی شتێكی ئاساییە، هەروەك چۆن لە پێشترو چەند جارێك وتوومە ئامادەی ئەوەم تێدایە لەهەر كەش و هەوایەكی پڕ خۆش و لێككەیشتن لەگەڵ هەر كەسێكدا دەربارەی هەر شتێك گفتوگۆ بكەم.

بەتایبەت دەزانم پشت هەڵكردنی هەندێك لەگەنجانی ئێمە لە ئیسلام، لە ئەنجامی بەهەڵە گەیاندنی دینەوەیە لەلایەن پێشوو ترەوەو ناشیرینكردنی لەلایەن گەنجان، لەبەرئەوەی من گەنجان كەمتر بەكەم و كورت دەزانم...

- شتێکی ئاشکرایە ئێوە لە کاتێکدا لەگەڵ کەسانی بەرپرسدا لەپەیوەندیدان و یارمەتیان دەدەن لەبەرامبەر ئەوەشدا چەکدارانی ئەوان لەخزمەت ئێوادەبن و دەتانپارێزن.

+ ئەم بلاوکراوەیە بێ بناغەیە، هەر لە یەکەمین دیدارمەوە، لەگەڵ (ئیمام حوسێنی) هەوڵمداوە کە لەگەڵ (جەلال تاڵەبانی) (سەرۆکی یەکێتی نیشتمانی کوردستان) مۆڵەتی سەردانی بدرێت بۆ ئێران پاش ئەوەی کە(ئیمام) بەم بابەتە پەیوەندیدار بوو، بابەتەکەم لە چاوپێکەوتنێکدا بۆ ڕۆژنامەی(کەیهان) ڕوونکردەوە. لە هاوڕێکانم داواکرد کەرێگەی یەك سەردان لە نێوان منالانی(مەلا مصتەفای بەرزانی (ڕابەری سەرۆکایەتی کاتی) و (جەلال تاڵەبانی) برەخسێنن تا جیاوازیەکانی خۆیان چارەسەر بکەن. لەگەڵ ئەوەشدا ئەو کەسەی کەخەسارەتمەندی ئەم بارودۆخە دەبێت گەلی کوردەو ئەو کەسەیش کە سود دەبینێت دوژمنانی کوردە.

- دەربارەی ئەو پروپاگەندەیەی کە دەربارەی(سەید عزالدین) بلاوکراوەتەوە چی دەڵێیت ؟

+ بەگشتی من دەربارەی بلاو کردنەوەی ئەم پروپاگەندەیە ئاگادار نیم و تا گوێ بیستی بووم لە(کرماشان و سنە) بلاو بووبوویەوە، بەهۆی هاوڕێکانی خۆیەوە، ئەوانەم کۆکردەوە و من بەکرێگیراوانی بلاوکردنەوەی پروپاگەندە تۆمەتبار دەکەم.

- ڕوون و ئاشکرایە، کە جموجوڵێك لە سنورەکانی ئێران لە لایەن ڕژێمی پێشووەوە ئەنجام دەدرێت ئایا ڕاستی هەیە؟

+ بەڵێ ڕاستی هەیەو زۆریش ترسناکە .

- ڕەوشی ئینقلابی ئێران و ئایندەی کوردستان چۆن هەڵدەسەنگێنیت؟

+ ئەگەر بێت و دەوڵەت لەپیادەكردنی ڕێچكەی سیاسی و كۆمەڵایەتیو ئاینیو ئابوری ئیسلامی دابڕێت بەدڵنیاییەوە هیچ هیوایەك بۆ بەرهەم هێنانی نایەتەكایەوە و سیستەمی كۆماری ئێران جێگر نابێت،و بەرەوپێش چونی جدی(كارا) لەبواری جێبەجێ كردنی خستنەگەڕی(۳مادە)ی ڕابەرانی دینی ئەهلی سونەت كەسودی تێدایە بۆمان ئەوانیش:

یەكەم: لابردنی زۆر و ستەمی مەزهەبی دروستكراو، كە لە زەمانی صەفەوییەوە بەردەوامەو هەیە.

دووەم: دابینكردنی سیستەمی خۆبەڕێوەبردن(خودموختاری)، كە بە یاساكانی ئیسلام شارەزابێت.

سێ یەم: سیاسەتی هەڵگرتنی ستەمی ماددیو مەعنەویو چینایەتی پێشبینی كراوە.

- ئەگەر دەوڵەت بەسیستەمی خۆبەڕێوەبردن(خودموختاری) ڕازی نەبێت چارەنوسی خەڵكی چ دەبێت؟

+ مرۆڤ پێوستە لەسەری بۆ لابردنی هەرستەم و وەرگرتنی حەقێك بەهەر شێوەیەك پێویست بكات بجەنگێت، تەنانەت ئەگەر بەشێوەی چەكدارانەیش بێت. بەڵام هیوادارم پەیوەندی دەوڵەت بۆ جێبەجێكردنی سیستەمی یەكسانی ئیسلامی زۆر ڕێك و ڕاست بێت و هیچ پێویستی بەجەنگ نەبێت.

- ئایا بەسیستەمی ئابووری سۆسیالیزم باوەڕت هەیە؟

+ ئەگەر بمانەوێت وەك زەحمەتكێشان ستەم ڕەوابێت بەڵێ، بەڵام ئابوری ئیسلام لەبەرامبەر هەڵگرتن و لابردن سودو قازانجی زۆر زۆر پێشكەوتووە، هەروەها سەركەوتوو ترە لەسیستەمی ئابووری سۆسیالیستی، لەبەرئەوە ئیسلام لە سۆسیالیزم بێ منەتە(كاری پێ ناكات).

- لەحاڵەتی بەڕێوەبردندا پایتەختی ویلایەتی کوردستان کوێ دەبێت؟

+ مـن حەزدەکـەم شـاری قارەمـانی(کرماشـان) بەسیفەتی پایتـەختو ناوەنـدی ویلایەتی خۆبەڕێوەبردن(خودمەختار)ی کوردستان هەڵبژێرێت. لەبەرهـەمان بابـەت لـەخاوەن دەسـەلاتدرانی کـورد داوامـانکردووە، کـەبۆ ئامادەکـاری پێشـنیاری خۆبـەڕێوەبردن لــە(کرماشــان)دا کۆبوونــەوەکان ئەنجامبــدەن. کــوردانی ناوچەی(کرماشـان) لـە ڕوی جۆش و خرۆشـی نەتەوەییـەوە زۆر بـەهێزو هاوکـاری یەکن، بەڵام ئەوان پەیڕەوی(مەزهەبی شیعە) دەکەن هەر لەبەرئەوەش بەشـداری نـە کردنییان لە ڕیفراندۆمی ناوچەکان لە کوردستان. مـن هەوڵـدەدەم و هەوڵیشـم داوە ئەم ئازاردانە دابڕێت و ڕۆحی پێکەوە بەستنی میللی و مەزهـەب لـە پـێش هـەر تازەکردنەوەو بەهێزکردنەوەیەکەوە بێت.

- بۆچوونت چیە، دەربارەی سانسۆری سەر(ڕادیۆو تەلەفزیۆن و چـاپکردن) ئـەویش بەبیانوی چاککردن و ڕێنمای کردن؟

+ لەبارەی سانسۆرەوە و گونجاندنی ئەو لەگەڵ سیسـتەم و ڕێچـکەی قورئـان هـیچ کاتێك ناتوانم سانسۆر قبوڵبکـەم، بـەلاّم سیسـتەمێك بەتایبـەتی لـە هەلومـەرجی ئینقلابدا پێویسـتە، بۆئـەوەی سـاڵی(٣٢)و ئینقلابـی (مشـروتیەت)و (سیسـتەمی دارستان) دووبارە تازە نەکەینەوە.

- چ پەیامێکت بۆ میللەتی ئێران هەیە؟

+ گرنگترین پەیامی مـن بـۆ میللـەتی ئێـران، ئەوەیـە بـە وورياییـەکی تـەواوەوە لەهەلومەرجی ناوچەییو هەوڵدان بۆ بەدەست هێنانی جموجوڵی نێودەوڵـەتی ڕێگـە نەدەن، ئەگەر وانەکەین ئەمانە جارێکی تـر وادەکـەن ئینقلابـی ئێمـە بـێ بەرهـەم بێتو بە تەنگژەیی و خنکاوی بمێنێتەوە ڕابردووەکان تازە ببنەوە.

پەیامی عەللامەئەحمەد موفتی زادە
ڕابەری مەزهەبی کوردستان:

بەپیلانی سەرشۆڕەکانی ڕژێمی پێشوو هەڵنەخەڵەتێن

(علامە ئەحمەد موفتی زادە) لە ڕابەرانی یەکەمی کوردستان هۆشداری دایە خەڵك کە بەپیلانە جۆراو جۆرەکانی دوژمن هەڵنەخەڵەتێن .لەبەشێکی پەیامەکەدا هاتووە: پێگەی شۆڕشی ئێمە بەبەراورد بە باروودۆخی بەرەو پێش چوونی پلە پلەی(ئینقلاب)شۆڕشێکی زوو پێگەیشت (زوو هات)، چونکە ئەگەر هێزەکانی نیزامی ڕێکخستنەکان زۆر زوو یەکگرتنی خۆیان لەگەڵ میللەتدا ڕانەگەیاندایە ئەوا شەڕێکی ناوخۆیی دوورو درێژ دەهاتە کایەوە . لەبەرامبەردا بەکرێگیراوانی ڕژێمی پێشوو لێرەو لەوێن کە چۆن ژیانی خۆیان بەرەو نابووتی ئەبینن و بە ئامرازو هۆکاری جۆراوجۆر دەیانەوێت کێشە بۆ خەڵك دروست بکەن و بیرکردنەوەکان لە ڕێڕەوی ڕاستی شۆڕش لابدەن، یەکێك لەوکەسە بەکرێ گیراوانە کەسێکە بەناوی(شێخ هادی هاشمی)کە چەندین بەڵگەی بەدەست هاتوو لە ساواکی(سنە)وە پیشانی دەدات کە ناوبراو پارەی بێشوماری بۆ لەشکر کێشی بۆ شارەکانو لادێکانی کوردستان بۆ لەناوبردن و سەرکوتکردنی شۆڕش لە ساواکەوە وەرگرتووە ، ئەم کەسە سێ جار بۆسەر(کامیاران) و جارێك لەگەڵ کەسانی بەکرێگیراویدا بۆسەر (پاوە) هێرشی کردووە. بەم دواییانەشدا قەتڵ و عامەکانی(قروە)ی ئەنجامدا بەبیانووی جیاوازی مەزهەبی لەکاتێکدا کە ئەم بیانووە جگە قسەی هەڵیت و پەڵیت هیچی تر نییە و قەلای جەنگی ئەو لەلایەن جەنگاوەرانی(قروە)ڕزگار کراو ئێستاکە لە نەخۆشخانە کەوتوون لە(قروە).

ڕۆژنامەی (ئیتلاعات ١٣٥٧/١٢/٢٨).

*****

ڕاگەیاندراوی ئاغای "موفتی زادە" لەبارەی وازهێنانی لە دوژمنکارییەکانی (سنە) ڕێکەوتننامە سێ مادەییەکەی کە دەربارەی بەرگری کردنە لە کوردستان:

دوابەدوای بڵاوبوونەوەی ڕاگەیەندراوەکەی ئاغای(موفتی زادە) لەبارەی وازهێنان لە دوژمن کاریەکەی سنە، ئەمڕۆ جارێکی تر بەیاننامەیەك لە لایەن ڕابەرانی مەزهەبی میللی لەدەنگی شۆڕشی ئیسلامی ئێران پەخشکران، دەقی بەیاننامەکان بەمشێوەیە بوو :

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

بەهۆی جیاوازی بیروڕا لە نێوا(ئەحمەد موفتی زادە) و جەنابی ئاغای (سەید عزالدین حسینی)لەبارەی پارچە پارچەکردنی داواکرییەکانی میللەتی موسوڵمان لەگەڵ ڕێکەوتن لەگەڵ ئەسڵی داواکاریەکانی کەسانێك ، پێشبینی بوونی ناکۆکی لە دژی میللەتە.لەپاش نیوەڕۆ ڕۆژی یەکشەممە ۲۷ی ئەسفەندی ۱۳۵۷ بە ئامادەی چەند کەسێك لە ڕابەرانی دینی لە ماڵی جەنابی ئاغای (مەلا عبداللە محەمەدی)ئیمام جومعەی(سەقز)بیروڕاکانی خۆمان دەربڕی و لەسەر مەسەلە ئەساسیەکانی میللەت گەیشتینە ڕێکەوتن کە ئەم ڕێکەوتنە بەشێوەی بەیاننامەیەکی سێ مادەیی ئیمزا کراوەو بڵاودەکرێتەوە، بەم پێیە هەردوولا ڕایدەگەیەنین، هیچ کەسێك مافی ئەوەی نییە، هیچ جۆرە ڕاگەیەندراوێك بەناوی هەریەکێك لە ئێمە دژی یەکتر بڵاوبکاتەوە، لەبارەی ئەو ڕووداوانەی کە ئێستا لە(سنە) ڕوودەدات. ڕێکەوتنی خۆمان لەبارەی وازهێنان لە دوژمنایەتی کردن و خۆلادان لە هێرش کردنە سەر پایگاکان ڕادەگەیەنین، لەبەر ئەمە لەم بارودۆخەدا هەر هەوڵێك بۆ چارەسەری کێشەکان دژی کردارە ستەم کارەکانی حوکمەت ڕەتدەکەینەوەو بە دژی بەرژەوەندیەکانی میللەت و جمهوری ئیسلامی ئێرانی

دادەنێین . لەبەر ئەمە بەتەواوی تەئکیدی دەکەینەوە کە هەموو برادەران لە دەوری پادگانەکانی سنە دوور بکەونەوەو هیچ کارێك نەکەن کە ئەم مەسەلەیەی ئێستامان ئالۆزتر بکات .

ئیمزا کەرەکان

سەید عزالدین حسینی ئیمام جومعەی مەهابادز

ئەحمەد موفتی زادە.

عبدالله محەمەدی ئیمام جومعەی سەقز .

عبدالله رحمان تاهیری.

محەمەد ڕەبیعی.

سەقز ٢٧ ئەسفەند ١٣٥٧(ئیتلاعات ١٣٥٧/١٢/٢٨)

*****

موفتی زادە: خەڵکی سنە بە دژی شۆڕش مەزانن

مـوفتی زادە، یەکێکـە لـە ڕابـەرە مەزهەبیـەکان، لـە سـنە دەڵێـت "هۆکـاری پێکدادانی چەکداریانە لەنێوان خەڵکدا ئەوە بوو، کە سوپا لەکوردستان لـە پێدانی ئـەو ئەنـدازە لەپێداویسـتی و چـەك بەخـەڵك بـۆ پاراسـتنی شـار ڕێگـری کـردووە"، ئـەو ووتی"کەسانی ئەو کۆمیتەیەی کەلـە ژێـر چاودێری ئەودایـە پێشـتر بـۆ وەرگرتنـی ئـەو پێداویسـتیانە سـەردانی بەرپرسـانیان کردبـوو، بـەڵام پێیـان نـە درابـوو"، مـوفتی زادە وتیشی"هەر تانەدانێك لە خەڵکی سنە بەوەی کە دژی شۆڕشن(ئیـنقلاب) ڕەتدەکەینـەوە و ئەم کارە بەتەواوی بۆ جوڵاندنی هەستی خەڵك دەزانین".

ڕۆژنامـەی (کیهان ۱۳۵۷/۱۲/۲۹)

*****

پەیامی عەلامە موفتی زادە بۆ (ئایەتوڵڵا تاڵەقانی)

بەهۆی نەزانی هەندێکەوە سەنگەری جیهاد چۆڵ مەکەن.

سنە- علامـە مـوفتی زادە ڕابـەری مـەزهـەبی سـوننە لەپەیامێکـدا بـۆ (ئایـەتوڵڵا تاڵەقانی)، لەگەڵ دەربڕینـی خـەم خـۆری خـۆی و خـەڵکی کوردسـتان لـە ڕووداوی دەسگیر کردنی بووك و منداڵەکانی ئەوان، داوای لە ئایەتوڵڵای تێکۆشـەری گـەورە کرد کە سەنگەری جیهاد بەهۆی نەفامی هەندێکەوە خاڵی نەکەن .

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

تێكۆشەری ماندونەناس (عەللامە ئایەتوڵڵا ئەلعوزما تاڵەقانی).

ڕووداوی خەمناك و بێئەدەبی نواندن لە لایەن خەڵكانی نییەت پیس، یان نەفام بەرامبەر بەمنداڵانی ئەو پایە بەرزە، خەڵكی كوردستان و هەموو موسوڵمانانی ئێرانی نیگەران كردووەو كاری تێكردوون . میللەتی ئێران هەرگیز دان بەخۆداگرتن و زیندانی و ئەشكەنجەكانی ڕۆح و جیسمی ئەو پایە بەرزە لە ڕێگەی ئیسلامدا كەڕێگەی ئازادی و خۆشبەختیە فەرامۆشی ناكاتو بەتایبەتی خەڵكی سەرزەمینی كوردستان یادەوەری سەفەرە پڕ بەرەكەتەكەی ئەو بەڕێزە بۆ سنە هەمیشە بە زیندووی دەی هێڵێتەوە. لە بیریایەتی كە بەو پەڕی نییەت پاكی و ڕاشكاوی بە نوێنەرایەتی لە لایەن (ئیمام خومەینی)مافی مەشروعی خودموختاریەكەی بۆ خەڵكی ئەم ناوچەیە لە كۆبوونەوەیەكی گەورەدا لە(مەیدانی ئازادی) ئەركی دینیو خودای خۆتان نەك بۆ پایە ئەداكرد. كوردستان و سەرانسەری ئێران ئومێدەوارم كە ئەو موجاهیدە گەورە هەرگیز سەنگەری جیهاد بە هۆی نەفامی هەندێكەوە خاڵی نەكەن، لەبەرئەوەی دوژمنی ئەساسی ئێران كەداگیركەرانی نێودەوڵەتی هێشتا لە ڕۆژنامە سیاسیەكاندا كەمینیان بۆ داناوین خستنە داوو هەڵخەڵەتاندنی خەڵكانیش لە فراوان بوندایە! بەڕاستی حەیفە خاڵی كردنی سەنگەر لەلایەن پیاوێكەوە كە سەبرو تاقەتی(عمار و بیلال) و تەقواو كاردانو ئازایەتی(عمر و عەلی)لێ چاوەڕواندەكرێت! تاڵەقانی خۆشەویست! بگەڕێرەوە بۆ سەنگەر و ڕێگەی جیهاد، تا كۆتایی لەگەڵ میللەتدابە، كە میللەت لەگەڵ تۆدایە.

سنە ـ ئەحمەدی موفتی زادە

ڕۆژنامەی (ئیتلاعات ١٣٥٨/١/٢٠).

موفتی زادە: شورای شاری سنە یاسایی نییە.

ئەحمەدی موفتی زادە، ڕابەری مەزهەبی و سیاسی و خەڵکی سنە لە چاوپێکەوتنێکدا لەگەڵ پەیامنێری(ئیتلاعات)لە سنە، بیروڕاکانی خۆی دەربارەی بارودۆخی هەستیاری کوردستانو هەڵبژاردنی شورای یانزە نەفەر سنە ڕاگەیاندوە وتیشی کە هەڵبژاردەکانی سنە، بەشێوەیەکی ڕێك و پێك ئەنجام نەدراوە، چونکە هەزران نەفەر بە ڕێپێوان، مانگرتن و گەمارۆدانو داخستنی بازاڕ، نارەزای خۆیان لەبارەی ئەو ساختەکاری توندو تیژیانەی لە هەڵبژاردنەکاندا دەربڕی.

ئاغای موفتی زادە لەوەلآمی پەیامنێری ئێمەدا کە پرسی: ئایا ساختەکاریەکان لە هەڵبژاردندا بەهەمان ئەو ڕێژە زۆرەیە کە ئەنجومەنە ئیسلامیەکان دەیڵێن؟ ووتی"بەڵێ، هەتا زۆرتریش لەوە، چونکە ئەوان زانیاریەکانیان سنورداراوە و تەنها ئەو شتانەی کە بینیویانە ڕایدەگەیەنن، ئێستا ئێمە چەندەها سەرپێچی گەورەمان بەبەڵگەوە لایە، کەچەندەها جۆری ساختەکاری لەم هەڵبژاردنانەدا دەردەخات کە لەلایەن چەپڕەوەکانەوە کراوە، لەکۆمیتە(پێنج) نەفەریەکەی سنەی ئێستا هەیە.

ئەو لەبارەی هەوڵی گروپە چەپڕەوەکان و نارەزای گروپە ئیسلامییەکان لەبارەی ساختەکارییەکانی ئەوان، ووتی"گروپە چەپڕەوەکان هەوڵیان داوە ئەنجامی دەنگدان لە بەرژەوەندی یانزە نەفەری گروپی(پیشڕو) کۆتایی پێ بێنن، گروپە ئیسلامیەکانش کاتێك کە ئەم ساختەکاریانەیان بینی، دەنگدانەکەیان حەرامکرد و نزیکەی(١٢) هەزار نەفەر لەوانەی کە مافی دەنگدانیان هەبوو، بەژداریان نەکرد.

هەروەها ووتی"جگە لەو ڕووداوە ناشایستانەی بەهۆی گروپەکانەوە ڕوویدا لەکاتی

دەنگداندا، كە من خۆم چەندین كچم بینیوە لەكاتی دەنگداندا لە لایەن چەپرەوەكانەوە تووشی ئیهانەو هەتا لێدان و ئازاردان بوونەتەوە، هەروەها لەمزگەوتی(جامع)، لەنێوان پەنابەراندا، زۆرێك لە ژنان و پیاوانی بەسالاچوانمان بینی كە بەگریانەوە چیرۆكی دڕاندنی ناسنامەكانیان لە لایەن چەپرەوەكانەوە گێڕایەوە".

ئاغای موفتی زادە لەبارەی بڕیاری كۆتای (پەنابەران)ووتی"بەهەمان شێوە لە بەیاننامەكەی خۆیاندا ڕایان گەیاندووە، ئەوان لەگەڵ ئەم هەڵبژاردنانەدا كەساختە كاری بوو، ڕازی نین و دەیانەوێت هەڵبژاردنەكان دووبارە بكرێتەوە، چ بۆ ئەوانەی كەدەنگیان داوە، چ ئەوانەشی كەدەنگیان نەداوە، هەموو لایەك كۆكن لەسەر هەڵوەشانەوەی هەڵبژاردنەكان و داواكارن هەڵبژاردنەكان دووبارە بكرێتەوە بەشێوەیەكی ڕێك و پێك و دیمكراسی. ئەنجامەكان ڕوون نین.

پەیامنێری ئێمە پرسیاری كرد: بەڕای ئێوە هەڵبژاردنەكان ئازادانە بووە یان نا؟ ڕابەری مەزهەبی سوننە وەلامی دایەوە

"زاهیری ئازادانە بووە، بەلام لە پشتەوە هەڕەشەو تانەدان و ساختەكاری بێشومار كراوە، كەئەمە پێچەوانەی ئازادییە". لەبارەی بەرواری ڕەسمی ڕاگەیاندنی ئەنجامی كۆتایی هەڵبژاردنەكانیشەوە ئەوەی ووت، كە ئەنجام هێشتا ئاشكرانییەو ئەم هیچ هەواڵێكی لەلا نییە.

ئاغای عەللامە موفتی زادە، دەربارەی شورای(پانزە) نەفەری كە بەم شێوەیە هەڵدەبژێرن ووتی"ئاشكرایە ئەگەر نوێنەرانی ڕاستەقینەی خەڵك، وەزیفەی شورا بگرنە ئەستۆ، خەڵكیش هاوكاریان دەكەن و كارەكانی شوراش ئەنجامی دەبێت، بەلام لەبەرئەوەی كە هەڵبژاردنەكان بەشێوەی ڕێك ئەنجام نەدراو ئەوەبوو كە(دوانزە) هەزار نەفەر بەهۆی نارازی بوونیان لە چۆنییەتی بەڕێوە چوونی هەڵبژاردنەكان بەشداریان نەكرد، بەم پێیە ئەم شورایە یاسایی نابێ.

ئایندەی كوردستان

ئەو دواتر بیروڕای خۆی سەبارەت بە بارودۆخی هەستیاری كوردستانو ئایندەی ئـەم ناوچەیە ڕاگەیاند و وتیشی، كە زۆربەی كات لە كوردستانو لە شوێنە جیاوازەكانی ئێـرانو تـەواوی دونیـا بینـراوە بـەهۆی نـاڕەوایی‌و دروسـتكردنی كێشـەو گرفتـی جیاوازەوە شۆڕشەكان هیچ بەرهەمێكیان نەبووەو بێ ئەنجام ماونەتەوە .

لەئێرانیش ئەگەر میللەت ئەوپەری هۆشیاری خۆیان بەكار نەهێنابێت، ترسی ئـەوە هەیـە شۆڕشـی ئـەمجارەش دووچـاری چارەنوسـەكەی ٢٨مـوردات(پوشـپەڕ ١٣٣٢) بێتەوە. بەتایبەتی لە كوردستان ئەگەری ئـەوە هەیـە كارشـكێنی‌و دوو دەسـتەی و هەموو بوون و نەبوون و هیواكانی چەندین سەدەی ئەم میللەتـە زوڵـم لێكـراوە كـە ئێستا دەتوانرێت بە ئاسانی بەدەست بێت، بە شكست كۆتایی پێ بهێنـێ. ئاغـای موفتی زادە لە كۆتایدا وتبوی" بێگومان ئـەو هەلومـەرجی سیاسـیەی كـە ئێسـتا هەیە لە مێژووی میللەتی كورد بێ هاوتا بووە،و ئەگەر دووبەرەكیەكان ئـەم كـەش و هەوا پاك نییەتە تاریك نەكەن، ئایندەی مافەكانی میللەتی كورد ڕۆشنە".

ڕۆژنامەی(ئیتلاعات ١٣٥٨/١/٢٥).

*****

پەیامی عەلامە موفتی زادە

علامە ئەحمەدی موفتی زادە، ڕابەری مەزهەبی خەڵكی سوننە، دوێنێ لەكۆبوونەوەی ڕەخنەگرانی هەڵبژاردنەكانی سنە لە مەیدانی ئازادی بەسترابوو، پەیامێكی نارد. دەقی پەیامەكە بەم شێوەیە بوو:

هاوڵاتیانی بەڕێزا وتراوە كە برادەرانی موسوڵمان داوای پێكهێنانی سەر لە نوێی هەستانەوەی شۆڕش دەكەن و لەبارەی شورا(١١) نەفەرێكەوە ڕەخنەیان هەیەو ناڕازین، برادەرانی ئازیز! دەبێت ئاگادارین كە هەر ڕێكخستنێكی كۆمەلآیەتی وابەستە بەشوراوە و پەسەندترین جۆری بەڕێوەبردنی كۆمەڵگا دەهێنێتەوە كایەوە، سەرەنجام ئەوەی دەبێت بیری لێبكرێتەوەو گرنگی پێ بدرێت هەوڵدانە بۆ بەرقەرار كردنی هاوڕێك بوونو ئارامی لەسەر بنەمای یەكسانی كۆمەلآیەتی و چاودێری كردنی بنەماكانی دیموكراسی لە كۆمەڵگادا. منیش هەروەك ئێوە هەر جۆرە كارێكی ساختە لە هەڵبژاردنەكاندا ئیدانە دەكەم و ناڕازیم. بڕوام وایە هاوڵاتیانی بەڕێز دەبێت هەستی بەرپرسیارێتیان هەبێت لەمەڕ دووبارە كردنەوەی ڕێك و پێكی هەڵبژاردنەكان و بیروڕای خۆیان لەو بارەیەوە دەربڕن و هەمووومان قبوڵی كەین، كەمەفهومی حوكمی (وامرهم شورا بینهم) پەسەندترین نیزامی تەعبیر كردنە لەشورا، چونكە مەبەست لە كۆبوونەوەیە و زانینی ڕێژەی ناڕەزاییە لە دژی هەڵبژاردنەكانو ئێستا كەكۆمەڵێكی زۆر لە مەیدانی ئازادی كۆبوونەتەوەو توانای ڕای خەڵك ئاشكرا بووە و هەموو لایەك ئەم ڕاستیە دەبینن، منیش بڕوام وایە كە ئیتر پێویست ناكات كۆبوونەوە ڕێك بخرێت، باشتر وایە هەموو لایەك بگەڕێنەوە سەر ماڵ و كارەكانیان.

والسلام و علیكم ورحمە اللە

براتان ئەحمەدی موفتی زادە.

كیهان ٢٦/١/ ١٣٥٨.

سەرپێچی لە هەڵبژاردنەکانی سنە

ئەحمەدی موفتی زادە لـە گفتوگـۆ لەگـەڵ ڕۆژنامـەی(اینـدەگان) بـڕوای وابـوو کـە ساختەکاری و سەرپێچی ئاشکرا لە هەڵبژاردنـەکانی سـنە ئـەنجام دراوەو شـایەت و بەڵگەی بەهێز لەبەردەست دایە، کەلە ژێـر دەسـتی شـورای کـاتی(٥) نەفەریدایـە. ئەحمـەدی مـوفتی زادە لـەم گفتوگۆیـەدا ڕۆژنامـەکانی(اینـدەگان و کیهـان)ی سەرزەنشت کردوو ووتی"ئەم ڕۆژنامانە ڕاستیەکان دەرناخەن و زیاتر چەپ ڕەوگـن، ئەو هـەروەها بڕواشـی وابـوو کـە هـیچ هـەواڵێك نابێـت بشـارێتەوەو ناکۆکیـەکان درێژەی پێ بدەی.

ڕۆژنامەی (ایندەگان ١٣٥٨/١/٢٧)

*****

عەللامە موفتی زادە، ڕاگەیاندنی جیهاد لەسنە بە درۆ دەخاتەوە.

سنە- علامـە ئەحمـەدی مـوفتی زادە، ڕابـەری مەزهـەبی سـوننە – لـە پەیوەندیـەکی تەلەفۆنیـدا لەگـەڵ(کیهـان) هـەرجۆرە ڕاگەیانـدنێکی جیهـاد لەلایـەن ئەمـەوە بەتونـدی بەدرۆی خستەوە.

هەروەها ووتیشـی"پروپاگەنـدەی هـەبوونی ئـەفرادی کـاتی لـە سـنە بەڕاسـت نازانێت، هەروەها داوای لابردنی مەرکەزەکانی پێشمەرگەو کۆمەڵەی بەرگری کـردن لـە ئـازادی و شۆڕشم نەکردووەو کاتی دیاری کراو بۆ چۆلکردن بەتەواوی بۆ کەم کردنەوەی ئـاڵۆزی لـە شار تا بڕیاردانی دواتر بوو".

علامـە ئەحمەدی موفتی زادە لەو گفتوگۆیەدا لەبارەی ڕێپێوانەکەی دوێنێوە ووتی"خەڵك شورای شار بە نایاسای دادەنـێن و باوەڕیـان وایـە لایـەنگرانی پێشـمەرگە فیدایـەکان و کۆمەڵـەی بـەرگری کـردن لـە ئـازادی، بوونەتـە مایـەی نائـارامی و تێکـدانی شـار، لەبەرئـەوەی خـەڵك نـاتوانن بـوونی ئـەوان، لەبەرئـەوە دەیانـەوێت بنکـەکانیان کەلـەناو شاردایە لاببرێت.

ئەو هەروەها ووتیشی"من هـەوڵ دەدەم کەلـە ڕوودانـی هـەرجۆرە ڕووداوێکـی خوێنـاوی پێشگری بکەم. لەلایەکی ترەوە(فواد ڕۆحانی)یەکێك لە نزیکەکانی موفتی زادەو نەفەری یەکەمی شورای هەڵبژێراوی شاری سـنە لـە گفتوگۆیەکدا بـڕوای وابـوو"بێچـەك کردنـی پێشمەرگەکان ڕاست نییە ، ئێمە پێش هەڵبژاردنەکان ڕێکـەوتین کـەدوای دیـاری کردنـی ئەندامانی شورای شار، نوسینگەکان چۆڵ بکرێن و لەجێگای ئەوانـدا پاسـدارانی شـورای شارو هێزەکانی ئاسایش جێگیربن، ئێسـتا کـە نیگەرانییـەکی گشـتی سـەری هەڵـداوە، دوامان لەپێشمەرگەکان و کۆمەڵەی بەرگری کـردن لـە ئـازادی و شـۆڕش کـرد کـە چـەند ڕۆژێك زوتر جێبەجێی بکەن.

ڕۆژنامەی (کیهان ١٣٥٨/١/٢٨)

قبوڵكردنی هەڵبژاردنەكانی سنە باشترە لە دووبارە كردنەوەی

سنە– پەیامنێری ایندەگان: سنە كەلەدوای ڕاگەیاندنی هەڵبژاردنەكانی شورای (١١) نەفەری و بەدوای ئەو هۆشدارییەی كەئەحمەد موفتی زادە بە گروپە ناكۆكەكانیدا، بەوەی كە هەرچی زوترە نوسینگەكانیان چۆڵبكەن و چەكەكانیان بگوازنەوە، وا پێش بینی دەكرا كەتوشی گرفتێكی تازە ببێت، بەڵام بەسازدانی گفتوگۆی تێروتەسەل و ماوە درێژی شورای كاتی(٥) نەفەری و قایمقامی سنە، لەگەڵ هەر دوو گروپی ئیسلامی و پێشڕەو هێمنی خۆی پاراست،و ئەو ترس و چاوەڕوانییە كەلەلای خەڵك دروست بوو ڕەوییەوە.

ئەحمەدی موفتی زادە، ڕابەری مەزهەبی و سیاسی و گروپی ئیسلامی سنە لەبارەی ئەم هۆشدارییە بۆ(ایندەگان) ووتی: "خەڵك لە ئەنجامی هەڵبژاردنەكان تورە بوون، چونكە بڕوایان وابوو كە ساختەكاری كراوە، بەم هۆیەوە كاتی ئەنجامی هەڵبژاردنەكان ڕاگەیەندرا ، زۆر تورە بوون".

موفتی زادە بەردەوام بوو ووتی: "من لەگەڵ خەڵك قسەم كردو و پێم ووتن لەباتی ئەوەی هەمووتان بەیەكەوە كاربكەن باشتر وایە چەند كەسێك لە مەلاكانتان بەنوێنەری خۆتان بۆ گفتو گۆكردن بنێرن, و ئەوەی كەدەوترێت من تا كاتژمێر (٨)ی بەیانیم داناوە بۆ گروپە ناكۆكەكان بۆئەوەی چەكەكانیان بگوازنەوەو بنكەكانیان چۆڵ بكەن، ئەڵبەتە ئەمە بڕیاری كۆتایی ئێمە نەبووە لەگەڵ ئەو گروپانەدا،بەڵكو بۆ ڕازیكردنی خەڵك و دامركاندنەوەی تورەیی ئەوان بووە،

بۆئەوەی کە ئەو هەلەی کەدێتە پێشەوە بتوانین ئـەنجامێکی بـاش و ویسـتراو بـەبێ شەڕ بەدەستی بهێنین.

مـوفتی زادە لـەوەلامی ئـەو پرسـیارەی، کـە ئەگـەر بەڵگـەکانی ئێـوە لـەبارەی سـاختەکاری لــە هەڵبژاردنەکانـدا دانـی پیـا بنرێـت و شـورا هەڵبژاردنـەکان هەڵبوەشێنێتەوە، ئایا ئێوە ڕازین کە ئەم هەڵبژاردنانە ڕەد بکرێتەوە یان نا. ووتی: "من لەمبارەیەوە ڕای خۆمم ڕاگەیاندووە، وتومە کە هەرچەندێکیش ساختەکاری کرابێت، قبولّ کردنی ئەنجامەکان باشترە لـە دووبـارە کردنـەوەی. ئـەو وتیشـی: " ئەڵبەتە ئێمە بەڵگەی بەهێزمان لایە کە لە هەڵبژاردنەکانـدا سـاختەکاری لەلایـەن گروپە چەپڕەوەکانەوە کراوە".

سەرۆکی کۆمەڵەی بەرگری کردن لەئازادی و شۆڕش لە سنە بۆ (ئایندگان) ووتـی: "ئەڵبەتە لەم هەڵبژاردنانەدا ساختەکاری زۆر کراوە کە ئێمەش بەڵگەی پێویستمان لەبەردەسـتدایەو خسـتومانەتە بـەر دەسـتی شـورای کـاتی (٥)نەفـەری، بـەلاّم مەسەلەکە لێرەدا کەمی دەنگەکان نییە، بەڵکو مەبەست ئەوەیە کـە شـار لەلایـەن شوراوە بەڕێوە ببرێت".

لەلایەکی ترەوە نیوەڕۆی پێنج شەممە لە بارودۆخێکدا کە گفتوگۆکانی شورای کـاتی پێنج نەفەری، قایمقامو گروپە پێکدادەرەکان لەگەڵ پەنابەرەکانی مزگـەوتی(جـامع) بەردەوام بوو، نزیکەی(٥٠٠)کـەس لـە خوێنـدکاران و گروپـەکانی تـر بەمەبەسـتی ناڕەزایی و ڕەخنە گرتن لە نائارامییەکانی سنە لـە دادگـای ئـەم شـارەدا دەسـتیان کرت بە مانگرتن.

دوای نیوەڕۆی دوێنێ، (یونسی)قایمقامی کوردستان، لەگەڵ سـەرۆکی دادگـاو نوێنـەرانی مانگرتوان دەستیان کرد بە گفتوگۆ و داواکارییەکانی ئەوانیان تاوتوێ کرد.

لەم دانیشتنەدا كەپەیامنێری(ایندگان) نیش ئامادەبوو، قایمقام ووتی بەنێردراوی(ایندگان) "دوێنێ شەو(پێنج شەممە) مانگرتنی موسوڵمانانی مزگەوتی(جامع)بەپێی ئەو ڕێكەوتنانەی كە كراوە شكێنرا".

قایمقام دووپاتی كردەوە ڕێكەوتنەكان زۆر گشگیر بوو، هەر دوو گروپەكە بڕوایان وابوو كە شار دەبێت ئاسایشی تێدا بێت و هەڕەشە لە خەڵك نەكرێت و خوێندكاران و مامۆستایان بە چەكەوە نەچنە پۆلەوە.

یونسی ووتیشی"بەدەست پێكردنی كارەكان شورای(١١)نەفەری زۆرێك لە كێشەكان كۆتایی پێدێت و ڕێگری دەكرێت لە كڕین و فرۆشتنی چەك و ئاسایش دەگەڕێتەوە شارەكە.

هەروەها قایمقام ئاماژەی بەوەشكرد، كە بەجێگیر بوونی پۆلیسی مەدەنی و شارەوانی(ژاندار ملی) هەموو چەكەكانی گروپە جیاوازەكان كۆدەكرێنەوە و تەنها چەك لەدەستی پۆلیس و جەندرمەكاندا دەبێت و هەركەسێك لەو شارەدا بە چەكەوە ببینرێت، چەكەكەی لێدەسەنرێت.

پەیامنێری ئێمە لە كۆتایی ڕاپۆرتەكەی خۆیدا دووپاتی كردەوە كە لە حاڵی حازردا شاری سنە ئارامە و خەڵكی لە دوای نیوەڕۆی(٥) شەممەوە كارەكانی خۆیان ئەنجام دەدەن .

لە هەمان كاتدا لە بەدواداچوونی شكایەتەكانی هەردوولا –گروپە ئیسلامیەكان و پێشڕەو –لەمڕۆوە(جومعە) دەستی پێكردووە و تا(٧) ڕۆژ بەردەوام دەبێ، شورای كاتی(٥) نەفەری بە هاریكاری ئەندامانی ئەم كارەی گرتە ئەستۆ.

ڕۆژنامەی (ایندگان ١٣٥٨/٢/١).

*****

عەللامە ئەحمەدی موفتی زادە:

لە ڕووی سیاسییەوە ڕووبەڕووی ناکۆکیەکانی سنە ببنەوە

عەللامە ئەحمەد موفتی زادە بەهۆی ناکۆکیـەکانی سنەوە لـە پەیامێکیـدا لـە ڕادیـۆی سنـە، ڕاگەیانـدنی جیهـادی بـە درۆ خستـەوە. سـەرەڕای بانگهێشـت کردنـی خـەڵك بـۆ ئاشتی، داوای لێکردن بە گفتوگۆ ناکۆکیەکان چارەسەر بکەن .

موفتی زادە، لە پەیامەکەی خۆیدا ووتی"کەسانی پەیوەندیدار بـە ڕژێمـی پێشـووەوە کـە پلەو پایەکانیان لە دەست داوە لە(سرحدات) بنکەیان دروست کـردووەو بـۆ بـەدیهێنانی مەبەستەکەیان بەو بودجە زۆرەی کە لە بەردەستـیان دایـە بـەکرێگیراوان دادەمـەزرێنن و ئـــەو دیعایانەشـــی کـــە لەشـــاردایەو بـــلاوە هـــەر لەلایـــەن ئەمانەوەیـــە. ئەو لە بەشێکی تری پەیامەکەیدا ووتی"ئەگەر کەسانێك لە خوێندنگاکان و شاردا کێشە دروست دەکەن بۆ گەنجانی موسوڵمان، دەبێـت ئەوانـە لـە ڕێگـەی سیاسـیەوە ڕەفتاریـان لەگەڵدا بکرێت، نەك بە شەڕ و ناخۆشـی.... سـەرەڕای ئـەوەش دەبێـت ئـەوەمان لـەیاد بێت، کە ژمارەیەکی زۆر لەم کەسانە کە هەڵخەڵەتاون و ڕێی ئیسـلام لایانـداوەو خۆیـان لە پەنای کۆمـەڵەو تاقمی تردا حەشار داوە، لەبەرئەوەیە کە ئیسلامی ڕاسـت یـان باشـتر بڵێین لەواقیعی ئیسلام تێنەگەیشتوون، نازانن مانای ئیسلام چی یە... دەبێت هـەلێکی تر بدرێت بەوان. مرۆڤ ئەگەر لە کەش و هەوایەکی ئازادا و لەنێو کۆڕو کۆمـەڵدا بگـەڕێت تا لە مەفهومی ئیسلام تێبگـات، ئـەوکات دەبینێـت کەلـە سـەد نەفـەر دوو نەفـەر لـە ئیسلام دوور دەکەونەوەو کەنار دەگرن".

علامە ئەحمەد مـوفتی زادە، لـە بەشـێکی تـری پەیامەکەیدا ئاماجەیکردبە سیاسـەتە دینییەکانی شای پێشوو ووتی"گەنجەکان پێشتر وا بیریان دەکـردەوە کـە کۆمـەڵگاکـەمان کۆمەڵگایـەکی ئیسـلامییە، لەبەرئـەوە زۆر ڕقیـان لـە ئیسـلام دەبوویـەوە، ئێسـتا کـە

دەسەڵاتی شاه نەماوە بەتەنکیدی(لایەنگری) ئارەزووی ئیسلامی ڕاستەقینە لەگەنجەکاندا دروست دەبێت".

ئەو پاشان وتی"هیچ بەرژەوەندییەکی تێدا نییە، شەڕی برا کوژی لەشاردا دەستپێبکات. ئەو جیهادەشی کە من ڕامگەیاندووە بەد مانا دەبێت، جیهاد بەمانای هەوڵ و تێکۆشانە بۆ خێرو خۆشبەختی کۆمەڵگا، واتە هەوڵدان بۆ لە ڕیشە دەرهێنانی ئەو شتانەی کە درۆیەو خیانەت و زەرەرە بۆ حاڵی کۆمەڵگە،

علامە ئەحمەدی موفتی زادە، هەروەها داوای لە خەڵك کرد کە دوای ئیحساساتەکان نەکەونو لەو خائینانەی گەنجانی باوەڕدار هەڵدەخەڵەتێننو شەڕو ئاژاوە دروست دەکەن پەیڕەوی نەکەن"دەزانم زۆرێك لە تێوە ڕەفتارە نارەوای ناو خوێندنگای لەکاتی هەڵبژاردنەکاندا بینیووە، بەڵام ئەمە هۆیەك نییە بۆئەوەی شەڕو کوشتار لەنێو شاردا دەست پێبکات، دەبێت ئێمە هەوڵ بدەین بەڕێگایەکی مەنتقی هۆکارەکانی نەخۆشی موسوڵمانان چارەسەر بکەین.

ئەو لە کۆتاییدا وتی"مەفهومی ڕاستی دیموکراسی ئەوەیە کەمینە شوێنی زۆرینە بکەوێت، ئەوان کەم کەم دەرك بەوە دەکەن، کە ڕێگایەکی هەڵەیان گرتۆتە بەرو تێدەگەن، ئەگەر دیموکراسی و نیزامی دیموکراتیان بووێت ئەمە ڕاست نییە کەمینە بەزۆرینەی جامیعە ئیهانە بکاتو بڕیار بدات. لەمەسەلە جۆراو جۆرەکاندا چەندین گفتوگۆ ئەنجامدراوە چارەسەر دۆزراوەتەوە، هەوڵ دەدەین لەشێوە چارەسەرەکاندا بگەینە ئەنجام، ئەگەر نەگەیشتین و هیچ ڕێگایەکی چارەسەر نەمێنێت ئەوکاتە دەبێت دەست و بازوی بۆ هەڵبگرێت".

ئەو جارێکی تر داوای لە خلك کرد، تا زەمانێك کە پێویست بە بەکارهێنانی چەكو بەرەنگار بونەوە نەکات لە مەنتیق و بیرکردنەوەیەکی ڕاست و دروست پەیڕەوی بکەن.

ڕۆژنامەی (کیهان ١٣٥٨/٢/١٨).

*****

ڕاگەیەندراوی عەللامە ئەحمەدی موفتی زادە:

سنە- ئەم ئاگادارییە دوێنێ لە لایەن(علامە ئەحمەد موفتی زادە) لە وتەیەکیدا بۆ سەرجەمی ڕۆشنبیرانی مەزهەبی-سیاسی-میللی کەهەرجۆرە ئایدۆلۆژییەكو بیرور باوەڕی سیاسی هەبێت ووتی:

بەناوی خوای بەخشندەو میهرەبان

هاونیشتمانانی ئازیز! ئەو گرفتاریو بێ بەشیانەی(محرومییەت)میللەتی کورد لە زەمانی ڕژێمی ستەم پیشەی شاهەنشاهی لە(کورش) تا (ئاریامهەر) کێشاوییەتیو لەم ڕێگایەدا فیداکاریو هەوڵو تێکۆشانی داوە کە لاپەڕە زێڕینەکانی مێژووی بە خوێنی شەهیدەکانی پڕ کردۆتەوە و ئێستاکە هەوڵ و ماندوو بوونەکانی میللەتی موسوڵمانی ئێران گەیشتۆتە ئەنجام، لەگەڵ کۆماری ئیسلامی نیزامی (نۆتۆ نۆمی) جێگەی ڕژێمی فاشیستو دیکتاتۆری شاهەنشاهی گرتۆتەوە. میللەتی کوردیش هەر وەك سەرجەم میللەتانی ئازادی ئێران دەبێت لە تەواوی مافەکانی میللی، سیاسی، کۆمەڵایەتی،و فەرهەنگی بێ بەش نەبێتو بۆ ئامادەکردنو بێ بەش نە بوونی لەم مافە شەرعیو مرۆییو بەدەستهێنانی خودموختاری لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامی ئێران سەربەخۆ لەگەڵ حاکمیەتی تەواو، کە ئەمە ئەرکێکی قورسی دینی و مەزهەبی و ئینسانی دەخاتە سەر شانی یەك بەیەکی هاوولاتیانی تر، کە بۆ ئامادە کاریو ڕێکخستنی بەرنامەی ڕاستو دروست لەو زەمینەیەدا ڕۆژی(٢٠ی خورداد) ئەم مانگە لەسنە کۆببنەوەو بۆ

دیاری کردنی ئەم مافە ئینسانی و کۆمەلآیـەتی و شـەرعییە لەگـەڵ یەکدا بـیرورا ئالۆگۆڕ بکـەن و تـەواوی بـیروڕاو دەنگـەکانی ڕۆشـنبیرانی مەزهـەبی و سیاسـی و میللی لەبەر نامـەیەکی تەواو گشگیردا ڕێك بخەن، لەبەرئـەوە جـارێکی تـر دڵنیـای دەکەمەوە کە ئامادە بوونی تەواوی برادەران و هاونیشتمانانی هاوسنورمان(کـورد) چونکە ئەم کۆبوونەوەیە زۆر گرنگو چارەنوس سـازە، جـارێکی تـر بۆئـەوەی هـیچ هەڵەیەك توشی هیچ یەکێك لە جەنگاوەران و (ئەوانەی کە ئەسیر بوون و لـە سـجن بەربوون) نە بێت دڵنیاتان دەکەینەوە کە ئەم دەعوەت و کۆبوونەوەیە تایبەت نییـە بەیەك چینی کۆمەڵگا، یان حیزبێك یان ئایدۆلۆژیایـەکی تایبـەت، بـەڵکو دەبێـت تـەواوی ڕۆشـنبیرانی مەزهـەبی و سیاسـی و میللـی لـەم کۆبوونەوەیـەدا بەشـداری بکەن.

وسلام وعليكم ورحمه الله والبركاته.

*****

وەڵامی عەللامە موفتی زادە بۆ ئایەتوالله ڕوحانی.

پەیامە گرنگەکەی علامە موفتی زادە:

پیلانی کوشتاری خەڵکی (سنە) هەر لە سەرەتاوە کۆتایی پێهات و فەشەلی هێنا.

علامە ئەحمەد موفتی زادە، دەربارەی ڕووداوەکانی ئەم دواییەی کوردستان و بارودۆخی کوردستان دوای ئینقلابی کۆماری ئیسلامی ئێران بۆ میللەتی ئێران پەیامێکی نارد، ئەمە دەقەکەیەتی:

بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

هاونیشتمانیانی موسوڵمان !

زەمانێك کە بزوتنەوەی مەزنی شۆڕشی میللەتی ئێران ڕێگای خۆی بەرەو ڕوخاندنی کۆشکی ستەمی(٢٥٠٠) ساڵەو تێکشکاندنی لانکەکانی پەیوەست بوون نۆکەری ئیمپریالیزم دەست پێکردو و خۆفرۆشانی جاسوس و بەکرێ گیراوانی (ساواك) حەیران و نیگەران بەدوای ڕێیەکدا دەگەڕان لەوێوە هەڵبێن و گیانی خیانەت پیشەیی خۆیان لەدەستی تۆڵە کردنەوەی خەڵك ڕزگار بکەن، ناوچەی کوردستان، چ ئازربایجانی ڕۆژئاوا، و چ شارۆچکەکانی کوردستان و کرمانشان بە هەبوونی سەدەها(کیلۆمەتر) سنوری کراوە بەرەو ڕووی مەرزەکانی ئیمپریالیزم سور و ڕەش هەلێك بوو بۆ دەرباز بوونی خائینان، بەتایبەتی کە ڕژێمی پێشوو و

بەهۆی ترسانی لە تۆڵەی میللەتی زوڵم لێكرای ئەم ناوچەیەیی پڕكردبوو لە ئەندامان و بەكرێ گیراوانی(ساواك). لەوانەیە بوترێت كە ساواك نزیكەی ١/٤ لە كۆی ئەندامانی خیانەت كاری بۆ كوردستان ناردووە، لە زەمانی ڕژێمی پێشووەوە ئەوەی كە ئەڵبەتە نە دەگەیشتە هیچ شوێنێك هاواری خەڵك بوو، بەلاّم بەداخەوە دوای قۆناغی یەكەمی سەركەوتنی شۆڕشیش میللەتی ستەم لێكراو چەندەها جار لە كۆبوونەوەی هێزەكانی(دژ خەلق) بەكرێ گیراو لە كوردستان هاواری لێبەرز بوویەوە، بەلاّم ئەو هاوارەشی نەگەیشتە ئەنجام.

هاونیشتمانیانم! میللەتی موسوڵمانی ئێران! ئەوەی برایان و خوشكانی ئێوە لە ماوەی(٦) مانگی ڕابردوودا دوای سەركەوتن تەحەمولی كردووە، زۆر زیاترە لەوەی لەماوەی ڕووبەڕوو بوونەوە ناودەبرێت یان باسدەكرێت، كاریگەر دەبێت، ئەگەر بزانیت كە ئێوە لە هەموو شوێنێكی ئێران خەریكی ئاهەنگ گێڕان و جەژن بوون بەبۆنەی لەناوچونی ڕژێمی شاهەنشاهی، بەلاّم لە كوردستان ئەم كەیف و شادییەی خەڵك چەند ڕۆژێك زیاتر نەبوو، یەكسەر پاشماوەكانی ڕژێم بە داپۆشینی ماسكی ئینقلابیو بە سود وەرگرتن لە خاڵە لاوازەكانی دوای شۆڕش دەستیان كرد بە ئازاردانو كوشتاری موسوڵمانان لە كوردستان، خوشكان و برایانی موسوڵمان ئێوە لەوە دەچێ سەرتان سوڕ بمێنێ لەوەی كە بۆچی لە ڕابەری هێرشەكانی هەموو جنایەتكارانی ئێران بۆ كوردستان میللەتی موسوڵمان و شۆڕشی ئیسلامی ئێران ئەوانی فەرامۆش كردووە. لەم دواییانەدا كە جنایەتی بەكرێ گیراوانی وەكو كوشتاری نەوجەوانانو گەنجانی قوتابخانەی قورئانی مەریوان و هێرشی بۆ كوشتاری موسوڵمانانی دژی ڕژێمی شاهەنشاهی كە لەلایەن بەكرێ گیراوانی داخلی و خاریجی كەلە خانەدانەكانی پەهلەوی و ئاویس و پالیزبان فەرمانیان وەردەگرت

گەیشتە ئەو پەڕی و هاواری موسوڵمانانی كوردی گەیاندە ئەنجام، و ئەو ڕاستییەی پیشاندا كە میللەتی موسوڵمانی ئێران لە هەموو شارەكان بۆ ڕزگار كردنی گیان و ناموسی موسوڵمانانی كورد هەوڵیداوە و بەپێشكەش كردنی باشترین شەهید و بانگەواز كردنی میلیۆنەها موسوڵمان بۆ شەهید بوون لە ڕێگەی ڕزگار كردنی خەڵكی كوردستان كە ئەمە بووە هۆی سارێژ كردنی برینەكانی پێشووی میللەتی كورد.

ئەزیزانم, موسوڵمانانی ئێران!

ئەوەی خوشكان و برایانی موسوڵمانی كوردی نیگەران كردبوو(ساواك) و كوشتاری بێ ڕەحمانەی بەكرێ گیراوان بوو، نەك لەدەست دانی ماڵ، لەبەرئەوە بە سوپاس و ڕێزلێنان لە بەدەنگەوە هاتنەكانی ئێوە وەك كۆكردنەوەی پێداویستی بۆ خەڵكی سنەو خەڵكی تینوو برسی(پاوە) ئەوانیشیان لە خواردنەوەی ئاو بێبەش كردبوو، پێتان ڕادەگەیەنم كە پیلانی كوشتاری سنە هەر لەسەرەتاوە كۆتای پێهات، لەبەرئەوە لەم شارەدا كورت هێنانی پێداویستیەكان زۆر هەستی پێناكرێت، لە خوای گەورە داواكارین كەشۆڕشی ئیسلامی ئێران بە ڕابەری پایەبەرز (ئیمام خومەینی) ڕێگای خۆی بەرەو ڕزگار كردنی ستەم لێكراوان و هەڵخەڵەتاوان بە تێپەڕ بوونی كات بگرێتەوە.

والسلام علیكم رحمە اللە و بركاتە

(براتان ئەحمەدی موفتی زادە) (كۆماری ئیسلامی ١٣٥٨/٥/٣٠)

*****

چاوپێكەوتنی (كاك ئەحمەدی موفتی زادە)

ڕۆژنامەی كیهان (١٣٥٨/٣/٢٥)

پارەمان نەڕژاندووە

ئەحمەدی موفتی زادە، دوای خوێندنەوەی بەڵگەنامەی كۆنفرانسی سەنەندەج ووتی"لەو ڕووەوە كەئێمە پارەمان ڕژاندووە تا خەڵك لە كۆنفرانسەكەدا بەژداری بكەن ڕاست نییە، ئەمانە چەند بوختانێكی نابەجێن. خۆشبەختانە ئەم ڕاستیەمان سەلماندوە" بەكۆششی خۆی كۆنفرانسەكەی ڕێكخستووەو شەو و ڕۆژ هەوڵی داوە. ووتیشی"هەتا دەوڵەتیش هیچ یارمەتییەكی نەداوین، یارمەتی تەنها لەلایەن خەڵكی(سنە)و كوردەكانی ترەوە بووە، لەگەڵ ئەوەشدا ئێمە لە فەرمانگەكان داوای یارمەتیمان كردووە، بەلاَم ئەما لەگەڵ ئێمەدا هاوڕێك نەبوون. هەتا سەرۆكی شارەوانی ووتویەتی، كەلە(تاران)ەوە پێمان ووتراوە بەهیچ جۆرە هاوكارییەكتان نەكەین".

*****

یاسای بنچینەیی لە ژوورێكی دەرگا داخراودا

(هادی مورادی) ئەندامی شورای شار، وتەی كەسێكی تر لەئەندامانی شورای شار كەلە بەرنامەی(ئایندەگان) بلاّوبۆتەوە بەبێ (عەلامە موفتی زادە) لە ڕادیۆو تەلەفزوێنی سەنەندج بە درۆزانیو ووتی" تەصەور ناكرێت كەسێك لە ئەندامانی شورای شار پەیوەندی بە(ئایندەگان)ەوە كردبێت لەم بارەیەوە، ئەگەر شتێك هەبێت ئەوە ئێمە لێكۆڵینەوەی لەسەر دەكەین".

ئەحمەدی موفتی زادە، لەبارەی یاسای بنچینەییەوە ووتی"تەرحێك بۆ یاسای بنچنەی كرابێت بەبێ ئامادەبوونی نوێنەرانی ڕاستەقینەی كورد، یان لە ژوورێكی داخراودا بەنهێنی بنوسرێت و ئەو كاتە پیشانی خەڵكی عام بدرێت، ڕەفزە و قبوڵ نەكراوە".

*****

عەلامــە مــوفتی زادە لــە چــاوپێكەوتنێكی تایبەتیــدا لەگــەڵ ڕۆژنامەی(كیهان):

"هەدەف لە ئابوری(تەوحیدی) یەكگرتوو، لە ناوبردنی جیاوازی چینایەتییە"

پ/ ئەوەی ئێستا لەناو(تاران)دایت هۆیەكی تایبەتی هەیە؟

و/ مەرحەلـەی هەڵبـژاردنی(ڕەئـی دان) یاسـای بنچـنەیی جمهـوری ئیسـلامی لـە گرنگترین مەرحەلەكانی دوای ئینقلاب دەژمێردرێت، پەیوەندی ڕاستەخۆ و نزیكـی بە داهاتووی ئێرانەوە هەیە، پێش هەڵبژاردن هەندێك لە گروپەكان بـەبێ ئاگـاداری منیان دیاریكردووە وەك نوێنەری(مجلیسی خبرگان)، بـەڵام بـەهۆی لێكۆڵینـەوەمان لە بـارودۆخی كۆمـەڵگاو گشـت نوێنـەرانی گروپـەكانی تـر، قـازانجم لـەوەدا بینـی لەهەڵبژاردنەكەدا بەژداری نەكەم، پێش ئینقلاب هەمیشە كێشەكانی دوای ڕزگاری لەنێوان شەخسیەتە ئینقلابیەكاندا باسكراوە، هەر بۆیـە هەنـدێ لـەو شـەخسـیەتانە ئاشنای تەواوین هەبووە لەگەڵ بابەت و كێشەكانی دوای ئینقلابی ئیسلامی، هـەر لەبارەی ئەم بابەتەوە بەڕەزامەندی نوێنەرەكان، لەلایەن(ایـت اللـە مونتـەزیری) بـۆ یارمەتی(كۆمسیۆنی حەوتەم)كە مەسەلەی ئابووری دەخستە ڕوو بانگهێشت كـرام، بەهۆی هەستیاری بابەتەكەوەو گۆڕانی ئابووری تاغوتی، كەبەشـێك بـوو لـەنیزامی تێكەڵاو لە شیركی تاغوتییە بۆ ئابوری یەكگرتوو(تەوحیدی) كەهەدەفی لەناوبـدنی بۆشاییە كۆمەڵایەتیەكانە، ئەم بانگهێشتەم قبوڵكرد.

پ/ ڕازیت لەو بابەتانەی تــائێستا لــە(مەجلسی خبرگـان) خراوەتـە ژێـر بـاس و لێکۆڵینەوەوە؟

و/ هەندێك لە بنەماکان زۆر باشن و هەندێکیان کەم و کوڕییان هەیـە و هەنـدێکی تریشـیان دژی ئیسـلامەو کۆنەپەرسـتیە، وەك بـەکار هێنـانی وشـەی ڕەسمـی بـۆ مەزهەبی(سوننی)، یان (اصلی پێنج) کە پەیوەندی بە(ویلایەتی فەقیهەوە) هەیـە، کەدەڵێت "ویلایەت لە ئەستۆی فەقیهدا دەبێـت"، بـەبێ ئـەوەی ئامـاژە بـە هـیچ ڕوونکردنەوەیەکی تر بکرێت. لەبارەی ئـەم بابەتـەوە تۆزێـك نـاڕوونی پێـوە دیـارە، ئەگەر(ویلایەتی فەقیه) هۆشیارانەو بەو شێوەیەی قورئان فەرموویـەتی هەڵبـژێرێت جێگای گومانی تێدا نییە، قورئان دەفەرموێت:"کۆمـەڵگاکان دەبێـت بـە نیزامـی شورا ببرێن بـەڕێوە". شـوراکان (ئولـول ئـەمرن)، کەسـانێکن شـارەزاییان لـەبارەی دین و مەسەلەکانی تری ڕۆژگارەوە هەیە. لە(ئەصلی شـەش)دا باسـی بـەڕێوەبردنی کۆمەڵگە دەکات بـەهۆی شـوراوە، بـەڵام بەهۆی ئـەوەی لەسـەرەتای ڕێگـەداین و زۆرینەی خەڵك زانیاری تـەواو پێویسـتیان لـەبارەی مەسـەلە دینییەکانـەوە نییـە، ئەگەر لە(مادەی شەش)دا ئاماژە بەوە دەکرا کەلەلایەن کەسێکەوە ئیدارە بکرێت زانیاری لەبارەی مەسەلە دینییەکانەوە هەیـە کێشـەی نـەدەبوو، بـەڵام ئێسـتا زۆر کـەس وا بیردەکاتـەوە، کەمەبەسـت لـە(پێـنج ئەصـل) دامەزرانـدی حوکومەتـە لەلایەن(ئاخوندەکان-مەلاکان-)ەوە، ئەم ڕەشـبینییە لەلایـەن خەڵکـەوە وا دەکـات کەئینقلاب ئاسانتر ڕێچکەی خۆی نەگرێتەبەر، هەر بەو شێوەیەی(ئیمام) تەئکیـدی کردۆتـەوە دەبێـت دوور کەوینـەوە لـە نـاکۆکی نێـوان(ڕۆحـانی و خوێنـدەوارەکان)، بۆئەوەی نەبێتە هۆی ڕێگری لەبەردەم پێشچوونی کارەکان.

پ/ بەبۆچوونی ئێوە مەرجەکانی (ویلایـەتی فەقیه) چییـە؟

و/ بەبۆچوونی من وشەی(فەقیه) بۆ ڕۆشنبیرێكی ئیسلامی هەندێك بچوكە، ئەوەی قورئان ئاماژەی بۆ دەكات ئەو ڕۆشنبیرە ئیسلامیانەن كە بە وشەی(ئولول ئەمر) ناویان دەبات، ئەوەش كەسێكە لەهەموو زانستەكانی(فیقه، دەرونزانی، زانست و بابەتەكانی تری ئیسلامی) بەشێوەیەكی هەمە لایەنە زانیاری هەبێت، هەربۆیە دەڵێم كەسێك تەنها (زانستی فیقه) شارە زابێت بە ڕۆشنبیری ئیسلامی دانانرێت.

پ/ بەوشێوەیەی ئێوە پێناسەی(ئولول ئەمر)تانكرد، لەگەڵ ئەوەی فەقیهێكی(ویلایەتی فەقیه) ئاماژەی بۆ دەكات كەمێك جیاوازی هەیە، ئایا وا بیرناكەنەوە ئەمە كەم و كوڕییەكە لەتەعبیركردندا؟

و/ ئەگەر بەو شێوەیەش بێت وەك بنەمایەك دەرنەكەوتووە، بیركردنەوەو ئازایەتی و زانیاری بۆ بابەتەكانی ڕۆژ بەس نییە، بۆئەوەی ببیتە ڕۆشنبیرێكی ئیسلامی، بەڵكو بوونی میللەتێكی هۆشیاری ئیسلامی ئەوەی كە چەند نەفەرێك كۆمەڵگا بەشێوەی شورا بەڕێوەبەرن بۆخۆی بنەمایەكی سەربەخۆی هەیە، ئەو كەسەی كەئەندامی شورایە پێویستە ئەم سیفەتانەی هەبێت، مەگەر كاتێك كۆمەڵگا لە حاڵەتی قات و قڕیدا بێت، ئێستا لەم وڵاتەی ئێمەدا كۆمەڵگازان و ئابوری زانی وا هەیە كە زانیاریان بۆ ئیسلام كەمەو زۆر لە ئاستی خوارەوەدایە، لەگەڵ هەموو ئەم كێشانەدا دەبێت ئەوانە لە شورادا سودیان لێ وەربگیرێت، بەڵام لەگەڵ تێپەڕ بوونی كاتدا هۆشیاریان بۆ ئیسلام زیاددەكات و دەبێت شورا خاوەنی بڕیار بێت، یەكێك لە كەموكوڕیەكانی(قانونی ئەساسی) ئەوەیە هەندێك لە بابەتەكانی لە قورئانەوە وەرنەگیراون، بەڵام هەوڵدراوە لەگەڵ قورئاندا یەكانگیر بكرێت، لە كاتێكدا قانونی ئەساسی ئەوكاتە ئیسلامییە كە هەموو بنەماكانی لە ئیسلامەوە وەربگیرێت .

پ/ ئەگەر لادانێك لە شورادا ڕوویدات، بەبڕوای ئێوە دەبێت چ هێزێك لەگەڵ ئەوەدا ڕووبەڕوو بێتەوەو ئەو لادانە نەهێڵێت؟

و/ ئەگەر لە شورادا لادانێك ڕوویدات و ئەویش پەیوەندی بەدوای ئینقلابەوە هەبێت، کەسێك کەجێگای باوەڕی خەڵکە دەبێت بڕیار بدات، ئەگەر ئەم صەلاحییەتیەی نییە، ئیتر چ حەقێکی هەیە لەوەی کە ئەندامێکی شوراکەیە؟!

پ/ بەبۆچوونی ئێوە ڕەنگدانەوەی ڕێکخستنەوە، چۆن دەبێت، لەبەرئەوەی ڕوانینی خەڵك زۆرتر بەرەو سوننەتی ئیسلامییە، ئەگەر پێوانەکاری تەنها پشت بە ئەفکاری گشتی ببەستێت ئێمە ڕووبەڕووی کێشە دەبینەوە، لێکدانەوەتان بۆ ئەمە چییە؟

و/ ئەوەی کەکۆمەڵگا هێشتا ئیسلامی تەواو نەبووە قسەیەکی مەنتیقییە، بەداخەوە لەبەرئەوەی ئینقلاب زوو گەیشت، بووە هۆی ئەوەی خەڵك زانیاری تەواو لەسەر ئیسلام بەدەست نە هێنن، ئەگەر زەمان(کاتی ڕوودانی ئینقلاب) درێژتر دەبوو بارودۆخمان لەمەی ئێستا باشتر بوو، لەکاتی ئێستادا ئەرکی هەر تاکێکی هۆشیار ئەوەیە، تا ئەوپەڕی توان هەوڵبدات ئینقلاب لە ڕێڕەوی خۆی دەر نەچێت، بەڵام بەداخەوە کاری(نادروستی) هەندێك لە ڕۆحانییەکان بووە هۆی دڵ ساردی بەشێك لە ڕۆشنبیرەکان و لەدەستدانی کارەکەیان. نە گەیشتن بەئەنجامی ڕاستەقینەی ئینقلاب یەکسانە بەپێشێل کردنی خوێنی هەزاران شەهید، هەروەها ئەو کلاوڕۆژنەی ئومێدی خەڵکی بێ بەشی(جیهانی سێیەم)، کە بۆ ئینقلابی ئیسلامی هەیانە دادەخرێت، ئەمەش ڕووخانی مەکتەبەو خەتاکەی لە ئیسلامەوە نییە، بەڵکو لەلایەن موسوڵمانانەوەیە، هەر ئێستا ڕۆشنبیرانێك هەن صەلاحەتیان لەمانەی ئێستا چەندجار زۆر ترە، هەر بۆیە دەبێت بۆ ئەو خەڵکەی دووچاری ڕەنج

و زامگەلێکی زۆر بوون بکرێت و هۆی ئەم کێشانە بخرێتە ڕوو، هەوڵبدەن ئەم کێشانە چارەسەر بکرێت، بەجیابوونەوەو گۆشەگیری هیچ کێشەیەك چارەسەر ناکرێت، هەربۆیە جگە لەم کارە دۆڕان مسۆگەرە.

پ/ دەڵێن گەورەترین زەمینە بۆ ئەم کەم و کوڕیانە ناشارەزای خەڵك بووە، کەپێش ئینقلاب و دوای ئینقلاب وجودی هەبووە. کۆمەڵێك لەپشت پەردەوە بوون و هەن، زۆر بابەتی(ضد ئینقلاب)ی دەپارێزن و بۆ وروژاندنی خەڵك لە زۆر بابەت سود وەردەگرن، بەتایبەت لەو ڕووەوە کەدەڵێن حوکومەت ئیسلامی نییەو یاساکان بە هەڵبژاردن دانەنراون، بەمشێوەیە ئەم کارەساتەی کوردستانیان نایەوە، ئەمە تەنها بۆ کوردستان نییە، بەڵکو بۆ بارودۆخی تارانیش کاریگەر هەیە.

پ/ ئایا بەبڕوای ئێوە هۆکارکانی ئیمپریالیزم لە کارەساتی کوردستاندا بەژدار بووە؟

و/ بەدڵنیاییەوە بەوشێوەیەی ئینقلاب، واتە مەرگی ئیمپریالیزم و خاوەن هێزە گەورەکان کەئیمتیازاتێکی زۆریان لە دەستداوە، بەبێ دەنگ دانانیشن و هەموو ڕۆژێك بۆ هەڵخەڵەتاندنی خەڵك لەکەسایەتی جۆراوجۆر سود وەردەگرن، خەڵکی بەرەو ڕێڕەوی(ضد ئینقلاب) ئاراستە دەکەن .

پ/ هەڵوێستی ئێوە بەرامبەر حیزبی دیموکرات چییە؟

و/ هەڵوێستی من لە ساڵانی پێشەوە، تەنانەت پێش ساڵی(١٣٤٢) ڕوون بووە، هەموو هەوڵێکی من بۆ ژیانەوەی ئیسلامی ڕاستەقینە بووە لەناو ئێران و تەنانەت لە دەرەوەیشی. بەئەندازەی هێزی خۆم تێکۆشاوم، ئەو کاتانەی کەئینقلاب گەیشتبوویە لوتکە ڕژێمی پێشوو هەوڵی دروستکردنی شەڕی ناوخۆی دەدا، ئێمە هەمیشە هەوڵماندەدا خەڵکی ئاگادار بکەینەوە کە بەڕژێمی پێشوو فریو نەخۆن،و

هۆشیارمان دەکردنەوە کەلە حوکومەتی ئیسلامیدا جیاوازی چینایەتی هیچ مانایکی نییە، ئێستاش کاری ئێمە هەر ئەوەیە، کەبۆچوونەکانی مەکتەبی ئیسلامی بەتەواوەتی پەیڕەو بکەین، بەلاّم بەداخەوە ڕێڕەوی کارەکان بەشێوەیەکن نەك هەر لەڕووی ئیشەکەوە، بەڵکو لە ڕووی شێوەی ئیشکردنەوە بە جۆرێکە خەڵك بەرەو نائومێدی دەبات، مەگەر خەڵك چەندەهاجار نەیانبیستووە لە(ئیمام) کە ئەوکەسانێکی بەنەعلەت کردووە لەنێوان مەزهەبەکاندا جیاوازی دروستدەکەن؟ باشە ئێمە چۆن(اصلی دوانزە) کەلە نێوان(شیعەو سونن)ی جیاوازی دروستکردووە بۆ خەڵکی ڕوون بکەینەوە؟ کاردانەوەی خەڵك چۆن دەبێت، جگە لە نائومێدی؟ ئالێرەدا ووتەکانمان لەگەڵ کارکانماندا پێچەوانە دەبنەوەو هاوڕێك نین!! من خۆم تا ئەوەی بتوانم هەوڵ دەدەم کۆمەڵ ئاراستە بکەم، ئێستا کارەکان کەمێك ئیسلامی نین، بەلاّم دەبێت هەر هەوڵبدرێت تا کەم و کوڕییەکان لابرێت.

پ/ بەڕای ئێوە سەرکردەکای حیزبی دیموکرت چ جۆرە کەسانێکن؟

و/ چەندەهاجار بیستووتانە، گروپە چەپەکان تەنانەت(ساواکیەکان) گەورەترین ڕۆڵ لە ناوچەکەدا دەبینن. حیزبی دیموکرات جۆرێك لە پەیوەندی لە نێوان کارەکانی ئیمپریالیزمدا دروستکردووە، ئەمە لەلایەن منەوە زۆر ئاشکرایە، هەر کارێك ئەنجام بدرێت و بخرێتە پاڵ دیموکرات هەڵەیە. بەڕوونی دەیبینین کە پێچەوانەی ئەمەیە، ڕۆڵی حیزبی دیموکرت لەبەرامبەر(چریکە فیداییەکان) زۆر بچوکە، کاتێك شەیتانی وەك(اویسی) و (پالیزبان)هەن کە هۆکاری ئیفلیج بوونی حیزبی دیموکرات بوون، ڕاستی لەوەدایە لەکاتی بڕیاردانـدا ئەو گروپانە کە ناویان هەمیشە کاریگەرییان هەیە، بەلاّم بەهۆی بوونی بڕیاری سەرکردەکانەوە هەمیشە ئاراستەی ڕووداوەکان بە جۆرێك بووە کەحیزبی دیموکرات خاوەنی هەموو کارەکان بووە.

پ/بەبڕوای ئێوە لەئەندامانی سەركردایەتی حیزبی دیموكراتدا ڕاستگۆ هەیە؟

و/ نەخێر، ئەوان لە بنەماكان لایانداوە، ئەم حیزبە لەسەردەمی(ڕەزا شا)وە لە تێكۆشاندا بوون، بەلاَم لە ڕووی بنەماوە هەمیشە لایانداوە، هەرچەندە لەنێوانیاندا هەندێك كەسی مەزهەبی هەیە. لەناو حیزبی دیموكراتدا دوو خیانەت هەیە:

یەكەم: دیموكراتیان كردووە بە(ماركسی) تەواو.

دووەم: لەگەڵ هەموو گروپە ئیسلامیەكاندا(لەهەموو جۆرێك) هاوكاری دەكەن. خەڵك سەبارەت بەم بابەتە بێئاگان، بەلاَم ئێمە تا شوێنێك بتوانین بۆ بەئاگابوونی خەڵك لەم مەسەلانا هەوڵ دەدەین.

پ/ بەبۆچوونی ئێوە چی بكرێت بۆ ڕێگری لەو ڕوداوانەی لەكوردستان ڕوو دەدەن؟

و/بەبۆچوونی من هێزی ئاسایش، بەداخەوە نابەرپرسیارێتی ترین هێزن. لەكوردستان هێزی ئاسایش بوونی هەیە، بەلاَم هەروەك لەناو خەڵكدا بلاَوە سوپا دژی خەڵكە، یەكەم هێزی سیاسی(سوپا، هێزی ابادی و بازی سازی و هێزی چاودێر)ییە بۆ ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ(ضد ئینقلابی)ەكاندا، بەلاَم ئێستا هێزی ئاسایش لە دیدگای خەڵكدا هێزێكی بێگانەیەو هیچ پشتیوانییەكی سیاسی نییە. ئامانج لەوتەی بەناوبانگی (هاوژیانی ئاشتیانەو ئیمپریالیزمی شەرق و غەرب) تالاَنكردنی جیهان و پەكخستنی ئیرادەی میلەت.

چاوپێکەوتنێك لەگەڵ عەللامە ئەحمەد مفتی زادە

پەیامنێری کۆماری ئیسلامی: دوێنێ عەلامە ئەحمەد مفتی زادە لە چاوپێکەوتنێکی تایبەتدا لەگەڵ پەیامنێری ئێمە لەسنە کەوتەگفتوگۆ.

دەقی چاوپێکەوتنەکە بەم شێوەیە بوو:

پرسیار/ ئایا ئەو ڕوداوانەی کە ئێستا لە کوردستاندا ڕوئەدات بەهۆی چ حاڵەتێکەوەیە، و چ کەسانێك زیاتر لە هەموو لایەك لە دروستکردنی ئەم کێشەیەدا بەشدارن؟

وەلام/ لەوەلامی ئەم پرسیارەدا بەبێ تاوتوێکردن و خوێندنەوەی وردی تایبەتمەندییەکانی شۆڕشی ئیسلامی ئێران وەلامەکەی کەموکورت دەبێت، لەم سەدەیەی کۆتاییدا چەندین شۆڕشی گەورەو بچوك لە خاڵە جیاوازەکانی دنیا سەریان هەڵداوە، تایبەتمەندییەك کە لەهەموو ئەم شۆڕشانەدا بەشێوەیەکی هاوبەش هەیە تایبەتمەندی پشت بەستنە بە هێزی جیهانی ڕۆژئاوا و دووەمیان (ئیمپریالیسمی ڕۆژهەلات)، ئەم دوو دەسەڵاتە کە پەیڕەوی دەقی (پێکەوە ژیانی ئاشتیانە) دەکەن کە مەفهومی ئەمە جگە لە ڕێکەوتنی هەردوولا بۆ تالانکردنی جیهان و لەناوبردنی ئیرادەی میللەتان هیچی تر نییە، لە هەرشوێنێك کە هێزەکانی ناوخۆی یان میللەتان لە ڕابەری حوکمەتدا هەڵدەستنەوە بەشێوەیەکی ئاسایی بە درێژای بەرەنگاربونەوەکانیان ناچاربوون بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ پشتیان پێببەستن و ئاساییە کە ڕێگای بزوتنەوەی شۆڕش گێڕی بەهۆی یەکێك لەم دوولایەنە ئایندەی شۆڕشەکە خراپ دەکات، واتە کاتێك

بزوتنەوەیەكی شۆڕشگێڕی بەیارمەتی یەكێك لەم دوو هێزە سەردەكەوێت لە ئایندەشدا هەر پشت بەو هێزە دەبەستێت، ئەوەی كەلە شۆڕشی ئیسلامی ئێراندا بۆ یەكەم جار لە مێژوودا بینراوە ئەم مەسەلەیە جیایی دەكاتەوە لە شۆڕشەكانی تر، ئەم شۆڕشە كەمترین یارمەتی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆی وەرنەگرتوە، دەستپێكردنی بزوتنەوەكە لە بەهاری (١٣٤٣) سەریهەڵدا بەدرێژایی (١٥) ساڵ كە هەندێ جار زۆر بەتوندی دەردەكەوت هەندێ جاریش دەنگی نەدەدما.

لەساڵی(١٣٥٧) بزوتنەوەی شۆڕشی گەیشتە لوتكە و لە ماوەی كەمتر لەیەك ساڵدا تەواوی هێزەكان و چینە جیاوازەكانی كۆمەڵگای لەدەوری خۆی كۆكردەوە تا گەیشتن بە سەركەوتن، ئەم بزوتنەوەیە بۆ دابین كردنی بچوكترین پێدویستی لە هیچ هێزێكی بێگانە یارمەتی وەرنەگرتووە، هەرچیەك كە هەبووەتەنیا ئیمان ئیرادەی میللەت خۆی بووە، ئەم تایبەتمەندیە كەلەم بزوتنەوە شۆڕشگێڕیەدا بەشێوەیەكی جیاواز دەركەوتوە، بۆنەوەی لە دەستی داگیركەرانی جیهان دووربێت لەبەرئەوە ترسو ڕقیان لەم بزوتنەوەیە دەبێتەوە.

ڕاستی ئەوەیە، ئەگەر بزوتنەوەی شۆڕشگێڕی ئێران هەروەك سەرجەم شۆڕشەكانی تر لەماوەی خەبات كردنیدا پشت بەیەكێك لەم دوو هێزە دەبەستێت، دوای سەركەوتنیشیان ئەو هێزە لەپاڵ بزوتنەوەكەدا دەمێنێتەوە پشتیوانی لێدەكەن، بەلأم سەربەخۆی ئێران لە شۆڕشكردندا و پشت نەبەستن بەهیچ لایەنێك وای كردووە كە هەردوو هێزەكە لە تایبەتمەندیەكانی ئەم بزوتنەوەیە بكۆڵنەوە، لەلایەكی ترەوە ئێران كەلە ڕوی سیاسی و ئابوریەوە ناوچەیەكی زۆر هەستیارو پڕ ئەهمیەتە كە ئەمە زۆر گرنگ بوو بۆ هەردولا، دوای ساڵها گفتوگۆی سیاسی ئەم دوو هێزە دنیا خۆرانە توانی بویان بگەنە هاوسەنگیەك لەبارەی ئەم ناوچەیەوە،

واتە ئەمە ئەوە دەگەیەنێت کە ئەم دوو هێزە سامانی ئەم ولاٌتەیان لە نێوان خۆیاندا دابەشکرد بوو و لەڕوی ستراتیژیشەوە بتوانن ئیمتیازاتەکان و زەرەرەکانی هەردوو سیاسەتەکە لە ناوچەکەدا کۆنترۆلٌبکەن، بەم بوونی پێشینە ئاسابیە کە هەر بزوتنەوەیەك لە ئێران دژی ئەم ڕێککەوتنە سەرهەلٌبدا بۆ دوو هێزە دنیا خۆرەکە گران کۆتایی پێدیٌ و بینیمان کە بزوتنەوەی ئینقیلاب تا کاتێك کە گەیشتە لوتکەی دەسەلاٌتی خۆی ڕژێمی تەفروتونا کرد تەنها یەك جاریش لە کەنالٌێکی ڕاگەیاندنی ئەمریکا و سۆڤیەت و هەتا هێزە نویٌ کانی ناو جیهان داگیرکەران ناوی ئەم شەڕەیان نەبرد، لەڕاستیدا نەتەنها ئێران بوو بووە هۆی خالٌی پێگەیشتنی هەردوولا یان پێدانەوەی مافی هەردوولا بۆ گەیشتنە ڕێککەوتنێك، بەلٌکو بەهۆی هیمەت و فەزل و بەخشینی بیٌ حەق و حساب هێزی بەکریٌ گیراو و ڕامکراو، مەیدانی چاوچنۆکیش بۆ ئەم تازە پێگەیشتوانەش کرایەوە، ئاساییەکە لەناوچونی ئەم ڕژێمە دەبێتە هۆی نیگەرانی قولٌی هێزە داگیرکەرەکان، بەلاٌم بەهەرحالٌ ئەم شۆڕشە شۆڕشێکی جیاواز بوو، چونکە پشتی بەهێزی ئیمان و ئیرادەی میللەت بەستبوو، سەرەڕای هەموو ئەو پێوەرانەی کە هەبوو بۆ هەلٌسەنگاندنی بزوتنەوە شۆڕشگێڕیەکان گەیشتە سەرکەوتن و دەبێت پێشهاتی ئەوە بکەین کە دوای سەرکەوتنیش کە ئەم هێزە ئیمپریالیستانە ئەوپەڕی ئیمکانات و دەسەلاٌتی خۆیان بۆ دروستکردنی ڕێگری لەبەردەم ئینقلابدا دەخەنە کار، لە ڕاستیدا هێزە داگیرکەرەکان زوو تێگەیشتون کە ناتوانن بە ڕوبەڕوبونەوەی ڕاشکاو ڕوبەڕو کارێك ئەنجامبدەن لەبەرئەوە لەگەلٌ تەواوی ئێراندا ڕوبەڕو دەبنەوە، بەم پێیە تەنیا ڕێگایەك کە بۆ ئەم هێزانە دەمێنێتەوە ئەوە بوو کە لەڕێگەی پیلانو دەسیسەکردنی ڕێگای پێشکەوتن بەرەو ئامانجە کۆتاییەکان دابخەن و بتوانن

ڕووداوەكـەی سـاڵی (١٣٣٢) دووبارەبكەنـەوە، بـەو لەیەكچـونەی كـە هێـزە داگیركەركان لە بارودۆخی سیاسی و ئابوری و جوگرافیـای ئێـران هـەیان بـوو دوای تاوتوێكردنی زانیارییەكان و بارودۆخە جۆراوجۆرەكانی سـتراتیژی خۆیـان لـە چـوار هێڵدا دژی شۆڕشدا جێگیركرد، ئەم چـوار هێڵـە كەگـەمارۆی شۆڕشـیان دابـوو بـەم شێوەیە نەخشەی بۆ دانرابوو كە سەرەتای دەستپێكردنی بزوتنەوەی دژە شۆڕش لـە كوردستانەوە بەرەو خوزستان دەسـت پێبكـات، هێڵـی دووەم لـە كوردسـتانەوە بـۆ بیابانی توركمان(تورکمه صحرا)، هێڵی سێیەم لە بیابانی توركمانەوە بۆ سیستان و بەلوجستان، هێڵی چوارەم لەسیستان و بەلوجسـتانەوە بـۆ خوزسـتان، بـەم شـێوەیە دەیتوانی بزوتنەوەكە لە هەموو لایەكەوە گەمارۆبدات و ڕێگـای پێشـڕەوی شـۆڕش بەرەو ئامانجەكانی ئاینـدەی شـۆڕش دابخـات، هۆكـاری وەرگرتنـی ئـەم سـتراتیژییە پەككەوتوە هەمان بارودۆخی سیاسی و جوگرافیە. دەزانن كـە كوردسـتان سـەدەها (كیلۆمەتر) لەگەڵ عێراق و توركیادا سنوری هەیـە، هـەروەها عێـراق و توركیـاش خۆیان كێشەی كوردیان هەیـە و بەنیسـبەت بەرژەونـدی كـوردەوە هەسـتیارییەكی فراوانیـان هەیـە، و عێـراق و توركیـاش مەیـدانێكی گـەورەی هاتنـە نـاوەوەی ئیمپریالیستن، زیاد لەمانـەش ئاسـاییەكە لـە هـەر شـوێنێكدا سـتەم زیـاتر بێـت، جولانـەوەش ئەگـەری زیـاترە، خـەڵكی كوردسـتان لـەدەورانی شاهەنشـاە سـتەمی زۆریـان قبـوڵكردووە، هـەم لـەڕوی مەزهـەبی و هـەرم لـەڕوی میللیـو ئـابوری و فەرهەنگیشەوە...، یەكێك لە زوڵمە گەورەكان بێ بەش كردنی میللەتی كوردە لـە كەمترین خوێنـدەواری و وەرگرتنـی زانیـاری، بەشـێوەیەك دەتـوانین بڵـێین نزیكـەی (٩٠٪)ی خـەڵك لــە خوێندنــەوەو نوســین بێبەشــن، ئــەم هۆكــارەش لــەپاڵ مەحرومیەتیەكانی تر و ستەمەكانی تـر بەشـێوەیەكی ئاسـایی ئـەو كاریگەرییـەی

دەبێ كە ئەم خەڵكە زۆر زوو هەڵبخەڵەتێن بە دەسیسە و پیلانەكان، ئەم بارودۆخە زۆر گونجاو بوو لەگەڵ ئەو حساباتەی كەكۆمەڵەی زەردی شۆڕش كردبوویان، خاڵێكی باشیان هەڵبژرارد بوو بۆ دەستپێكردن، و هۆكاری ئەوەی كە هێڵی یەكەمیان لە كوردستانەوە بۆ خوزستانیان دانابوو بەهۆی ئەو بارودۆخ و سنورەبوو كە لەناوچەكەدا بونی هەیە، بینەری ئەو ستراتیژیە ئیمپرالیستیە داواكاری زۆر زیاتریان هەبوو، لە ڕاگەیەندراوەكان و چاپەمەنییەكان و لە پێكدادانەكانی گروپەكانی دژی ئیسلام لەماوەی (٦) مانگدا و هەتا زیاتر بیستومانە و خوێندومانەتەوە. لەچاپەمەنییەكاندا بینیومانە بۆ نمونە فلاَن ڕێكخراو یان گروپی ماركسیتی وتویەتی دەبێت كوردستان بە مافە میللی و سیاسی فەرهەنگیو كۆمەلاَیەتی خۆی بگات، ناساییە فلاَن گروپی ماركسیتی هیچ بنەمایەكی بۆ ئەم كێشانە نییە، تەنها خاڵێك كەهەیە ئەوەیە زۆرێك لە خەڵكی كورد لەم گروپانەیان بیستوەو منیش هەروەها بیستومە كە ڕۆژی ١٤/ئیسفەند كەلە(ئەحمەد ئاباد) بوین كەسێك لە(فیدایانی خەلق) كە جلەكەی منی بینی و زانی كوردم بەگەرمی پێشوازی لێكردم و بەڕاشكاوی وتی" هەموو ئومێدێكی ئێمە لە كوردستان ئێوەن، هەموو چاوەڕوانییەكانی ئێمە لەسەر زەمینی ئێوەیە كە خزمەتی ئەم سەرزەمینە بكەن،و یارمەتی ئەم خەڵكە بدەن نەك بێن لێرە ئەركە گلاَوەكانی خۆیان پیادە بكەن، بزوتنەوەی دژی شۆڕش دەستپێبكەن هەرچەندە بە نابودی خەڵكی ئەم سەرزەمینە تەواو بێت لەماوەی ئەم (٦)مانگەدا ئێمە دەبینین كە هەموو ئەو هێزە دژە ئیسلامانە چۆن پێكەوە بوون بەیەك، تەنها ئەم گروپانە نییە، بە زاهیری گروپی(ئایدۆلۆژین)، بەلكو ئەم گروپانە لەگەڵ خراپترین هەلگەڕاوەكان و بەكێگیراوەكان یەكیان گرتووە، دەزانین لەكاتی بڕیاردانەدا لەزۆرێك لەم گروپانە

لەگەڵ خراپترین کەسانی ساواکدان، ڕاگەیاندراوە لەڕووداوەکانی سنەو مەریوان لە هەموو شوێنێك لە پاڵ ئەم گروپانەدا کە بەزاهری ئایدۆلۆژیك کەسانێك لەبە کرێگیراوان و ناسراوەکانی ڕژێمی پێشوو لە کارمەندانی ساواك –سەرمایەداران- زەوی داگیرکەران- قاچاخچیەکان چالاکیان هەبووە، وەبە ڕاستی ئەو دروشمانەی گروپی(مارکسیست)ەکان بەرزیان کردوەتەوە تێیدا سەرکەوتوبون، ئەڵبەتە تەنها لە دوو قۆناغیدا یەکگرتن و شەڕکردن، دەستی یەکگرتنیان خستە ناو دەستی تەواوی هێزە بەکرێگیراوەکان و زدی میللەت شەڕیان دژی شۆڕشی ئیسلامی ئێران و دژی تەواوی میللەتی ئێران و بەتایبەتی کورد دەستپێکرد، بەلاّم دڵنیاین ئەگەر میللەت بەهۆشیاری بکەونە دوای شۆڕش، ئەوا ئەو ئەنجامەی کە دەگەڕێتەوە بۆ ئەم یەکگرتنە شەیتانییە شتێك نییە جگە لەنابودی، بە هەرحاڵ ئەو ڕاستیەی لە کوردستاندا تێدەپەڕی ئەم یەکگرتنە هەموو هێزەکانی دژی ئیسلامە نەك لە خەڵکی کورد، بەڵکو لە تەواوی ناوچەکانی ئێران و هەتا لە دەرەوەی ئێرانیش ئەو پەڕی ئیمکاناتیان هەیە بۆیان دابین دەکرێت لەلایەن هێزە داگیرکەرەکانەوە، ئەو هەواڵەتان بیستوە لەنێوان گیراوەکانی ئەم ماوەیەدا کەسانێك هەبوون بەجل و بەرگی کوردییەوە، بەلاّم لە ئەسڵدا فارس، عەرەب، تورك، بلوج ونەژادی تر بوون و یان هەتا عێراقی و میسری، یان هەواڵتان هەیە کە(٤)جاسوسی ئیسرائیلی گیراون، هەروەها سەرهەنگێکی بیانیش، بەم پێیە زۆر جێگای داخە ئەم مەسەلە مایەی نەنگە (دەدەنە پاڵ مەسەلەی کورد) لە کاتێکدا ئەم میللەتە لە ڕابردوودا هەمیشە ژێردەستەو ستەم دیدە بووە، دووبارە هێزەکانی دژی شۆڕش ئەم سەرزەمینەیان کردوە بە ناوچەی تاودانی خۆیان و زۆرن ئەو کەسانەی کە هەڵخەڵەتاون قسەکانی دوژمن کاری تێکردون و بەڕاستی و دڵسۆزی لەبەرامبەر

شۆڕشدا وەستاون بەخەیاڵی ئەوەی ڕەوبەڕووی دوژمن دەبنەوە، هەروەها كەسانێك بە دەسیسەی ئەم هێزە بەكرێ گیراوانە گیانی خۆیان لەدەستداوە، لەگەڵ ئەم هەموو ناخۆشیە كە ئەم میللەتە مەحرومە تا ئێستا چەشتویەتی و لەگەڵ ئەوەی سەرزەمینەكەیان مەیدانی تاودانی دوژمنانی میللەت بووە، بەو ڕونكردنەوەی لەسەرەوە دراوە. تێدەگەین ئەندامان یان كەسانێك زۆر ڕۆڵیان نەبینیوە، بەڵكو گروپەكان بوون كەبەیەكگرتنی خۆیان كاری جەنگاوەریان دژی ئینقیلابی ئیسلامی دەستپێكردووە، ئەگەر كەسانێك زیاتر ناوی ئەوان بەرچاودەكەوێت تەنها بۆ داپۆشینی دەسیسەكانە، هەتا كەسانێك نەك ئەندامێكی كەدەبینن حزبی دیموكراتی كوردستان ناوی دەبرێت بۆ ئەوەی كەبەم هۆیەوە قیافەی حزبی تودە، پێشمەرگەكانی فیدائی خەلق كۆمەڵەی بەرگریكردن لە ئازادی و شۆڕش و تەواوی گروپەكانی تر بە پەنهانی بێنێتەوە، ئەم نیشانەی(حماقت)ی سەرانی حزبی دیموكراتە، ئەگەرچی خۆی خیانەتەكان دەستیان هەیە، بەلآم قبوڵیان كردووە هەموو خیانەتەكان لەلایەن ئەمانەوە بووەو ئامانج لەم كارەشیان(هێزی یەكگرتوو) دژی شۆڕشە ئەوەیە كەخۆیان واپیشانبدەن شەڕی نێوان میللەتی كورد و دەوڵەت لەبەر خاتری ئامانجی سیاسی میللەتی كوردە، بەم دەسیسە ڕوبەڕوی دەوڵەتی شۆڕش میللەتی ئێران ببنەوە، بەداخەوە سەرانی بەرپرس بەم تەڵە(فرۆفێل)یان نەزانیوە تەنها ناوی حیزبی دیموكراتی بەسەر زمانەوەیە.

پرسیار/ چەند هەواڵێك ئیسپاتی ئەوە دەكەن تەداخولی دراوسێكانی باكوری ئێرانو ولآتی عێراق، و هەروەها هەندێك لە كوردانی توركیا لە ڕووداوەكانی كوردستانی ئێران دەستیان هەیە ڕای جەنابتان لەو بارەیەوە چیە؟

وەلام/ ئەوەی جێی گومان نییە، ئەوەیە کەتەنها هێزەکانی دژی شۆڕشی ئێران نییە. کێ لەڕوداوەکانی کوردستان دەستیا هەیە؟ چەکی یەکێتی و پارەی ولاتانی جیاواز کەلەنەفەرەکان وەردەگیرێن بەلگەیە لەسەر تەداخولکردنی ئەم هێزانەو هەروەها گرتنی جاسوسی بیانی.

پرسیار/ ئایا باوەرتان وایە کە دژە شۆڕشەکان ڕوبکەنە کاری پارتیزانی؟

وەلام/ ئەگەر دەولەت لەڕووی سیاسی و هەم لەڕووی نیزامیەوە لەگەل دژی شۆڕشەکان نەجەنگێت بێگومان گرفتاری ئەم ئاشوبە دەبێت.

پرسیار/ بەڕای ئێوە چارەسەری مەنتقی لەبەرامبەر ئەم روداوانە هەر ئەو ڕەفتارەیە کە دەولەت لەکاتی شۆڕش پیادەی دەکات؟

وەلام/ بەداخەوە نەخێر، ڕەفتارێك کە ئەم دەولەتە هەیەتی لەڕووی سیاسی و تەبلیغاتی تەقریبەن ڕێگەپێدراوە، سەرەتا ڕاستیەکان بەتەواوی پیشان نادرێت، هەروەها لەپیشاندانی ڕاستیەکان لە هۆکارێك سود وەردەگرێت کە خەلك هۆشیار بکەنەوە، کەخەلك زانیان ڕاستیەکان چۆنە زۆر زوو بێدار دەبنەوە و دووەمیش لە چاودێریکردنی هێزەکانی دژی شۆڕش جۆرێك ئاسانکاری هەیە کە کەمتر بۆ دەستگیرکردنی ئەوان هەول دەدەن، سێیەمینیش کاتێك کەسێك لەمانە دەستگیردەکرێت تێدەگەن کە کوردنین یان کوردن.

پرسیار/ پرسیارێك دێتە پێشەوە کە دەگونجێت لەگەل ئەم مەسەلانەدا پەیوەندی نەبێت، بەلام لێرەدا پێویستە بوترێت کەزۆریش بێ پەیوەندی نییە، ئەویش ئەوەیە چ هۆکارێك زیاتر لە هەموشتێك هۆکاربووە کە گەنجانی کوردستان ڕوو لەقوتابخانەکانی نامەزهەبی و مادی بکەن؟

وەلأم/ سەرەتا دەبێت ڕونكردنەوەیەك بدەم، كە سوپاس بۆ خوا بەو جۆرەش نییە، كەگەنجانی كوردستان دووچاری ئەم لادانە فیكرییە بوبنەوە، لەڕاستیدا چەند دەرسەدێكی گەنجان هەن گرفتاری ئەم لادانە بوون، بەلأم هەر دەنگوباس لەم بارەیەوە زیادبوو بەو شێوەیە ناسران كە هەن ئەم گروپە ماركسیستانە لە ڕاستیدا تەنها هۆكاری پێشرەوی خۆیان و پروپاگەندەو درۆ و خەڵەتاندن ئەناسان و نەكاری جدیو ڕاستو كەرۆشن فیكری و نەگەڕان و بانگكردنی خەڵكی بە پاكی، هۆكاری ئەوەی كە بۆچی زیاتر لەهەموو ناوچەكانی ئێران گەنجانی توشی ئەم ئەفكارە مادیو دژی ئەخلاقیە دەبنەوە، دەگەڕێتەوە بۆ ڕابردوو لە خاتردانەدا هەیە كە كوردستان چ زروفێكی هەبووە نزیكەی (١٪) خەڵك جاسوسی ڕژێمی ڕابردوو بوونو (٩٩٪) كە دەمایەوە بێلایەن بوون و ژێردەستەی ئەو (١٪) بوون، چونكە ڕژێمی ڕابردوو تەواوی دەسەلأت و پێداویستی و ئیمتیازاتەكانی خستبوە ژێردەستی ئەم (١٪) ئەوانی كەش جگە لە ژێردەستەی ئەمانە چارەیەكی كەیان نەبوو لە ناو ئەم(٩٩٪) یەدا مرۆڤی بەئیمانی زۆری تێدابوو هەتا زۆرینەشیان بەڕاستی ئیماندار بوون، هەروەها كەسانی خوێندەواریشی بەشێوەیەكی ڕێژەیی لەناویاندا بوو، بەلأم هەتا دەسەلأتی سەربەرزكردنەوەو هەتا ئازادانە بیركردنەوەیان لەبەرامبەر دەسەلأتی ئەم (١٪) و دەسەلأتی ڕژێمدا نەبوو. لەیادتان هەیە كەساڵەها(مەلاكان) یان (پیاوانی ئاینی) بەڕاگەیاندنە جۆراوجۆرەكانیان ئێمەیان خستبووە ژێر ڕكێفی خۆیان كە هەتا گەنجانی خوێندكاریش نیگەران بوون لەوەی هاتوچۆیان هەبێت، چونكە وتەی مەلاكان ئەم قسەی بەهەموو كۆمەڵگا قبوڵ كردبوو، كە فلأنی مورتەدە(هەڵگەڕاوە)، دووڕوە، كافرە و شتی لەم بابەتانە، هەتا ئەو گەنجانەی كەلەم ساڵانەی ڕابردودا لەگەڵ من ئاشنا بوون لەخێزانەكانیان ڕقیان

هەڵگرتبوو لەلایەن خێزانەکانیانەوە تورەکرابوون و بەگشتی هێزە جۆراوجۆرەکانی دژی شۆڕشی ڕژێمی پێشوو سەرەڕای ڕاگەیاندنە خراپەکانیان دژی پیاوانی ئاینی کوردستان کەنەمان توانی بەهەموو گەنجانی کۆمەڵگا خۆمان بەئیسلامێکی شۆڕش گێڕ بناسێنین، ئاسایە کەگەنجی دەرس خوێن کاتێك ئیسلامی ڕاستی ناناسێت دەبێت لەو ئیسلامەی کە مەلاکان دەیبەستنەوە بە دەزگایەکی تایبەت ڕقی لێبێتەوە.

پرسیار/ ئیمام خومەینی چەندجار ڕایان گەیاندووە لەنێوان مەزهەبە ئیسلامییەکاندا هیچ جیاوازییەك نییە، و هەتا وتویەتی هەر کەسێك پێچەوانەی ئەمە ڕابگەیەنێت دوژمنی ئیسلام و ئێرانە. بەپێی وتەکانی ئیمامی خومەینی ئایا قانونی ئەساسی ئایندەی ئێران لەسەر ئیمتیازاتەکان و بەش بەش کردنەکان هێڵی هەڵوەشاندنەوە دەکێشێت؟

وەڵام/ بەداخەوە پیاوانی ئاینی دنیای شیعە گرفتاری دەردێکن، کەپیاوانی ئاینی کوردستانیش توشی بوون. لە بەرامبەری بەرەی شۆڕشی ئیسلامی ئیمامی خومەینی بەرەی نا ئینقلابی و هەڵگەڕاوەکانیش هەن، وەڵامی ئەم پرسیارە پەیوەندی بەوەوە هەیە، بەگشتی ئەم هێزە کۆبووەوانە لە مەجلیسی(خبرگان) تاچ ئەندازەیەك شەهامەتی ئەوەیان تێدابێت لەزیندوکردنەوەی ئیسلامی ڕاستەقینەو کێشانی خەت بەسەر جودابونەوەدا سەربکەوێت.

دەقی بەلاغی كۆتایی شورای مەركەزیی سوننەت(شمس)*

یەكەم: بەپێی ناوەڕۆكی ناوخۆی كاتی (شورای ناوخۆی سوننەت-شمس)، یەكەم كاری بریتییە لە هەوڵدان بۆ زیندوكردنەوەی ئومەتی یەكگرتووی ئیسلامی، و وەلانانی دیمەن و دیاردەكانی دووبەرەكی لەنێوان ئەم ئومەتەدا.

دووەم: هەوڵدان بۆ یەكریزكردنەوەی ئەهلی سوننەتی ئێران بەرەو یەكبوونی ئیسلامی.

سێیەم: پێكهێنانی شوراگەلی سەر بەشورای مەركەزی سوننەت لەشارو ناوچە سوننی نشینەكاندا، لەكەسانی مەرجدار، تاببنە ئەڵقەی پەیوەندی نێوان خەڵكی و شورای مەركەز.

چوارەم: هەوڵدانی بەردەوام و سەرەمڕ بۆ هەڵگرتنی ستەمی مەزهەبیو نەتەوایەتیو چینایەتی لە سەرانسەری ئێراندا لەسەر ئەهلی سەننەت، بەهۆی چاكسازی لە بینەما جۆراوجۆرەكانی یاسای بنەڕەتیدا، بەتایبەت بنەمای دوانزەهەم.

---

*) عەبدولا عەبدول عەزیز عەبدی: ژیاننامەی زانای گەورەی كوردستان مامۆستا ناصری سوبحانی، چاپی یەكەم، ل٩٤-٩٥

پێنجەم: کۆششکردن بۆ دامەزراندنی مەرکەزێك لەتاران- وەك مزگەوتێك- بۆ کۆبوونەوەو ڕێکخستنی بۆنەکان و خزمەتە ئاینییەکان، وەك نوێژی هەینیو جەماعەت و وتارخوێندن.

شەشەم: هەوڵدان بۆ دامەزراندن و بەهێزکردنی قوتابخانە ئاینییەکان لە تەواوی ناچە سوننی نشینەکان، هەروەها کردنەوەی خولی کارگێڕی بۆ مامۆستایانی تەعلیمی ئاینی.

حەوتەم: پێکهێنانی دەستەو گروپی جۆراوجۆر، لە کەسانی بڕوادارو مەلتەزیم بەئاگایی و زانیاری گونجاوەوە، بەمەبەستی کاری تەبلیغات لەتەواوی ناوچەکانی ئەهلی سوننەتدا.

هەشتەم: ڕێکخستنی دەستەیەکی تایبەتی بەتوانا بۆ نوسینەوەی تەعلیماتی ئاینی قوتابخانەکانی ئەهلی سوننەت لەئێراندا.

نـــــۆیەم: هەوڵدان بۆ ڕێکخستنی بلاوکراوەیەکی هەمیشەیی، کە ڕەنگدانەوەی داواو ئاواتەکانی کۆمەڵگای ئەهلی سوننەت بێت.

دەیـــــەم: هەنگاونان بۆ بەربەست دانان لەبەردەم سوکایەتی و جنێودان بە گەورەکانی ئیسلام،و گونجاندنی لە یاسایی بنەڕەتیدا.

یازدەهەم: هەوڵدان بۆ تایبەتكردنی چەند كاتژمێرێك لە شەو و ڕۆژدا، لەكاتی پەخشی ڕادیۆو تەلەفزیۆنی سەرانسەری و خۆجێیی، بۆ بەرنامەی تەبلیغاتی ئاینی ئەهلی سوننەت، لەژێر چاودێری ئەم شورایەدا.

دوازدەهەم: دامەزراندنی پێژنوێژانی هەینی و حاكم شەرعییەكانی تەواوی ناوچە سوننییەكان، دەبێ بەپێیی ڕای خەڵكی ناوچەكە، و پەسەندكردنی ئەم شورایە بێت.

سێزدەهەم: هەوڵدان بۆ كۆكۆدنەوە و خستنەگەڕی سامان و داهاتی موسوڵمانانی ئەهلی سوننەت، لەبواری وەبەرهێنان و خزمەتی ناوچەكانیان، بەمەبەستی بەرەو پێشبردنی ئامانجە ئیسلامییەكان.

چواردەهەم: هەوڵدان بۆ پەیوەندیكردن بەتەواوی موسوڵمانانی تری ئێران و جیهانەوە، بەمەبەستی تۆكمەكردنی بناغەی یەكبوون و برایەتی ئیسلامی، بەتایبەت سود وەرگرتن لە هاوكاری كەسانی ئاروزوومەند بەبەرنامەی كاری شورای مەركەزی سوننەت.

پازدەهەم: هەوڵدان بۆ ناردنی كەسانی بەتوانا بۆ ناوەند ئیسلامییە جیهانییەكان، بەمەبەستی وەرگرتن و فێربوونی زانست و زانیارییە ئیسلامییەكان.

شازدەهەم: بەپێی پێشنیارو پشتگیری تەواوی بەشدارانی ئەم كۆبوونەوەیە، بڕیارەكانی شورای مەركەزی سوننە، دەبێ لەژێر چاودێری و بە ڕەزامەندنی جەنابی زانای بەتوانا ئەحمەدی موفتی زادەو جەنابی مەولەوی عەبدولعەزیز(ڕەهبەرانی ئەهلی سوننەتی ئێران و دامەزرێنەرانی شورای مەركەزیی سوننەت)دا واژۆ بكرێن.

والسلام عليكم ورحمة الله

دەستەی بەڕێوەبردنی كۆبوونەوەی
(مراجع) و زانایانی ئەهلی سوننەتی ئێران

*****

بەشی چوارەم

پاشكۆی وێنەكان

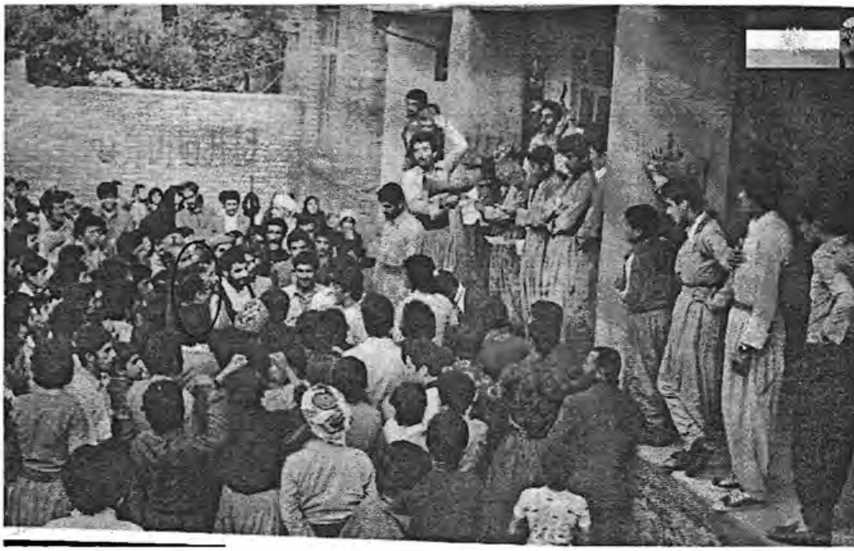

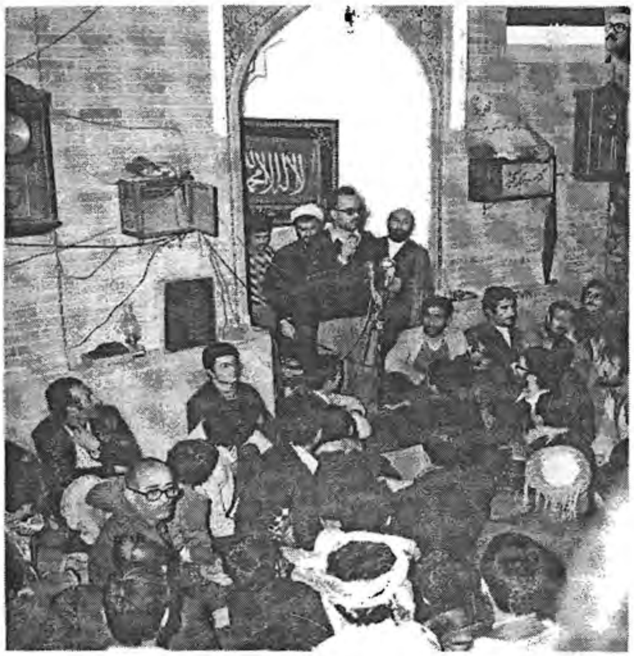

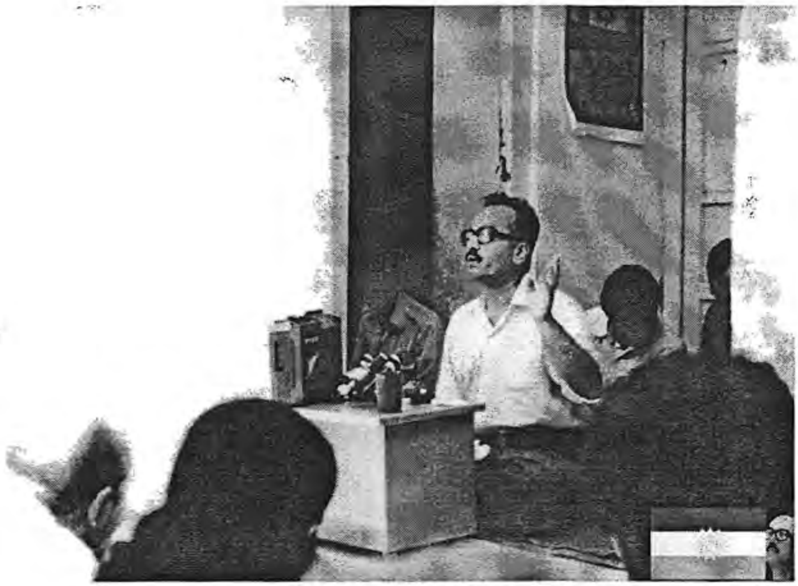

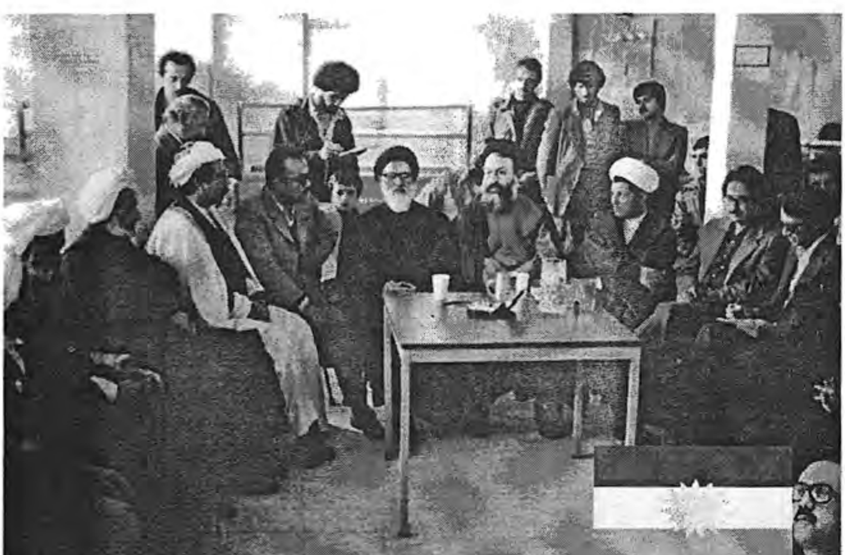

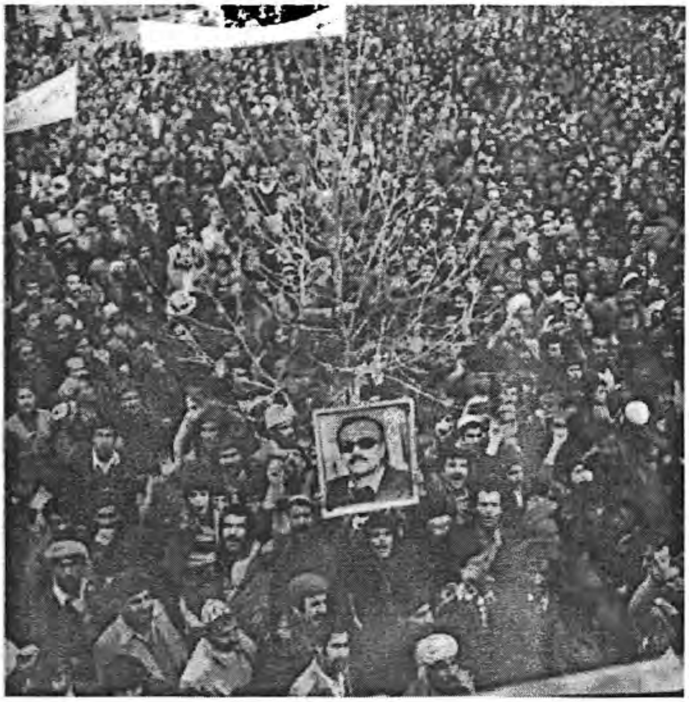

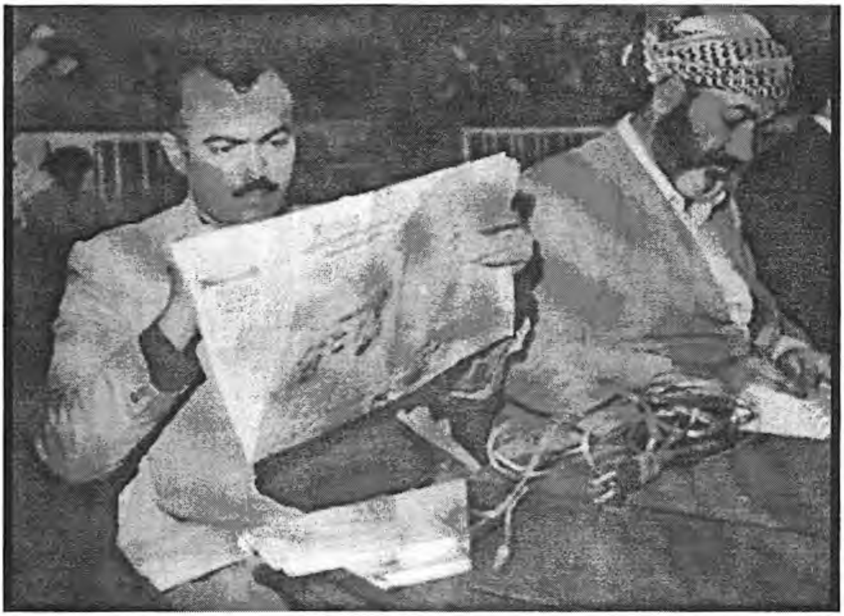

کاك ئەحمەد پێش زیندان

کاك ئەحمەد دوای زیندان

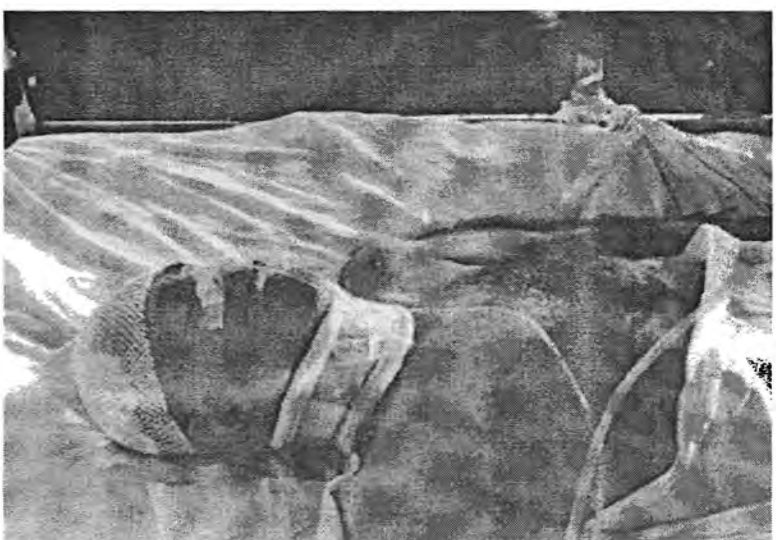

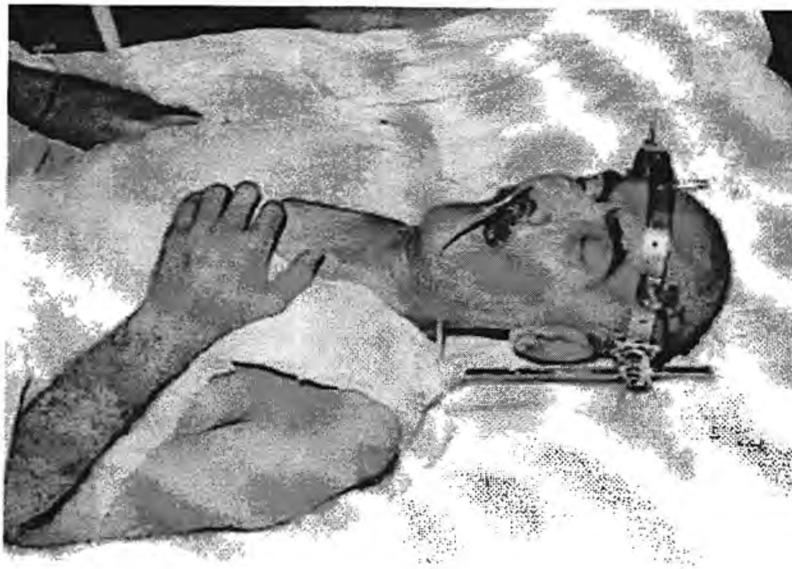

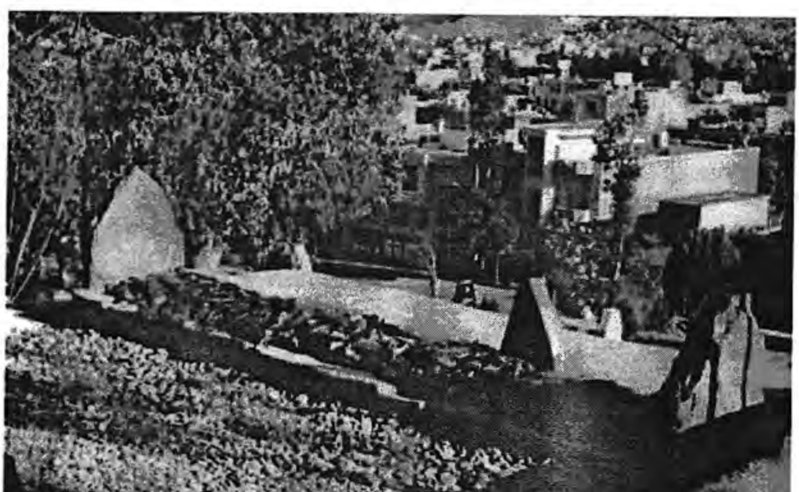
کاك ئەحمەدی موفتی زادە   کاك فاروقی فەرصاد

ئارامگای خوالێخۆشبوو سەرکردەی شەهید(کاك ئەحمەد)لە سنە

شەهید مامۆستا ناصری سوبحانی

ئەو سەرچاوانەی سودیان لێ وەرگیراوە:

* قورئانی پیرۆز.

١. ئەحمەدی موفتی زادە: دیوانی شیعری(دیاریێ بۆ یاران)، چاپی یەکەم، زستانی ١٣٨٦.
٢. ابن قیم الجوزی: ئاوێتەی دڵ((الفوائد))، و.فەرمان عەزیز نەجار، چاپی یەکەم، بەیروت، ٢٠٠٨.
٣. بارام صەفی زادە: ئیخوانەکانی ئێران گرەو لە دیموکراتو کۆمەڵەو ئەوانی تر دەبەنەوە؟! گۆڤاری(ئیسلام پۆست)، ژ.٧، ئایاری ٢٠٠٩.
٤. بهزادی خۆشحالی: علامە احمد موفتی زادەو کردستان،(روزهای کردستان بحرا٤).
٥. بورهان محمد ئەمین: کاك ئەحمەدی موفتی زادە(دڵسۆزی کوردو کوردستان)، گۆڤاری(پەیامی ڕاستی)، ژ.٧٩، بەهاری ٢٠٠٧.
٦. تەحسین حەمەغەریب: دواینەکان، چاپی یەکەم، ٢٠٠٧، چاپخانەی یاد، سلێمانی.
٧. دەزگای بەرهەم بۆ بلاوکردنەوەی بەهەمەکانی سوبحانی: شەهیدی ئازادی بیروڕا(مامۆستا ناصری سوبحانی)، کتێبی یەکەم، چاپی یەکەم، ٢٠٠٦.
٨. سیلینا بلیدوسکا، جوتاسان بلوتش: جەنگی هەواڵ گیری نێوان دەزگای هەواڵگیری ئەمەریکاو ڕوسیا(جەنگی ساردیCIA-KGB)، و.هێرش هەورامی، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، ٢٠٠٩، بەڕێوەبەرایەتی خانەی وەرگێڕان.

٩. شعبا نعلی لامعی: حیکایت های از زندگی دکتر علی شریعتی، چاپی پـنجم، ١٣٨٤، مرکز پخش، موئسەی گسترش، تهران.

١٠.چـاوپێکەوتن لەگـەڵ (مامۆسـتا بورهـانی حـاجی هـادی)، هـاوڕێی(مامۆسـتا ناصری سوبحانی)، ٢٠٠٩/١/١٠، کوردستان/عێراق، سلێمانی.

١١.چاوپێکەوتن لەگەڵ(کاك حەسەنی ئەمینی)، عضوی مکتب کردستان، مـانگی ٨ی ٢٠٠٨، ئێران، سنە.

١٢.چـاوپێکەوتن لەگـەڵ(مامۆسـتا بورهـانی ئـەمینی)، هـاوڕێی (کـاك ئەحمـەدی موفتی زادە)، مانگی ٢٠٠٩/٢، کوردستان/عێراق، سلێمانی.

١٣.چوپێکەوتن لەگەڵ (مامۆستا سیف الله)، هـاوڕێی نزیکـی (شـەهید مامۆسـتا ناصری سوبحانی)،٢٠٠٨/٨/٢٩، ئێران، جوانڕۆ.

١٤.گۆڤاری راه ما، بلاۆکـراوەی نـاوخۆی(مکتـب قـران کردسـتان)، ژمارەکـانی(١ تـــا١٠).

١٥.گۆڤاری لڤین: چاوپێکەتن لەگەڵ(سەلاحەدینی موهتەدی)، ژمارە، ٨٠.

١٦.عبدالله عبـدالعزیز عەبـدی: ژیاننامـەی زانـای گـەورەی کوردسـتان(مامۆسـتاا ناصری سوبحانی)، چاپی یەکەم، ٢٠٠٨.

١٧.کاك ئەحمەدی موفتی زادە: یەکبوونی ئیسلامی، و.یاسین حەمـەسـەعید، گۆڤـاری هەژان، ژ.١٧و١٨، ,٢٠٠٥

١٨. مامۆستا ناصری سوبحانی:تەفسیری سورەتی یونس، چاپی یەکەم، ٢٠٠٩.

١٩.مامۆستا ناصری سوبحانی: لادانەکانی بەشەریەتەو ژیانی موئمینامە. سەروەت عەبدولا، چاپی یەکەم، ٢٠١١، چاپخانەی سیما

٢٠.مامۆستا هـەژار: چێشـتی مجێور، نووسـیار، ماجد مـەرەدۆخ رۆحـانی، چـاپی سێیەم، ٢٠٠٩، بلاۆکراوەی کتێبی میهرگان.

کاسێتەکانی کاك ئەحمەدی موفتی زادە:

١.کاسێتی ژمارە (٧)،سخنرانی در مسجد(پیر محەمەد)(٨٠)،A.

٢. کاسێتی ژمارە(٦)، سخنرانی بۆکان، (٤٥)B.

٣. کاسێتی ژمارە(٦)، سخنرانی بۆکان، (٤٥)B

٤. کاسێتی ژ.(١٣)-(٢١٢)(چە زمانی با حکومتهای غیر ئسلامی جنگ ٥. مسلحانە لازم است)-A

٦. کاسێتی ژ.(٢).(١٧)، زبانی کوردی،B

٧. کاسێتی ژمارە(٧)،دربارە انقلاب فرهنگی،(٦٦)A

٨. کاسێتی ژمارو(٦)، حوکمەتی ئیسلامی، (٥٨)، A

٩. کاسێتی ژمارە(٢).درمورد چگونەگی حملە اعراب بە ایران.(١٩).A

١٠. کاسێتی ژمارە(٧)، وەزیفەی ئینسان لە مصیری تاریخەوە،(٧٢)B.

١١. کاسێتی ژمارە(١٧)،بحث وطن دۆستی و دلایل مانع کار سیاسی(ویدیو ١٠)،(٢٥٨)B.

١٢. کاسێتی ژمارە(١٧)،مراسم مولودو سخنرانی:نفی امتیازات و منع هر گونە لقب وامتیازی برا خود، (٢٥٤)A.

١٣. کاسێتی ژمارە(١٦)،دیداری عمومی،(٢٤٧)-٢،B.

١٤. کاسێتی ژمارە(١٣)، راگە زن و شوهر، زمان ازدواج، حزب سازی وجودای از مردم.(٢١٧).B.

پێگە ئینتەرنێتییەکان:

١. دەریا کاك ئەحمەد:

www.esmaeelyeh.blofa.com/post-١٠٠.aspx

٢.یوسف نداو: www.wikipedia.org

٣.جماعه الدعوه و الاصلاح فی ایران:www.wikipedia.org

٤.احمد منصور: شاهد علی العصر العلاقات الدولیه اخوان کما یرا یوسف نداو، الجزیره، حلقه الاول و الپانی ٢٠٠٨/٨

www.al-jeezira.net (google search)

٥. عیسا پژمان: من شۆڕشم هەڵگیرساند، خۆشم کوژاندمەوە. سامان حاجی کەریم، بەڵگەنامە، ٢٠١٠/٢/٥ پێگەی (www.kurdistanpost.net).

٦. لە پێگەی(ناجی کورد) سود وەرگیراوە بۆ دەستکەوتنی چەند دانەیەك لەوێنەکانی بەشی پاشکۆ.

تەنها بەناوی خوای گەورەوکاربەجێ

بۆ برەودان و خزمەتکردنی زیاتر بە ڕەوتی ڕۆشنبیری و هەست کردن بەو بۆشاییەی کە لە کتێبخانەی کوردیدا لە بواری ناساندنی گەورە پیاوان و بیریارانی مسوڵمانی کوردەوە هەیە, بیرمان لە پرۆژەیەکی لەو جۆرە کردەوەو بڕیارماندا ئەگەر تەنها هەوڵێکیش بوو لەو بوارەدا پرۆژەی (٥٠) کتێب لەسەر گەورە پیاوانی کوردو ئیسلام و خاوەن مەکتەب و هزرو بیریارو سیاسەتمەدارو خاوەن قوربانی و هەڵوێستی بەرزو ناوازە کارێك بکەین, هەر بۆیە پرۆژەکەشمان ناونا((پرۆژەی ناساندنی گەورە پیاوانی کوردی مسوڵمان)),لێرەشەوە ڕایدەگەیەنین هەر بەرێزێك دەتوانێ نوسینەکەی (بەرهەم)ەکەی بنێرێت بۆمان , ئەوا بەپێی ڕێکەوتنێك لە نێوانماندا لێی وەردەگرین وپاش پەسەندکردنی دەخرێتە پرۆژەکەوە . ئەو گەورەپیاوانەش کە لەبەر چاومان گرتوون لە دەستپێکی کارماندا(کاك ئەحمەدی موفتی زادە- کاك ناصری سوبحانی-مامۆستا سەعیدی نورسی-مەلای گەورە – مامۆستا شێخ محمد خاڵ-شێخ ئەمجەد زەهاوی-مامۆستا محمدی شارەزووری...هتد)),وە هەرزاتێکی دیکە کەلەو بوارانەدا پەرێزیان دیارە و خزمەتیان کردووە.

خوای گەورە گشت لایەک موفەق بکات

پرۆژەی ((ناساندنی گەورە پیاوانی کوردی مسوڵمان))

خاوەنی پرۆژە/ سەروەت عەبدوڵڵا — کاوە پێنجوێنی

٢٠١٤/٣/٨ — ٢٠١٤/٣/٨

برا ئێرانییەکان، خوشکە ئێرانییەکان!
هاودەردین شوکور بۆ خودا هیچکاممان
لەویترمان جێنەماوە. هەموو
لە ئەم زەمان و حەیات و جولـەیەدا زەجر و ئێش قبوڵ دەکەین و تەحەمول
دەکەین، بەڵام برا ئێرانییەکان لەبیرتان دێت ئێوەش زوڵمتان کێشاوە لەم
مێژووە نەنگینەدا و ئێمەش زوڵممان کێشاوە، ئەگەر بە ئومێدی خودا ئەو
دەورانی زوڵم و ستەمە لە بەین چوو و نابوت بوو، ئەم تاغوت و ئیستیبدادانە
روخان و وێران بوون شەراکەتەکەتان لەبیر نەچێتەوە، میللەتی کوردستانتان
لەبیر نەچێتەوە. میللەتی کورد هەروا هاو دەردی ئێوەیە لە هەموو
دەردەکانتاندا، ئا ئەو دەردە گەورەیەشی هەیە، کە دەردی مەحرومیەتە لە مافی
نەتەوەیی خۆی.

لە وتەکانی کاک ئەحمەد

ژمارەی سپاردنی (١١٢٥) ساڵی (٢٠١٠) ی پێدراوە.